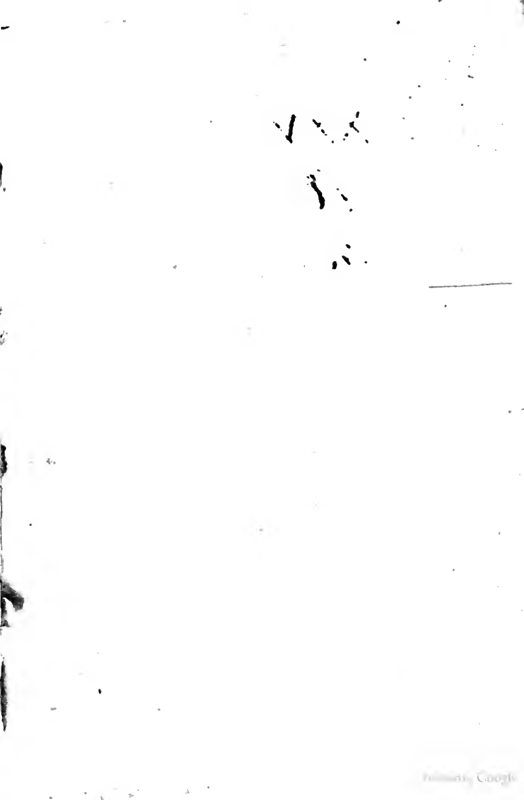

IAMBLICHVS

DE MYSTERIIS AEGYPTIORVM, Chaldæorum, Assyriorum.

*

PROCLVS *in Platonicum Alcibiadem de Anima, atque Dæmone.*

Idem de Sacrificio & Magia.

PORPHYRIVS *de Diuinis atq; dæmonib.*

PSELLVS *de Dæmonibus.*

MERCVRII *Trismegisti Pimander.*

Ejusdem Asclepius.

APVD
IOANNEM TORNAESIVM.

CIↃ. IↃCVII.

MARSILIVS FICINVS

Florentinus Reuerendissimo in Christo Patri D. Ioanni Medici, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinali, suppliciter se commendat.

*

QVVM epistolam ad te scribere statuissem in Cardinea dignitate nuper tibi collata gratulaturam, cogitarémque, cui potissimùm eam darem tibi reddendam, qui congratulationem nostram efficeret admodum gratiorem, in academiam me subitò contuli, sperans in ejus saltem penetralibus salutatorem nobis aliquem tibi acceptissimum non defuturum. Illic ergo diuina quadam sorte, primus occurrit Iamblichus; inter academicos cognomento Diuinus, & magnus ibi sacerdos. Cui quidem, Salue, inquam, Iambliche sacerdos magne. In præsentia (vt vides) Ioanni Medici, nouo Christianæ religionis antistiti congratulaturus sum: tu precor, si justa peto, congratulationem nostram, alioquin jejunam, diuinis verbis mysteriisque tuis efficies pleniorem. Annuit ille precibus, atque hac ad te sententia Ioannes sacerdos magne, venit magnus ille sacerdos. Tu igitur salutatorem tantum lætus excipe, atque post salutationem primam, post lectam epistolam, quid diuinus ille loquatur, si places attentiùs audi. promisit enim, vt sua, tuáque persona pariter digna diceret, se tibi breuibus, quid Ægyptij, & Assyrij sacerdotes de religione, rebusq; diuinis senserint, expressurum.

Argumentum in librum Iamblichi.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellentiam Philosophus appellatur, longam in Aegyptũ misit epistolã ad Anebonem sacerdotem, variarũ & grauiũ quæstionum plenam ad omnes philosophiæ partes spectantiũ, præsertim ad Deum, atq; angelos, dæmonesq́;, & animas, ad prouidentiam, ad fatũ, vaticinia, magicen, miracula, sacrificia, vota. Porphyrij quæstionibus respondit Iamblichus ejus auditor. Introducit verò Porphyrio respondentẽ Abamonẽ Aegyptium sacerdotem pro Anebone discipulo suo, ad quẽ Porphyrius misit epistolam. Hujus ergo quæstionis totius, atq; responsionis profectò diuinæ, tanquam in Plotino adhuc nimium occupatus, singula fermè non verba, sed sensa traduxi, vt non mirum putari debeat, sicubi diuulsa videatur oratio, præsertim inter ipsa disputandi principia, vbi leuior jactura verborum. Iam deinceps verborum etiam contextus magis perpetuus apparebit. Coactus verò sum interdum in eum aliquod verbum vel continuationis, vel intelligentiæ gratia interserere. Velocioris autem editionis etiam in causa fuit Pierleonus vir omnium cupidißimus secretorum. Verũ, id quod in primis admiror, hic semper affectare videtur, quæ jam poßidet. Nam diuinitate quadam ingenij Philosophorum arcana, & Græcorum, & barbarorum nondum lecta consequitur.

IAMB

IAMBLICHVS DE MYSTERIIS.

De cognitione diuinorum.

AEGYPTII scriptores, putantes omnia inuenta esse à Mercurio, suos libros Mercurio inscribebant. Mercurius præest sapientiæ, & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi ad sacerdotes Ægyptios accesserunt. Dogmata hujus libri sunt Assyriorũ, & Ægyptiorum, & ex columnis Mercurij. Pythagoras, & Plato didicerunt philosophiam ex columnis Mercurij in Ægypto. Columnæ Mercurij plenæ doctrinis. Ante omnem rationis vsum inest naturaliter insita deorum notio: imo tactus quidam diuinitatis melior, quàm notitia, ex quo incitatur naturalis appetitus boni, & ratiocinatio, atque judicium. Essentialis cognitio diuinorum, quæ anima est perpetua, ac re vera non est cognitio hæc, qua Deo fruimur. In cognitione enim est alteritas, sed contactus quidam

essentialis, & simplex. Non enim possumus attingere vnitatem ipsam, nisi vnitissimo quodam, & vnitate mentis, quæ super animæ, mentisq; proprietatem extat. Vnitas ipsa deorum vnit sibi animas ab æterno per vnitates earum secundùm cōtiguitatem tam propriam, & efficacem, vt esse continuitas videatur. Intellectus diuinus dat esse animę per intelligere suum essentiale. Ergo esse animæ, est quoddam intelligere, scilicet deum, vnde dependet. Esse nostrum, est deum cognoscere, quia præcipuum esse animæ, est intellectus suus, in quo idem est esse, quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autem esse præcipuo deriuantur potentiæ animę discurrentes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras: hi tres ordines pedissequi sunt deorum. Non possumus solitis humanæ rationis discursionibus attingere deorum pedissequos dæmones, heroës, animos puros. Sed necesse est consurgere ad essentialem intelligentiam, & æternam. Sicut dij semper attinguntur notione innata, sic numina deorum pedissequa, tunc primùm attinguntur, quando anima deposuit modum cognitionis mobilem, qui ad potentiam spectat rationalem, quæ intellectu, intelligentiaq; formatur,

matur, quem vocāt intellectum adeptum. Nam prima notitia in agente intellectu consistit. Quum cognitio per adæquationem fiat, sequitur vt minima sempiterna, & immobilia attingamus, notione sempiterna, immobili, simplici. Cognitio, qua cognoscimus substantias separatas, est in alia specie, quàm illa, qua cognoscimus alia. Cognitio diuinorum fuit semper in anima per simplicem intuitum, vel contactum. Aliqui putāt se assequuturos separata per quendā oppositionis modum, scilicet materialia sunt, mobilia, localia, patibilia, &c. Ergo separata sunt immobilia, &c. Sic vtique cognoscitur, quid non sint, quid verò sint, adæquatione cognitionis ad illud, quod animo naturaliter per intellectū inest: acquiritur autem in rationali potentia studio quodam, nec tam comparationis, & cōjecturæ, quàm separationis, & purificationis officio. Erat & modus disiunctionis, scilicet, dij, & diuina, vel sunt temporalia, vel æterna. Non temporalia, ergo & æterna. hic etiam modus sua mobilitate non congruit immobilibus.

De proprietatibus vniuscujusque superiorum.

SIqua compositio cōtrà substantiis separatis, & separabilibus inest, non est

ex genere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substantiæ sunt completæ species vndiq; in actu determinato, atq; cõpleto. Si substantiæ separabiles tanquam simplices nõ differunt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neq; per indiuiduales sub eadem specie discrepant. quælibet igitur est, quasi vnum genus, vel species per se existens. differunt verò se ipsis, & ordine graduum, & quoniam ad primum, aliter referuntur. Intelligentiæ inter se non conueniunt, vel differunt genere, & differentiis vllis: simplicissima enim sunt, sed quatenus vel eadem, vel diuersa ratione referuntur ad primum, & aliæ in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentiæ rerum inter se in actionibus, passionibusq; resoluendæ vbiq; sunt in jurium differentias, atq; hæ in differentias essentiarum, neq; alicubi quiescendum est in sequentibus, sed ad priora proficiscẽdum. Neq; in substantiis superioribus anima nostra, neque in hac est motio vlla passiua, sed totum est actus efficax. Motus animæ, quo ex se mouetur, non diuiditur in motorem, & motum vel mouere, atque moueri, sed est essentialis actus progrediens temporaliter.

ter. Cõpositis & formis, quæ sunt in subjecto, competunt accidentia, formis immaterialibus non conueniunt. Quicquid est in formis separabilibus, est esse, & essentiale præcipua quadam, æqualiq; forte. Neque aliquid ibi accidens, aut consequens reperitur. Motus, & actiones, sunt differentes propter differentias naturarum, non è cõuerso. Si dicamus vnum esse genus separatorum, confundimus theologiam. Substantiæ separabiles non conueniunt vno quodam genere, in quo per differentias distinguantur, sed se ipsis, & ordine graduum distinguuntur: quatenus per alios perfectionis gradus referuntur ad primum. Cõueniunt autem magis inter se quæ per similiorem modum referuntur ad primum, atq; vltimum. Bonum duplex, quod super essentiam, quod secundùm essentiã. Essentia est proprietas Deorum omnium. Ipsum verò bonum super essentiam, & dicitur causa boni, scilicet essentialis boni principium. proinde secundùm gradus essentię, gradus Deorum inter se distinguuntur. Animabus rationalibus vltimis non inest essentiale bonum, sicut diis, sed participatio boni secundùm pulchritudinem intellectualem, sed hæc immobiliter inest.

De ordine superiorum.

ANimæ nostræ in diuinorũ generibus cõputãtur. Heroës sunt majores hominibus, ergo multò grandiores sunt dæmones. Primum diuinorum est ipsum bonum diiq; sequentes, vltimũ particulares animæ rationales: horũ media duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dęmones prope deos, sicut inter ignem, ac terrã est aër, & aqua. Heroës etsi potentia, virtute, pulchritudine, magnitudine nobis præstant, tamẽ cum anima nostra, & vita ejus multum cõgruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorũ tanquã architectorum in opificio mundano. Quę sunt in diis ineffabilia, & occulta, dæmones exprimunt, atque patefaciunt. Dæmones, & heroës accommodant inferioribus vniuersales, simplices, immobiles deorũ dotes, & cõciliant omnia, atq; harmonici consensus, & compassionis omnium inuicem sunt auctores. Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt. Præterea gradus in donis superiorũ, & in præparatione suscipientiũ æquè disponunt. Diuersa diuinorum genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum, scilicet quãtum ad essentias, & virtutes, & actiones pertinet. Proprietas deor

deorum est vnitas, permanētia in se ipsis, immobilis motionum causa, prouidentia eminens, nihilq; commune habens cum iis, quibus prouideat: atq; hæc proprietas in eis secundùm essentiam, & virtutem, actionemq; seruatur. Animarũ proprietas est declinatio ad multitudinem, & motum, cōjunctionemq; cũ diis, atq; ad accipiendũ ab aliis aliquid, & ea motu vitali replēda, & congruendum vbiq; cũ omnibus, partim manētibus, partim verò fluentibus, & ad omnia in se, & per se ipsam cōtēperanda. hæc verò proprietas in eis secundùm essentiam, & virtutē, actionemq; seruatur. Proprietates dæmonũ sunt, continere in se dotes deorũ, inferiori quidem modo, quàm dij, sed sub idea, rationeq; earum continere deteriorum cōditiones, dum scilicet multiplicatur quidē, sed vnitè miscetur quoq;, sed impermistè: mouetur denique, sed stabiliter. Heroës contrà, sub conditione multitudinis, & motus, permistionisq; vnitatē, identitatē, statũ, excellentiã habēt. Dæmones, & heroës sunt proximi extremis. illi quidem diis, hi animabus. Differentiæ dæmonum ad heroës præcipuè, quoniã heroës magis aliquãdo declinãt ad particularia, mobiliaq;, quàm dæmones. Duo media, scilicet dæmones, hero

heroësq; componuntur ex proprietatibus extremorum, scilicet deorum, atque animarum, sed in dæmonibus plus est diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo superiorum actiones inter se distinguantur.

DIj tenẽt entium summum, animæ infimum. Dij possunt omnia, momento vniti: animæ cõtrà, nec omnia, neq; momento, neque vnitæ. Dij faciunt, curantq; omnia non inclinati: animæ cum inclinatione, & conuersione quadam agunt. Dij sunt præcipuæ causæ: animæ ex illorum voluntate perpetuò pendent. Dij vigore celerrimo fines suos intimos vnà cũ principiis comprehendunt: animæ ab aliis in alia, ab imperfecto ad perfectum pergũt. Dij cõprehendi nequeunt aliqua mẽsura, vel forma: animæ inclinatione, & habitudine, & nutu detinentur, atq; superãtur. Et appetitu deteriorũ, familiaritateq; tangũtur, & certas inde contrahunt qualitates.

De Intellectu, & Anima.

INtellectus omnium opifex adest semper omnibus diis plenissimè per actũ vnum in seipso manentem. Anima est particeps intellect' magis partibilis, multiformisq;

ad

ad gubernationem accõmodati, ac naturaliter inanimatis prouidet aliâs aliis figuris affecta. Item, diis adest à causis superioribus ordo, ipsaq; pulchritudo, vel causæ vtriusq;: animæ verò adest ordo, intellectualisq; pulchritudo. Itẽ in diis est mẽsura in omnia potens: anima verò mensuram illã determinat, ac per eã agit in aliqua. Dæmones, & heroës tanquam medij inter deos, & animas, competenti proportione quo ad extrema, & seipsos pertinet, componuntur ex proprietatibus tam animarũ quàm deorum, quas in superioribus enarrauimus. Si vis ergo deorũ speciẽ apprehendere, proprietates animæ rationalis vltimæ cogita, & oppositas in perfectione diis attribue. Si speciem dæmonis componere placet, ex vtrisq; cõpone, plus interim diuinitatis attribuẽs. si deniq; species herois, verũ ex ambobus, plus tamen de animæ conditionibus inserens. Carpit Porphyrium separata per habitudines ad corpora distinguentẽ, scilicet deos per habitudinem ad corpora ætheria, dæmones ad aëria, animas ad terrena: quia videlicet nõ debeant priora & causæ per posteriora effectusq; distingui. Incorporeæ substantiæ nõ sunt in corporibus: sed extrinsecus ea ducunt, dantq; eis aliquid, nõ accipiũt:
igitur

igitur nec vnà cum his cõmutantur, neq; ad eorũ distributionẽ distribuuntur. Non enim sunt habitus corporũ, vel materiales formę, sed subsistẽtes, separabilesq;, immo jam separatæ, & ante corpora viuunt. Substantiæ separatæ separabilesq; non tales euadunt, quia talem sortem prouinciamq; elegerint, vel sortitæ sint, immo vicissim, qualẽ anima ante corporis ingressum, vitam, speciemq; in actum in se eduxit, tale corpus sortitur organicum, talemq; consequentẽ sibi naturã, quæ quidẽ vitæ ipsius animæ perfectiori subjicitur, anima rationalis, in corpus jam viuum venit, sed imperfectè viuum. Diuina progenerant in seipsis naturaliter totum opus suum distinctum antè quàm pariant. Penes illa, quæ rationẽ vniuersalis principij habent, inferiora in superioribus, corporea in corporeis, opificia in opificibus producũtur, in eisq; circulariter continentibus diriguntur. Circuitus ergo cælestes ad circuitum cælestiũ animarum redigũtur, animæ verò mundorũ, id est sphærarum, syderumq; in intellectũ suum accedentes cõprehenduntur ab ipso penitus, atq; in ipso primùm progenerantur. Intellectus particularis in vniuersalem, ac ille in superiora similiter. Quũ ergo semper sequentia conuertãtur

in

in prima, & superiora tanquã exemplaria ducãt inferiora, certè à superioribus producitur, adestq; inferioribus essẽtia simul, & species, & omnino in melioribꝰ primo sequẽtia producũtur. Ideoq; ab illis ordo, & mẽsura in sequẽtibus, non è cõuerso dependet. non sunt igitur ab his illorũ assignandæ proprietates. essentia igitur incorporea per corporea qualia, quibus cum nihil habet commune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis non solùm essentiã tribuunt, sed totam distinctionem ordinemq; formalem. Essentia, quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis non distinguitur, & quæ non cohibetur particularibus circunscriptionibus subjectorum, eadem particulariter à mundi partibus minimè continetur. Natura incorporea subitò vbicunque vult, adest, nullo alicubi prohibente.

Omne diuinum & incorporeum vbique.

MVltò magis diuinitas quo minus sit, vbique nullo limite coërcetur. Item, quæ apud nos sunt, fieri formariq; nequeunt, nisi vna quædam virtus opifex, & specierũ participatio per omnia diffundatur. Deniq; nisi diuina sint, vbiq; tollitur sacrificij virtus, quæ in quadam deorum ad homines cõmunione consistit. Dij ex hoc

hoc maximè omnia continent, quòd nusquam continentur. Terrena quoniam facta sunt, & constant munere diuinorum, quoties paratiora ad diuina redduntur, deos subitò sortiuntur existenteis hîc etiã ante naturas proprias terrenorum: præterea, quũ in quolibet deo potentia sit infinita, & natura indiuidua, incõprehensibilisq;, meritò certis alicubi locis cohiberi non possunt. Item non esset vera inter deos vniuersalis prouidentiæ vnio, nisi omnes pariter essent vbiq; præsentes. Dicitur etiam, deorum alij quidem aërij, alij verò aquei, non quia ibi solùm sint, sed quia ibi maximè regnãt. Sacerdotes deos terrenos, & subterraneos aduocabãt, qui certè dicuntur tales, non quia ibi sint solùm, (sunt enim vbique omnes) sed quoniam alij alibi potissimùm operantur. Nam & anima cujuslibet stellæ est vbiq;, quamuis ibi potiùs agat. Statuis diuina quædam illustratio capitur.

De Prouidentia, & quomodo Dij sint vbique.

QVando dij varias mundi partes, vrbes, ædes, statuas propriè sortiri dicũtur, intellige essentiã, potentiãq; illorũ vbiq; in se vigentem, hoc aut illud potissimùm illustrare: atq; sicut lumen in se manens

nens, sine mistione, diuisioneq; sui diuersa passim illuminat, ita dij. Sicut lumen solis idem totũ continuũ est vbiq;, neq; potest in partes diuidi, neque alicubi claudi, neq; à fonte proprio separari, neq; miscetur aëri, licet adsit. Quippe quum nihil relinquat luminis, calore tamẽ à calefaciẽte relicta, ita cujusq; Dei lumẽ, totũ indiuiduè, toti mundo penitus adest, licet parti cuidã pręcipuè vim suã maximè sibi accõmodatæ cõcedat. interea tamẽ quodãmodo implet omnia, ob potentiã perfectã, & excessum causalem prorsus immensum. Vnde perficit omnia, vnitq; cum extremis extrema, per media cõprehendẽs in se omnia, & se ad sic reflectens sibi prorsus vnitum. Quod quidem munus imitatur & mundus circulari motu, partiumq; in vnũ connexione, & cõciliatione quadã transferente elementa, vicissim in elemẽta, atq; virtutẽ superiorum ad inferiora mittente. Qui manifestã hanc suscipit deorum statuã vbique prorsus vnitam, vereri debet omnino de diis mũdi causis aliena sentire, scilicet esse localiter (vt ita dixerim) separatos. Si enim nulla est cõmunio mũdi ad numina quo ad essentiã, vim, actionẽ spectat, nullaq; cõdistributio, vel consortiũ, nulla nimirũ nec coëxtensio, & cõ-

distributio secundũ locum, atq; determinans quãtum ad illud pertinet, specie, vel genere cogitata sunt, mutua cõprehensio, & permistio esse potest. Quæ verò se totis omnino differunt, reciprocã inter se condistributionem, vel mistionem, vel cõprehensionem nullam prorsus admittunt. Quãdo per diuersas mundi plagas fit numinum distributio, intellige alias plagas aliter munera deorũ pro sua proprietate suscipere. Quod quidẽ considerãs ars sacrorum operum propriis inuocationibus vtitur, quæ ejusmodi distributioni, proprietatiq; numinũ cõsentaneæ videantur. Quælibet mundi pars accipit aliquid à quolibet Deo: quilibet enim Deus cuilibet parti mũdi totus adest. Sed partes aliæ aliter hinc accipiunt, Æther quidẽ ætheria, Aër autem aëria suscipit ratione. Certis nanq; materiis, inuocationibusq; munera deorum naturaliter attrahuntur.

Quod omne diuinum sit à paßionibus alienum.

NVmina nobis superiora nihil habent in se passibile: atq; hanc (vt ita dicã) impassibilitatem nõ habent acquisita virtute, sed natura: neq; etiam anima, quæ est vltima diuinorum, passibile quicquam habet:

bet: animam dico à corporibus purã, quæ neq; etiã tangitur perturbatione voluptatis ejus, quæ est restitutio in naturã. Quũ sit vita supernaturalis ingenita, neq; dolore quopiã dissoluẽte, quum sit extra omne corpus, naturamq; circa corpus diuisam, & harmoniã descendentem in corpus ab harmonia animę principali, neq; etiã passionibus sensum præcedentibus eget. Nõ enim corpore continetur, neq; per instrumẽta exteriora corpora percipere cogitur. Iam verò quũ sit indiuidua, & vniformis essentia secũdùm se incorporea permanẽs, cum corpore nihil cõmunicans, nimirum passiones diuisionis, vel alterationis, vel mutationis alicujus nullas admittit.

Loquitur de anima separata à corpore.

ANima neq; etiam, dum adest corpori, patitur: vel ipsa quicquam, vel rationes seminales, quas ipsa corpori tradit. Species enim sunt simplices, vniformesq; nullã turbationẽ, vel exitũ, à seipsis suscipiẽtes. Passiones, qualescunq; sint, in animali, nõ sunt in anima, qualiscunq; sit, sed in corpore, quod sub anima certam possidet qualitatẽ, qua & patiatur, & agat. Nulla est in anima passio, vel peremptoria, vel turbatoria: Atq; hanc impassibilitatẽ anima non solũ acquirit electione, sed possi-

 det

det ipſa natura admodũ ſuperiore corporibus. Dæmones, & heroës ſunt impaſſibiles, atq; ſempiterni. Semper enim ſequuntur deos in mũdi ordine cõſeruando. vbi verò paſſio eſt, ordo perpetuus nõ ſeruatur. Porphyrius ſuſpicabatur dæmones mundi rectores aliquo modo eſſe paſſibiles per ea, quæ adhibeantur illis in ſacris. Iamblichus negat, quia vbi eſt ordo perpetuus, nõ eſt paſſio, quã eſſentia incorporea per ſempiterna nequit accipere. Forte verò concederet dæmones infimos, malosq;, & gubernatione priuatos tangi paſſionibus effectiuis, nõ quidẽ in anima, ſed in corpore tali per animę pręſentiã conſtituto. Sicut natura ex occultis rationibus manifeſta facit, ita Sacerdos adhibet manifeſta, vt occulta ſignificet. Sacerdos operatur ſæpe multa, quibus aliquid ſimile, propriumq; diuinis efficiat, qua quidẽ cognatione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur & multa, per quæ purificet animã, ac mala nobis auertat. Dæmones, qui ſunt nobis pręſtantiores, nullã naturalem vtilitatem à nobis accipiũt. aut enim nõ indigẽt, aut ipſimet ſibi abundè vbiq; ſuppeditant. Nullam verò ex rebus corporalibus mutationẽ aliquando patiũtur. Inſunt nobis perturbationũ principia quædam,

dã, quæ si violentiùs à principio, & subitò cohibētur, tandē acriores erumpūt instar flāmæ cōpressę. risusq; cohibiti. sunt ergo remissiùs corrigenda. Heraclitus sacrificia medicamenta nominat, quia purgent animam à morbis in hac generatione cōcretis. Porphyrius suspicabatur non modò dæmones, sed etiam deos aliqua passione tangi, quoniam inuocationibus moueantur. Voluntas boni in Deo, diisq; qui sunt bonitates, excellentior est, ideoq; liberior quàm vita nostra electiua circa bonum. Itaq; dij nō quia inuocantur, mouētur ad bonū hominibus adhibendum, sed sponte nos ad bonū prouocant, nobisq; inuocando conuersi occurrunt vltro, ostenduntq; aliquid, atq; largiuntur. Putant quidē homines se esse liberos ad petendū. Esto ergo, dij liberiores ad dandum. Dij propter liberā voluntatē boni, actionemq; perennem, atq; perfectā omnibus benefaciunt, quū primùm ad illos sunt inuocando cōuersi. Anima in supplicationibus ad contemplationē perueniēs diuinorum, vitam priorē obnoxiā passionibus transmutat in vitam passionis expertē, dum subit actionē vitamq; deorū. Quomodo igitur supplicationes nostræ passionibus deos tangūt, quū & animas antè passiuas reddant

à passionibus liberas? Supplicationes animum influxui deorum aptum efficiũt, qui & vltrò facilè peruenit propter diuinam amicitiam omnia connectentem.

De ira Deorum.

QVando à benefica cura deorum quasi à lumine solis nos diuertimus, in tenebris statim sumus, diciturq; Deus nobis iratus. Placare igitur deorum irã, est ad illos supplicãdo redire. Placatio, ejusmodi nõ affert passionem deo, immo & animũ à prioribus liberat passionibus. Dij, dæmonesq; diuini suppliciter adorati, cultiq;, mala multa repellunt, quæ alioqui naturaliter euenirent.

De necessitate & libertate Deorum.

NEcesse est deos ita se habere, vt sunt, non necessitate extrinsecus illata, sed naturali sibi, optimaq; sibi: ideoq; maximè voluntaria, quam & nollent vnquam optione proposita aliter se habere. Porphyrius, multiq; philosophi dicunt deos quidem esse intellectus puros, dæmones autem intellectus, vel participationes intellectus, aliquos animales. sed Iamblichus non ita rectè poni dæmonum proprietatem objicit. nam & animæ intelle-

ctus

ctus sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædam, neque rursum deorum proprietatem rectè poni, nam puris intellectibus dij præsunt.

De differentia Deorum ad Dæmonas apud Græcos,atq; deuotissimos.

DIj non secundùm rationem intellectus ipsius, sed vnitatis,& bonitatis, & intelligibilis objecti ritè definiuntur.

Porphyrius suspicatur intellectus puros,separatosq; habitudinem ad sensibilia non habere, neque preces audire. Principalis cultus, separatis substantiis tamẽ est adhibendus.in hoc vtique cultu excitatur animæ summum, summisq; conjungitur. supremi in vno omnia nostra comprehendunt,atque cognoscunt,actionesq; orationum religiosarum in seipsis comprehendunt.neque à se discedunt,sed in se stantes orantium intentioni prorsus intersunt; supplicare verò humillimè cõuenit.agnoscere enim vilitatem nostram, si superis conferamur, efficit vt maximè supplicemus, conuertamurq; ad illos omnino, & assidua consuetudine similes euadamus. Apprimè verò conferunt orationes missæ diuinitus,quibus diuina vis inest:hæc cõtra Porphyrium opinantem colendos nobis esse propriè mundanos deos, quia

ſentiant. Item ſupplicationes diuinarum mentium puritati minimè cõuenire. Iamblichus conuenire putat propter ſenſum intimum, qui ſupplicationibus ineſt, præſertim quæ ſunt datæ diuinitus. Intellectus puri ſine ſenſu ſenſibilia noſcunt.

Iterum de Supplicationibus.

POrphyrius ait, materialia quædam in ſupplicationibus adhiberi, ideo adhiberi diis tantũ illis, qui ſint animalia. Reſpõdit Iamblichus, in iis materialibus vltra corporeas qualitates latere etiam rationes, & ſpecies, & mẽſuras incorporeas, atq; diuinas, per quas quæ adhibẽtur ſunt congrua diis. Profectò quicquid admouetur quomodocunque cõſentaneum, & ſimile diis, mox dij adſunt, conjunguntur, exhibentq; munera, precesq; exaudiunt. Parua quædam congruitas rerum noſtrarum ad deos nobis ſufficit, vt aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc ſemper promptiſſimi ſunt propter bonitatem naturalem, mirabilemq; potentiam. Cauſa verò præpotens agit in materiam, vel exiliter præparatã. Porphyrius ex eo diſtinguit dæmones à diis, quòd illi ſunt incorporei, hi verò corporei. Iamblichus ait, per hæc ſubſtãtias, & proprietates eorum diſcerni non poſſe.

De

De differentia inter deos, & dæmones, atque de cælestibus.

DIJ cæleſtes dici incorporei poſſunt, quoniam ad ſuam excellentiorem actionem, & vitæ felicitatem nihil à corporibus impedimenti contingit. Sed quatenus dij ad ipſum vnum tendunt, corpora ſponte contendunt eodem. neq; continent animas, ſed excellentiſſimè continentur. Cæleſte corpus rebus eſt incorporeis cognatiſſimum, propter naturam ſimplicē, indiuiſam, cōſtantem, & actionem vnam, id eſt circuitum, & vitam ſibi cōgenitam, atque lucem. Non fit in cælo compoſitio ex anima, & corpore, in tertiam naturam vnam, ſed prorſus ad naturam animæ trahitur, atq; eſt quaſi viſibilis quædam anima, forte cælum eſt lumen ipſum ſine materia, & ſine dimenſione. Dimenſio enim ibi propter amplam præſentiam ejus apparet. Vnde cælum eſt anima cæli ſe ipſam accommodans oculis, rebusq; caducis, atque circulus ille eſt circuitus animæ. lumen eſt intellectus ejuſdem. Sicut in infimo corporum forma fit materialis, ſic in ſummo materia fit formalis: & corpus animale non anima corporalis, ſi qua modò eſt in cælo materia. Sicut ſummus aër fit igneus, ita cæleſtis ignis

fit animalis. Anima illa intellectualis euadit, intellectus boniformis efficitur. Cælestia animalia dici incorporea possunt. Omnes cælestes boni sunt, atq; benefici, suspicientes tantũ ipsum bonũ, & hoc intuitu agentes æterno. Virtutes inæstimabiles cõpertæ sunt, tum in animalibus cælestibus, tũ in earũ corporibus insitæ, tum per defluxus in omnia sine impedimento vsque ad infima descendentes, cõmunicatæ tam diuiduis quàm in speciebus, immutabiles vbique, quãuis in materia mutabili regẽtes generationẽ perpetuo quodã ordine, semperq; beneficæ. perinde fluxũ cæli in materiã discordibus plenã resultat aliquid nobis dissonũ. Tẽporalia tẽporaliter ęterna capiũt. Corpora incorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cælorũ vires mutabiliter, & inordinatè suscipiũt. Quæ sunt in mundo diuino, figurata non sunt, quãuis vt figurata recipiantur in cælo: sic cælestia nõ sunt mala, quamuis hîc suscipiantur, vt mala. Vires cælestiũ omnes inde bonę descẽdũt, in hac aũt cõtrariorũ permistione mutãtur: ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia jã est pręter illã, quę cælitus hucusq; peruenerat. Primò quod datur, aliud quidẽ est in datore, aliud aũt extra, etiãsi in seipso permaneat. præterea

terea eſt & minus. Secūdò, dū in ſubjecto viliori ſuſcipiūtur, fit & vilius. Tertiò, propter naturā ſuſcipiētis diuerſā ſuſcipitur modo diuerſo. Quartò, qualitatibus inter ſe differētibus quæ à ſubjecto eodem pariter capiuntur. Quintò, patiente ſubjecto patitur. Sextò, ex omnibus ſubjecto comprehenſis aliud quiddam poſtremò reſultat. Influxus cæleſtes immateriales extendunt. Saturni quidem vis contentiua eſt, Martis verò motrix. Illa verò per accidēs frequenter obeſt, quando materia frigidiore ſuſcipitur, hæc autē quando feruentiore. Itē illa nocet, quando recipitur, per modū congelationis accipitur. hæc quando per æſtum, quod quidem fit pro diſpoſitione materiæ, id eſt, quando videlicet materia illa neq; ſatis calida eſt, atque eſt interea denſior. hæc autem per ſe eſt calidior, atq; ſubtilior. Lux, colorq; ſolis quamuis offendere languidum videantur, neceſſaria tamen ſunt ad vitam. ſimiliter omnes cæleſtium influxus veniunt ſalutares quamuis ſubjecti, vel peruerſitas peruersè recipiat, vel debilitas facilè tolerare nō poſſit efficaciam ſuperorum. Omnes motus conferunt, & vniuerſo, & neceſſariis partibus vniuerſi, quamuis interim inter particulas minimas ſub hoc

motu

motu vel alia lædatur ab alia, vel tales particulæ nō facilè motum vniuersi sustineāt. Sicut in chorea, dum singuli harmonicè saltant, congruuntq; gestibus inter se, & toti choro digitus, & pes premitur, & offenditur. Et si quid debile incederit, pessundatur.

De vicinitate cælestium corporum ad species incorporeas:

DIj cælestes principium suum habentes in mundo intelligibili, dum ideas sui cōtemplantur, in eo mouent cælos hoc ipso actu intelligētiæ, voluntatisq; efficaci admodum, & perpetuo. Ideoq; sine labore regunt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet. Ita verò affectis diis separatis conjuncti sunt potiùs quàm corporibus. Regimen circa cælos non potest deos ab intelligentiæ intentione distrahere, quū eò potentiùs, faciliusq; regant, quò illic attentiùs speculatur: ex hoc enim procedit & illud, idē quoque nostris accideret animalibus, si causam suam cōtēplarentur, vnde est, & vegetādi facultas.

Confirmatio superiorum.

MEns diuina per ideas suas deorum cælestium animas procreat, atq; per eas cælestia corpora, & vtraque sibi conjuncta perpetuò retinet. Dij mundani,

qui

qui & intellectuales species nominantur, inter se vniti sunt, tum quia cuncti idem exemplar, in quo sunt species intelligibiles contuētur, tum quia exemplar illud in quolibet deo immūdano viget vbique totum. Non spatium, non subjecta diuersa prohibent, quin quælibet essentiæ incorporeæ vbique sibi inuicē insint. Dij mūdani in se inuicem sunt, suisq; ideis, tū quia sunt ab vno, & referuntur ad vnum, tum quia diuina vnitas vbique præualens vnit eos, tum quia procedunt inter se, & conuertuntur, mutuoq; accipiunt. In compositis naturalibus vnitas aduentitia est dependens à superioribus, & à multitudine vincitur. In formis separabilibus vnitas superat multitudinem, & in diis adeò superat, vt illorū esse sit vnitas quædam: dico autē quædam, quia primum principiū est ipsa simpliciter vnitas. Quū igitur vnitas in diis intrinsecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in sequentes: ita vt hi in illorum vnitate consistant, qua vnitate quasi omnibus cōmuni cuncti sunt vnum actu quodam, sicut corpora inter se potentia quadam materiali sunt vnum. Dij cælestes inuisibilibus diis penitus sunt vniti, tum quia cælestes animæ sunt extra corpora, tū quia dij superiores, id est ideæ vnitas

vnitatem infinitam habent, prout omnes sunt in quolibet, per quam vnitatem sibi & inter se deos sequentes vniunt. Quum enim omnes dij definiãtur per vnitatem, vna cõmunis vnitas dilatatur in omnes, per quam sunt vnum actu cũctorum vno ad vnum prorsus objectum, & principiũ, atque finem, in eodem omnes puncto simul, atque momento.

De Prouidentia, & de Dijs, atq; Dæmonibus.

DEorum prouidentia vniuersalis est, dæmonum verò particularis. Deus primus dat omnibus omnia, dij sequentes omnibus aliqua largiũtur. Dęmones, atq; animæ aliquibus solùm, & aliqua tantùm. Sunt dij inuisibiles, sunt & in cælo visibiles, sunt & dæmones: dij quidem in cælo conspicui in ipsa vnione ad deos occultos existunt, dæmones autẽ longè ab illis distant, velut à contẽplatoribus puris ipsi in agẽdo propensiùs occupati. Ideo & à diis cõspicuis lõgè distant. Item essentia vtrorunq; deorum, & potentia, prouidentiaq; vniuersalis est per omnia tendens: dæmonum verò natura prouidentia particularis circa res quasdã, atq; prouincias. Item dij corpora sua adeò supereminent, & corpora adeò his obsequuntur, vt à corporibus separati dicantur. Dæmones verò contra-

ria

ria ratione magis affecti sunt, & copulati corporibus. Itē dij sunt architecti, dæmones verò ministri. dæmones, quòd occulti sunt sensibus, dij rationi quoq; humanæ. quòd si fortè aliquando dij appareant, circa terrā adhuc dæmonib⁹ aëris erūt præstantiores. Mutatio enim loci, vel officij naturā nō mutat diuinam. Deniq; dij à potentiis fluentibus in generationem liberi sunt, dæmones verò nequaquam. Confutat quæ ex historia Porphyrius adduxerat, scilicet fieri multa ad deos quasi passibiles essent. Quia lex sacrorum jubet à passionibus esse inter sacrificia liberum, quæ quidem lex est data diuinitus etiam à primo patre mundi, à quo & omnia symbola in sacrificiis significantia aliquid occultissimū. Deniq; quæ in sacris ritè fiunt, habēt causam diuinā adeò à passione remotam, vt nec ratio eam possit attingere. Vulgus rationē ceremoniarum diuinitus institutarum attingere nequit, verūtamen assignare conatur. ex suis igitur passionibus assignando, diis passiones attribuit. Vulgus erga potentes vtitur gestibus venerationis, & donis vtitur ad deos eisdē. Sed erga homines id agit, tum passionibus suis, tum propter passiones majoris. putat autē & similes passiones diis inesse,

quæ

quæ hominibus potentibus insunt, atque propter similes passiones in subditis, adoratoribusq; diis talia exhiberi. Sed re vera cæremoniæ diuinitus institutæ nō passione aguntur vlla, sed admiratione potiùs, & veneratione, & constante prorsus intelligentia, gaudioq; persimili.

Quo differant Dæmones, Heroës, Animæ.

SVnt in diis vires generatiuæ, opificesq;, sunt & viuificæ, quæ & in prioribus sublimiùs continentur. Primę latiùs diffunduntur quàm secūdæ. Secundæ per primas definiūtur: dæmones post longum earum processum exordiuntur, vbi jam ad partitionē plurimā deriuantur, heroës definiuntur per secundas, id est, viuificas antè quàm deueniāt ad postremum. Nam in postremo earū exordiuntur animæ: officium ergo dæmonū est opificium circa naturas mūdanas, vsque ad singula trāsigere simul, atque perficere, & animas ligare corporibus. Heroum verò est viuificare, ratiocinariq;, & animas custodire, easq; à corporibus soluere. Dæmonum officium latius est quàm heroum: illi circa vniuersum magis, hi circa animas potiùs operantur. Nō dicimus animas fieri, sed accipere à dæmonibus, heroibusq; nonnihil, & ex se multa insuper adhibere, exordiriq; suū offic-

officium circa diuinorum finẽ: non quia diuina non vlteriùs agant, sed quoniam animæ in vltimis diuinorum officiis adsciscuntur. Item anima ex se tam varias viuendi formas promere potest, vt pro earũ congruitate singulas habitet mundi plagas. Potest & congredi quibus vult, iterumq; regredi in seipsam, & tã diis quàm inferioribus se coniungere, quatenus rationes diuinorum sicut inferior promit: etsi sæpe per dęmones, heroasq; iungatur diis, potest tamẽ per sua quædã media ab illis differentia se coniungere diis. Anima nonnunquã conciliat se diuinis per alias harmonias essentiæ, actionumq; suarum, quàm sint illæ, per quas dæmones superis se coniungunt. Etsi anima non seruet vitæ tenorem adeò similem, tamen sæpe benefica voluntate Deorum illuminata dæmones supergreditur ad vitam angelicam potiùs quàm animalem. Anima quãuis videatur omnes rationes, & totas in se species exhibere, tamen determinata semper est secundùm aliquid vnum, id est, vnam speciem. Atque interim ex causis præcedentibus aliâs aliis seipsum coordinat ipsa se mouens.

Quando alia numina aliter appareant, atque agant.

OMnes superi inuocati veniunt in cõspectum, sed alij sub aliis formis, viribusq; occurrunt. Animæ quoq; stellarum nouis quibusdam modis aspectũ mouent. Deorum visa occurrũt vniformia, simplicissimaq;, archangelorũ aliquantò minus vniformia vel simplicia. Angelorũ quoq; minus, dæmonum varia jam, principatuũ magis varia, sed ordine varietatis miro, heroũ his quasi similia, principatuũ varia admodũ, ordinata parũ. Animarũ scilicet particularum omniformia. Quũ enim diuersi sunt superi naturis, actionibusq;, & modo suo appareant singulis, meritò diuersi diuersis modis occurrũt. Dij in aspectum veniunt admodũ insalutares, archãgeli horribiles simul & mansueti: mitiores angeli: dæmones metuendi: heroës verendi minus: principatus stupendi: principes noxij & infesti: animæ similes heroibus, quamuis inferiores. Deorũ imagines apparent penitus immutabiles, magnitudine, forma, figura, actione: archangelorũ, & angelorũ gradatim minus immutabiles, sed prope Deos: dæmonum mutabiles quidẽ magnitudine, atq; forma, his enim aliâs aliter apparẽt, sed eædem agnoscuntur: principatuũ immutabiles: heroũ fermè sicut dęmonũ: principũ multiformiter

varian

variantur: animarum mutabiliores longè quàm dęmonum. Dij apparent cum quiete quadam, & ordine: archangeli cum eisdem, sed his adhibent efficaciā: angeli eisdem scilicet quieti, & ordini adhibēt motū ordinatum, & moderatū: dęmones cum turbatione ordinē transgrediente: principatus cū stabilitate, cōstantiaq; in seipsis: heroës cū motu atque festinantia: principęs cū tumultu: animę ferme sicut heroës, sed minori cū stabilitate, & ordine. Deorum pulchritudo occurrit inæstimabilis, incōparabilis, admiranda, supra modū delectans: archangelorū, angelorumq; consimilis, sed gradatim inæqualis. Dæmonum & heroum spiritus per se apparentes pulchritudinē in speciebus determinatis habent, sed illi secundū rationes essentiæ, hi secūdùm fortitudinis actū. principatuū pulchritudo principalis est, & natiua: principum ficta, adornata, elaborata. Animarū pulchritudo in rationibus consistit determinatis quidē, sed diuisis magis quàm in heroū forma, sub vna tamen specie cōprehensis. Deorum actiones, effectusq; velociores sunt quàm intelligentia deprehendere possit. sed interea penitus stabiles. Archāgelorum celeritas mista est, quodāmodo efficacibus actionibus: angelorum

cum motu, neq; pariter habẽt, vt vnà cum dicto perficiant. Dæmonum actiones celeriores apparẽt, quàm sint effectu, & veritate. Heroës magnificè quidem incedũt ad actionem, tardius tamen quam dæmones peragũt: principatus cum auctoritate, & imperio veniunt ad agendũ. principum conatus plurimam quidem habet emphasim, sed defuit ab effectu. animarũ actiones mobiliores sunt, quàm heroũ, sed debiliores. Deorũ apparentium magnitudo totum cælum occupare videtur. Quã incedentẽ nec terra putatur sustinere posse. Archangelis apparentibus partes mundi quædã commouẽtur, & lumẽ præcedit in se diuisum: ipsi verò pro magnitudine dominationis suæ magnitudinẽ lucis, & figuræ præseferunt. Angelica forma, & lux, & minor est, & diuisa magis: dæmonum magnitudo, formaq; diuisa magis & minor: heroica rursus angustior, aspectusq; magnanimus: principatus prægrandes, & vasti: principes inflati superbiq;, & insolentes apparent. animarũ effigies inæquales, heroibusq; minores. Denique quilibet pro magnitudine potẽtiæ suæ, & imperij latitudine magnitudinem formę, lucisq; præfert. Deorum spectacula prælucida nobis occurrunt, fulgentiaq; ad summũ, & splen-

& splendore dearticulata mirificè, & lucidiora quàm sint re vera: archangelorum vera, perfectáque: angelorũ effigies speciem eandẽ seruant, præterquàm quòd à notitiæ plenitudine agnitionis discretione deficiunt: dæmonum exilia, & quasi caduca: heroum exiliora: principatuum perspicua: principum obscura, sed vtraque imperiosa: animarum vmbrosa. Deorum imagines quamplurimo splendore coruscant: archangelorum quoque præfulgidæ: fulgidæ insuper angelorum: dæmones turbidus ignis apparent: heroes mistum lumen ex pluribus habent: principatus quidem purius, principes autẽ ex dissimilibus contrariisque confusum ostendunt: animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admistionibus, atque diuisum. Deorũ imagines occurrunt tanquam ignis indiuiduus, ineffabilisq;, implens vniuersum mundi profundum: archangelorum ignis etiã indiuisus, habens circa se, vel ante, vel retro quamplurimam multitudinem: angelorum diuisus ignis, sed in ideis absolutissimis: dęmonum magis quoque diuisus, sed angustius circunscriptus facile exprimendus, & apud illos, qui superiora viderunt, facile cõtemnendus; heroicus ignis habet, quod horum

consimilia, sed nō æqualia, principatuum ignis apprime lucidus: principum aliquid habet opaci: animarum valde diuisus, & multiformis, atq; ex multis mundi naturis admistus. Deorum ignis omnino stabilis est aspectu, archangelorum stabilitatis particeps: angelorum stabiliter mouetur: dæmonum instabilis: heroum properantior: principatuum quietus aduenit: principum verò tumultuosus: animarum ignis multis motibus transmutatur. Dij animas perfectissimè purgant: archangeli sursum reuocant: angeli tantùm soluunt à materiæ vinculis: dæmones ad naturam trahunt: heroës ad curam sensibiliū operum deducunt: principatus quidem præsidentiam mundanorum, principes verò materialium studium exhibent: animæ, quum apparent, contendunt, trahuntq; in generationē. Quicquid purum, firmumq; est in imagine nobis occurrente, superioribus attribuito generibus. Iam verò præfulgidum ejus, quódve in seipso firmiter permaneat diis attribue: quod verò fulget, atque permanet quidem, sed quasi in alio, archangelis: quod in alio permanens, angelis. Item quod mobile est, & vagabundum, & alienis plenum naturis, vbiq; inferioribus ordinibus attribuito. Dæmones

nes mistos in se habēt mundi vapores, ferũturq; instabiliter præter vel juxta mundi motum: heroibus generatiuæ spirituũ compositiones admiscentur, circa quas & ipsi commouentur. Principatus eodē modo permanent, mundanum quod habent ostēdentes: principes materialibus liquoribus pleni sunt, animæ superfluis maculis, & alienis spiritibus sunt repletæ, quibuscum quoties apparent, vnumquodque horum generum se ostendit. Dij materiam repente cõsumunt: archangeli paulatim, angeli soluunt ab ea, & ad sublimia reuocant, dæmones diligenter exornant eam, heroës coaptant ad eam competentibus vbiq; mēsuris eam strenuè commodeq; curantes: principatus adstant ei supereminentes, & hoc pacto seipsos ostendunt: principes impletos se penitus materiâ monstrant: animæ puræ quidem seorsum à materia veniunt: impuræ verò materiâ inuolutas se nobis ostendunt. Exhibent insuper alij nobis alia. Dij præsentes dant corpori sanitatem, virtutem animæ, menti synceritatem, omnia nostra impropria principia reuocant, quod in nobis est frigidum, letiferumq; delent, calorem fouent, efficacioremq; reddunt ad vitam: faciũt quoq; vt omnia animæ, mentiq; con-

gruant,& menſurentur eiſdẽ,harmoniaq; intelligibili lumẽ effundunt:quódve non eſt corpus, oſtendunt tanquã corpus ipſis animæ oculis per corporis oculos. Archangeli eadem agunt,ſed non adeò ſufficientia,vel permanẽtia, vel extra porportionem noſtram : angeli bona etiã magis particularia diuisè diſtribuũt, effectumq; agunt ,valde ab intimo eorum vigore deficientem: dæmones præſentia ſua corpus grauant,morbis affligunt,aliter puniunt, animas quoq; ad naturã trahunt,& à corporibus,cognatoq; eorũ ſenſu non diſcedunt:atq; eos,qui ad ignem cæleſtem,diuinúmue cõtendunt,circa locum inferiorem detinent,nec à fati vinculis ſoluunt: Heroës alia dæmonibus ſimilia faciunt, proprium verò id habent , quòd ad opera quædam generoſa, magnaq; nos ſuſcitãt: principatus apparentes bona largiuntur mundana, resq; vitæ hujus omnes ſuppeditant:principes materialia,terrenaq; bona:animæ quũ apparẽt, ſi animæ ſunt puræ in ordine angelico conſtitutæ, ſurſum reuocant,ſalutem animo præbent,ſpemq; ſacram, ſacraq; dona,quæ ſperantur : animæ impuræ, ad generationem detorquẽt, ſpem fruſtrantur ejus fructus auferentes, paſſionibusq; intuentes implent. animam

corp

corpori copulantibus. Ordinem quoque, quem vnusquisq; obtinet, in apparẽdo designat: Dij ostendunt Deos, vel angelos circa se adstantes: archãgeli angelos præferunt, vel præcurrẽtes, vel circunstantes, vel sequentes, siue aliam quãdam turbam angelorum quasi stipatorum circumuallantium: angeli opera ordini suo congrua præferunt. Boni dæmones opificia sua, & bona, quæ tribuunt, in conspectum adducunt: dæmones vltores ostendunt suppliciorum species. dæmones alij quomodocunq; praui occurrunt circundari feris lethiferis, voracibusq;: principatus, prouincias mundi quasdam secum demonstrant: principes, conditionẽ materiæ ordine carentem, errantemq; secum afferunt in cõspectum. Anima quidẽ tota in nulla particularium specie detenta ignem ostendit sine certa specie circa mundũ totum, quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & vna, & nulli addicta speciei. Anima purificata igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, simulq; stabile, & ipsa vnà cum duce sublimi sequitur, bona voluntate gaudens, atq; ita in operibus suis ordinem, quem obtinet, patefaciens. anima verò, quę deorsum labitur, occurrit trahens secum signa vin-

culorum,atque pœnarum, materialiumq́; ſpirituum compoſitione ſe grauatã oſtendit,turbationibusq́; materiæ diſſimilibus occupatam. ſeq́; ſubdentem imperio dæmonum generationi fauentium. Singuli quum apparent,oſtendunt prouincias,ſorteſq́;, quas ſortiti inhabitãt,aërij quidem ignem aërium,terreni verò terrenũ,atque nigrum, cæleſtes autẽ ignem ſplendidiorem, atque in his tribus terminis omnes diſtributi ſunt eorum ordines.Dij demõſtrant omnium ordinum principia in ſe, quũ apparent. Angeli declarant ſe ab archangelis dependere: dæmones heroëſq́; patefaciunt ſe ſuperioribus miniſtrare, quamuis aliter hi quàm illi: principatus, principeſq́; præfecturã oſtendunt.Illi circa mundũ, hi circa materiã animæ declarant ſe ſuperiorum poſtrema tenere: vnde vnà cum ſeipſis primi quidem prima loca deſignant,ſecundi ſecũda,tertij tertia,cæteriq́; deinceps eodem ordine. Dij tenuitate luminis tanta effulgent, vt corporis oculi non poſſint capere,atq; perinde afficiãtur,vt piſces ab aqua turbida,pinguiq́; tracti in aërem tenuiſſimũ:qui enim diuinum ſpectant ignem, non potentes ignis diuini reſpirare ſubtilitatẽ, quũ primùm ſpectare videntur, virtute deficiunt,atque

innato

innato ſpiritu, prorſus intercludũtur. Archangeli quoq; ſplendorẽ emittunt, ſubtiliorem purioremq́; quàm tolerari queat, non tamen adeò intolerabilem, ſicut dij. Angeli occurrẽtes tolerabilem perficiunt aëris miſtionẽ, vt ſacerdotes eam attingere poſſint. Dæmones, quũ apparent, nihil totus aër compatitur, nec eis circunfuſus aër fit ſubtilior, neq; præcurrit lumen, in quod eorum ſpecies emicat, aërem anticipans: neq; circa illos circumlucet aër vndiq; : heroibus apparentibus plagæ quædam terrę cõmouentur, ſonitusq́; circunſonant, totus verò aër non fit ſubtilior, neque adeò ineptus ſacerdotibus, vt ſuſtinere non poſſint. Sub principatibus circũcurrit eos viſorũ circumuolutio plurimorũ difficilis toleratu, & volumen ejuſmodi circa eos eſt mundanum: circa principes verò terrenũ: neq; tamen ſupermundana ſubtilitas, neq; ſupremorũ elemẽtorum. Animis apparentibus, aër apparens magis cõnatus eſt eis, earumq́; deſcriptionem ſuſcipit coaptatus eis. Affectiones inuocantium animorum occurrentibus diis excedentẽ reportant perfectionem, actionemq́;, & amorẽ diuinum, incredibilemq́; lætitiam: archangelis contemplationem intellectualem ſummopere puram, im-
muta

mutabilemq; potentiam:angelis rationalem cognitionẽ,virtutemq; in ordine positam:ad summũ dæmonibus appetitũ generationis,atq; heroibus talia quædam,& insuper studia ciuilis gubernationis:principatibus,vel principibus motus mundanos, vel materiales agunt animo naturæ. operumq; fatalium expletionẽ animis,appetitus, generationis, & studia corporum curandorũ. Deorum apparitio veritatem, potestatem, actiones ad summum corroborat,& bona præbet amplissima,archangelorũ similia, sed particularia magis, & cognitionem potentiamq; non simpliciter,sed ad hoc,& ibi,& tunc,& hoc pacto, angelorum etiam determinata magis:dęmonũ non animę bona,sed corporis, corporeaq;, quãdo mũdanus ordo concedit: heroum dona Reip.mũdanę,siue terrenę: principatuũ mundana: & omnia vitæ cõmoda principũ,inferiora,id est magis materialium copiam:animarum quæ ad humanam vitam cõferunt familiari prorsus occursu. Porphyrius narrauit opinionem dicentẽ communem hoc esse diis, angelis, dæmonibus,omnibus deniq; superis, quũ apparẽt,ostentare se,& iactare mirificè,& imaginariam similitudinem ex se producere. Iamblichus vtranq; confutat. Deus,

angel

angelus,dæmon bonus, docẽt hominem, quum apparent, quæ qualísve re vera sit eorũ essentia,nihil vltra, vel citra veritatẽ loquentes. Sicut enim lumen naturaliter, & assiduè solẽ sequitur, sic veritas Deum, ejusq; pedissequos, præsertim quũ perfecti,pleniq; sint,neq; egent, neque possunt sibi vltrà quàm sint,arrogare. Quando in theurgia,id est deifica,& sacerdotia facultate delinquitur, tunc non bona quidem numina, quæ optantur,sed deteriora, malaq; nobis occurrunt sub prætextu bonorum: mali enim spiritus in similitudinem bonorũ se sæpe transformãt,jactabundiq; veniunt,& suprà quàm sunt, sibi arrogãt. Nempe vbi initium primum adulteratum suboritur, mẽdacium plurimũ ex peruersitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum regula ordinis totius examinare,& meminisse arrogantiam iactabundã non esse vllo modo propriã veris spiritibus,atq; bonis.Et cauere ne à ritu sacrorũ aberretur vnquã. At si in errore apparitionis quædã repente insolentes aduentent, non decet ex earum cõditione communem, omnemq; numinum naturam,cõditionemq; perpẽdere. Quæ enim multis seculis,& operoso labore in sacris cõprobata sunt,nefas est ex nonnullis repente

pente incidẽtibus temere judicãdo mutare. Et si falsi spiritus mentiuntur, boni tamen circa ignem veridici sunt, atq; legitimi. In omni siquidem genere principalia primùm à seipsis exordiuntur, sibiq; ipsis præbent, quod cæteris exhibent. idq; fit in essentia, vita, motu. similiter superi veritatem omnibus exhibentes, primò de seipsis vera prædicant, ipsamq; eorum essentiam præcipuè contemplationibus patefaciũt. Ideoq; ignem per se, propriaq; forma spectandum sacerdotibus rite demonstrant. Non enim est caloris frigefacere, vel luminis obtenebrare, atq; occultare, vel vllius per essentiã aliquid faciẽtis, aliquãdo cõtraria facere. Phantasma, id est simulacrum missum ab aliquo sine natura ejus, sed solùm per modum idoli specularis, vanè trahit animum intuentis, fallitq;, dum simulat se esse aliquid, de cujus natura nihil habet. Est igitur causa falsitatis, quod nullo modo competit alicui essentiæ verę. Ideo neq; diis, sed hi, eorumq; sectatores, non exiles, inanesq;, sed naturales, & veras sui reuelẽt imagines, non quidẽ speculares (vt dixi) vanas: cur enim eas mitterent? non vt demonstrent essentiam suam, atque potentiam. nam illæ ab hac ex tota natura deficiunt, non etiam ad intuẽtium
vtili

vtilitatem. Quæ enim vtilitas eſt ex mendacio ſimul, atq; deceptione? Non deniq; ob hoc mittunt, quia natura eorum ſit ita ex ſe idolũ mittere, nempe eſſentia firma in ſeipſa cõſiſtens, & ita reliquis eſſentiæ, veritatisq; cauſa nullo modo in aliud mittit imitamen ſui vllum fallax, & deceptoriũ, quod ſimul & ſe eſſe aliquid, de cujus natura nihil habeat. Neq; igitur dij, neq; ſequaces eorum vel transformãt naturam ſuã in aliqua ſimulacra, neq; hæc in aliud ex ſe producunt, ſed veras ſui formas in veris animæ moribus illuſtrant, atque demonſtrant. Nota huic ſimile illud, quòd in patria mens beata diuinã eſſentiam videt non per imaginem ab ea creatã prorſus deficientem, ſed per eãdem eſſentiam, ſicut is, qui lumen videt per lumen in lumine: non ſicut qui calorem per lumen, vel qui corpus ſpeculo. Subſtantiæ ſeparatæ, non habent vllum ſibi commune genus. Item dij, angeli, dæmones boni non apparent phantaſtico modo, ſed proprio prorſus, & vero. Spiritus verò mali phantaſtico, fallaciq;, neq; decet ex cõditione, qua hi apparent nobis, reputare modum, quo boni ſua præſentia formant animam. Porphyrius ait, cognitionem quidem diuinorum eſſe rem ſacram, ignorantiam

verò

verò profanam. hæc Iamblichus comprobat: quia quũ dij per intelligentiam agãt entia, meritò nos per intelligentiã entium placere diis, atq; probari, sed operationẽ religiosam anteponit intelligentiæ: tanquam quæ sola sit efficax ad acquirẽdam animæ cum Deo deificam vnitatẽ. Tanta est virtus sacrorum rite Deo factorum, vt etiam si hæc ignores, piè tamen obserues, non minorem habeant efficaciam. Non enim intelligentia conjungit sacrificatores Deo, alioquin philosophi vnionem deificam reportarent.

De virtute Sacramentorum.

OBseruantia decens præceptorũ, operumq; diuinorũ, quę omnẽ excedunt intelligentiam, atque symbolorum, sacramentorumq; potestas mira solis nota numinibus, præstat nobis deificã vnionem. Quãdo operamur in sacris, nõ cõficimus per intelligentiã sacramento, alioquin & actio eorũ intellectualis foret, & daretur à nobis: contra verò & nobis nõ intelligẽtibus hæc propriũ opus peragũt, & deorũ potestas, quò hæc referũtur, ineffabiles ex se ipsa proprias agnoscit imagines non à nostris intelligentiis excitata. Vniuersales enim causę à particularibus effectibus

non

non mouentur: vnde nec ab intelligentiis nostris diuina principaliter mouentur ad operandum, sed intelligentias, & affectionem optimam, puritatemq; præcedere necessarium est, tanquã concausas quasdam. Quę verò principaliter diuinam prouocãt voluntatem, ipsa sunt sacramenta diuina: atq; ita diuina à seipsis incitantur, neq; ab vllo subdito principiũ actionis accipiunt. Ne putes igitur totam in nobis auctoritatem esse efficacis rationis in sacramentis, neq; in veritate intelligentiæ nostræ. verùm eorũ opus absolui, vel hæc ex nostra deceptione mentiri. Nam nec etiã si nouerimus, quę genus quodlibet propriè cõsequuntur, subitò consequimur ipsam eorũ in opere veritatem. Absque cognitione quidem nunquam aduenit efficax vnitas ad diuina, neque tamẽ idem est omnino. Quapropter neque diuina puritas per rectam cognitionem efficitur, sicut corporis puritas per sanitatem. sed super cognitionẽ vnita est, & purificata puritas. id est per potestatẽ cognitione superiorẽ. Neq; igitur aliud quicquam in nobis humanũ ad diuinarum actionũ finem aliquid confert. Cõclude sententiã Iamblichi, Aegyptiorum, Assyriorum, sicut in agricultura, medicina, arte imaginum, coitu huma-

no homo materiam opportunè coaptat. causa verò superior,vniuersalisq; adhibet formã: sic in sacrificio,quando fiunt symbola, atq; synthemata, id est signacula, & sacramenta, sacerdos adhibet materialia quædam,quo ordine decus instituit. Deus autem vim efficacẽ imprimit sacramẽtis.

Vaticinium quid, & vnde.

VAticiniũ ipsum nec ab arte, nec à natura,nec à naturalibus, vel animalibus rationibus motibúsve efficitur: neq; fit vllo modo,sed vtrinq; sempiternum est missum ad nos vsq; diuinitus, totaq; potestas præsaga refertur ad deos: & omnis hujus auctoritas consistit in eis, atq; inde traditur,diuinisq; operibus, signísve perficitur. spectacula quidem habet diuina,& contemplationes vera sciẽtia præditas. Cętera verò cuncta,velut instrumenta subjiciuntur, misso diuinitus præsagij dono. quæcũq; ad animã pertinent, aut corpus, vel in totius natura sunt,siue naturis: loca verò & talia quædã ad vaticinium exigũtur vice materiæ. Non decet vaticiniũ deducere sine causa, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam, sed à dijs continentibus in se terminos totius scientiæ rerum. Contemplari decet vaticinium

nium distributum circa totum mundū, & circa omnes diuisas in mundo naturas: sic vtiq; causa vaticinij præcipua est, & communissima, possidensq; in se ipsa quęcūq; sui participātibus exhibet, præcipuè præbēs veritatem qua opus est vaticinio, & in primis essentiā, causamq; eorū, quæ fiunt, obtinens in se ipsa, à quibus necessariò procedit, perpetua præsagij consequutio. Porphyrius ait, quādo dormimus, aliquādo præsentire futura, absq; vlla præsentis status animaduersione, etiam si in ecstasin minimè concitemur. Volens arbitror non tam externo influxu tūc diuinitus influēte, quàm ex ipsa natura animæ, mentisq; præsagire: Iamblichus ait somnia, quæ humanis proueniūt causis, siue per naturam nostrā, siue per affectus, & cogitationes, & actus, rarò admodū & obscurè nimiū, & sæpius casu quodam attingere verum.

De somnijs.

SOmnia quandoq; incitantur in nobis ab innatis intelligentiis, rationibusve, vel ab imaginationibus, curisq; diurnis, quæ aliquando verum assequuntur, plurimum verò falluntur, atque hæc humanis principiis oriuntur, dormientibusq; contingunt vigiliæ nihil habentibus. Somnia verò missa diuinitus non ita contingunt,

ſed veniunt, vel inter vigiliã, atq; ſomnũ, vel inter ſomnum, atque vigiliam, vel in ipſa vigilia. Tunc breues audiũtur voces, quid agendum ſit admonẽtes, & aliquando ſpiritus quidam non corpulentus, nõ tractabilis, ſe iacentibus circunfundit: qui tamen non perſpicitur, ſed alio quodam ſenſu, & animaduerſione, quæ in conſenſu percipitur, impetu quodam ingrediẽs, & ſe vndiq; circunfundens abſque contactu, atq; mirificè paſſiones animi, corporiſq; expellit, aliquando verò lumẽ ſyncerum, quietumq; fulget, ſub quo viſus clauditur anima patẽs. Sed alij ſenſus interim peruigiles ſunt, perſentiuntq; quando dij in lumine ſe oſtendunt, & quæ illi loquũtur, arguuntq;, continuata animaduerſione percipiunt. perfectius verò id totum diſcernitur, quando viſus quoq; perſpicit: atque intellectus corroboratus, quæ fiunt aſſequitur, & qui ſpectant ſimiliter commouentur. Tanta, tamq; differentia qualia diximus, non ſunt humana. cõtingunt verò quando ſomnus noſter eſt grauedo quædam capitis, vel inclinatio, & occupatio viſus, vel medium quiddam inter vigiliam, atq; ſomnũ, vel excitatio ſubita, vel ipſa vigilia. Quæ omnia diuina ſunt ad deos ſuſcipiendos idonea, diuinitúsq; mittunt:

mittunt:atqui talia quædã precedũt,quasi apparitionis diuinę partes. Somnia humanis causis procedentia defectus patiuntur duos. Nam & in ipso somno omnino dormiẽtibus accidũt, & nos tũc nõ distinctè, vel plenè animaduertimus,aut quę occurrũt, aut statũ ibi nostrũ. Quãdo verò diuinitus mittuntur somnia,neq; re vera dormimus,& assequimur,animaduertimusq́; clariùs quàm consueuerimus vigilantes: ideoq́; in eiusmodi somniis maximè ponitur vaticiniũ. Anima duplicẽ habet vitam,vnã quidem simul cum corpore,alteram verò ab omni corpore separabilem. Quando vigilamus,vtimur plurimũ vita, quæ communis est cum corpore, præterquàm siquando penitus separamur ab eo, propterea quòd vel intelligam⁹,vel puris rationib⁹ cogitemus:sed in dormiẽdo penitus solui possumus,velut à vinculis adhibitis animo,atq; vita à generatione separata tunc vti. Quando quodãmodo dormiẽtibus animus à corpore soluitur,tunc illa vitæ species secũdùm seipsam permanens separabilis, separataq́; , siue intellectualis,siue etiam sit diuina, protinus expergiscitur in nobis,agitq́; quẽadmodum sua fert natura. Quoniam verò & intellectus entia contemplatur , & anima ge-

nerabilium rationes in se complectitur, meritò secundùm causam comprehendẽtẽ futura in præcedẽtibus sui rationibus ordinata prænoscit. Dictum est de præsagiis animæ redeuntis in se in statu simili somno. In se, inquam, id est in rationes seminales, & intellectuales: sed hactenus sub forma quadam propria præsenti vitæ, id est sub forma particularis actionis hujus, & vitæ: sed si mox explicet vniuersam rationum cogitationumq; formã, secundùm quam vixit aliquando, tunc reportabit præsagia pertinentia magis ad vniuersalem mundanarum rerum conditionem, sub qua & particularia passim conspicere poterit. Si rursum per formam vniuersalẽ ejusmodi suam ipsis deorũ mentibus copuletur, videbit insuper, quæ ad mundum spectant superiorem, & quę ad hunc, item per illa tanquam præcipuas causas intelliget absolutiùs, in quo statu non solũ cogitatio erit perfecta, sed imaginatio quoque habebit imaginamenta syncera de rebus corporeis, atque diuinis. Quoniã verò sunt in anima rationes generabilium penes potentiam ejus, tum effectiuã, tum etiam cognitiuã, atq; hæ rationes dependent à rationibus, quæ sunt in diis, ideò anima his conjuncta, rationes in se suscitat

tat in actum, saltem cognitionis amplissimum, & sub diuinæ prouidentiæ modo, per quem & per quas reputat præterita, futuraq́;, & temporalia omnia, eorumq́; actiones, & passiones, passionumq́; remedia, & curationes morborum, vitiorumq́; animi, & statuta legum, & artes generi hominum necessarias: sic in Æsculapij templo accipiuntur somnia, quibus morbi curantur, ipsaq́; ars medēdi somniis est comparata diuinis. Exercitus Alexandri morbis mox deperiturus euasit discrimē remediis adhibitis in somno à Dionysio deo. Lysander res Aphutim vrbē obsederat, & in somno jussus ab Ammone, soluit obsidionem. Multa quotidie similia fiunt supra orationem, rationemq́; humanam.

De inspiratione diuina quæ fit in vigilia.

PORphyrius duas diuinas afflationes tetigit: vnam, quæ cōmuniter dicitur in somno fieri: alteram, quæ in vigilia, vbi afflati, & perciti præsagiunt, ita vigilātes, vt etiam vtantur sensibus. Neq; tamen interim sunt humanæ rationis compotes. Iamblichus ait animos verè præsagiētes, afflatosq́;, & quum dormire videntur, non dormire, & quū vigilare, non propriè vigilare, neq; more hominum sensibus vti. Animi diuinitus afflati, percitiq́;, subje-

cerunt vitam suam penitus afflanti deo. Ideo siue vt vehiculum, siue vt instrumentum se subiecerint, priorem vitæ modum deposuere, atque vel vitam propriam in vitam diuinam cōmutauere, vel vitam suam penitus ad deum agunt. Ideo neque vtuntur sensibus, neque ita vigilant, vt qui vigiles habēt sensus, neque ipsi præsagiunt, vel mouentur humano quodam impetu, atque more, neque suum statū animaduertunt, neq; vllam edunt cognitionē, actionémque propriam, sed totum illic agitur sub forma, actionéque diuina.

Miracula multa fiunt à Prophetis.

QVòd autem afflati diuinitus non viuant, tunc ipsa animalis vita patet, quia multi eorum, admoto igne, nō vruntur, ignem videlicet repellente deo intus afflante: vel si vruntur, non persentiunt, neque pungentia percipiunt, vel radentia, vel vlla tormenta. Item quòd actiones eorum non sint humanæ, cōstat, quoniam per inuia vadunt, pérque ignem feruntur intacti, & flumina transeunt mirabiliter, quod & ipsa sacerdos agit in Cataballis. per hæc patet illos non viuere vitam humanam, nec animalem sensibus, impetuq; vtētem, sed diuinam, quasi anima eorum otietur, & deus ibi sit pro anima, moueatq;

atq; tanquam excellentior anima. Variæ sunt diuinitus inspiratorum species, tum pro varietate deorum, qui alij aliter inspirant, tum pro differentia modorũ in spirationibus: hi modi sunt tales. Aut enim deus ipse nos occupat, aut nos ei nos addicimus, totiq; illius efficimur, aut communem agimus ad deum actionem: item vel vltimæ diuinæ potentiæ euadimus cõpotes, vel mediæ, vel supremę. Item aliquando nuda est dei præsentia, aliquando vltra præsentiam fit communio. interdum vltra hanc conficitur vnio, rursum inspirationis vel anima sola fit compos, vel etiam corpus subinde fit quodãmodo particeps, vel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundùm horum diuersitatem, differentia sunt inspiratorum signa, & effectus, & opera. Secundùm prędictam inspirantium, inspirationísve diuersitatem, inspirati alij mouentur vel toto corpore, vel quibusdam membris: vel contrà quiescunt. Item choreas, cantilenasq; concinnas agunt, aut contrà. rursum corpus eorum vel excrescere videtur in altum, vel in amplum, vel per sublimia ferri, atque contrà. Item voces edunt, vel æquales, perpetuásve, vel inæquales, & silentio interruptas. Et tum remittunt tonos,

tum intendunt.

Inspiratus vacat ab actione propria, ac deum habet pro anima.

MAximum verò afflationis diuinæ signum est, quòd ille, qui numen deducit, insinuatq; prospicit spiritum descendentem. & quãtus sit & qualis, atque ab eo mysticè docetur, & regitur. Quinetiam qui numen suscipit, ante susceptionem aspicit quandam ignis speciem. Interdum verò hæc conspicitur, & præsentibus, siue adueniente, siue recedente deo. Quo ex signo in his rebus periti verissimè discernunt, quæ sit potestas numinis, quis ordo, & de quibus vera loquatur, & quę perficiat: sed qui absque ejusmodi spectaculis clàm spiritus introducũt, velut in tenebris latitantes concutiunt. Neq; quid agant intelligunt, nisi exigua quædam, id est signa nonnulla in ipso afflati corpore. Quũ igitur ignis diuini præstantia, & luminis species quædam, ineffabilis extrinsecus incubet occupato, impleatq; ipsum totum, & penitus dominetur, & circùm vndique in se complectatur, adeò vt nec vllam queat actionẽ peragere propriam, quisnam sensus, perceptioue, & animaduersio propria potest adesse animo diuinum ignem suscipienti? vel humana motio,

tio, passio, peruersio phantasiæ, & alienatio, qualem aliqui suspicantur? Porphyrius afflationem diuinam definit ita. Motio mentis vnà cum inspiratione dæmonica. Iamblichus ait, in animo afflato diuinitus, neque mentem, cogitationémve humanam ferri, si re vera continetur à deo. Neque dæmonum, sed deorum fit inspiratio, neque rursum definiri debet exitus, & alienatio. hæc enim lapsum significant in deterius, sed potiùs dici debet reductio, restitutioq; in melius. Est igitur afflatio nihil aliud quàm totos à Deo animos occupari, atque contineri. Hinc verò posterius sequitur ecstasis, id est exitus, vel alienatio quædã tanquã consequens ad afflationem accidens. Plato in Phædro dicit antiquos vaticinium nominauisse maniam, id est furorẽ, quoniã soli diuino furore correpti, verè vaticinantur. posteriores autem adjuncto t, nominasse mãtiam. Itẽ Sacerdotes, Sibyllas, Prophetas quandiu prudẽtes sunt, vel paulùm admodum, & obscurè præsagire, vel nihil: quando verò rapiuntur deo, verè vaticinari. vnde præuidisse apud multas gentes pericula diuinitus imminentia, admonuisse populos, & per sacrificia diuinã Nemesim placauisse. item ait præsagium arte factũ appellari

pellari putationem coniecturalem, nec vllius esse momenti, si cum diuina inspiratione, & vaticinio comparetur. Iamblichus ait, diuinum afflatum, vaticiniumq; non esse in mente, vel anima, siue vt qualitas in subiecto, siue vt actio in agente, sed totum esse actum ipsius dei ex deo simpliciter dependentem. Actum dico à deo peractũ in mente, vel anima simpliciter, vt instrumẽtis ab omni proprio motu vacãtibus: atque ita vera præsagia dari. at si quis motus ex corpore, vel anima, vel qualitas talis interim inseratur, vel pręcedat, confundi visa, neque vera vaticinia fore, neque legitimã esse ibi diuinam afflationem, vbi aliquid misceatur humanum. Tres generatim opiniones erant de afflatu, vaticinioq; diuino: prima, causam eius referebat ad animam, secunda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu, in quo anima tota est redacta in diuinum suum, vel in mentem, aut quando eius actio facta est vehementior, siue amplior, aut quando cogitatio facta est acuta, motuq; velocissima, aut quum mens incaluerit. Secunda ponit illius causam in corpore, quãdo certam habet complexionem, scilicet vel melãcholicam, vel temperatam, siue qualitatem quan

quandam elemẽtalem, siue prærerea specialem, siue certũ spiritum. Tertia causam eius ait certam proportionem, qua corpus, & anima inuicem sunt cõpacta. Iamblichus ait, ipsum non esse opus animæ, vel corporis, vel compositi, nec causam in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus egit tum in prædicendo, tum in efficiendo, super omnem humanæ naturæ consuetudinem. Non potest autem homo, vel aliquid hominis vltra terminos suos ad diuinos progredi terminos. Neq; possunt præstantiora à deterioribus generari. causa igitur huius est duntaxat ipsa diuinitas, quando scilicet à diis descendunt in nos lumina, spiritusq; tradũtur ab eis, adestq; nobis dominatio potestasq; illinc absoluta comprehẽdens omnia, quæ sunt in nobis, & exterminãs penitus propriam nobis animaduersionem, & motionem, proferensq; sermones, per hominem quidem, sed non cum ipsa cogitatione hominis, imò pronuncians ipsa per os furentis extra se positi. Dum videlicet quæcunque sunt in nobis seruiunt tota numini, ceduntq; soli dominanti actioni diuinæ. Porphyrius ait Musicã passiones inferre animo, itẽq; sedare: & alios sonos aliis animis, & moribus cõuenire. Itẽ cõplexiones affect

affectionesq; corporis permutare, furorē mouere, cohibere furorē. Iamblichus ista cōcedit, sed negat hæc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquam in se diuinum habent. Quod videtur suspicari Porphyrius, dicens aliquos afflari, quū audiunt tibias, vel cymbala, aut tympana, alios verò quū alias melodias. Variis deorum ordinibus respōdent in mundo variæ motionum species, certæq; certis. ex his verò variæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos, quæq; motus certis ordine diis principiis motionum. hi, quum vbiq; sint, & sua potissimum suis impartiant melodiis sibi præcipuè congruentibus adsunt præcipuè, nostrisq; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq; mox essentia & potestate penitus implent. cujus afflationis causa est, nō tam passio hominis excitata per musicam, quàm ipsa ad deum musicæ congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad visum veniunt, nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potiùs referunt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis. quæ ad auditum, media, & animę congruunt, spirituiq; insinuata cum motu, affectu, significatione

vehementer afficiũt animã quidem hinc, & inde corpus, vnde totus homo, secundũ proprietates melodiarũ, euadit susceptaculum hujus numinis, aut illius: & qui afflati sunt aliter, aliterq; se habent in motu, & quiete, aliisq; habitibus, pro diuersitate numinum, quibus afflantur principaliùs quàm pro differentia musicæ. Cessauit enim jam hic affectus soni, quando deus agit. Anima in mundo intelligibili audiuit harmoniam diuinã, cujus hic reminiscitur, quando audit melodias habẽtes diuinæ vestigium: reminiscẽs verò ad eam vehementer afficitur, si est è numero animarum, quæ ipsam harmoniæ ideam præcipuè contẽplatæ sunt in patria. Ejusmodi verò affectu facta familiaris deo, jam afflatur singulari quadam præsentia dei, vnde mirabilia facit. hujus ergo afflationis, miraculiq; causa est non passio ex sonis illata, non animæ natura ex harmonia composita, sed similitudo ad deum, deiq; præsentia. Multò quoque minus dicendum est, afflationem in eo consistere, quòd per musicam & afflationem ipsam superflua quædam in anima, corporeq; concreta purgentur. Vaticinij jus non est ex certa complexione. deorum enim dona non variè spirãtur secundũ corpoream

variet-

varietatem. Munus enim diuinum impatibile est, & super naturę vim datur per propriam dei actionē: neque aqua, neque aër, aut corporeum aliud præbet vaticinium, sed sacra, quæ fiunt circa hæc, imò mentis purificatio vna, cum purificatione vehiculi, intentioq; in deū suscipit vim diuinam vbique, semperq; prōptissimā. Quū afflatus animus & dicat, & agat supra, & cōtra naturæ morē, causa afflationis eiusmodi non est naturalis, vel ex corpore nostro, vel qualitate loci, vel dispositione cælesti nascente homine, vel operante, sed ex dei præsentia ista fiunt, vnde & variæ afflatorum species non sequuntur naturales varietates in nobis, sed differentes species, tum numinum afflantiū, tum modorum, quibus diuinæ præsentiæ participes sumus. Quòd igitur homines afflati diuinitus alij conquiescant, alij conciten-tur, alij montes & deserta petant, aliterq; alij se habeant, non procedit ex differentiis naturalium in nobis causarum, vel locorum, vel musicarū, quas nuper audiuerint, audiantve, sed ex variis deorum proprietatibus, quibus afflati reguntur, atq; ex variis afflandi modis. Porphyrius tria è multis in medium adducit oracula, vnum Colophonium, vbi aqua bibita vaticin

ticinium veniebat:alterum Delphicũ, vbi ſedens ad os antri vaticinabatur : tertium Branchidicum, vbi hauriẽtes vaporem ex aqua prophetabant. Vnumquodq; ſecundùm naturæ ſuæ modum agit circa ſe effectus,& opera. Ideo ſpiritus ipſi,qui à diis pendentes ſuſcitant homines, atq; concitant, in hoc ipſo opere excedũt omnẽ naturalem,humanumq́; motũ.atq; hæc ipſa eorum actio nulla conditione ſimilis eſt conſuetis actionibus homini notis. Erat in Colophone ſubterraneus locus, in quo fons erat. Sacerdos igitur ſtatutis noctibus ſacrificabat,poſtea guſtabat aquã,tandem vaticinabatur ibi factus præſentibus inuiſibilis.Videri poteſt alicui ſpiritus diuinus tranſiſſe per aquam in ſacerdotem. Neq; tamen eſt ita. ipſum nanq; diuinum non ita ſecundũ diſtantiam, diuiſionemq́; tranſcurrit per ea,quę participant,ſed extrinſecus cõprehendit,penitusq́; illuſtrat, & implet aquam virtute quadam ad vaticinium conferente,ſcilicet purgatoria.ita quòd quando ſacerdos bibit, ipſa purificat luminoſum ſpiritum nobis inſitum,& accommodat ipſum deo: qua purificatione,accommodationeq́; deum capere poſſumus.Sed extat præterea alia dei præſentia præter virtutẽ infuſam aquæ,ac prior,

& desuper, circum, & intus illustrans, quæ à nullo abest, modò propter cõgruitatem contingere possit. Adest itaq; subitò, vtitur propheta vt instrumento, qui interim neq; sui juris est, neq; animaduertit quæ loquitur, sed & vbi sit ignorat, vnde & post responsum vix seipsum recipit, quinetiam ante potum aquæ, diem noctemq; cibis abstinet, & ad sacra quædam se reuocat inaccessibilia vulgo. Itaque propter sequestrationem à rebus humanis, syncerum se reddit, aptumq; ad deum suscipiendum. Ex quibus colligitur, duobus modis hîc ad deum hominẽ præparari. vno per purgatoriam aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritum: altero per sobrietatẽ, solitudinem, separationem mentis à corpore, intentionemq; ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebat deum, vel per spiritũ quendam tenuem, igneúmque, qui erumpebat alicui ex ore antri cujusdam: vel sedens in adyto super sedem æneam, habẽtem tres, aut quatuor pedes, & deo dicatam, & vtrobiq; exponebat se spiritui diuino, vnde radio diuini ignis illũstrabatur. itaque aliquando ignis plurimus simul totus ex antro euolans, vndiq; circũfunditur ei, repletq; splendore diuino. Aliquando, dum inhæret sedi sacratæ

deo.

deo,per quam accõmodatur deo, coaptatur ſtabili vaticinio dei.vtrobiq; verò per hæc Sibylla fit tota dei, vnde ſubitò deus adeſt,ſed interim ſeparatus, exiſtens alter præter ignem & ſpiritum, ſedemq; propriam,& omnem ejus loci apparatum,vel artificioſum, vel naturalẽ. Fœmina quinetiam in Brancis fatidica,vel ſedet in axe, vel manu tenet virgam ab aliquo deo datam,vel pedes,aut limbum tingit in aquã, vel ex aqua quadã vaporem haurit, & his modis impletur ſplendore diuino,deúmque nacta vaticinatur.Nam ex his omnibus fit accommodata deo, quem extrinſecus accipit. Quòd autem ex nulla virtute corporea vel animali propria, vel locorum, inſtrumentorúmve vaticinium fiat, ſed ex præſentia dei venientis extrinſecus, patet ex eo, quòd ipſa ſacerdos, antè quàm det oracula,multa rite peragit ſacrificia,obſeruat ſanctimoniam, lauatur,triduum prorſus abſtinet cibo,habitat in ſeceſſu, jamq; incipit paulatim illuminari, mirificeq; gaudere.Per quæ patet prouocari deum extrinſecus,vt adueniat, & forinſecus aduenire.& priùs quàm ſacerdos ad locum aquæ veniat,quodam modo inſpirari,& in ipſo loco,dum ſpiritus quidã ex aqua euolat fontis, conſtat aliud quid-

dam præter hæc esse deum separatum ab his omnibus, causamq; loci, & fontis ejusmodi, totiusq; vaticinij. Virtus, quæ inspirat nobis vaticinium, est absoluta à locis & temporibus: alioquin non posset omnia simul loca, temporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhæreat naturę locorum, materiarúmve, vel procedat secundũ motum determinatum numero, non poterit, quæ vbique, sempérve sunt, nec ipsa vbique, & semper æquè prænoscere. sin autem ab his fuerit absoluta, tanquã præstantioribus, quæ tempore fiunt, vel continentur loco, omnibus, vbicũq; sint aquæ, adest, & iis, quæ tempore fiunt, vndiq; simul adest, atq; in vno simul comprehendit omnium veritatẽ, propter essentiam ejus separatã prorsus & omnia superantem. Vis diuina vaticinij origo est, vbique tota & semper tota. Ea vis non est à corpore, neq; ab animo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis, deoq;, qui sunt vbiq;, vel saltẽ vis ipsa est, vbicunq; est aliquis angelorũ, qui sunt vbique: ipsaq; ab omnibus separata corporeis, præsens omnibus, nõ comprehensa loco vel corpore, vel anima, quæ in aliqua specie particulariũ sit addicta. sed hæc ipsa fatidica deorum potestas, & separata est ab omnibus, & ideo tota simul

vbiq;

vbiq; adest subitò participare potentibus, illustrans forinsecus, & omnia replens, perq; omnia elementa discurrens: nec relinquens animal aliquod, vel naturam, cui pro capacitate sua non imprimat ex se aliquid conferens ad præsagium: ipsa verò propterea implere se omnibus æquè potest, quòd pariter est ab omnibus absoluta. Porphyrius præter vaticinia publicè celebrata cõmemorat aliquod priuatum, eorum scilicet, qui profitentur per certos characteres se spiritus attracturos ad vaticiniũ, quod Iamblichus reprobat, quia, quũ totam religionem, sanctimoniamq; negligant, solis confisi characteribus, nequeunt ipsam alicujus dei, boniq; numinis præsentiã adipisci, qua solent vera vaticinia dari. sed in eo falluntur, quòd per characteres quidem diis congruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quandã à superis apparitionem exiguam, & obscuram. & quoniam interim sanctimoniam negligunt, veniũt sub malorum dæmonum potestatem, qui mentiuntur, & fallunt, & quãtulumcumq; indiciorum, apparitionumq; à diis contigerit, peruertunt, atque confundunt. Sed qui veram deorum præsentiã sortiuntur, præsagium reportant verum & immutabile, quod à

malis ſpiritibus deturbari non poſſit. Sicut enim veniente ſole tenebræ ejus præſentiam ſuſtinere non poſſunt, ſed ſubitò ſubterfugiunt, nihil ſolem impediẽtes: ſic vndiq; refulgente poteſtate deorum, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis, quæ ſolet à ſpiritibus malis accidere, nullum habet locum, ſed repẽte diſperditur. Bonis enim numinibus omnino præſentibus, mali ſpiritus euaneſcunt, neq; mouere ſe valent, neq; ſplendorẽ obfuſcare diuinum. Damnat eos, qui omnem contemplationẽ, ſanctimoniamq; religioſam negligunt, ſolis cõfiſi characteribus, qui ſperant ſe incluſuros ſubſtantiam ipſam alicujus dei, quo præſente vaticinẽtur. Horũ quoq; confidentiam Porphyrius improbabat. Qui etiam narrat præter hos, eſſe alios, in quibus phantaſia aliquando concitatur, quando certa quædam adhibuerint, etſi alioquin in aliis mentes compotes ſunt, dum ſint phantaſia furẽtes in ſacris. Quando ſcilicet vel in tenebris latuerint, vel certa pocula biberint, vel cantibus, vel conſtructionibus quibuſdam vſi ſint. Tunc ergo furentes imaginantur occulta, futuraq;, alij quidem in aqua videntes, alij in muro, alij ſub dio, id eſt ſereno aëre, alij in ſole, alij in ſtellis aliis. Lumen

hoc

hoc diuinum venit in phātasiam propriè, ac si quid extra videmus, mirabile fit, per visum phātasiæ pedissequum. Dij vel præsentia tantū sine medio mouent animum quoties volunt paratum, scilicet vel lumē aliquod ex se fundunt in ætherium animæ vehiculum, quo imaginationes mouentur in phantasia, quales ipsi volunt, & vtrobique diuinitas nusquam includitur. Quum adhibētur prædicta vaticinio congrua, attentio quidem animi, & cogitatio animaduertit, quæ fiunt, quando diuinum lumen nō attingit propriè ad hæc, scilicet ad rationales potentias, sed interim imaginatio furit alienata, quia supra morem humanum desuper incitatur. Tenent aliquando in tenebris hominē diuinandum. Nihil enim in eis obsistit venturo lumini. Aliquando tenent in lumine quādo eum præparant, vt major sit ad lumen diuinum similitudo, & tunc accipitur illud in lumine solis, vel lunæ, vel serenæ noctis, vel in aqua propter diaphanon parata, vel in pariete sacris characteribus præparato. hic enim propter soliditatem, quod diuinitus semel accipitur, diutiùs retinetur. Admouēt præterea quædam cognata diis insinuandis, & exhibent diuinaturo potiones, & compositiones quasdam, &

cantilenas, vel excantationes conuenientes ad præparandum susceptaculum, & ad commodandam pręsentiã, apparentiamq; deorum scilicet, quod lumen eorũ occultum alicubi pateat sensui, sed semper pro volũtate deorũ, siue deducatur ex æthere, siue aëre, vel sole, vel luna, vel alia sphæra cælesti. Quatenus placet diis, qui liberi dant, & vt præcipui auctores, & mouent imaginationem, & per eam quãdoq; sensum in objectis accõmodatis, & aliquando eam per sensum, imagines magicæ factæ ex materia solida, diutiùs virtutẽ seruant. Superi dant dona paratis, nõ solùm naturaliter, sed per intellectum & liberã voluntatem ipsorum deorum. dij dant futurorum ostenta in extis, auibusq; & stellarum nouis prodigiis, ex quibus humana sagacitas coniicit euentus per proportionem signorum aduẽtus, vt ex casu auis casum viri, ex defectu membrorum in extis defectioni, exiguè cadente dejectionẽ eorum. Dij imprimunt futurorum signa in rebus ministerio naturæ vniuersalis, & naturarum vel obsequio dæmonum seruientium diis, & dominantium elementis, animalibusq;, similibusq; cunctis, quę agunt facilè pro voluntate deorum. Etsi symbolicè declarant in signis voluntatem dei,

dei, & futuros euentus, vt inquit Heraclitus, repræsentant interim opificij modũ. ficut enim per imagines firmas faciunt res, & euentus præsignant, sic & per noua ostenta, & qualiacunque signa, & interim acuunt ex eadẽ causa, & occasione sagacitatẽ nostrã. Viscera in ostentis transmutãtur contra naturam in animalibus ab anima eorũ, & à dæmone eis præsidente, & à motu aëris, motuq; cæli, præter naturam & pro voluntate deorum ad homines admonendos. Quod autẽ diuinitus fiat, patet, quia sæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad vitam necessaria, quæ repente miraculo auferuntur. quũ necesse sit ea pauloante non defuisse. In auguriis captandis aues miraculosæ mouentur ab anima sua, & dæmone præside, motuq; aëris, atq; cæli: à quo cælo descendit virtus per totũ aërem conformans, & commouẽs illum ad deorum sententiam, pro signis efficiendis. Sententiam dico ab initio præsignatam, atq; decretam: sic aues sæpe se ipsas præcipitant, vel allidunt, vel aliter se necant, dum ad significandum cõferunt, quod non sponte faciunt, sed tractæ diuinitus. Flammæ quædam stellarum instar factæ diuinitus, aliquando pro signis futurorum in aëre

facillimæ fiunt, ad nutũ deorũ cælestium accenso illic aëre summo, qui ductu, formatuq; facillimus est, præsertim à diis, atque in ignẽ descendũt, interim in hũc aërem corporum cælestiũ influxus quidam, cõducentes ad creandas, mouendasq; stellas ejusmodi, similes cælestibus luce, virtute, motu. Mundanum animal est adeò secum vnitum, vt membra ejus compatiantur inuicem, commoueanturq; etiam quæ remota inter se videntur, quasi sint proxima, tanquam ejusdem animalis membra. Atq; hæc vnio, & compassio confert diis ad exhibẽda signa hominibus, primò per cælum, subinde per aërem. Dij nõ immediatè, sed per media instrumenta scilicet dæmones, animas, natũras, & omnia hinc dependentia faciunt hominibus signa, exordiẽtes secundùm principium vnum: & inde diffundentes deinceps motionem ab ipsis descendentem, quocunq; volunt ipsi. Ideoq; sine habitudine, & coordinatione eorum ad generabilia, regunt ejusmodi singula: & sicut in opificio, & prouidentia, ita in exhibendis signis non deflectitur eorum intellectus ad nostra, sed, dum ille in se permanet, signa omnia, vaticiniumq; cõuertit ad se, eaq; animaduertit à se ipso procedere. Vates omnes confitent

ftentur, per deos, vel dæmones vaticiniũ nancisci, quia nequeāt futura videre, nisi qui sint causæ, & domini futurorum, per quos & alij videant. Porphyrius admiratur, quòd dij adeò inseruiant hominibus, vt vates aliqui etiam per farinam vaticinentur. Respondet Iamblichus, deos non obsequio id præstare suo, sed excessu potestatis & bonitatis. & causa omnia in se continente, dum in seipsis manent absq; cõuersione ad subdita, eis pro gradu præparationis dona & signa largiri, sicut sol diaphanis, oculisq; lumen, atq; hoc calorem. Quia videmus homines subjecta curare conuersione quadam ad opera, & distractione ad diuersa, & distrahi à seipsis, & laborare, ideo similiter suspicamur prouidere deos. qui cõtra, quatenus ad se conuertuntur, vnamq; sui formam, quæ est inferiorum causa, eatenus agũt, mouēt, regunt omnia, non distracti per diuersa, sed ab vno principio, nutuq; simplici vibrantes cuncta, successione quadam inde pendentia: neq; ipsi ad subjecta flectũtur, sed statu, & plenissimè sua reddunt sibi cũcta similia. Deus diuersos suppeditat vaticinij modos, nõ quidem distractus ipse, sed indiuiduo nutu, formaq; simplici suggerit omnes, & diuersis temporibus suggerit diuer

diuersos,non ipse per tempora varius, sed æterno,eodemq; mẽtis, & voluntatis ictu omnes inspirat,quamuis hi tẽporibus variis explicentur, neq; in ostentis continetur, distrahitúrve, sed in vna sui forma complectens omnia signa, ex ea exprimit in se ipso consistens, dum vno voluntatis actu omnia tradit. Tanta est exuberantia prouidentiæ ad ostẽdenda nobis signa, vt etiã in calculis,virgis,lignis,lapidibus, frumento,farina, indicia præbeat futurorum,vbi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motum, ratione carentibus intelligẽtiam quandam præstare videtur, quasi hæc cognoscere videantur; vbi nobis futura portendunt. Et sicut deus sæpe per fatuos homines loquitur sapientiam, declarans nõ hominẽ ibi loqui,sed deum: sic per vilissima quæq; portendit futura, his ipse admodum supereminens, & per omnia nostrũ instruẽs intellectum. Deus per infima quæq; cognitione carentia patefacit quædam cognitione superiora,vbi testatur se longè supereminere naturam: Qui dum diuersa porrigit signa, nõ coërcetur in eis,neque per illa distrahitur, sed stans in vna,indiuiduaq; sui forma cõprehendit illic omnia signa, & illinc vnico, simpliciq; nutu explicat omnia, præbetq; nobis

nobis argumenta passim præteritorum, præsentium, futurorum.

Non fit in sacris opus alicujus efficaciæ nisi per potentiam, immo & præsentiam numinis alicujus.

IN religione non potest fieri opus vllum alicujus mirabilis efficaciæ, nisi adsit illic superorũ aliquis spectator operis, & impletor. Opera quidem absoluta ducunt dij, media angeli, tertia dæmones. Natura quidẽ humana nec rationem quidẽ, orationémve de diis suscipere potest sine diis, nedũ diuina opera facere valeat sine illis. Est enim imbecillis, & hebes vsqueadeo, vt nullum nullitatis suæ remedium habeat, nisi quandam diuini luminis portionem desuper accedentem, sine qua nihil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur, qui confidunt ex inanimatis animam, & ex amentibus facere mentem: ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & sine diis propria deorum opera, qualia sunt vaticinia, & miracula, & similia, vt apparitiones, & expiationes.

Numina inuocata nobis adsunt, non coacta, sed volentia.

COnfessum est efficacia religionis opera perfici præsentia deorum, angelorum,

lorũm, dæmonũ. Porphyrius quidẽ suspicatur numina ad hæc trahi quadam inuocationis necessitate. Iamblichus negat necessitatem inferri vel ab homine, vel à mundo numinibus, quæ, quũ sint immaterialia, non suscipiunt ordinem aduentitium aliunde. Item inuocatio, & operatio sacra, admouet quidem sacerdotes ad numina assimilatione, & familiaritate quadam non violentia sacerdotibus illata, nedum numinibus inferatur. Deus, omnisq; chorus numinum deo conjunctus est, supra omnem necessitatem extrinsecus venientem. Vaticinium perficitur, dum sacerdos operatur sacra. neque tunc passio cadit in sacerdotem, vel in diuinantem, quando diuinitus inspirantur. multo minus in numina, quæ non illabũtur in animos, nisi vacuos passione. Neque dicendum est, fatidicum animum esse instrumentum medium, & efficax diuinorum, sacerdotem verò inuocantem esse velut causam efficacem operum diuinorum. Immo deus est omnia, potest omnia, implet omnia semetipso. humana verò natura nullam in his efficaciã habet. est enim ad diuinitatem ludus. deridemus eos, qui dicũt deum sorte quadã aliquibus adesse potentia figuræ cælestis in genesi. Non enim

enim decet ingenitos, & vniuersales causas mancipari alicui per generationem, ejúsve periodum, & per causas alienas. Quidam, quum & nollent curis onerare deum, & non perciperēt modum aliquem opificij, prouidentiæq́;, præter eum, qui solicitudine fit humana, negauerunt deos facere, atque prouidere. similiter negarent deos interesse vaticiniis, & miraculis, qui non viderent modum excellentem, quo dij adsunt sine labore, & mutatione sui, modus autem per hæc omnia diis proprius eisdem duntaxat est notus.

Porphyrius ait opera diuina, qualia sunt vaticinia, & miracula, esse aliquando passiones quasdam animæ ex paruis scintillis excitatas, & animam sua virtute posse hæc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit, opus diuinum neque fortuito fieri, quum sit ordinatum, neq; ab homine longè inferiore. Oportere enim diuinum opus à diuinitate fieri. omnia igitur opera diuinitati similia non ab humana, sed diuina pullulare natura.

Opera miraculorum, & prophetiæ, non fiunt aliqua virtute stellarum, corporis, animæ, sed mera, & libera potestate dei.

Anima

ANima humana & vna specie comprehensa est,& à caduco corpore nimiũ obumbrata. Ideò nullã habet ad diuinum opus potentiam efficacem. siquando verò videmur tale aliquid quodãmodo posse, solum id agimus illustratione diuina desuper influẽte, per quam & actionis diuinæ videmur esse participes, si opera diuina fierent ab anima ipsa natura animæ, & virtute propria, anima virtutis & prudentiæ compos, vel etiam omnis anima talia faceret. Nunc verò nec omnis anima facit, & quæ perfecta videtur anima, ad diuina adhuc est imperfecta. Non igitur anima, sed diuinitas ipsa causa est operum diuinorum. Alioquin non esset nobis ad hæc religio necessaria, sed absq; deorum cultu compotes essemus operum diuinorum, si hæc ipsa animæ fierent potestate. Denique, si anima sua potestate diuina perageret, vel omnis anima faceret, vel quę haberet virtutẽ,& perfectionẽ animę, propriam scilicet scientiam, artem, prudentiam, mores, qui per prudentiã acquiruntur. nunc autem non tales hæc faciũt, sed concitati quidam potiùs & abstracti. Tria proposuerat Porphyrius de diuinis operibus. Primum, ad hæc animam esse causam instrumẽtalem: secundũ, animam

quand

quãdoq; esse causam principalẽ: tertium, animam posse ita esse ex æquo concausam, vt ex ea, spirituq; diuino, tertia quædam species substãtiæ, vel subsistẽtiæ fiat. Iamblichus dicit, Quando vnum aliquid fit ex pluribus, illa plura & esse cognata, & mutabilia, ex eo, quod sunt, in aliud sic commisceri in vnum quintũ quatuor elementa, & animas plures in vnam totam; forte vegetalem, sensualem, motiuã, in nobis concedere intellectuali, & in ejus actũ redigi; vel fortè ex illis omnibus harmoniam vitalẽ in corpore resultare, vel fortè animas in patria conspirare in vnam ideam omnium animarum, diuinitas verò velut à cunctis exempta non coit in vnũ. Tertiũ, quũ anima præsertim è suo statu jam lapsa, & quia diuinitas velut longè diuersa non cadit in misturam: & quoniã immutabilis, non cõmutatur in aliud cõmune duobus. Prius quidem dictum fuerat scintillis exiguis suscitari in anima species diuinas: esto: sed hæ non traducerentur ad species simpliciter diuinas, si corporales, & naturales essent. nunc denique, vbi dicitur animam cũ diuinitate in vnum tertium congredi, æquatur anima deo, & cõceditur, deũ ibi ita mutari accipereq; ab anima, sicut mutari animam, &

aliquid à deo suscipere: quod est absurdū, præsertim quia hinc admittitur, quòd dij elementorum instar coibunt in effectibus suis in vnam formā tēporaliter factam, & ex sempiternis, & in re temporali continebuntur. Quando dicitur ex anima, & deo, vel ex diis inuicē vnum aliquid fieri temporale, quærimus vtrum præter congredientia resultet aliquid nécne: si non resultat, tùnc non fiet vera vnio, neq; verè vnum: sicut neq; in artificio sola arte pendente si resultat res, sempiternè è suo statu cadent, vt fiat aliquid temporale: nisi enim mutentur, tertiū non resultat. omnino verò absurdum est, hoc ipsum, quod generatione quadam fit temporali, ponere sempiternum. neque tamen decet ponere temporale, ne sempiterna seruiant temporali: nec decet ponere, hoc esse solubile. vtrinque factum ex sempiternis. & tamen per nouam generationem videtur esse solubile. Illa igitur opinio est absurda. Porphyrius ait, animam quandoque generare potestatem, essentiamq; dæmoniacam imaginantem futura, per motiones ejusmodi. Generare, inquam, dum cōducit in vnum materias quasdam habētes in se vires ejusmodi, præcipuè verò materias acceptas ex animantibus. Iamblichus

chus negat generari dęmones,& corrumpi. Negat enim ab anima ex viribus corporeis generari dæmones, corporibus, animaq; superiores. Negat & actiones animæ particularis, clausæq; in corpore procedere in essentias, in se extra animam subsistẽtes. Negat vires corporũ, materiæ prorsus addictas, solui ab eis ad dæmones generandos. Præterea quærit, quænam sit potestas, quæ vires materiales à materiis soluit, rursumq; conflat in vnũ ad dæmonem generandũ, vbi videtur potestas hæc esse demonica, atq; ita existere, dæmon etiam antè quàm generetur. Non potest ex rebus carẽtibus anima, vaticinioq; generari anima, præsertim fatidica. Nequit ex deteriori præstantius procreari. Nequit essentia vlla, substantiaq; constitui, ex motionibus animæ, viribusq; corporeis, quæ nec substantiæ sunt, neque essentiæ. Item nullum eorum, quæ per generationem seminantur, maius aliquid habet, quàm quod ei traditur à causa principaliter generante. Quũ ergo nec corpus, nec anima per se habeat vaticinium, nõ potest anima ex suis motibus, atque corporibus vaticinantem dæmonem procreare. Dicet forsan aliquis, non generari à nobis dæmones, sed eos animantibus ordine præsi-

dere. Itaque quando materiæ ex animalibus huic dæmoni commendatis, opportunè adhibentur huc, dęmonē quasi compatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui vsqueadeo compatiantur, vera vaticinari non posse. Verum nanque vaticinium non esse naturæ passibilis, & aliquo corpore, loco, tempore clausæ, sed ab his omnibus absolutæ, vt queat quocunque in loco vel tempore facta, pariter, simpliciterq; prospicere.

De Somnijs diuinis, & humanis.

POrphyrius ait, præsagia somniorum partim esse ex nobis, partim ab extrinseco. Iamblichus ait, solū extrinsecus aduenire: quia sæpe studemus, agimusq; nonnulla ad hoc præsagium aucupandū, neq; tamen datur, & sæpe id non quærentibus datur. Quòd si somnialis effectus esset ex nostra natura, arbitrioq; humano, nobis ad hoc prouidentibus eueniret. Mittitur autem à diis pro eorum arbitrio, scilicet quando, & quomodo volunt benignitate quadam demonstrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, vaticinij causam, esse quādam animi passionem. Iamblichus negat, dicens passionem esse suapte natura instabilem,

bilem,inordinatamq;, atq; perturbatam. Vaticinium verò esse debere stabile prorsus,& ordinatum,ideoq; non posse in passione versari.Item quando anima prudens est,& constans, agitq; secũdùm vires ejus præstantiores.scilicet intellectuales,rationalesq;, futura non prospicit. Quomodo igitur hæc assequetur, quando patitur secundùm inordinatos motus, atq; perturbatos? Item passio nihil habet proprium ad entium veritatisq; contemplationem, sed affert impedimentum. Præterea si res ipsæ in mundo essent passionibus constitutæ, passio similitudine quadã has attingeret. Quũ verò rationibus, speciebusq; cõstitutæ sint, & agantur, certè alia quædam prenotio est ab omnib9 passionibus aliena, rursum passio præsentia tantùm sentit. Quum igitur vaticinium futurum etiam assequatur, non versatur in passione. Porphyrius ait, vaticinium esse passionem quandã phantasiæ subortam, vel ex cogitationibus nostris, vel instinctu corporalis in nobis naturæ, vel similiter incidẽtem,vt & phreneticis cõtingit vaticinari.Ad hoc autem adhibet signa, quòd in statu vaticinij agit quidem imaginatio vehementer,sensus autem interim occupantur,& cohibentur.Item,quòd suffu-

migrationes adhibentur diuinaturo, videlicet ad phantasiam afficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quòd non omnes, sed iuuenes, simplicioresq; ad hoc idonei sunt.

Iamblichus ait, occupationem sensuum esse signum, quòd phantasma tunc nullum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad afficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare, vel cogitationes, vel corporeas passiones in nobis. Nam nobis incognitæ sunt, soli deo, qui inuocatur, cognitæ: solos simpliciores esse expositos diuino spiritui extrinsecus veniẽti. Quod Porphyrius ait, vaticinium esse passionem phantasiæ talem, qualis accidit melancholicis, & desipientibus sæpe fatidicis, abutitur diuino vaticinij munere, dum alienationem diuinitus factã in melius cõparat alienationi à morbis, ebrietate, rabie in deterius accidẽti. alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanum statũ dejicit animũ, sed à Deo facta, attollit hominem super hominem, deoq; conjungit. Illa reddit instabilem, & in materiã prorsus immergit: hæc constantem, ordinisq; cõpotem, & à materia soluit. Nullo modo dicẽdum, afflationem diuin

diuinā habere aliquid simile cum alienatione facta ab humoribꝰ, ebrietate, rabie. nam hæc à deo supra quàm cogitari possit, distantia sunt. tantundem ergo distat insania ejusmodi ab inspiratione diuina: nihil igitur habent simile, vel commune. Alienatio à causis facta corporeis, est animi deprauatio ex debilitate contingens. Facta verò diuinitus, est salus animæ contingens ex plenitudine potestatis. In illa quidem, dum animo suas operationes aggreditur, eas edit peruersas, atq; turbulentas. in hac autem, dum secūdùm propriam vitam, intelligentiamq; vacat, superiori se exponit vtendam. Denique, quantò distant diuina ab infimis naturalibus, tantò illorum actiones effectusq; ab effectibus naturalium. Alienatio itaque inducta diuinitus nihil habet simile cum ea, quæ fit humanitus. Quū igitur illam cogitas, separa prorsus ab illa omnes hujus defectꝰ, accidentia omnia. Quinetiam quando sobrietatem, vigilantiámque sacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum sobrietate hominum comparare. Et vtrobique ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo remoue, quicquid vllo modo simile est imaginationibus vllis, quas humores, similesq; causæ suscitant. Item

ambiguum hominis statum inter sobriũ animum, alienatumq́; mediũ, ne similem putes statui animi sacri, vno intuitu spectantis deum, nec certissimos intuitus diuinorum similes esse credas imaginationibus arte venefica suscitatis. Nã quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis & essentiæ veritatem. Ejusmodi nanq; magicæ finis est, non facere simpliciter aliquid, sed vsq; ad apparendum imaginamenta porrigere. Non est putãdum diuinũ vatem incidere in veritatem casu, sicut insani solent aliquando: nec etiam passione quadam naturali, sicut & animalia solent pati sæpe à partibus, viribusq́; quibusdã mundi futurum aliquid inchoantibus, & jam in aëre quodammodo facientibus prius quàm in terra. Atq; ita patiendo nonnunquam futuras persentiunt terræ concussiones, atq; procellas, præsertim animalia, quæ vel facilè patiuntur, vel acutè persentiunt. Prænotio enim vel casu vel ejusmodi passione proueniens, rara fit, inordinata, non continuata, prorsus obscura. Vaticinium verò diuinum vniuersi ordinem cõtinuata, & firma, connexaq́; conspicit ratione. Siqua nobis innata sit facultas ad futurum percipiendũ, nõ est propterea vaticinium:

hæc

hæc enim nec ſemper, ſed aliquando veridica eſt, nec in omnibus, ſed quibuſdam. vaticinium verò & ſemper, & in omnibus eſt veridicum. Item prænotio arte facta ex ſignis aucupatur futurum nō omnino fidelibus, quia nō ſemper ſibi conjunctum habent euentum, ſed diuina prouidentia factum effectus à cauſis conſpicit, intuitu firmo, præſentiq; & prorſus continuato, connectēs omnia mutabilia, temporaliaq; & inter ſe diſtantia, futura anticipans, vt præſentia. Dicet aliquis, poſſe prænunciari futurum, ex quatuor donis ſimul junctis, ſcilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter ſe cōpaſſione tanquā animalis ejuſdem partium, atq; ex ea corporum diſpoſitione, qua alia aliis indicia ſubminiſtrēt: ſed re vera quando his concurrentibus indicia manifeſtè percipiuntur, habet & hæc perceptio aliquid ſimile vaticinio, & vniuerſum veſtigia vaticinij habet vbique, ſed non vbique clara. Tametſi ſicut imago ipſius boni in omnibus deum præfert, ſic in cunctis eſt veſtigium aliquod vaticinij. Neq; tamē vaticinij ſpecies vna diuina, immiſſa, definienda eſt per ſimulacra ejus in generationem demiſſa, & multo minùs per imaginamenta deliran-

tium.hæc enim omnia fallacia sunt.Vaticinium ipsum definiendum est, per vnam rationem,ordinemq; vnũ. & vnam speciẽ diuinã,vnamq; intelligibilem,& immutabilem veritatem: contrà verò omnis perceptio mutabilis inde segreganda, velut indefinita, & deis, diuinisq; nullo modo conueniens: quando fit à nobis aliquod opus nobis naturale, certè ad hoc sunt ab initio tributa semina,& præparamenta ab ipsa natura, quæ est operis ejusmodi caussa. Nulla ergo sunt data præparamenta, seminaq; à natura vel communi, vel humana ad vaticinium illud, quod est supra naturam,consuetudinemq; humanam.natura enim & intelligentia caret, nec est præcipuus auctor eorum, quæ fiũt,præsertim quatenus in nobis est natura,sed vaticinium plus quàm intellectuale est,& caussas attingit euētuum. & vno, subitoq; intuitu complectitur ordinem vniuersi opus ejusmodi:dei proprium est agentis hoc in nobis,nobis tunc à propria actione vacantibus. Præsagium, si quod nobis incidit, instinctu naturæ vel arte peragitur: potest vtiq; in nostra natura præparationẽ, aptitudinemq; habere: sed hoc præsagiũ valde angustum est, & obscurum, & magis minúsve suscipit: vaticiniũ verò diuinum
amplif

amplissimum est, & certum, & vnum, stabilemq;, id est summũ vbiq; gradum possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius conjectabat affectionem quandam nostræ naturæ vel corporalem, vel animalem ad vaticinium conferre præcipuè, ex eo quòd qui aduocabãt in hominẽ vaticiniũ, gestabãt lapillos quosdam, atque herbas, ligabantq; nodos sacros, iterumq; ligata soluebãt. mutabãt quoque proposita in eis, qui talia ab illis acceperant, & ex malis meliora reddebãt. Sed Iamblichus obseruationes, effectusq; ejusmodi retorquet in conjecturam, quòd inspiratio vaticinij forinsecus, desuperq; proueniat. talia enim certis numinibus consentanea, quũ adhibẽtur nobis, ad eorum inspirationem suscipiendam, nos accommodant. Porphyrius ait, non esse contemnendam artem, quæ ex certis vaporibus ad ignem sub opportunis stellarũ influxibus facit deorum idola in aëre protinus apparentia similia quodãmodo diis, & habentia similem aliquam efficaciam. Iamblichus ait, hæc idola paruipendi à sacerdotibus, qui veras deorum species peruiderũt: neq; posse excellens aliquod bonum reperiri in eo, quod pullulat ex materia, formisq; in ea, formarũq; ejusmodi

viribus,& arte simul humana. Nam quod fit ab homine, est deteri⁹ homine:& quod fit ita, vt idolum, est adumbratio quædam apparẽs potiùs quàm existens, ac dum fit, protinus euanescens: neq; fit arte opificia, quæ veras essentias fabricat, sed imitatoria potiùs, quæ essentiarum reddit imagines. Profectò deus mundi opifex non per cælestes motus, non per particularem materiam, nō per potentias ita diuisas fabricat omnia, sed intelligentiis, voluptatibusq;,& immaterialibus speciebus, ac per animam sempiternam supermundanam, simulatq; mundanã mũdos efficit. Factor quidẽ ejusmodi idolorum dicitur per stellas efficere, nō tamẽ eo modo per ipsas efficit stellas, quo fortè videtur: quum enim innumeræ sint in diis cælestibus vires, omnium infima est potentia naturalis. In ipsa potentia deorum cælestium naturali sunt rationes, tum seminales, id est formarum generatiuæ, tum aliæ quædã immobiles seminalibus præcedẽtes ibidẽ, id est coordinatiuæ formarũ: vtrarumq; igitur rationum auctoritas generationem vniuersam præcedit. Post eas sunt in corporibus cælestibus qualitates, vires, motus, atque ex eis defluxus dominantes sub rationibus toti rerum mũdanarum exordinationi;

nationi: infima verò poteſtas cæleſtium, quas dixi, viriũ generationẽ terrenorum ducit. Multæ artes, vt medicina, gymnaſtica, agricultura, quæcunq; videlicet in operatione ſua communicant, cum operatione naturæ vtuntur qualitatibus, viribusq; per defluxus cæleſtes ad inferiora trajectis, atqui & idoloficus ipſe trahit à cæleſtibus defluxibus portionẽ aliquam genitalem, quamuis exiguam, atq; debilẽ. Non enim vtitur ipſis cælorum motibus, aut viribus ipſis, quæ illis inſunt, aut viribus quæ naturaliter fundantur circa cæleſtes motus: nec poteſt eas attingere, ſed occupatur circa vires quaſdam, quæ ab illorum natura ad vltimum defluxerunt, prolapſæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidem is arte quadam, ſed non pia, atque deifica. hæ quidem infimæ cæleſtium vires conſpirãtes, circa materiã quãdam particularẽ poſſunt eam tranſmutare, trãsfigurare, trãsformare alias aliter. Iã verò, & trãſpoſitionem ab aliis in alia ſuſcipiunt potentiarum earum, quæ particularibus inſunt. Quando aliquis ejuſmodi fabricat idola ex multis materiis, & ſub cæleſtibus influxibus, tunc varietas illinc quidem cæleſtium actionum, hinc verò potẽtiarum materialium cõgregata, facit quidem aliquid.

quid, sed actio hæc longè degenerat, non solùm ab opificio diuino, sed etiam ab effectione naturali. Natura enim & vno simul tenore, & actione simplici proprium peragit opus. Hæc igitur idolorum fabrica, est artificiosa commistio circa deflu xum cælestium vltimum, & circa illa, quæ ad postremum à cælesti natura mouentur, atq; recedũt. Homo, quum sit melior, & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incumbere, quæ non sunt animata, sed ostentamento quodam vitæ sunt inflata. nec intima, veráque, sed externa, fictáque harmonia continentur, prorsus ad breue mansura, nec habent verum aliquid, & legitimum, quum sint arte solùm humana conficta solum verò, quod simplex & vniforme est actionis, vel compositionis in eis præualet. Ideoq; valde deficiunt, quoniam ex qualitatibus longè diuersis, contrariisq; congesta sunt, neque potentiam aliquam perfectam habent, quoniam ejusmodi defluxuũ multitudo è multis captatur, & in aduentitium aliquid commiscetur exile penitus & infirmum: nec stabilitatem vllam habent hæc idola, imò velociùs quàm quæ apparent in speculis, euanescunt. Quando enim admouetur suffumigatio vaporibus exhalãtibus, protinus

protinus componuntur: at quū per totum aërem fumus, vaporq; se fundit, subitò dissoluuntur. Prodigiorum ejusmodi fabrica idolatris est omnino contemplatore veritatis indigna. qui enim hæc machinatur, siue eorum vilitatem agnoscens, delectatur tamen, similis illis euadit. siue colat, vt deos, peccati reus est factu, dictuq; nefandi: nec lux vlla in animam diuina subrutilat, circa tenebrosa idolorum phantasmata occupatam. Porphyrius ait, idolorum factores in fabrica obseruare cælestium cursum, dicentes, quo potissimùm cælestium currente, & cū quo, vel quibus concurrente vaticinia vera prouenięt, aut falsa: item quæ ibi fiunt, vtrum significatiua sint, effectiuáve, vel contrà significationis efficaciæ vacua. Quamuis ex materiis electis idola construant obseruatione syderum, nihil tamen hæc inde habent in se diuinum. nam materiæ, quæ hîc mouentur cælitus, in generatione sunt postremæ, atque ad vltimos è cælo defluxus compatiuntur. Quæ enim tam facilè permutentur ejusmodi phantasmata, vt ad minimum nutum vel inertia sint, vel contrà scilicet fatidica, siue significatiua, siue effectiua, certè passio tam facilis, & mutabilitas adeò velox declarat, ea
diui

diuinæ potentiæ nihil habere. Non sunt in materiis vllæ potentiæ, quæ sint elemēta dæmonum: neque hi possunt ex particularibus corporibus generari, imò ab eis hæc generantur, atque custodiuntur. Neq; potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare, immò nos secundùm corpus à dæmonibus formati sumus. Non est putandum ex elementorum coitu confluere aliquam multitudinem, siue compositionem in se propriam dæmonibus vim habentem. Nam ipse dæmon simpliciter, vniformiterq;, & in se consistens, in vnū diuersa congregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseuerantiæ, ipse largitur: neque decet idola dæmones appellare. Nam & aliud est idolorū auctor, aliud dæmon magnus dux dæmonum: ipsaq; substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorum, quibus & tu Porphyri confiteris, neq; deum, neq; dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, quum dei, dæmonisq; sit expers, neque vaticinium, neq; sacrum opus aliquod affert.

Chaldæorum mysteria de Sacerdotio, Deo, Dæmonibus bonis, & malis.

Porp.

Porphyrius commemorat opinionem dicētium omnia vaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola, omniformisq;, atq; versatilis, qui deos, & sublimes dæmones, & animas defunctorum simulent, & hac fallacia nobis occurrētes præsagia præbeant. Horum opinionem Porphyrius, etsi non probat, commemorat tamē de hac quoq; Ægyptium consulens. Iamblichus hoc quoq; damnat inter sacra commemorare profana, atq; subinde narrat mysteria, quę audiuit Ægyptius à prophetis Chaldæorum talia. Dij vera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibuscum & versantur, suoq; commercio prauitatem, passionemq; ab eis lōgè propulsant, suoq; splendore tenebrosos inde spiritus arceat. Mali enim spiritus intrante deorū lumine, velut sole tanquam tenebræ subterfugiunt, neq; turbare vlteriùs pium sacrificatorem possunt, omni prauitate, & peruersitate, passioneq; liberum. Qui verò perniciosi sunt, & interim contra ritus, ordinemq; sacrorum sacra insolenter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatem, potentiæq; defectum, deos assequi nequeunt. Sed propter inquinamenta quædam, tum à diis arcentur, tum dæmonibus malis

accommodantur, quorum flatu prorsus implentur pessimo, pessimiq; illinc euadunt, profani scilicet, atq; dissoluti pariter & iniqui, desiderio dissimili diis, atq; in omnibus simillimi dęmonibus improbis, quibuscum versantur assiduè. Hi igitur passionibus, & prauitate pleni per ipsam cognationem malos ad se trahũt spiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterum incitantur, vbi alter alterum ad hoc ipsum vicissim adjuuat, & corroborat. sicut circulus aliquis principium cum fine coaptans, reddensq; æqualem eodem pacto vicissitudinem. hucusque Chaldæi. Quando profani contra ritus tractant sacra, frustratur euentus. nam & pro diis aliis alij celebrantur, & pro bonis spiritibus insinuantur mali. horũ ergo errata non debent, vbi de legitimis sacris agitur, commemorari, neq; quæ accidunt illis pro lege putari. sicut sacrilegiũ diuino cultui contrarium est, ita malis dęmonibus intemperantiæ auctoribus, fallacibusq; occupati contrarij sunt legitimis sacerdotibus, à quibus procul abest spiritus omnis iniquus, & prauitas, atque passio: adest verò bonorum pręsentia numinum, atque desuper ab igne diuino veritate replentur. His ergo mali spiritus impedimenti

menti nihil afferunt ad animæ bona. nec inde suggeritur superbiæ fumus, vel adulatio mollis, neq; subfumigatione falluntur, neq; vi vlla turbantur. Sed hæc omnia mala, tunc boni præsentia numinis, velut fulguris ictu, percussa, disperdũtur statim, & euanescunt. Talibus ergo veridicum prouenit vaticinium, cum quo nulla ex parte aliud est conferendum, cui itè studendum est, ea, qua diximus, sanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur & in vaticinando veritas inconcussa, & in anima virtus penitus absoluta, quibus sanè duobus sacerdos ad ignem ascendit intelligibilem. quod tanquam finis omni præsagio, sacrificioq; debet esse propositum. Temere nimium, ô Porphyri, vbi de diuino agitur vaticinio, opinionem eorum commemorandam existimasti, qui omne præsagium arbitrantur à malo dæmone tribui. hi nanq; in tenebris ab initio, semperq; versari, nec verum à falso discernere possunt, neque principia, quibus hæc adueniunt, intelligere.

Inuocationes, & imperia hominum aduersus spiritus.

Porphyrius dubitat, quare spiritus tum suppliciter inuocamus tanquam

nobis superiores, tum quasi cogimus imperando tanquam inferiores. Iamblichus ita distinguit: Dij quidem, & omnes nostra natura superiores plenitudine bonitatis, & voluntate bonorum, & benignitate quadam dignis animis conuenientia tribuunt: deligunt religiosos tanquam genituras suas, & alumnos, atq; discipulos, & laborantium miserentur. Sunt praeterea media quaedā genera numinū, qui ephori, prǽsidesq; sunt discretionis, atq; judicij, consulunt, quae facere deceat, quę declinare. ad justa quidem adjuuant, reuocant ab injustis: & saepe in homines iniquos injurias, quas inferre conantur, justè retorquent, vt quae agere moliebantur, patiantur ipsi. Est rursum aliud genus spirituum nobis circunstantium indiscretum, & inconsideratum, quod vnā numero potentiam est sortitum, propter ipsam à singulis vniuersi partibus distributionē. vnde vnum vni tantū operi est addictum. Sicut enim gladius solū diuidit, nec aliud afficit, sic spirituum in mundo distributorum propter ipsam partibilem naturae necessitatem, hic quidem solùm diuidit, ille verò solùm colligit, quę fiunt atq; generantur. quidā igitur occulti spiritus, alius aliam sortiti potentiam, illud tantùm singuli, ad

quod

quod ordinati sunt, peragunt. Siquis igitur accipiens illa, quæ ordine distributo ad totum conferunt, deflexerit aliorsum, & aliquid quasi præuaricando transegerit, hoc ipsum, quod fit, sequitur, nec ipsius malè vtētis est damnum. sed redeamus ad quæstionem. Vt ad quæstionem respondeam, jussa, & imperia violenta diriguntur ad spiritus, nec vtentes propria ratione, nec judicij, discretionisq; principium possidentes. Quum enim cogitatio nostra habeat ratiocinandi naturam, atq; discernendi, qua res conditione se habent, multas quoq; in se vitæ potentias complectatur, spiritibus imperare solet, non vtentibus ratione, & ad vnam duntaxat actionem determinatis. Inuocat eos igitur tanquam superiores, quoniam ab vniuerso mundo nos continente, quæ ad tota cōferunt, trahere conatur circa quædam, quæ in particularibus, diuiduisq; continētur. Imperat rursum tanquā inferioribus, quia natura nostra intellectualis præstantior est, quàm intellectu carens, etsi illa latiorem in mundo habeat actionem. Item duplex est in sacerdote figura, siue prætexta, vna quidem humana, altera verò diuina, quam ex sacramentis induit, in quibus latet diuina potestas, sursum ad diuinitatem

animũ eleuãs, deoq; conjungens: ideoq; figuram diuinam adhibens animo, quam indutus poteſt ſub prætextu dei, tanquam ſuperior ejuſmodi ſpiritibus imperare. tametſi tanquam homo rogare ſolet inuocans eos eatenus ſuperiores, quatenus ab vniuerſo inuocat poteſtates. Sed ita veriùs ſoluimus quęſtionẽ: Communio quędam conſentientis beneuolentiæ, & complexio indiſſolubilis vnitatis omnem ſacrorum expeditionẽ continet, vt hęc effectio ſit diuina, & excedens omnem expeditionis humanæ modum: ideoq; hunc omnẽ illinc auferre debemus. Non igitur ſacerdos numerum accerſit, velut abſens: nec mandat aliquid ſegregato perficiendum, quod homines inter ſe ſolent: imo vna quædam, eademq; cõmuniter diuini ignis actio ſpõte ſua per ſe prompta, præſensq; ex ſe agens refulget, agitq; eodem modo per omnia ſimul, tum quæ deinceps inde tradunt aliis, tum quæ poſſunt accipere inde nõnihil. Diuina igitur opera, quæ in ſacris explẽtur, non per contrarietatẽ huius ad illud, vt generabilia: non per differentiam vocantis, mouentíſve aduocãtur, atq; motum trãſiguntur, ſicut humana ſolent, ſed identitate, vnione, cõſenſione, id totum expletur: & ſublata diſcrepantia,

ſantia, hoc ipſum quod agit, & cujus virtute agitur. eſt cõmune vbiq; aliquid, atq; ſimplex. Porphyrius quærit, curnam ſuperi ſæpe jubeant ſuos cultores eſſe juſtos: aliquãdo tamen obſecrati inferre injuriã, inferant. Reſpondet Iamblichus, nõ inferre injurias, ſed juſta ſupplicia. ac ſi fortè injuſta, non eſſe deos, ſed dęmones improbos. Dij non partem quandam hujus vitæ tantùm, ſed totam: nec hanc ſolam, ſed vniuerſam ab æuo in æuum conſpiciunt animæ vitam, atq, ita pro meritis in antecedente vita contractis, ſæpe puniunt in ſequenti, ſiue rogati punire, ſiue nõ rogati. Interea nos, qui nihil videmus vltra præſens, opinamur aduerſa nonnunquam nobis cõtingere præter meritum, dum tamẽ ſæpe in hac vita patimur, quæ in alia jam intulimus, & quæ nunc facimus, aliquãdo patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minimè latent. Item nos juſtitiã definimus, vt ſuũ quiſq; officiũ faciat, ſecundùm præſentes patriæ leges. Dij verò definiunt eam latiùs admodum ſpectantes, videlicet ad totum ordinem vniuerſi, atq; ſpectãtes eam præcipuè rationem, qua animæ diis conducãt, judicium inde peragũt. Tantaq; diuerſitas eſt inter judicium diuinum de ipſo jure, atq;

nostrum, vt ad illud attingere non possimus. Iam verò & ipsi dij, quid justum sit, aliter perpendunt ad vnam spectãtes animam, aliter ad totã animarum cognationem. Si enim ejusdem naturæ communio existens inter animas, tum in corpore viuentes, tum extra corpus positas, complexionem quandam eandem, atq; communem cunctis efficit ad totã mundi vitam, ordinemq; mundanum, necessariũ est expeditionem judicij à totis exigere: scilicet ab ordine vniuersali, & à necessitudine animarũ inter se requireretur: præsertim vbi scelerũ magnitudo ab vna anima cõmissorum excedit supplicium consequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obsecrati inferunt supplicia, nisi justa. Quũ enim secundùm essentiam bonum habeant, mali, injustiq; causa esse non possunt. Verùm siquis fortè cõuicerit ex imprecationibus ad superos factis, aduersa quædam aliquibus injustè cõtingere, alias quasdam præter deos, bonaq; numina causas inquirere compellemur: quas si fortè non inuenerimus, non tamen ob hoc suspicari aliquid debemus de diis indignum diuina natura, eâq; scientia certa, quæ de bonitate deorum nostris intelligentiis est innata, in qua proculdubio Græci omnes, barbariq;
consen

consentiunt. Proinde quũ malorum species diuersæ sint, atq; dissidentes, non in vnam, sed in diuersas referendæ sunt causas. Si verum est, quod de idolis dicebamus, improbisq; dæmonibus, hinc sanè exoritur multiplex origo malorũ. Simulant enim deorum pręsentiã, dęmonumq; bonorum: ideoq; cultorem suum jubent esse justum, vt ipsi videantur boni, sicut & dij, quoniam verò natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferũt, atq; nobis ad injusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur, & fallunt, & turpia consulunt, atq; peragunt. Dij verò, boniq; dęmones, neq; fallunt vnquam, neq; conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis, secumq; dissidens, aliâs alia suadens. superiorum verò natura, sibi constat assiduè, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mũdi partes non sunt virtute vacuæ, sed quanto majores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto vires, actionesq; majores habent. Igitur vnaquæque earum vires seorsum differentes habet, & actiones diuersas edit. Item habitudine quadam inuicem multò plura conficere possunt. Quinetiam à totis mundi

partibus descendit in particulas quædam actio multiformis: descenditq; facillimè, propter potentiarũ similitudinem, quatenus videlicet sequentes gradatim potentiæ antecedentibus correspondent: præsertim vbi patiens insuper ad agens accommodatur. Corporis ergo necessitatibus contingũt ex totis in particulas quasdam mala & perniciosa quędam totis quidem salutaria, & harmoniæ vniuersi consona, quamuis interea noxia partibus, vel quia totorum actiones sustinere non possunt, vel propter commistionem inferiùs accedentem, imbecillitatemq; infimis naturalem, vel quia partes partibus cõmensuratæ non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similium concordia, & discordia dissimiliũ non pauca facit. quinetiam multorum coitus in vnum totius animal, & potentiæ vigentes in mundo quotcunque sint, & quales aliud quidem in totis, aliud in partibus agunt ob ipsam partium debilitatem ad vltimum distributam, atque diuisam. Amicitia totius, & amor, atque contentio, & similia in ipsis quidem totis actiones sunt, in particulis passiones. Item quæ in intellectu diuino species sunt, rationesq; puræ, in vniuersi

natura

natura materialẽ quandā participant indigentiā: in singulis tandem informitatẽ & quæ in totis sunt vnita, in particularibus dissident. Corrumpuntur insuper particulæ quædā, vt tota secundùm naturā constituta seruẽtūr: conterūtur & partes quædā, atq; premuntur, totis interea sic inde nascentibus passionis expertibus. Quando veneficus aliquis imprecationibus suis deducit desuper in quempiam calamitatẽ, vtendo videlicet ad hoc naturalibus quibusdā, corporeisq; potentiis: vniuersi traditio quidẽ actionis ejusmodi venit desuper absq; electione, atq; prauitate, tametsi interim maleficus hac ipsa vtens, traditionem deflectit ad cõtraria prorsus, atq; mala: & ipsa quidem traditio, actioq; supernè descendens compassione quadam propter similitudinem sub contrariorum passionibus commouetur. Maleficus autẽ electione trahit præter justum, quod traditum est ad mala. jam verò ipsa traditio secundùm vnam harmoniam mundi conficit, vt quę distātissima sunt, tamen cooperentur. siquis interim id deprehẽdens ducere molitur iniquè partes sortésve, quasdā totius in partes alias, ita lædens ejusmodi damni non est causa vniuersum, sed abusus humanus transgrediens ordinẽ vniuersi, legitim

gitimaq; peruertens. Non igitur dij mala nobis inferunt, sed naturæ corporaq; diuinitus dependentia. Atqui & hæc non vt malos, sed vt bonos defluxus, mūdoq; salutares ad ima demittunt, qui verò suscipiūt propria mistione, peruersitateq; trāsformant adeò, vt aliter quidem data recipiatur condirione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi non exaudiant inuocantem, nisi castum? ipsi verò interim obsecrati illicitos concubitus adjuuent: neq; pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quando causis occultis incitamur ad coitū non legitimū scilicet, apud leges humanas forte legitimū, hoc est apud mūdanas leges, quando videlicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam verò instinctus ad venerē in mūdo quidē ad amicitiam tēdit, & harmoniā: in partibus autē fit vehementior, propterea quòd hæ ob complexionem suā facile nimium, & mutuò, & toti compatiantur: denique quod cælitus descendit ad bonū, hîc sæpe transfertur ad malum. Mundus est vnum animal, in quo partes, quāuis loco distantes, tamē propter naturam vnam inuicem ad se feruntur. Atqui vis ipsa conciliatrix mūdi, & causa communis omniū mistionis, trahit quidem partes ad se inuicem

suapte

suapte natura. potest ejusmodi tractus & appetitus arte quadam præter ordinē augeri. Vis quidē ipsa concilians infusa cunctis bona est, & causa vbiq; implexionis, communionis, harmoniæ, amoris mutui, vnionisq; mundanæ, quæ sunt, fiuntq; imperio continētis: in partibus autē propter earum distantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturā debilem & egenam, compassione mutuum congressum conficit, vnde acrior appetitus plurimus est ingenitus. Ars itaque deprehendens hanc vim coaguli passim in natura dispersam, contrahit eam vndiq;, colligitq; simul, deriuatq; in vnum. Atq; ita appetitum necessariæ vnionis naturaliter moderatū, reddit suis machinis effrænatū, dum & materiam admonet genituræ præcipuè conferentem, & vires vndique naturales inter se differentes, cōmiscet in vnum: quarum commistione pro arbitrio regit, & conficit congressus ad geniturā. Proinde, quum sint in herbis, atq; lapidibus vires, & dissolutiuæ, & rursum congregatiuæ, sintq; multò majores in rebus, naturisq; majoribus, potest vtiq; ad coitum nixus intendi ejusmodi rebus adhibitis, atque ab his ipsis sine artis opera amor accendi, tractusq; fieri. Cōpertū habemus dæmones impro-

improbos, in generatione, rebusq; terrenis, humanisq; posse quamplurimum. Ideoq; nihil mirũ videri debet, ardorẽ ad illicitũ coitũ in nobis frequẽter ab eis accẽdi. possunt & ad idẽ conferre vires quædam animæ, tum in hoc corpore viuentis, habentisq; vim mirabilem attrahendi, tũ etiam hinc absolutæ, sed adhuc in spiritu turbido, humidoq; inuolutæ, & hoc circa loca generationis adhuc oberrãtis, ideoq; talia committentis. Nemo itaq; vel deos, vel dæmones eorũ pedissequos amoris, & coitus non legitimi causas esse dicat, sed vel naturales instinctus apud nos deprauatos, vel veneficã insuper artẽ, vel malos dæmones, vel animas nondum puras.

De Sacrificijs vnde vim habeant, & quid conspirant.

QVæritur qua ratione sacrificia & superis cõueniant, & hominibus cõferant, & in mundo quid agant. Porphyrius ait, non solũ Prophetas, sed hypophetas, id est omnes sacerdotes, qui vaticinium tradunt ab aliis acceptum, debere animalibus abstinere, ne dij vaporibus illinc exhalantibus contaminentur. huic verò sententiæ contrarium est commune dictum, deos videlicet animaliũ nidoribus maximè

mè demulceri velut esca, capíque. Iamblichus vtrunq; damnat, scilicet deos nidoribus carniũ vel infici, vel irretiri, atq; inescari. Anima mundi, cælestésque ex eo, quòd corporibus suis adsint, neq; passiones inde suscipiunt, neq; ab intelligentiis distrahũtur: animæ verò particulares patiuntur vtrinq;. aberraret verò nimiũ, qui defectus similes animabus superioribus attribueret. non enim est vniuersaliũ, atq; particulariũ, vel principiorũ, atq; effectuũ æqua conditio. Vesci quidem corporibus quondam conjunctis animæ onus procul dubio, inquinamentumq; nobis infert, & procliuitatem animæ, per quam voluptatibus liquescat, atq; succumbat, multosq; alios in anima morbos procreat, sed vapor exhalans ab animalibus, & suffumigatio sacra ritè peracta diis, mundanisq; & vniuersalibus causis nihil officit. Non enim ipsa cõtinet, ordinatq; superos ad se ipsam, sed cõtinetur ab eis, atq; ad vniuersum coordinatur pariter, atq; deos: ideoq; ita potest illorũ imperio superis coaptari, harmonicéq; congruere. abstinent igitur animalibus religiosi: non tamen quia dij vaporibus animalium fœdari possint. potestas nanq; deorum, priùs quàm materiale aliquid eam attingat, ipsa quoque

sine

diuinæ potentiæ nihil habere. Non sunt in materiis vllæ potentiæ, quæ sint elementa dæmonum: neque hi possunt ex particularibus corporibus generari, imò ab eis hæc generantur, atque custodiuntur. Neq; potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare, immò nos secundùm corpus à dæmonibus formati sumus. Non est putandum ex elementorum coitu confluere aliquam multitudinem, siue compositionem in se propriam dæmonibus vim habentem. Nam ipse dæmon simpliciter, vniformiterq;, & in se consistens, in vnũ diuersa congregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseuerantiæ, ipse largitur: neque decet idola dæmones appellare. Nam & aliud est idolorũ auctor, aliud dæmon magnus dux dæmonum: ipsaq; substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorum, quibus & tu Porphyri confiteris, neq; deum, neq; dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, quum dei, dæmonisq; sit expers, neque vaticinium, neq; sacrum opus aliquod affert.

Chaldæorum mysteria de Sacerdotio, Deo, Dæmonibus bonis, & malis.

Porp.

Porphyrius commemorat opinionem dicētium omnia vaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola, omniformisq;, atq; versatilis, qui deos, & sublimes dæmones, & animas defunctorum simulent, & hac fallacia nobis occurrētes præsagia præbeant. Horum opinionem Porphyrius, etsi non probat, commemorat tamē de hac quoq; Ægyptium consulens. Iamblichus hoc quoq; damnat inter sacra commemorare profana, atq; subinde narrat mysteria, quę audiuit Ægyptius à prophetis Chaldæorum talia. Dij vera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibuscum & versantur, suoq; commercio prauitatem, passionemq; ab eis lōgè propulsant, suoq; splendore tenebrosos inde spiritus arcent. Mali enim spiritus intrante deorū lumine, velut sole tanquam tenebræ subterfugiunt, neq; turbare vlteriùs pium sacrificatorem possunt, omni prauitate, & peruersitate, passioneq; liberum. Qui verò perniciosi sunt, & interim contra ritus, ordinemq; sacrorum sacra insolenter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatem, potentiæq; defectum, deos assequi nequeunt. Sed propter inquinamenta quædam, tum à diis arcentur, tum dæmonibus malis

accommodantur, quorum flatu prorsus implentur pessimo, pessimiq; illinc euadunt, profani scilicet, atq; dissoluti pariter & iniqui, desiderio dissimili diis, atq; in omnibus simillimi dęmonibus improbis, quibuscum versantur assiduè. Hi igitur passionibus, & prauitate pleni, per ipsam cognationem malos ad se trahũt spiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterum incitantur, vbi alter alterum ad hoc ipsum vicissim adjuuat, & corroborat. sicut circulus aliquis principium cum fine coaptans, reddensq; æqualem eodem pacto vicissitudinem. hucusque Chaldæi. Quando profani contra ritus tractant sacra, frustratur euentus. nam & pro diis aliis alij celebrantur, & pro bonis spiritibus insinuantur mali. horũ ergo errata non debent, vbi de legitimis sacris agitur, commemorari, neq; quæ accidunt illis pro lege putari. sicut sacrilegiũ diuino cultui contrarium est, ita malis dęmonibus intemperantiæ auctoribus, fallacibusq; occupati contrarij sunt legitimis sacerdotibus, à quibus procul abest spiritus omnis iniquus, & prauitas, atque passio: adest verò bonorum pręsentia numinum, atque desuper ab igne diuino veritate replentur. His ergo mali spiritus impedimenti

menti nihil afferunt ad animæ bona. nec inde suggeritur superbiæ fumus, vel adulatio mollis, neq; subfumigatione falluntur, neq; vi vlla turbantur. Sed hæc omnia mala, tunc boni præsentia numinis, velut fulguris ictu, percussa, disperduntur statim, & euanescunt. Talibus ergo veridicum prouenit vaticinium, cum quo nulla ex parte aliud est conferendum, cui ritè studendum est, ea, qua diximus, sanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur & in vaticinando veritas inconcussa, & in anima virtus penitus absoluta, quibus sanè duobus sacerdos ad ignem ascendit intelligibilem. quod tanquam finis omni præsagio, sacrificioq; debet esse propositum. Temere nimium, ô Porphyri, vbi de diuino agitur vaticinio, opinionem eorum commemorandam existimasti, qui omne præsagium arbitrantur à malo dæmone tribui. hi nanq; in tenebris ab initio, semperq; versari, nec verum à falso discernere possunt, neque principia, quibus hæc adueniunt, intelligere.

Inuocationes, & imperia hominum aduersus spiritus.

PORphyrius dubitat, quare spiritus tum suppliciter inuocamus, tanquam

nobis superiores, tum quasi cogimus imperando tanquam inferiores. Iamblichus ita distinguit: Dij quidem, & omnes nostra natura superiores plenitudine bonitatis, & voluntate bonorum, & benignitate quadam dignis animis conuenientia tribuunt: deligunt religiosos tanquam genituras suas, & alumnos, atq; discipulos, & laborantium miserentur. Sunt prætere a media quædã genera numinũ, qui ephori, presidesq; sunt discretionis, atq; judicij, consulunt, quæ facere deceat, quę declinare. ad justa quidem adjuuant, reuocant ab injustis: & sæpe in homines iniquos injurias, quas inferre conantur, justè retorquent, vt quæ agere moliebantur, patiantur ipsi. Est rursum aliud genus spirituum nobis circunstantium indiscretum, & inconsideratum, quod vnã numero potentiam est sortitum, propter ipsam à singulis vniuersi partibus distributionẽ. vnde vnum vni tantũ operi est addictum. Sicut enim gladius solũ diuidit, nec aliud afficit, sic spirituum in mundo distributorum propter ipsam partibilem naturæ necessitatem, hic quidem solùm diuidit, ille verò solùm colligit, quę fiunt atq; generantur. quidã igitur occulti spiritus, alius aliam sortiti potentiam, illud tantùm singuli, ad quod

quod ordinati sunt, peragunt. Siquis igitur accipiens illa, quæ ordine distributo ad totum conferunt, deflexerit aliorsum, & aliquid quasi præuaricando transfegerit, hoc ipsum, quod fit, sequitur, nec ipsius malè vtētis est damnum. sed redeamus ad quæstionem. Vt ad quæstionem respondeam, jussa, & imperia violenta diriguntur ad spiritus, nec vtentes propria ratione, nec judicij, discretionisq; principium possidentes. Quum enim cogitatio nostra habeat ratiocinandi naturam, atq; discernendi, qua res conditione se habent, multas quoq; in se vitæ potentias complectatur, spiritibus imperare solet, non vtentibus ratione, & ad vnam duntaxat actionem determinatis. Inuocat eos igitur tanquam superiores, quoniam ab vniuerso mundo nos continente, quæ ad tota cōferunt, trahere conatur circa quædam, quæ in particularibus, diuiduisq; continētur. Imperat rursum tanquā inferioribus, quia natura nostra intellectualis præstantior est, quàm intellectu carens, etsi illa latiorem in mundo habeat actionem. Item duplex est in sacerdote figura, siue prætexta, vna quidem humana, altera verò diuina, quam ex sacramentis induit, in quibus latet diuina potestas, sursum ad diuinitatem

animũ eleuãs, deoq; conjungens: ideoq; figuram diuinam adhibens animo, quam indutus poteſt ſub prætextu dei, tanquam ſuperior ejuſmodi ſpiritibus imperare. tametſi tanquam homo rogare ſolet inuocans eos eatenus ſuperiores, quatenus ab vniuerſo inuocat poteſtates. Sed ita verius ſoluimus quęſtionẽ: Communio quędam conſentientis beneuolentiæ, & complexio indiſſolubilis vnitatis omnem ſacrorum expeditionẽ continet, vt hęc effectio ſit diuina, & excedens omnem expeditionis humanæ modum: ideoq; hunc omnẽ illinc auferre debemus. Non igitur ſacerdos numerum accerſit, velut abſens: nec mandat aliquid ſegregato perficiendum, quod homines inter ſe ſolent: imo vna quædam, eademq; cõmuniter diuini ignis actio ſpõte ſua per ſe prompta, præſensq; ex ſe agens refulget, agitq;. eodem modo per omnia ſimul, tum quæ deinceps inde tradunt aliis, tum quæ poſſunt accipere inde nõnihil. Diuina igitur opera, quæ in ſacris explétur, non per contrarietatẽ huius ad illud, vt generabilia: non per differentiam vocantis, mouentiſve aduocãtur, atq; motum trãſiguntur, ſicut humana ſolent, ſed identitate, vnione, cõſenſione, id totum expletur: & ſublata diſcrepantia,

pantia, hoc ipsum quod agit, & cujus virtute agitur. est cõmune vbiq; aliquid, atq; simplex. Porphyrius quærit, curnam superi sæpe jubeant suos cultores esse justos: aliquãdo tamen obsecrati inferre injuriã, inferant. Respondet Iamblichus, nõ inferre injurias, sed justa supplicia. ac si fortè injusta, non esse deos, sed dęmones improbos. Dij non partem quandam hujus vitæ tantùm, sed totam: nec hanc solam, sed vniuersam ab æuo in æuum conspiciunt animæ vitam, atq, ita pro meritis in antecedente vita contractis, sæpe puniunt in sequenti, siue rogati punire, siue nõ rogati. Interea nos, qui nihil videmus vltra præsens, opinamur aduersa nonnunquam nobis cõtingere præter meritum, dum tamẽ sæpe in hac vita patimur, quæ in alia jam intulimus, & quæ nunc facimus, aliquãdo patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minimè latent. Item nos justitiã definimus, vt suũ quisq; officiũ faciat, secundùm præsentes patriæ leges. Dij verò definiunt eam latiùs admodum spectantes, videlicet ad totum ordinem vniuersi, atq; spectãtes eam præcipuè rationem, qua animæ diis conducãt, judicium inde peragũt. Tantaq; diuersitas est inter judicium diuinum de ipso jure, atq;

noſtrum, vt ad illud attingere non poſſimus. Iam verò & ipſi dij, quid juſtum ſit, aliter perpendunt ad vnam ſpectãtes animam, aliter ad totã animarum cognationem. Si enim ejuſdem naturæ communio exiſtens inter animas, tum in corpore viuentes, tum extra corpus poſitas, complexionem quandam eandem, atq; communem cunctis efficit ad totã mundi vitam, ordinemq; mundanum, neceſſariũ eſt expeditionem judicij à totis exigere: ſcilicet ab ordine vniuerſali, & à neceſſitudine animarũ inter ſe requireretur: præſertim vbi ſcelerũ magnitudo ab vna anima cõmiſſorum excedit ſupplicium conſequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obſecrati inferunt ſupplicia, niſi juſta. Quũ enim ſecundùm eſſentiam bonum habeant, mali, injuſtiq; cauſa eſſe non poſſunt. Verùm ſiquis fortè cõuicerit ex imprecationibus ad ſuperos factis, aduerſa quædam aliquibus injuſtè cõtingere, alias quaſdam præter deos, bonaq; numina cauſas inquirere compellemur: quas ſi fortè non inuenerimus, non tamen ob hoc ſuſpicari aliquid debemus de diis indignum diuina natura, èaq; ſcientia certa, quæ de bonitate deorum noſtris intelligentiis eſt innata, in qua proculdubio Græci omnes, barbariq;
conſen

consentiunt. Proinde qui malorum species diuersæ sint, atq; dissidentes, non in vnam, sed in diuersas referendæ sunt causas. Si verum est, quod de idolis dicebamus, improbisq; dæmonibus, hinc sanè exoritur multiplex origo malorũ. Simulant enim deorum pręsentiã, dęmonumq; bonorum: ideoq; cultorem suum jubent esse justum, vt ipsi videantur boni, sicut & dij. quoniam verò natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferũt, atq; nobis ad injusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur, & fallunt, & turpia consulunt, atq; peragunt. Dij verò, boniq; dęmones, neq; fallunt vnquam, neq; conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis, secumq; dissidens, aliâs alia suadens. superiorum verò natura, sibi constat assiduè, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mũdi partes non sunt virtute vacuæ, sed quanto majores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto vires, actionesq; majores habent. Igitur vnaquæque earum vires seorsum differentes habet, & actiones diuersas edit. Item habitudine quadam inuicem multò plura conficere possunt. Quinetiam à totis mundi

partibus descendit in particulas quædam actio multiformis : descenditq; facillimè, propter potentiarũ similitudinem, quatenus videlicet sequentes gradatim potentiæ antecedentibus correspondent : præsertim vbi patiens insuper ad agens accommodatur. Corporis ergo necessitatibus contingũt ex totis in particulas quasdam mala & perniciosa quędam totis quidem salutaria,& harmoniæ vniuersi consona,quamuis interea noxia partibus , vel quia totorum actiones sustinere non possunt. vel propter commistionem inferiùs accedentem,imbecillitatemq; infimis naturalem, vel quia partes partibus cõmensuratæ non sunt. Proinde præter ipsum mundi corpus multa potest ipsa mundi natura. Nam & similium concordia, & discordia dissimiliũ non pauca facit.quinetiam multorum coitus in vnum totius animal , & potentiæ vigentes in mundo quotcunque sint , & quales aliud quidem in totis,aliud in partibus agunt ob ipsam partium debilitatem ad vltimum distributam,atque diuisam. Amicitia totius, & amor , atque contentio, & similia in ipsis quidem totis actiones sunt , in particulis passiones. Item quæ in intellectu diuino species sunt, rationesq; puræ , in vniuersi

natura

natura materialẽ quandã participant indigentiã: in singulis tandem informitatẽ & quæ in totis sunt vnita, in particularibus dissident. Corrumpuntur insuper particulæ quædã, vt tota secundùm naturã constituta seruẽtur: conterũtur & partes quædã, atq; premuntur, totis interea sic inde nascentibus passionis expertibus. Quando veneficus aliquis imprecationibus suis deducit desuper in quempiam calamitatẽ, vtendo videlicet ad hoc naturalibus quibusdã, corporeisq; potentiis: vniuersi traditio quidẽ actionis ejusmodi venit desuper absq; electione, atq; prauitate, tametsi interim maleficus hac ipsa vtens, traditionem deflectit ad cõtraria prorsus, atq; mala: & ipsa quidem traditio, actioq; supernè descendens compassione quadam propter similitudinem sub contrariorum passioni bus commouetur. Maleficus autẽ electione trahit præter justum, quod traditum est ad mala. jam verò ipsa traditio secundùm vnam harmoniam mundi conficit, vt quę distãtissima sunt, tamen cooperentur. siquis interim id deprehẽdens ducere molitur iniquè partes fortésve, quasdã totius in partes alias, ita lædens ejusmodi damni non est causa vniuersum, sed abusus humanus transgrediens ordinẽ vniuersi, legitim

gitimaq; peruertens. Non igitur dij mala nobis inferunt, sed naturæ corporaq; diuinitus dependentia. Atqui & hæc non vt malos, sed vt bonos defluxus, mūdoq; salutares ad ima demittunt, qui verò suscipiūt propria mistione, peruersitateq; trāsformant adeò, vt aliter quidem data recipiatur conditione contraria. Post hæc interrogas, cur natura superi non exaudiant inuocantem, nisi castum? ipsi verò interim obsecrati illicitos concubitus adjuuent: neq; pudeat cultores suos ad turpes libidines incitare. Quando causis occultis incitamur ad coitū non legitimū scilicet, apud leges humanas fortè legitimū, hoc est apud mūdanas leges, quando videlicet inde nascitur hominibus necessarius. Iam verò instinctus ad venerē in mūdo quidē ad amicitiam rēdit, & harmoniā: in partibus autē fit vehementior, propterea quòd hæ ob complexionem suā facile nimium, & mutuò, & toti compatiantur: denique quod cælitus descendit ad bonū, hîc sæpe transfertur ad malum. Mundus est vnum animal, in quo partes, quāuis loco distantes, tamē propter naturam vnam inuicem ad se feruntur. Atqui vis ipsa conciliatrix mūdi, & causa communis omniū mistionis, trahit quidem partes ad se inuicem

suapte

ſuapte natura. poteſt ejuſmodi tractus & appetitus arte quadam præter ordinē augeri. Vis quidē ipſa concilians infuſa cunctis bona eſt, & cauſa vbiq; implexionis, communionis, harmoniæ, amoris mutui, vnionisq; mundanæ, quæ ſunt, fiuntq; imperio continētis: in partibus autē propter earum diſtantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturā debilem & egenam, compaſſione mutuum congreſſum conficit, vnde acrior appetitus plurimus eſt ingenitus. Ars itaque deprehendens hanc vim coaguli paſſim in natura diſperſam, contrahit eam vndiq;, colligitq; ſimul, deriuatq; in vnum. Atq; ita appetitum neceſſariæ vnionis naturaliter moderatū, reddit ſuis machinis effrænatū, dum & materiam admonet genituræ præcipuè conferentem, & vires vndique naturales inter ſe differentes, cōmiſcet in vnum: quarum commiſtione pro arbitrio regit, & conficit congreſſus ad genitură. Proinde, quum ſint in herbis, atq; lapidibus vires, & diſſolutiuæ, & rurſum congregatiuæ, ſintq; multò majores in rebus, naturisq; majoribus, poteſt vtiq; ad coitum nixus intendi ejuſmodi rebus adhibitis, atque ab his ipſis ſine artis opera amor accendi, tractusq; fieri. Cōpertū habemus dæmones impro

mè demulceri velut esca,capíque. Iamblichus vtrunq; damnat,scilicet deos nidoribus carniũ vel infici, vel irretiri, atq; inescari. Anima mundi, cælestésque ex eo, quòd corporibus suis adsint, neq; passiones inde suscipiunt, neq; ab intelligentiis distrahũtur: animæ verò particulares patiuntur vtrinq;. aberraret verò nimiũ,qui defectus similes animabus superioribus attribueret. non enim est vniuersaliũ,atq; particulariũ,vel principiorũ,atq; effectuũ æqua conditio. Vesci quidem corporibus quondam conjunctis animæ onus procul dubio,inquinamentumq; nobis infert, & procliuitatem animæ, per quam voluptatibus liquescat, atq; succumbat,multosq; alios in anima morbos procreat, sed vapor exhalans ab animalibus, & suffumigatio sacra ritè peracta diis, mundanisq; & vniuersalibus causis nihil officit. Non enim ipsa cõtinet,ordinatq; superos ad se ipsam,sed cõtinetur ab eis,atq; ad vniuersum coordinatur pariter,atq; deos:ideoq; ita potest illorũ imperio superis coaptari,harmonicéq; congruere. abstinent igitur animalibus religiosi: non tamen quia dij vaporibus animalium fœdari possint. potestas nanq; deorum, priùs quàm materiale aliquid eam attingat, ipsa quoque sine

ſine tactu diſcutit, nec ſolũ hæc abſq; propinquitate ſua corporalia, priùs quàm ſibi propinquent diſperdit, & delet, ſed nec ipſa cæleſtia corpora materiale aliquid elementũ in ſe ſuſcipiũt, nec peregrinum aliquid intromittunt, nec amittunt proprium, quinetiam vapores terrenorũ vix ad quinque ſtadia progreſſi refluunt, nec immateriale, volubileq́; corpus inficiunt, aut alunt. Quod nullam in ſe potentiam ad mutationem habet, nec in ſe, neq; ſibi contrarium habet quicquã, neq; fertur à medio vel ad medium, ſed vel quieſcere debet, vel reuolui. corpora igitur infra Lunam, quũ ſint ex diſcrepãtibus potentiis, motibusq́; compoſita, & tranſmutabilia ſint, omnino & ſurſum, deorſúmve ferantur, nihil habent commune cum cælo, nec naturam, nec poteſtatẽ, nec actionem: nec ergo vapor ex eis, nec aliud attingit cælum ab eis omnino ſecretum, & meritò ingenita permutationẽ ex generabilibus nullam capiunt. Nunquid ergo natura deorum à vaporibus ejuſmodi fœdari poteſt, quæ vapores materiales, vno (vt ita dicam) ictu propulſat? Talia ergo non ſuperis noxia ſunt, ſed nobis. hæc enim diuidua, materialiaq́;, & cognata nobis, aliquid erga ſimilia commune habent in

paſſio-

passione, vel actione, sed aduersus cæle-stia, diuinaq; in alio genere essentiæ posi-ta, diuersisq; naturis, viribusq; prædita, & excedentia prorsus, agere quicquam, & communicare non possunt.

Quæ ratio sacrificiorum; quæ vtilitas.

POrphyrius offerri sacrificia diis hac ratione putat, vt eos veneremur ejusmodi donis, vt majores sæpe solemus: atq; etiam, vt pro bonis acceptis diuinitus ita gratiã referamus, pro bonis bona reddentes. Iamblichus causam ejusmodi ductam inquit ex communi hominũ ad homines consuetudine, neq; conuenire naturæ deorum mores humanos supra modum exuperanti. Maximam verò sacrificiorum efficaciam tales modi, declarationesq; sacrificiorum non omnino demonstrant, efficaciam inquã, sine qua non liberamur à peste, fame, penuria, nec impetramus oportunos imbres, immo & per quã purificationẽ quoq; „perfectionemq; consequimur animorũ, & ab hac generationis prouincia libertatem. Itaq; aliquis ex assignatione tua nõ multum approbabit hos modos, quasi tu dignã causam ad effectus eorum assignaueris. Ac si fortè probauerit, accipiet profectò secundo eos

loco quasi consequentes, & modo secundario coaptatos, primis, antiquissimisq; operũ ejusmodi causis. desideramus itaq; rationem, ob quam sacrificia efficaciam ad res efficiendas habeant, & vnde coaptentur diis præcipuis eorum, quæ fiunt, causis,atq; principiis. Dicet aliquis, quia mundus sit animal vnum,habeatq; vnam, eandemq; vbiq; vitam,ideo communionẽ ipsam viriũ cõsimilium, vel etiam distantiam dissimilium, aut certè aptitudinem quandam agentis ad patiens commouere similia, aptaq; eodem modo,dum videlicet discurrit secundùm cõpassionẽ vnam etiam à remotissimo ad remotissimum, tanquam hæc quoq; sint proxima. Nam inter hæc quoq; ipsa vitæ communio est æqualis assignatio ejusmodi, verum quidem dicit, & quod ad sacrificia necessariò sequitur, non tamen verus sacrificiorum modus ita monstratur. Ipsa nanque deorum essentia,nec in natura,nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quam obligationem ex passionibus naturalibus coëxcitetur,vel per totam naturam extensis potentiis commoueatur.sed extra hæc secundùm seipsam determinata est, nullum ad hæc cõmune habẽs vel in essentia, vel potẽtia, vel actione simul & passione.

addunt

addunt ad superiorẽ assignationem aliqui quandã in rebus inferioribus congruentiam superis. Ideoq; ad sacrificiorũ efficaciam conferentiam, velut in Crocodilo hexagonarius numerus cum sole cõgruat, in Cane rursum, & Cynocephalo rationes physicæ quædam, & vires rationes communes sint ad Lunam: itemq; in aliis materiales quædam species, sicut in sacris animalibus, colores, figuræ, formæ, cuipiã conueniant superiorum, vel membrorum aliquod animalis, vt cor galli, & alia quædam similiter naturalia sacrificiis adhibita operum sint causæ mirabilium. Ex superiori causarũ assignatione, non assignatur causa diuina, quæ supernaturalis est omnino: nec naturalibus motibus cõmouetur, sed assignatur naturalis quædã potentia in materia, & corporibus comprehensa, ideoq; corporeis motibus, rebusq; materialibus coëxcitatur, rursumq; sedatur, naturaliter inquã, atq; hæc simul, quæ sunt circa naturam. Siquid verò tale ad sacrificia cõsequitur, id quidem præcedentibus causis coaptatur, velut cõcausa, sine qua non eueniat opus. Præstat itaq; dicere mirificos sacrificiorũ effectus, tanquam à causa procedere ab amicitia quadam, & accõmodatione, & habitudine concilian-

te opifices ad opificia:& genitores ad genita. Quando igitur præcedente, atq; ducente hoc communi principio accipimus aliquod animal, vel aliter animatum, natúmque è terra, quod effectoris voluntatē propositūq; syncerè, & exactè conseruet, tunc per tale quiddam propriè mouemus causam opificiā huic immistæ præfectam. quū verò multæ sint causæ tales, & aliæ quidē absq; medio familiariter præsint, sicut dæmonia, aliæ verò his superiores sint ordinatæ, sicut diuinæ per ordinem causæ, atq; his omnibus vna quædā antiquissima præsit causa, certè in sacrificio perfecto, omnes per ordinē causæ cōmouentur. Secūdùm verò ordinē, quem vnaquæq; sortita sunt, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accommodantur, & (vt ita dicam) appropriantur. Sin autem sacrificiū sit imperfectum, vsq; ad aliquē gradū ascendit, sed non transcēdit vlteriùs; vnde multi existimant sacrificia fieri dæmonibus bonis: multi & potētiis deorū vltimis: alij mūdanis, vel terrenis dæmonum potestatibus, vel deorū: partem quidē re vera sacrificiorum explicantes, ignorantes tamen totam eorum potentiam, omniaq; bona ad omne diuinum se penitus dilatātia: nos autē omnia
admit

admittimus, simulatq; comprehendimus naturalia quidē, & quæ tanquam in vno animali secūdùm aptitudinem, vel cōpassionem, vel repassionem inuicē commouentur. accipimus, velut simpliciter subiecta, & consequentia seruientiaq; causę efficaciæ in sacrificiis apparentis. Dęmonia verò, diuinasq; circa terram, mundumq; potentias acceptamus, tāquam proximos ordini nostro præfectos. potissimas verò efficaciam sacrificiorum causa competere judicamus perfectissimis, opificiisq; potestatibus. Quoniam verò summæ illæ opificiæ potestates in se omnes ordine causas complectuntur, ideo vnà cum his commoueri simul vno quodam ictu cunctas efficientes causas arbitramur. Quoniam in sacrificio perfecto commouentur vnà cū causis summis, opificiisq; causæ ordine consequentes, tunc ex cunctis cōmunis vtilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates, populósque, gentésque omnigenas, vel majores his, vel minores circunscriptiones: aliquando verò per domos vel hominem vnumquenque bona contingunt, abundè benefica voluntate superis largientibus, non passione distributionem suam exhibentibus, sed impas-

ſibili mente judicantibus eſſe dandum ſecundùm proprietatem, familiaritatemq;, atq; cognationem: vna quadam interim amicitia, quæ continet omnia hanc colligationem per ineffabilem cõmunionem quandam conficiente. Hæc vtiq; veriora ſunt, magisq; deorum eſſentiam, potentiamq; participant, quàm quæ tu ſuſpicaris, ſcilicet nidoribus animalium in ſacrificio ſuperos potiſſimùm ineſcari. Siquo enim corpore dæmones inuoluũtur, quod quidã ſacrificiis nutriti putant, illud certè immutabile eſt, & impaſſibile, luciduq; nec indigum, adeò vt nihil effluat inde, nihilq; neceſſarium ſit influere. Atqui etſi fortè fuerit neceſſariũ, quidnã neceſſe eſt per ſacrificia id influere, quũ mundus, & aër in ipſo indeficientem ex terrenis exhalationem habeat vndiq; circunfuſam? Iam verò ſi corpora dæmonum effluant, ſacrificia tamen non æqua portione reſtituent, nec quantitatem inter exceſſum defectumq; dæmonibus naturalem, proportionemq; ſimilẽ conſeruabunt: deniq; quũ mũdi faber animalibus omnibus terrenis atq; marinis abundans, paratúmque tribuerit nutrimentum, nunquid ſuperiorés homine nutrimento deſeruit? & quũ viuentibus aliis ſtatuerit alimenta quotidiana

diana eorundẽ opera copiosè parari, cur dæmonibus solis aduentitium voluit alimentum ab hominibus adhiberi? Atqui, si fortè nos nutritionem ejusmodi negligamus, exuritura sunt, & peritura corpora superorum. Proinde si nos dæmones nutriremus, etiam generaremus eos, & superiores essemus. contra verò se res habet. nam ipsi nos nutriunt, & superiora passim inferiora, sic cælestia terrestria nutriunt. Anima quidem ab intellectu perficitur, atq; alitur, perficitq; naturã. præterea oblatio sacrificiorum per ignem materiam cõsumit, eamq; sibi prorsus assimilat, non se materiæ præstat similem, reducitq; ad diuinum, atq; cælestem, immaterialemq; ignem, nec vllo modo deorsum ad materiam, generationemq; declinat. Si enim exhalationem vaporum à sacrificiis fore oporteret, nutrimentum materiale oportebat & materiam integrã remanere. Sic enim abundantior illinc accepturis proueniret influxus: nunc verò materia tota comburitur, atque consumitur, & in ipsam ignis puritatem, subtilitatemq; penitus permutatur. quod quidem contrarium ejus, quod dicebas ipse, significat. Superi nãq; sunt passionis expertes, quandoquidẽ placet eis per ignem discuti materiam

teriam, atq; consumi, nósq; reddunt à passionibus alienos: & quæcunq; sunt in nobis, diis similia faciunt: quemadmodum ignis dura omnia, & opaca, corporibus subtilibus, lucidisq; similia reddit, nosq; sursum eleuat per sacrificia, eorumq; ad ignem consumptionē ad deorum ignem, sicut & ignis ad ignem eleuat, reducitq; grauia simul & dura ad diuina sursum, atq; cælestia. Vehiculum corporale dæmonibus subministrans, neque à materia, neq; ab elementis, neq; ab aliquo corpore noto nobis existit. Non potest igitur ab elementali essentia tanquam alienissima fieri dæmonibus nutrimentum. sed quemadmodum dij igne fulmineo materiam diuidunt, ac separāt à materia, quæcunque sunt immaterialia quidē per essentiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibilibus impassibilia reddunt: sic & noster ignis, actionē diuini ignis imitans, quicquid materiale reperit, in sacrificio destruit, & admota purificat, & à vinculis materiæ soluit, ac propter naturæ puritatem ad deorum communionem idonea facit. Atq; nos eodem pacto à vinculis generationis absoluit, diisq; assimilat, & facit ad deorū amicitiā aptos, nostramq; naturā materialem, ad immaterialem attollit

lit naturam. Hæc quidem cõmunis sacrificiorum ratio satis, vt arbitror, facit ingeniosis, potentibus ex norma communi, vnicuiq; sacrificio propria sagaciter indagare. veruntamen tardioribus quoq; ingeniis indulgentes, propria quædã his addemus, clariora in medium adducentes. principium verò ad hæc omnium optimũ est, quod contextum sacrificiorum declarat, deorum ordini consequenter annexum. Deos alios quidẽ materiales, alios immateriales ponimus. Materiales, qui materiã in se comprehendunt, atq; exornant: Immateriales autem omnino, qui à materia penitus segregati sunt. secũdùm igitur sacerdotiam artem incipere sacrificia decet à diis materialibus: nõ enim aliter ad immateriales deos patet ascẽsus. hi igitur cõmunionem quandã ad materiam habent, quatenus ei præsident, atq; incubãt. iidem quoq;, quæ fiunt circa materiam dominãtur, vt diuisioni, percussioni repercutienti, mutationi, generationi, corruptioni, corporibus materialib9 omnibus. Si quis igitur hos ritè vult colere, nimirum pro natura eorũ, atq; principatu cultum adhibere debet, materialibus inquã materialẽ: sic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatẽ propriam perducemur, cogna-

tionemq; ipsis in cultu congruam adhibebimus. Corpora igitur vita priuata, & animalium cædes destructu corporum, mutatioq; multiformis, atque corruptio, & omnino projectio materiæ præcedẽtis materialibus diis congruit, non quidem ipsis propter seipsos, sed propter materiam, cui præsunt. Etsi enim ab hac maximè separati sint, simul tamen huic adsunt: ac si materiam in potestate immateriali cõtinent, attamen vnà cum hac existunt. Iam verò gubernata gubernatoribus non sunt aliena: similiter exornatoribus exornata. Quinetiam vtentibus, quæ subministrãt, tanquam instrumenta, facilè proportionibus coaptãtur. quapropter immaterialib⁹ quidem diis, materiã in sacrificiis adhibere est alienum: materialibus autem omnibus est admodum consentaneum. Operæpretium est ad hæc insuper geminum vitæ nostræ habitum cogitare. Aliquando quidem animus toti nos efficimur positi extra corpus, & eleuati mente, vnà cum totis immaterialibus diis per sublimia nos attollimus: aliquando verò terreno corpore colligamur, sumusq; corporei, materia videlicet cõprehensi. Similiter duplex erit cultus diuini ratio, vna quidẽ erit simplex incorporea ab omni generatione syncera,

ra, synceris competens animalibus: altera verò plena corporibus,& actione prorsus materiali cõueniens animalibus nondum puris,necdum ab omni generatione purgatis. Sacrificiorum ergo species duæ sunt, purissima quidem sacrificia hominum sunt summopere purgatorum. quod quidem rarò conuenit vni, vel admodum paucissimis, vt inquit Heraclitus. sacrificia verò materialia, & quæ in mutatione versantur, animalibus adhuc occupatis corpore competunt. ciuitatibus ergo nõdũ purgatis genitali sorte, contubernióq; corporeo nisi ejusmodi sacrificia dederis, ab vtrisq; pariter aberrabis ab immaterialibus simul atque materialibus bonis. Illa quidem nõ possunt accipere, his autẽ proprium, consentaneumq; nõ offerunt. Accedit ad hæc quòd vnusquisq; qua ratione est, non qua non est, agere debet essentiæ curam. Non oportet igitur hanc præuaricari propriam colentis mensurã, atq; naturã. complexionẽ quoq; propriè coaptatam inter curãtes homines, potentiasq; curatas electurã judico conuenientẽ sibi culturę modum. Nã complexio ejusmodi immaterialiter tẽperata immaterialẽ eligit, quatenus ipsa videlicet potentiis purè incorporeis ad ipsa purè incorporea copulatur.

ſatur. Complexio illiuſmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturam ſimilem ad aſſentias corporibus præſidentes. Sæpe pro neceſſario corporis vſu vouemus, operamurq; aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmonesq; bonos, dum videlicet ſtudemus purgare corpus à maculis quibuſdam, ſordibusq; veteribus, vel morbis abſoluere, ſanitatẽq; adhibere, vel grauedinẽ torporemq; remouere, & leuitatẽ, efficaciãq; adhibere, vel aliud quiddam bonũ corpori comparare. Tunc igitur nõ intellectuali quadã, & incorporea ratione, corp⁹ rite tractabimus. Non enim ita natum eſt, vt his modis curari queat, ſed quũ cognata ſibi nanciſcitur, tũc corporibus curatur corpus, atque purgatur. erit igitur & ſacrificãdi ritus ad vſum ejuſmodi neceſſariò corporalis, atque ita ſuperflua corporis expurgabit, ſupplebitq; pro neceſſitate, quæ deſunt, & quæcunq; diſtributa ſunt, ad proportionem, ordinemq; reducet. Sacrificamus ſæpe poſcentes à ſuperis aliqua ad vitam humanam accommodata, ſcilicet, quę vel victui neceſſaria ſunt, vel ad illa pertinent, quæ gratia corporis affectamus. Quidnã tunc continget nobis à diis ipſis, qui ab omni humana generatione ſunt penit⁹ ſegrega

gregati, quod ad penuriam, sterilitatémve fugãdam, vel copiam adducendam nobis cõferat, vel ad alia necessaria vitæ conducat? Nihil sanè. Qui enim sunt ab omnibus absoluti, ejusmodi dona non tractant. Si quis verò dicat deos illos immateriales omnino immateriales in se comprehendere deos, horumq; dona secũdùm vnam causam primam in se cõplecti, dicet vtiq; copiam quandam ita diuini muneris illinc inferiùs descendentem. Verùm quòd illi hęc tractãtes proximè humanã vitã actionesq; peragant, nulli dicere cõcedendum est. Ejusmodi enim rerum, quæ hîc sunt, dispensatio diuisa est, atq; particularis, & cũ quadã ad hęc cõuersione peragitur: neque omnino est à corporibus segregata, neq; purã, synceramq; gubernationẽ, præfecturamq; admittere potest. Modus igitur sacrificandi pro rebus ejusmodi congruus est, qui cũ corporibus habet, & generatione commercium, non qui est à materia, & corpore penitus separatus. Qui enim purus est, omnino talia supergreditur, neq; ad hæc proportionẽ habet. Qui verò corporibus, horũq; viribus vtitur, est rebus ejusmodi omniũ cognatissimus, potẽs prospera quædam vitæ suppeditare, & aduersa nobis imminentia deuitare, ac

tempe

temperiem cōparare humano generi moderatā. Plurima hominum turba naturæ subjicitur vniuersali, eaq; viribus naturalibus gubernatur, atq; inferiùs ad naturæ opera vergit, compleťq; dispensationē fati, & fatalium operum suscipit ordinē, rationemq; practicam circa naturalia solùm exercet. Paucissimis supernaturali mentis potentia freti à natura discedunt, atque ad separatū, immistumq; se conferunt intellectum, vnde naturalibus potentiis superiores euadant. Nonnulli verò medium tenēt inter purum intellectum, atq; naturā: & horum alij quidem vicissim sequuntur vtrunq;, alij mistam ex illis vtrisq; vitam agunt, alij soluuntur quidem à deterioribus, & ad potiora se transferunt. Qui ergo natura gubernantur vniuersali, & ipsi vitam degunt naturæ proprię mancipatam, potentiisq; naturæ fruuntur, cultum exercebunt naturę conuenientē, corporibusq; natura motis congruum, eligentes ad hoc loca, qualitates, aëris materiam, materiæ vires, corpora, corporum qualitates, & habitus, motus conuenientes, mutationesq; eorum quę in generatione versantur, atq; similia cum in cæteris cultus diuini partibus, tum in ritu sacrificādi. Qui verò sola mente viuunt, vinculis naturæ soluti, intellect-

tellectualem, corporumq; expertem cultu ræ normam in omni religionis parte meditabuntur. Qui mediam vitam degũt inter intellectũ, atq; naturã, mediam quoq; sequentur religionẽ, atq; pro vitæ mediæ differentiis differentes sectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabunt vtrunq; vicissim, aut ab altero ad alterum declinabunt: aut deteriora tangent, vt per ea consequantur & potiora, existimantes non aliter sublimiora se consequi posse. In genere essentiarũ, potestatumq; diuinarum, aliæ quidem subjectam sibi animam habent, atq; naturam, subministrãtem videlicet eorum opificiis, quatenus ipsę volunt: aliȩ verò ab anima, & natura sunt penitus separatæ, non inquam ab anima tãtùm mũdana prorsus, atq; genitali, verùm etiã ab anima diuina, ejusq; natura. Aliæ deniq; medium tenẽt, cõmunionẽq; inter extrema cõciliant, vel secundùm vnum indissolubile vinculum, vel secundùm exuberantem majorum traditionẽ; vel secundùm minorum susceptionem nõ impeditam, vel secundùm colligatam amborum consensiõnẽ. Quando deos colimus animæ, naturæq; dominantes, non alienum est, & naturales his vires offerre, & corpora, quæ natura reguntur, diis ejusmodi

consec-

consecrare. omnia enim naturæ opera & obtemperant eis, & ad deorũ dispensationem aliquid conferunt. Sed quando deos longè secretos, & in sua vnitate collectos cupimus venerari, honoribus à materia penitus absolutis eos venerari debemus: intellectualia enim his dona debentur, incorporea vita, virtus perfecta, sapientia cõsummata, eorumq; officia. Mediis autẽ diis, mediorũq; bonorũ ducibus, sicut diximus, media competunt. Ab alio igitur principio exordientes, scilicet à mundo, diis mundanis, distributione, quatuor in mundo elementorum à cõmuni sortitione secundùm mensuras elementorum facta, à circũferentia circa centra in ordine reuoluta, ad veritatẽ sacrificiorũ facilem habemus accessum. Si enim nos in mũdo sumus, & vt partes continemur in eo, primumq; generamur ab eo, atq; à totis potentiis ejus perficimur, & ex quatuor ejus cõponimur elementis, ac portionẽ quandam vitæ naturæq; ab eo nacti tenemus, profectò non debemus in cultu diuino mũdum, mundanosq; ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partẽ esse quidem corpus aliquod, vt videmus, inesse præterea vires corporibus incorporeas ordine distributas, sacro

crorum itaq; lex ſimilia ſimilibus ritè diſtribuit,& à ſummis ad ima per media tota progreditur,corpora quidem corporeis adhibēs,incorporeis incorporea, propria videlicet vnicuiq; reddens. Veruntamen ſiquis religioſus ſupermundanum numen aſſequitur, rariſſimè verò id accidit, hic vtiq; ſolus ſeorſum à corporibus & materia poſitus nimirum,& talem proſequitur cultum, ſupermundana potentia, diis ſupermundanis vnitus. Quod autem vni vix tandē in ſacerdotij fine contingit,non expedit pro communi lege omnibus & in principio,& in medio religionis ſtatuere. hi nanq; corporeum quocunq; modo cultum agunt. Quilibet igitur peritus in ſacerdotio,cōfitebitur,oportere cultum ſuperis,nec ex parte,nec imperfectū,ſed cōuenientem, & integrum adhibere. Quoniam igitur antè quàm adſint dij, deſcendantq; ad terram, omnes præſubjacentes illis potentiæ mouentur, & vt præcurſores,pompæq; præcedūt nimirum,qui non diſtribuit omnibus, quod cuiq; congruit, nec vnumquenq; proprio quodam honore proſequitur, ipſam deorum præſentiā non aſſequitur. Qui verò omnia numina ſibi propitia reddit,grata offerens vnicuique, donáque ſimillima, hunc ſanè non

i fruſt

frustratur euentus. sed diuinum chorũ integra, plenaq; præsentia suscipit. Quũ igitur hæc ita se habeant, non oportet ritum religionis esse simplicẽ, ex paucisq; compositum, sed multiformẽ, & ex omni harmonia constantem, ex cunctis vbiq; mundanis (vt diximus) constitutum. Si enim simplex aliquid, & vnius duntaxat ordinis esset, id ipsum, quod in sacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur, simplex vtiq; modus sacrificandi sufficeret. At verò nullis notum est, quãta virium multitudo suscitari solet, quando descendunt dij, atque mouentur, nisi sacerdotibus illis, qui opere ipso id experti jam fuerint. Soli igitur hi cognoscunt, quæ potissimũ sit perfecta plenitudo colendi, & quàm paucis prætermissis, quantum nos frustretur euentus. Quemadmodũ in harmonia si vna chorda frangatur, tota subitò dissonat, sic vno prętermisso numine, sine ritu communis, ipsa religio finem non habet optatũ, dum hoc vno deficiente, sacrum opus structuram suã integritatemq; nõ habet. Quãdo diuinæ potestates palàm ad sensum descensuræ sunt, manifestum nobis prouenit damnũ, si quẽ ex superis prætermittimus non honoratum. Similiter quando clàm veniunt in opere sacro, periculosum est, si

hunc

hunc quidẽ honores, aliũ verò pro sua dignitate, & ordine nõ honores. Qui enim aliquẽ proprio fraudat honore, totũ confundit religionis opus, dum vnã, totamq; dispositionem dissipat. neq;, vt aliquis putaret, tunc opus suscipiẽdi tantùm est imperfectũ, sed totius structura perit. Quid verò? nónne ipsa sanctimoniæ summitas, ad summum ipsum totius numinũ multitudinis principiũ, vnumq; recurrit, atq; in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq; colit? Proculdubio. Verũ ejusmodi summitas serò admodum aduenit, & quàm paucissimis: atq; optimè nobiscũ agi putandum est, si talibus in vitæ calce contigerit. Disputatio verò præsens non ejusmodi viro leges ponit. hic enim est lege superior, sed lege aliqua indigentibus, has sacrorũ leges in præsentia sancit: numinũ multitudo est, quasi mundus aliquis, habẽs multos ordines in vnum ordinem conspirãtes. Similiter sacrificia debent habere numerorum ordinẽ pariter in vnum ordinẽ conspirantem, ita vt singuli numinibus ritè respondeãt. Similiter quæ circa nos sunt, & in nobis multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantũ, sed ex cunctis cõgruè diuinis nostrarum rerum caussis respõdere, atq; ita ad supremos ascen-

dere duces. Religiosa igitur obseruantia circa nos & in nobis agit varia. Aut enim quasi propagando perficit, aut amputat, aut emundat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longiùs ab errore mortali. Cūcta deniq; totis supernis familiaritate cōciliat. Atqui quādo vtrinq; congrediuntur in vnum, illinc quidem diuinæ causæ, hinc autē ex æquo præparationes humanæ, tunc absoluta religio peragit omnia, & ingenita ex sacrificiis bona reportat. Profectò exuberantia potestatis in causis vniuersi summis, id habet, vt queādmodū in cæteris inferiora superat, ita & in hoc admodū superet, videlicet in ipsa præsentiæ amplitudine, vt maximæ omniū causæ, maximè omniū omnibus sint præsentes, adeò vt eadē ipsa causæ vniuscujusq; potestas seorsum ab impedimēto vbiq; tota, semperq; sit præsens. hac igitur ratione ipsa omniū prima vltimis quoq; subrutilant, immaterialiaq; principia immaterialiter materialibus adsunt. Nemo miretur, si quā materiā esse dicimus purā, atq; diuinam. nā ipsa quoq; materia, quū ab opifice, patreq; omniū facta sit, meritò perfectionē sui quādam acquisisse potest aptam ad deos suscipiendos. Quinetiā nihil prohibet superiora lumen suum ad inferiora

diffund

diffundere:neq; igitur materiam permittunt expertem fore superiorum. Quapropter quãtumcunq; materiæ perfectum, & purum est, atq; deiforme, ad deorũ susceptionem non est ineptũ. Nam quũ oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ communionis expertia fore, ipsa quoque terra diuinam quandam portionem in se sortémve suscepit ad capiẽdos deos sufficientem. Hæc igitur sacrorum sapientia contemplata, atq; ita secundùm cõgruentiam, cõpetentia vnicuiq; deorum susceptacula diligẽter inueniens, sæpe componit in vnũ lapides, herbas, animalia, aromata, aliaq; similia, sacra, & perfecta, & deiformia: atque subinde ab his omnibus susceptaculũ purũ, integrumq; fabricat. Neq; enim fas est omnẽ materiã detestari, sed solam, quæ à diis fuerit aliena. Propriam verò ad illos decet eligere, vtpote quæ cõsentire possit, atq; conferre ad deorum edificia, statuarum fundamenta, sacrificiorum opera. Neq; enim aliter terrenis locis, & hominibus hîc habitantibus possessio, portióve vlla ex diuinis contingere potest, nisi tale quiddam priùs jactum fuerit fundamentum. Arcanis sermonibus credendum est testãtibus ex deis per beata spectacula quãdam traditam fuisse.

materiam. hæc igitur illis ipsis tradēti est cognata. Talis ergo materiæ sacrificium deos excitat, vt se demonstrent, atque ad comprehensionem eos protinus aduocat, & præsentes capit, & perfectè demõstrat. Eadem aliquis perdiscere potest etiam ab ipsa, quæ secundùm loca distributio diuinitus est effecta, atque ab ipsa præfectura, quæ per res singulas est diuisa: quæcunq; secundùm diuersos ordines, siue majores, siue minores, passim sortes ejusmodi nacta fuit. Cōstat enim deis locorum quorūdam rectoribus, sacrificium ex eisdem rebus, quæ nascuntur ibidem, fore admodum consentaneū, & gubernatoribus gubernata, & quæ ad ea pertinent, placitura. effectoribus & grata semper sunt opera sua potissimum: & qui primò aliqua procreant, talia rursus habent in primis accepta. siue igitur animalia quędā, siue plātæ, siue alia, quæ visa superis dispensantur, simul & præfecturā sub eis nacta sunt, & cõmunionem nobis conciliant cum superis indiuiduā. Horum ergo nonnulla, quatenus conseruantur, atq; tenentur, augent, tenentium ad deos familiarem proprietatem, quotcunq; videlicet ex eo, quòd integra maneant, vim cõmunionis inter homines, deosq; conseruāt. Talia sunt quæ-

dam

dam apud Ægyptios animalia, & vbique sacer homo. quædam verò mactata, combustaq; familiaritatem efficiũt clariorem, quotcunq; videlicet resolutionem in primorum elementorũ principium, efficiunt cognatiorem causis superorum, atq; pro ritu sacratiorem. Vbique enim quo magis proprietas, familiaritásque perficitur, eo perfectiora bona ad nos inde descendunt. Neq; sunt hæc hominum duntaxat inuenta, nec humanis moribus auctoritatẽ nacta sunt, sed deus ipse ritè inter sacra vocatus auctor est ejusmodi legum, circa quẽ dij, angeliq; permulti versantur, sub quo per quaslibet in terra gentes, numen aliquod sortitũ est præfecturã, cõmunemq; prouinciam: proprium quoq; inde tributum est templo vnicuiq; numen. Item sacrorum, quæ operamur ad deos, deus aliquis spectator est, atque gubernator: quæ ad angelos, angelus: quæ ad dæmones, dæmon: atque in aliis eodem pacto secundùm proprium genus perfectus cognatã sortitus est præfecturam. Quoniam igitur sub numinib⁹ speculatoribus, auctoribusq; sacrorũ sacrificia pertractamus, vereri debemus diuinæ sanctimoniæ leges, sacrificiaq; legitima, & propterea in his sperare, quòd sub numinũ, deorumq; prin-

cipatu sacrificamus:& interea cauere summopere, nequid vel indignũ superis offeramus, vel alienum. Deniq; summatim id admonemus, vt singula, quæ in nobis, & circa nos sunt, circunspiciamus diligẽter, & quæ in mundo: item deos angelos, dæmones, gentibus distributos. Et hac vnicuiq; ratione amicum sacrificium similiter offeramus. hac enim ratione duntaxat digna vnoquoque numine sanctimonia, religioq; seruatur. Votum, siue adoratio, & oratio omne sacrificiorum opus perficit, & in primis ad totam confert religionem, & sacrã, indissolubilemq; animabus ad deos conflat cõmunionem. Hujus verò tres sunt species: Prima cõgregat, atq; contactum, notitiamq; nobis ad diuinitatem præstat: Secunda, communionem ad diuinum deuincit consentientẽ, atq; dona nobis prouocat diuinitus quoq; demissa, etiã antè quàm loquamur, intelligamusq; omne nostrum opus perficientia: Tertia conficit ineffabilem vnitatem, atq; in diis auctoritatem totã collocat, animamq; nostram in eis perfectè ponit, atq; cõfirmat. Iam verò in tribus his terminis, quibus diuina omnia mẽsurantur, amicitiam nobis ad deos harmoniæ conflat, sacramq; è diis vtilitatem triplicẽ nobis affert. Vna

quidem

quidem ad illustrationem pertinet, alia ad commununem operum exequutionẽ, alia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem. Item adoratio, ejusq; virtus aliquando sacrificia ipsa præcedit, aliquãdo mediis inseritur sacrificiis, aliquãdo finem complet sacrificandi. Opus verò in sacris nullum absq; adorationis supplicationibus efficitur vnquam. Adoratio deniq; diutissimè frequentata nostrum nutrit & perficit intellectum: animam ad suscipienda diuina admodum efficit ampliorẽ, diuina hominibus patefacit: ad splẽdores diuini luminis capiendos assuefacit: paulatim perficit, quæ nobis insunt ad numina contingenda, quousq; ad summum nos vsq; perducat. Atqui & mores nostræ cogitationis humanos retrahit paulatim, moresq; diuinos infert, persuasionẽ quoq; & communionem, & amicitiam procreat procul ab intermissione perpetuã: diuinum rursus amorem auget, quódve in anima diuinum est, accendit, & eleuat, expurgat quicquid animo est contrarium, & aduersum: atq; ab ipso spiritu ætherio, splendidoq;, qui est animæ circunfusus excutit, quãtumcunq; vergit ad genituram. spem quinetiam præstat bonam, & fidem perficit circa lumen. Deniq; (vt summatim di-

 cam)

cam) homines frequenter orantes, adorationis virtus familiares deorum collocutores efficit, atq; discipulos. Quum adoratio talis sit, talemq; connexionem cum sacrificiis habeat, patet sacrificiorum finem opificij contactus esse participem. Quandoquidem per opera diis accommodatur. Itaq; & bonum ipsius tantum est, quantũ à causis opificiis mittitur ad genus humanum, atq; inde rursus apparet virtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione sit efficax, & vnionis effectrix, atq; à diis commune vinculum habeat: & quomodo adoratio, sacrificiumq; mutuo se confirment, potentiamq; inuicem conferant admirabiles religionis effectus. hinc rursus apparet sacerdotiam disciplinam, operationemq; habere in partibus suis conspirationem non minorem, quàm in membris habeat. animal neque posse partem ejus aliquam absque cunctis suum opus absoluere.

De sacrificijs animalium.

POrphyrius ambigit, quare oporteat lege sacrorum, eum, qui diuina sit inspecturus, exanime corpus eo tẽpore non attingere: veruntamen per corpora animalium mortuorum sæpius diuinorũ inuocationes, consecutionesq; peragantur.

Iamb

Iamblichus ita soluit. vates jubēt diuinorum spectatorem exanime corpus, quod sacratum non fuerit, non attingere: permittunt verò, quod consecratur, attingere. Præterea vetant humana corpora, quæ jam deseruit anima, ne intuitu quidē tangere. Vitæ nanq; diuinæ vestigium quoddam vel simulacrum, vel demonstratio in corpore per mortem extinguitur: cæterorum verò animalium corpora mortua tangere religio nulla vetat. quoniam nec in vita diuiniore communicauerunt. Præterea, quatenus ad immateriales deos cōsurgimus, expedit tale corpus non attigisse: quatenus verò ad materiales studemus accedere, tangere frequenter expediet. nam per animalia deos ejusmodi aduocare solemus: qui videlicet talibus præsideant animalibus, præsertim, qui proximè, & quasi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia comprehēsis corpora vita priuata, maculam quandam inferunt, videlicet non viuens viuenti, & sordidum puro, & priuatum habenti habitum: & mortuum habenti potentiā moriendi, propter communem quādam inter hæc habitudinem. sed dæmoni incorporeo penitus, atque impassibili, talia corpora nihil obsunt,

nam

Nam caduca maximè supereminet.

De vaticinijs per animalia.

QVando vaticinium agitur per corpora sacrorum animalium, vt alturum, non est putandum deos ad hæc accedere, videlicet vniuersales prouisores ad curam diuisam particularem, materialẽ, proportionalem, circa animalia singula. Sed dæmones, & hos quidem valde diuisos, & singulos singulis speciebus animalium distributos proximam curam animalium, præfecturamq; sortitos. hi nanque principatum nacti sunt, haud prorsus sufficientem, expertemq; materiæ. Ideoq; congruè instrumenta ejusmodi attingere solent. Ad hoc igitur, vt ejusmodi per animalia vaticinium à dęmonibus consequamur, parare his oportet sedem talem, per quam possint inter homines obseruari, nobisq; vti: sedem verò hanc esse oportet incorpoream, vt incorporei dæmones per hanc nobis adsint. erit igitur hæc anima talium animalium à corpore jam absoluta. Quatenus enim quodammodo & ipsa separata est à corpore, conuenit cum dæmonibus, conuenit & nobiscum propter quandam vitæ cognationem. Igitur tanquam media præsidi ejus dęmoni subministrat ad præsagium homini suggerend

rendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos conciliat. Anima verò hæc ejusmodi vaticiniis vtens, nō solùm vaticinium audit accipítve, sed etiā non parum ex se ipsa confert ad executionem ejus ad opera pertinentem. Hęc enim commouetur, & cooperatur, & simul præuidet per quādam compatientem necessitatem. Sed ejusmodi vaticinium à diuino, veroq; longissimè distat, atque de rebus exiguis, breuibusq; habetur. Quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcunq; circa generationem jam simul feruntur, atq; motiones ex se ipsis exhibent potentibus eas accipere, & passiones multifariam inferunt iis, quæ naturaliter ad compatiendum sunt exposita. per compassionem igitur præsagium ejusmodi prouenit. Non potest autem per passionē præcognitio perfecta cōtingere. Quod enim immundæ immutabile, purum est, id præcipuè futurum assequi cōsueuit: quod verò cum materiali, passibiliq;, & tenebroso commercium habet, obruitur ignorantia. hanc ergo artificiosam præsagij machinam neque legitimi vaticinij nomine dignam esse censemus, neq; seriò pertractandam, neque vtenti, quasi sit veridicus, esse credendum.

Quom

Quomodo obsecratores dæmonibus minabantur.

NArrat Porphyrius sacerdotes consueuisse violentis quibusdã minis aduersum superos vti: veluti, Nisi vos ita feceritis, vel contrà, si feceritis aliquid, cælos confringã, vel occulta Isidis patefaciã, vel arcanum in abysso reconditũ diuulgabo, aut sistam barim, id est nauem quandam apud Ægyptios sacrã, aut membra Osiridis Typhoni dispergam, cæteraq; similia. Iamblichus subdit execratores nõ cõsueuisse dirigere minitationes ejusmodi, vt Porphyrius opinatur, ad Solem & Lunã, cæteráve cælestia, sed esse in mundo genus aliquod potestatum valde diuisum, & indiscretum inconsideratumq;, quod accipit quidẽ ab alio rationem, siue sermonẽ, exauditq;, sed propria intelligẽtia nequaquã: neq; verũ à falso, neq; possibile discernit ab impossibili. Hoc itaq; genus minitationibus lacessitũ, protinus irritatum, & stupet, vtpote quod & ipsum naturaliter dictis vehemẽtioribus agitatur, & alia ducit, trahitq; per stupidã quandam, & instabilẽ phantasiã. Præterea sacerdos sæpe nõ humana virtute, sed diuina sacramentorum ineffabilium potestate mundanis numinibus imperat, atq; minitatur. ipse tunc

in

in superorũ deorum ordine cõstitutus, & ideo grandioribus propria natura mãdatis vtitur, atq; minis: neq; tamen tanquam facturus, quæ tunc asseuerat, sed declarans quantã nactus fuerit potestatem propter ipsam ad deos vnionem comparatã, videlicet ex notitia, possessioneq; ineffabilium symbolorum, siue signaculorũ, quæ dicimus sacramenta. Item dæmones per prouincias, partesq; diuisi, & partes mundi custodientes, singuli commendatarũ sibi partium tantam habent curã, vt nec verbum quidem illius ordini, dispẽsationiq; contrariũ valeant tolerare, perpetuam videlicet, immutabilemq; mundanorũ perseuerantiã obnixè custodiẽtes. Ordinem verò ejusmodi suum ideo immutabilem susceperunt, quoniã ordo deorũ immobilis permanet in eisdem. In quo igitur esse habẽt dæmones vel ætherij, vel circa terram distributi, hoc ipsum, nec minitationibus inuadi vnquã audire possunt. proinde dæmones ineffabilium, arcanorumq; mysteriorũ custodiã studiosè procurant. tanta videlicet obseruãtia, propterea quòd intelligunt ordinẽ, dispensationemq; vniuersi præcipuè in ejusmodi mysterijs contineri. quatenus videlicet allegoricè per hæc verba numina designantur, ordinesq;

mund

mundani. hanc enim ob causam mundi partes in ordine permanent, quòd beneficio potestas Osiridis sincera permanet, & intacta, neq; cõtrario tumultu, & errore miscetur. Permanet insuper ipsa omniũ vita pura semper & incorrupta quatenus viuificæ, formosæq; rationes, quæ in Iside reconditæ sunt, consistunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipsæ in corpus hoc descendũt oculis manifestum. atqui & omnia permanent immobilia, & simul sempiterna generationis videlicet successione, quoniã nullum solis cursum vnquã sistere potest: perseuerant insuper integra, quoniam quæ in abysso, id est profundo sunt abscondita, nunquam aperiuntur. in quibus ergo salutẽ habẽt omnia simul, & vniuersum, videlicet in eo, quod & quæ naturaliter sunt occulta, vt sunt occulta seruentur, & maneãt, & secretissima deorum essentia nũquam sortem contrariam subeat, nec oppositis misceatur: hoc inquã circũterranei dæmones, nec ad vocẽ vsque, auditumq; sustinent aliter affici, verbisq; profanari. atque propterea aduersus dæmones ejusmodi verborũ vsus habet aliquam potestatem. de his autem nullus alicubi minitatur: nec ad illos sunt obsecrationes ejusmodi constitutæ. quapropter

Chal

Chaldæi sacerdotes, apud quos dijudicatus, decretusq; est pur⁹ ipse ad solos deos sermo, nunquam minis vtuntur. Ægyptij verò, qui cum diuinis sacramentis dæmonicos sermones admiscent, ad minas ejusmodi aliquando se conuertunt.

Expositio symbolorum Aegyptiæ theologiæ.

IMitantes Ægyptij ipsam vniuersi naturam fabricamq; deorum, ipsi quoque mysticarum, reconditarumq; notionum imagines quasdã in symbolis cõficiendis ostendunt: quemadmodũ & natura rationes occultas in apparẽtibus formis, quasi symbolis exprimit, & dij veritatẽ idearum per manifestas imagines explicãt. Quum ergo perspiciãt superiora omnia inferiorum similitudine delectari, atque insuper optẽt à superioribus bonitate repleri, quatenus pro viribus imitentur, meritò & ipsi conuenientẽ superis modum agendi pro viribus offerunt, quando occulta mysteria symbolis inserũt manifestis: in quibus interpretandis dimitte voces, accipe sensus. Quando igitur lutum in sacris nominant, aut inducunt, hoc intellige mundi corpus, atq; materiã, genitalemq; virtutẽ huic insertam, & quasi pariter agitatam,

atq; fluentem, aut etiam causam principalem, & quasi loco fundamenti præpositã elementorum, elementaliumq; virtutum. Quũ hoc igitur tale sit, deus ipse generationis, totiusq; naturæ virium omnium, quæ insitæ sunt elementis, causa vtpote, qui hæc supereminеat omnia immaterialis ipse, indiuisus, immobilis, & ingenitus, totusq; ex seipso, & in seipso totus. hæc omnia perspicuus antecedit, & ducit in se cuncta complectens; atq; ex eo, quod cõplectitur omnia, ac de suo mundanis tribuit omnibus, ex ipsis eluxit. Quoniã verò supereminet omnia, effulget, vt segregatus à mũdanis omnibus secum ipse solus per sublime procedens. Confirmat & hoc, quod subinde sequitur symbolũ, vbi deus inducitur sedens super loton aquaticã, scilicet arborẽ, vbi significatur, deum principatu suo mundanum superexcedere lutum, nec attingere gubernãdo, sed principatum gerere intellectualem penitus, & empyreum. Omnia enim in loto rotunda sunt tum poma, tum folia: ex quo significatur circularis actio mentis per eadẽ videlicet, & eodẽ pacto se habens. Deus igitur ipse super hanc insuper actionẽ in seipso consistit, superans ejusmodi principatum sanctus & venerandus, & in seipso

penit

penitus conquiescens, quod quidē ex actu sedendi significatur. Proinde, vbi deum introducunt nauis gubernatorem, principatum significant, mundi gubernatorem. sicut enim gubernator à naui, & gubernaculo segregatus vno quodam, faciliq; momento mouet vndiq;, & regit, dirigitq; nauem, ita deus ipse mundum desuper, videlicet à primis naturæ principiis præcipuas motionum causas exhibēs. Quoniā verò partes cæli omnes, animaliaq; cælestia, & totus vniuersi motus, ipsumq; tempus, secundùm quod mūdus ipse mouetur, cuncta deniq;, quæ continentur in totis, vires à sole descendentes accipiunt, alias quidē commistas in ipsis, alias autem commistionē exuperantes: ideo has quoq; symbolicus significandi modus adducit, verbis quidem solem designās secundùm animalia cælestia figurari, formasq; vicissim commutare per oras. Interea verò demonstrans immutabilem ejus, simulq; totam per totum mundum traditionē. sed quoniā quæ suspiciunt, alia quidem alibi circa impartibilē feruntur dei traditionē, atq; ipsa pro diuersitate naturarū, motionumq; suarū, multiformes accipiūt à sole potentias, propterea symbolica traditio vult per donorū multitudinē vnū ingre-

di deum, atq; per potentias multiformes vnam dei adesse potentiam. Quapropter inquit ipsum vnũ, eundemq; cõsistere: vices verò formarũ, transfigurationesq; in suscipiẽtibus asserit resultare: quapropter illum secundũ animalia, & ad oras cõmutari ait, quasi circa deum mutationes ejusmodi varientur secundùm diuersa susceptacula dei ejusmodi votis vtuntur. Ægyptij non solùm in ipsis deorum propriis visionibus, sed in precibus etiam leuioribus, quæ ejusmodi sensum habent, atque per talem symbolicam, mysticamq; culturam ad deos supplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

Porphyrius quærit; cur sacerdotes vtantur nominibus quibusdam nihil significantibus. Iamblichus respondet, omnia ejusmodi nomina significare aliquid apud deos: quamuis in quibusdam significato nobis sint ignota: esse tamen nota quædã, quorum interpretationẽ diuinitus accepimus, omnino verò modum in eis significandi ineffabilẽ esse. neq; secundùm imaginationes humanas, sed secũdùm intellectum qui in nobis est diuinus, vel potiùs simpliciore, præstantioreq; modo secundũ intellectũ diis vnitum. Auferẽdum igitur à diuinis nominibus omnes excogitat-

gitationes,& rationales discursus,atq; assimulationes naturales vocis ipsius cõgenitas, ad res positas in natura.& quemadmodũ character symbolicus diuinæ similitudinis in se intellectualis est atq; diuinus,ita hunc ipsum in omnibus supponere,acciperéq; debemus.quod autẽ hic nobis fit,hoc ipsum in eo est maximè venerandum.præstantius enim est, quàm vt in nostram notitiam diuidatur. jam verò in quibus diuinorũ nominibus resolutionẽ suam diuinitus acceperimus,in his totam habemus essentiæ, potentiæq;, & ordinis diuini notitiam ipso nomine comprehensam,atq; etiam mysticam, & ineffabilem, simulq; totam deorum imaginem in anima custodiamus, animamq; per hæc ad deos attollimus,eleuatamq; illis pro viribus copulamus. Proinde quæritur, curnam inter nomina diuinorum barbara cæteris anteponimus,quia videlicet sacrarum gẽtium,velut Ægyptiorum, Assyriorumq; totũ dij sermonem approbauerunt tanquam sacris maximè congruentẽ,propterea & communes dictiones, modosq; loquendi arbitramur cognatæ ad deos dictioni, orationiq; adhibẽdum præsertim, quia antiquior,primusq; extitit mod' iste loquendi. atqui & quoniã prima nomina

diuinitus acceperũt, dum ea cum propria lingua miſcerent tanquam cum familiari, conſentaneaq; illis voce contemperantes, ita nobis ſeruanda perpetuò tradiderunt. noſq; ita ipſam traditionis regulam ritè deinceps cõſeruare debemus. Siquid enim aliud diis conuenit, ſempiternũ ipſum, & immutabile diis eſt præ cæteris cognatiſſimum. Inter hæc Porphyrius ait illũ, qui vocem audit nominũ diuinorũ, ad ſignificata reſpicere, ideoq; ſufficere notionem ipſam eandem vbiq; manentẽ, qualiſcũq; ſit dictio. Reſpondet Iamblichus hunc in modum, nõ eſt autem id tale, quale tu putas: ſi enim nomina ex hominũ pacto, cõuentoq; poſita eſſent, nihil intereſſet alia pro aliis commutare. Sin autẽ naturæ rerum accõmodata fuerunt, quæ huic maximè congruunt, hæc & diis maximè ſunt amica. ex his perſpicuè patet ſacrarũ gentium vocem rationaliter cæteris eſſe præpoſitam. Neq; enim prorſus eandem mẽtem ſeruant nomina in aliã linguã interpretata: ſed ſunt gentibus ſingulis propria quædã, quæ gentibus aliis per vocẽ ſignificari non poſſint. Accedit ad hæc, quòd ſi ſignificationũ proprietates per aliã linguam interpretari poſſimus, non tamen eandem conſeruant permutata potẽtiam.

Habent

Habent insuper nomina barbara multam emphasim, id est insinuationis, demonstrationisq; efficaciam, habent & concisam breuitatem. Minimum verò ambiguitatis, & varietatis, multitudinisq; verborũ. propter hæc omnia superis maximè cõgruũt. Depone igitur suspiciones à veritate cadentes, quibus suspicaris Ægyptiam ibi cõferre linguam duntaxat, vbi Ægyptius est, vel visus Ægyptia lingua, qui tunc inuocatus. Potius autẽ existimato, quoniam primi omnium Ægyptij præsentiã, participationemq; deorũ sortiti sunt, ideò deos inuocantẽ potissimùm approbare, quando Ægyptio ritu vocantur: neq; verò dicendum est barbara hæc obscura, diuinorum nomina esse quædam præstigiatorum, fascinatorumq; machinamenta: quo enim pacto, quæ maximè conjuncta sunt diis, nos quoque conjungunt, & quasi æquales cum superis vires habent, phantastica figmẽta erunt, sine quibus nullum in sacris opus efficitur? Sed neq; prętegmina, inuolucraq; ejusmodi per nostras passiones efficiuntur, ex fama diuino tributas. Non enim exordientes ab iis, quæ ipsi patimur, imò verò ab ipsis deorum propriis competentes illis secundùm naturam attribuimus dictiones. neq; contrarias de diuino

agimus notiones: contrà videlicet quàm ipsum re vera se habeat, sed prout natura se habet: & quemadmodum veritatem de ipso consecuti sunt primi, qui leges nobis de religionis sanctimonia tradiderunt, sic perseueramus in eis: si quid enim aliud in sacris legibus, atque ritibus deo placet, firmitas ipsa maximè placet, & præcipuè cõgruit. Oportet igitur ritus adorationis antiquos tanquam sacros conseruare semper intactos, neque demere quicquam, neque aliũde quid addere: ferme nãq; & hoc causa nuper extitit, vt omnia & nomina, & vota debilitata iam sint, propterea quòd propter ipsam præuaricationem, & innouandi cupiditatẽ permutata sunt semper, & permutari non desinunt. Græci nanque naturâ rerum nouarum studiosi sunt, ac præcipites vsquequaq; feruntur, instar nauis saburra carentis, nullam habentes stabilitatem: neq; conseruãt quod ab aliis acceperunt: sed & hoc citò dimittunt, & omnia propter instabilitatẽ, nouæq; inuentionis elocutionem transformare solent. barbari verò sicut moribus graues, firmiq; sunt, sic & in eisdem sermonibus firmiter perseuerant: ob quam sanè stabilitatem, & ipsi diis sunt amici, & orationes offerunt illis acceptas, quas nulli vlla vnquam ratione

tione fas est permutare.

Opinio Aegyptiorum de deo, atque dijs.

QVærit subinde Porphyrius quidnam primam Ægyptij causam esse velint. Vtrum intellectum an superintellectum. Item vtrum vnum aliquid solum, an vnà cum alio quodã siue aliis. Rursus, vtrum incorporeum sit, aut forsitã corporale. Prę terea, nũ sit idẽ cum opifice mundi, an opifice sit superius: & nunquid ex vno, an ex pluribus cuncta profluxerint: omnemq; nunquid velint primum fundamentũ esse materiam prorsus informem, an corpora qualia. ipsamq; materiam nunquid ingenerabilẽ, aut genitam. ad hæc Iamblichus ita respondit: Ego verò causam in primis tibi dicã, ob quam sacri, & antiqui Ægyptiorum scriptores de his varia senserint, & insuper hujus seculi sapiẽtes nõ eadem de his ratione loquantur. Quũ enim multæ in vniuerso sint essentiæ, ac multifariã inter se differant, meritò earum, & multa earum tradita sunt principia habentia ordines differentes, & ab aliis sacerdotibus alia principia quidem tota vniuersaliáve, vt narrat Seleucus. Mercurius ipse tradit viginti millibus voluminibus, vel, sicut Meneteus recenset, tradidit voluminibus triginta millibus, itemq; sex millibus &

quingentis atque vigintiquinque,& in eis perfectè omnia demonstrauit:propria verò particularium essentiarũ principia alij antiquorum alia passim introduxerunt. Oportet igitur de his omnibus veritatem breuiter declarare,atq; primum quod primò quæsisti. Primus deus ante ens, & solus.pater est primi dei,quẽ gignit manens in vnitate sua solitaria,atq; id est superintelligibile.estq; exemplar ipsius,quod dicitur,sui pater,sui filius,vni pater, & deus verè bonus.Ille enim major & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur, & intelligunt, scilicet idearum. Ab hoc vtique vno deus per se sufficiens seipsum explicauit. Ideoq; dicitur per se sufficiens sui pater, per se princeps.Est enim hic principium, deus deorum. vnitas ex vno super essentiam, essentiæ principium. ab eo enim essentia. propterea pater essentiæ nominatur. Ipse enim est superenter ens intelligibilium principium. hæc sunt principia omnium antiquissima. Quæ Mercurius præponit diis ætheriis, empyreis, cælestibus,componens de empyreis libros centum, totidemq; de ætheriis, mille de cælestibus. Secundùm verò alium ordinem prȩponit deum Emeph diis cælestibus tãquam du-

cem,

cem, quẽ ait intellectum esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligentias conuertẽtem. huic vnum impartibile anteponit, quod appellat primum exemplar, aut expressionem, aut effigiem, quod Icthon appellat. In quo est primum intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colitur: præter hos autem rerum apparentium opificio, alij duces præsunt. Nam opifex intellectus, qui & veritatis est dominus, atq; sapientia, quatenus in generationem progrediens occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem, Amũ Ægyptiaca lingua vocatur. Quatenus autẽ sine mendacio peragit omnia, & artificiosè simul cum veritate, Phtha nuncupatur. Græci verò hunc Vulcanum nominãt, artificiosum duntaxat considerantes. Quantum verò effector est bonorum, appellatur Osiris, aliasq; denominationes habet propter potentias, actionesq; differentes. Est & principatus alius apud illos super elemẽta tota in generatione posita, virtutesq; eorum, quarum quatuor quidẽ masculinæ, quatuor fœmininæ, quẽ principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem, quæ in generatione versatur Lunæ tributis. Marsilius. Potes in his ordinem consentientem

tem

tem Proculo ita disponere. Primum est ipsum vnum super ens super intelligibile totum. Secundum vnum ens, siue vnitas entis, in quo vnitas sua suo enti præponitur. potest & intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiũ est intellectus intelligibilis, intellectualisq; simul, & vnitus intellectus, & expressio, prima Icthon. Quartum intellectus intellectualis jam explicatus cælestium dux deorum Emeph. Quintum intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dij cælestes, empireiq;, & ætherij hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, Phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus diuidentes verò cælum in partes duas, vel quatuor, vel duodecim, vel sex atq; triginta, vel harum duplas, vel aliter quomodocũq;, principatus his quoque perficiunt aut pauciores, aut plures. Rursus ducem vnũ his anteponunt, atque ita Ægyptiorum tractatus de principiis desuper ad postrema progrediens ab vno descendit in multitudinem. ab vno videlicet gubernatam à deo vbique indefinita natura sub quodam termino definito fit imperiosè comprehensa, præcipuè verò ab excelsa omnium causa vnitate. Materiam verò produxit deus materialitate: videlicet

delicet ab essentialitate subderiuata, quā opifex vitalem assumens, simplices, impatibilesq; sphæras effecit. Ipsius verò postremum accepit ad generabilia, & corruptibilia corpora facienda. His ita discretis facilè soluuntur dubia, quæ in libris Ægyptiis, quos legisti, concepisse dicis. Qui enim sub Mercurij titulo circunferuntur, opiniones Mercuriales continent. etsi sæpe Philosophorum Græcorum stylo loquuntur, sunt enim ex lingua Ægyptia in Græcam translati à viris philosophiæ non imperitis. Optarem verò, vt quicunq; mundanarum rerum causas primas attingunt, vltima quoq; principia declararent. Item quicunq; planetas, zodiacum, decanos, horoscopos, stellas, potentes duces tractant, vt particulares principiorum distributiones traderent. Proinde dogmata, quæ in Salaminiacis sunt, breuissimam partem Mercurialium ordinationū continent. item quæ de stellarum apparitionibus, vel latebris, aut Lunæ augmento, vel decremento tractantur, in postremis penes Ægyptios assignationem causarum habent. Profectò Ægyptij non omnia esse naturalia putant, sed vitam & intellectualem, & animalem à natura discernunt. non in mundo solùm, sed etiam in homini-

bus,

bus, atque cùm intellectum, & rationẽ secundùm seipsos existẽtes præfecerint. Sic quæcunq; fiunt, fieri arbitrãtur, atq; eorũ, quæ in generatione versantur, primũ præcipuúmve patrẽ esse opificẽ asserunt. Cognoscunt quoque vitalem potentiam, & quæ in cælo est, & quæ super cælum extat. Item purum intellectum collocant super mundum, & vnum impartibilem in toto mundo, & alterum per omnes circulos distributum. Iam verò hæc nõ oratione, rationeq; nuda speculari solent, sed admonent insuper, atque docent, ad excelsiora, communioraq;, & superiora fato naturam nostram progredi ad ipsum deum, opificemq; mundi. quatenus neque materiam ferat secũ, neq; aliud quicquam præter opportuni temporis obseruãtiam, idq; sacrorum opera nos consequi docent, atq; simul efficiunt. tradidit hanc quoq; viam nobis ipse Mercurius. Sed interpretatus est eam propheta Bitis Ammoni regi inuentã in adytis templi in vrbe Sayn, Ægypti, literisq; sacris insculptam: præbuit quoque nobis Dei nomen discurrens per vniuersum. sunt & alij multi ordines de eisdem. Quapropter non rectè mihi videris Ægyptiorum omnia ad naturales dũtaxat reducere causas. sunt enim apud il-

los

los plura, atque essentiis pluribus. sunt & potestates supermundanæ, quas & religiosa principia sanctimoniâ coluerunt.

De libero arbitrio, & quomodo soluamur à fato.

POst hæc ait Porphyrius, plures Ægyptiorum ipsum quoque arbitrium nostrum motui stellarum supposuisse. Respõdet Iamblichus ex Mercurialibus sententiis hunc in modum : duas homo animas habet, vt Mercuriales literæ docent. vna quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiæ particeps: altera verò ex circuitu cælestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorum irrepit. Anima igitur à mũdis in nos descendens, mundorum quoq; circuitus sequitur. quæ verò ab intelligibili veniens intelligibiliter adest geneficum circuitũ supereminet: atq; per eam & à fato soluimur, & ad intelligibiles deos ascendimus: & religionem habemus ad æterna tendẽtem. non igitur putandum est, de quo tu dubitabas, omnia insolubilibus necessitatis vinculis, quod fatum nominant, colligari. habet enim anima principium in se proprium, quo ad intelligibile sese conferat, & discedat quidem ab iis, quæ gignuntur. ad ipsum verò ens accedat, atque diui-

num.

num. Neq; rursus diis applicuimus fatum, quos tanquam soluẽtes à fato in templis, sacrisq;, & statuis veneramur. Ipsi quidem dij fatum soluunt; naturæ verò ab eis vltimæ descendentes, atq; generationi corporiq; mundi jam implicitæ fatum peragunt. Meritò igitur omnẽ diis sanctimoniam adhibemus, vt ipsi quidem soli per intellectualem persuasionem dominantes necessitati mala nobis à fato imminentia soluant. Nõ enim totum in natura fati ligatum est, sed est & aliud principium animæ, & natura, & generatione præstantius, per quod & diis possumus copulari, & mũdanum ordinẽ superare, atq; sempiternam vitã, supercælestiumq; deorum actionem participare. per hoc igitur nos ipsos à fato eximere possumus. Quando enim præstantiora eorum, quæ nobis insunt, agunt, & ad præstantiora sui ipsius anima reuocatur, tunc ab illis, quæ eam in generatione deuinciunt, penitus segregatur, à deterioribusq; descendit, atque alteram pro altera vitam commutat, seq; ipsam in alium interserit ordinem, dum priorem omnino deserit ordinem. Quid ergo? nunquid possibile est per deos circuncurrentes à fato seipsum soluere? atq; eosdem interim existimare duces, auctoresq; fatorum

rum, vinculisq́; insolubilibus vitas penitus alligãtes. fortè verò nihil prohibet, ita fieri. Quũ enim dij essentias, potentiasq́; multas in se cõplectantur, quidnã prohibet illis inesse & alias nobis inęstimabiles differẽtias, atq; cõtrarietates? Iam verò & hoc licet dicere, in vnoquoq; deorũ etiam apparentium inesse intelligibilia quędam essentię principia, per quę animabus à generatione mundorũ fuga cõtingat, atq; libertas. Si quis autem duos deorũ ordines non admittat ad solutionis officiũ, scilicet mũdanos simul, atq; supermundanos, saltem per supermundanos fiet quãdoq; solutio. Verùm hæc in tractatu deorum diligentiùs declarantur. Quinam dij potissimùm sint ad supera reductores, & quãdo reuocent, quibúsve potentiis & qua ratione fatũ soluant, & per quos præcipuè reditus sacrorum operatione peractos, & quis ordo mundanæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio cõsummata huic ordini dominetur. quamobrẽ quod tu ex Homeri versibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. legibus nãq; sinceris, intellectualibusq́; jamdiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine, potentiaq́; majore, deteriora soluuntur. & quatenus nos in sortẽ tradu-

 cimur

cimur meliorẽ, eatenus à deterioribus fit discessus: nec propterea contingit aliquid prꝫter regulam ab initio constitutã, adeò vt dij flectantur propter sacrificium, cultumq; posterius actũ, sed à primo descensu deus animas ea cõditione demisit, vt ad eum iterum reuertãtur. Neq; inter se repugnãt adscẽsus animarũ, atq; descẽsus. sicut enim in vniuerso intellectuali vnà cũ essentia generatio. immo & hoc totum rectè cõnectitur, sic & in animarum dispositione vnà cum earũ circa generationẽ cura solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphyrius de suo cuiq; dæmone. respondet ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone vnicuique proprio. Alter quidem sacer, siue deificus: alter artificiosus. ille dæmonem à supernis causis inuocat: hic à circuitibus, qui in generatione versantur. Ille quidẽ exploratione vniuscujusq; genituræ nõ vtitur: hic talia diligenter explorat. Ille vniuersalius super naturam: hic particularius secundùm naturam dæmonem colit, & curat. Quũ igitur hæc ita se habeãt, absurdè tu mihi videris culturam perfectiorem ad humanam admodum transtulisse, & in hac duntaxat quæstiones

ſtiones tuas exercuiſſe. Propterea vbi naturali tantùm via quæris, colísve dæmonem, videris & ejuſmodi vitæ exiguā quādam particulam accepiſſe. Conſueuerunt enim qui circa naturā artificiosè perquirunt, & operātur, ordinatè vocare dæmonem à decanis, id eſt facientibus. Atq; ab influxuū diſpenſatoribus imaginibus cæli, ſtellisq;, Soleq;, & Luna, item à polis, totisq; elementis, atque mundo. Tu verò non rectè breuiſſimam horū partem seligens, ſcilicet ipſum genitalis figuræ domi num, de hoc duntaxat quæſtiones inducis, & hac in parte hoc vno ſuppoſito perſcrutaris, quonam pacto dominus ipſe figuræ dæmonem tribuat. Atq; ſecundùm quam, & qualem vitam, vel potentiam, vel influxū ab illo nobis influat. vbi prorſus in genituræ exploratione moraris perſcrutans, vtrum ſubſiſtat dæmon, nécne: & vtrum figuræ dominus inueniri poſſit, aut fortè non poſſit. Aſſeris deniq; hunc fore beatum, qui inuēta generationis ſuæ figura, fatalia ſic effugerit, ita videlicet ſuum dæmonem conſpicatus. mihi verò videntur hæc inter ſe diſſentire, & à veritate deficere. Si enim ab ipſa generationis figura dæmon nobis eſt attributus, atque inde cognouimus eum, quonam pacto

fatalia fugiemus per notitiam dæmonis fato nobis addicti? atqui, etsi necessaria à nobis per dæmonem expellimus, vt affirmas, quando vlteriùs sunt hæc vnà cum dæmone nobis destinata per fatum.

De judiciis astrologorum, & dæmone.

PORphyrius dicit siquis cognosceret figurā natiuitatis, dominumq; figuræ, inueniret dæmonem suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis: sed subdit, impossibile esse scire illam, & hunc inuenire: & regulas astronomiæ, & astrologiæ esse incomprehensibiles, & incertas, teste etiam Cheremone. Iamblichus dicit, dæmonem neq; cognosci, neq; dari ab illa figura, & dæmonio ejus. alioquin nō solueret nos à fato natiuitatis: sed dari ab antiquiori principio, & altiori, scilicet à diis superioribus, & quū primùm anima inclinatur ad sensibilia ante conceptionem, & solui nos à fato non tam per dæmonem, quàm per cultum superioris numinis. Nō solùm verò illa Porphyrij dicta à seipsis, sed etiam à veritate dissentiunt. Nō enim ab ipsa propria generationis figura omnino vnicuiq; tributus est dæmon, sed est & antiquius hoc initium. Item si hinc duntaxat dæmon agnosceretur, non foret propterea felix, qui geneficum cognosceret

dæmon

dæmonē. Et quisnam hunc ducē accipiat ad effugienda fatalia? Si ad hæc explenda est ipse tributus, omnino verò præcipuas prætermittis de essentia, & de ordine dæmonis quæstiones, vltimas verò tāgis, vnde descendat. Inquis præterea innumerabiles circunferri astrologiæ regulas, dubitationesq; de genesi, vnde appareat scientiam de his haberi nō posse. Ego verò censeo primùm quidem haberi posse per diuinum vaticinium veritatē certissimā circa stellas: nec nos omnino regularum dinumeratione, nec artificiosis prædicationibus indigere: & insuper addo, te nō penitus impossibilem inde notitiā demonstrare quantū ad mathematicam sciētiam pertinet, quòd diuersæ inter illos feruntur opiniones, quódve Cheremon, & quiuis alius cōtradicit. Sic enim & in omni scientia simul & arte propter dissidentes opiniones dicere nullā esse scientiam cogeremur. sed profectò vbique non solùm falsa inter se dissidēt, sed & à veris falsa dissentiunt, vt vbiq; præter falsa veritas inueniri possit. Porphyrius dicit regulas etiam astronomiæ cōprehendi nō posse, nedum astrologiæ, & multas esse illis dissensiones, & à multis impugnari. Respondet Iamblichus, diuinū vaticiniū potest doce-

re naturam, & effectũ astrorum sine arte. Astronomia, & aliæ artes quondam à diis datæ longo tẽpore humanis opinionibus confunduntur, exiguumq; diuinitatis, & veritatis deniq; retinẽt. in astronomia est aliquid veri, quamuis exiguũ, quod patet per effectus stellarum inter se ex mẽsura prouenietes in cælo, sicut prædictũ est de eclipsi Solis & Lunæ,& aspectibus planetarũ. Regulæ mensurarũ, magnitudinum, distãtiarũ, progressionum, cometarũ, atq; similium diu apud Chaldæos,& apud nos obseruatæ testãtur astronomiæ scientiam esse verã. Porphyrius dicit, dominũ figuræ,vel dominos,si plures sint,deprehendi non posse etiã judicio astronomorum, & astrologorum, sed inde proprium dæmonẽ esse querẽdum. Iamblichus dicit,astrologos dare regulas,alios scilicet quinque, alios pauciores, alios plures ad inueniendos,vel discernendos dominos figurarum. Non dicit inquã,haberi regulas,& inueniri, atq; discerni, sed ita putari, & tradi ab illis cõtra dicta Porphyrij. Quidnã prohibet figuræ dominum, atq; dæmonem per astrologiã quidem difficilè inueniri,facillimè verò per diuinum vaticinium,atq; sacrificia? Neq; putandum est dæmonẽ à solo figuræ domino tribui.sunt enim plura
hoc

hoc ejus,& antiquiora principia.neq; humanis artibus, sed diuinis proprium dæmonē possumus inuenire. proprius cuiq; dæmon nō à particulari quadam cæli,elemētorúmve dispositione distribuitur, sed à tota mundi dispositione,quando descendit anima regnante,ipsiq; dæmonem certum accōmodante executorem vitæ, quā elegerit anima:hic eam conciliat corpori, vitam corpori cōmunicatam curat, vitam animæ propriam dirigit, cogitationi assiduè principia exhibet: nosq; agimus talia, qualia hic adducit in mentem, eatenusq; nos gubernat, quo ad sacris perfecti dominum pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedēs,vel vacat ab opere,vel conducit ad idem.fors alicujus propria tribuitur animæ, dum descendit ex toto mundi corpore, & vita prout tunc se habet ad illam, & illa sors certo dæmone ducitur,& impletur. Ergo est impossibile judicare certos euentus, quum omnium causarum concursum comprehēdere nequeamus,nisi per inspirationem diuinam id assequamur.

Vnde proprius dæmon veniat, quidve agat, & vtrum sit vnicus.

PRoprius dæmon non à parte quadam cæli elementorúmve tribuitur, im-

mo verò à toto mundo, & à multiformi in eo vita, & à multiformibus corporibus, per quę transit anima descendens in generationem, secernitur propriè, atq; decernitur, sors in nobis quædam propria nostris secundùm præfecturā propriā distributa. hic vtique dæmon erat in exemplari antè quàm in generationem animæ laberētur. Quē quum primū anima ducē accepit, adstat ipse dæmon expletor subinde vitarū. hic animā, vt dixi, descendentē alligat corpori, cōmune ejus animal ipse curat: vitā animæ propriā dirigit: & quodcūq; ratiocinamur, exhibet ratiocinandi principia: agimusq́; talia, qualia is adducit in mentem, gubernatq́; nos quousq; sacris operibus expiati, deum subeamus pro dęmone duce. cui posthac dæmon ita cedit, vt vel vacet eo præsente, vel conducat ad idem. Quærebas deinde, vtrū plures adsint vnicuique dæmones, alij alia gubernantes in homine. Respondemus ad hæc, dæmonē, non alicui parti nostrū præesse duntaxat, sed toti simul adesse, totū ducere, quemadmodū à totis, quæ in mundo sunt, ordinibus, est attributus. Cōjectabas plures pro numero nostrarū partiū dæmones nobis adesse. Præterea quòd etiā in ipso corpore diuersi sint dæmones, alius sanitatē, alius

pulchr

pulchritudinē,alij quādam in his habitudinē curēt:vnusq; his æquè præsit in corpore. Sic & putabas aliū dæmonē corpus, alium animā,alium mentē regere. Præstat verò ejusmodi conjectura ad hoc ipsū vti, videlicet,quòd corpus,& anima,& intellectus eodē dæmone gubernentur. Noli igitur ita diuidere, vt alius sit corporis dæmon,alius animæ,alius intellectus.absurdum est enim animal quidē esse vnū, dæmonium verò animali præfectum multiforme putare. Nā quæ principatū tenent, vbiq; simpliciora sunt subditis Est insuper & absurdius,si multi dæmones dominantes velut dæmonij partes, non conflati in vnum sint,sed inter se disiūcti. Introducis autē & in ipsis cōtrarietatē, tanquā dominantium dæmonū alteri boni sint, alteri verò mali. Quū tamen nusquā mali spiritus sortem habeant præfecturæ, nec pari vel auctoritate,vel numero exaduerso bonorum distributi sint. Post hæc suspicaris dæmonem proprium esse quandā animæ partē,videlicet intellectū, eumq; hominē esse εὐδαίμονα, id est felicē, qui sapientem habeat intellectum. quod si ita sit, nō erit ampliùs alius ordo præstantior homine præfectus homini.sed inter diuisas animę partes superior inferiorib⁹ dominabitur.

humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solēt,& paruis nihilipēdendisq;,atq; diuisis ingentia, & magnipēdenda, & perfecto perpendūt.

De felicitate.

SVspicaris, ne fortè alia quædā ad beatitudinem præter diuinum cultum, via lateat, & quænam ista potissimùm sit interrogas. Sed profectò si in diis bonorum omnium essentia, perfectioq; continetur, ac prima potestas: primumq; bonorum illic est principium, meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitimè vnionem ad illos fuerint consecuti bonorum omnium principium, atq; finem studiosè prosequimur. in hoc vtiq; statu & veritatis contēplatio adest,& intellectualis scientiæ cōsummatio. Atq; vnà cum deorum cognitione cōuersio quoq; ad nos ipsos, nostriq; agnitio comitatur. Frustra verò suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis fauoribusq; dependeat. Quidnam otij esse potest animo diis dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse veram.

SEd neq; quod sequitur rectè dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, vbi ais animā magna sæpe ex contingenti cōfingere.

gere. Quodnam in rebus verè existētibus figmentorum initium esse potest? Nónne potentia phantastica in nobis est illa, quæ idola fingit, atq; transformat, atq; quādo vita intellectualis perfectè agit, phantasia nulla suboritur? nónne penes deos veritas ipsa secundùm essentiam vnà cū illis existit? Nónne multò magis & illa, quæ secundùm consonantiam in rebus intelligibilibus est fundata? Frustra igitur talia & abs te, & ab aliis diuulgātur. Quinetiā vbi tu, & alij religiosos calumniamini, tanquam pręstigiatores, atq; vanos, & jactabundos, longiùs à veritate discedit is. sicut enim cæteris artibus, sic & in religione sunt, qui eam falsò profiteantur. Quæ professio longiùs quàm aliud quicquam à religione discedit. Malū enim bono magis quàm non bono cōtrarium est.

De præsagio naturali artificioso, atq; de diuino.

Siqua nobis aptitudo naturaliter insit ad futuri præsagiū, quemadmodū animalibus terræmotuum, procellarumq;, & frigorum naturalis inest præcognitio, non videtur ejusmodi prænotio habere aliquid venerandum. Nam secundùm sensus acumen, vel compassionem, vel aliā quandam

bus, atque cum intellectum, & rationẽ secundùm seipsos existẽtes præfecerint. Sic quæcunq; fiunt, fieri arbitrãtur, atq; eorũ, quæ in generatione versantur, primũ præcipuúmve patrẽ esse opificẽ asserunt. Cognoscunt quoque vitalem potentiam, & quæ in cælo est, & quæ super cælum extat. Item purum intellectum collocant super mundum, & vnum impartibilem in toto mundo, & alterum per omnes circulos distributum. Iam verò hæc nõ oratione, rationeq; nuda speculari solent, sed admonent insuper, atque docent, ad excelsiora, communioraq;, & superiora fato naturam nostram progredi ad ipsum deum, opificemq; mundi. quatenus neque materiam ferat secũ, neq; aliud quicquam præter opportuni temporis obseruãtiam, idq; sacrorum opera nos consequi docent, atq; simul efficiunt. tradidit hanc quoq; viam nobis ipse Mercurius. Sed interpretatus est eam propheta Bitis Ammoni regi inuentã in adytis templi in vrbe Sayn, Ægypti, literisq; sacris insculptam: præbuit quoque nobis Dei nomen discurrens per vniuersum. sunt & alij multi ordines de eisdem. Quapropter non rectè mihi videris Ægyptiorum omnia ad naturales dũtaxat reducere causas. sunt enim apud illos

los plura, atque essentiis pluribus. sunt & potestates supermundanæ, quas & religiosa principia sanctimoniâ coluerunt.

De libero arbitrio, & quomodò soluamur à fato.

POst hæc ait Porphyrius, plures Ægyptiorum ipsum quoque arbitrium nostrum motui stellarum suppofuisse. Respõdet Iamblichus ex Mercurialibus sententiis hunc in modum: duas homo animas habet, vt Mercuriales literæ docent. vna quidem est ab intelligibili primo, atque ipsius opificis potentiæ particeps: altera verò ex circuitu cælestium nobis indita, in quam & anima speculatrix diuinorum irrepit. Anima igitur à mũdis in nos descendens, mundorum quoq; circuitus sequitur. quæ verò ab intelligibili veniens intelligibiliter adest geneficum circuitũ supereminet: atq; per eam & à fato soluimur, &ad intelligibiles deos ascendimus: & religionem habemus ad æterna tendẽtem. non igitur putandum est, de quo tu dubitabas, omnia insolubilibus necessitatis vinculis, quod fatum nominant, colligari. habet enim anima principium in se proprium, quo ad intelligibile sese conferat, & discedat quidem ab iis, quæ gignuntur. ad ipsum verò ens accedat, atque diui-

num.

num. Neq; rursus diis applicuimus fatum, quos tanquam soluētes à fato in templis, sacrisq;,& statuis veneramur. Ipsi quidem dij fatum soluunt; naturæ verò ab eis vltimæ descendentes, atq; generationi corporiq; mundi jam implicitæ fatum peragunt. Meritò igitur omnē diis sanctimoniam adhibemus, vt ipsi quidem soli per intellectualem persuasionem dominantes necessitati mala nobis à fato imminentia soluant. Nō enim totum in natura fati ligatum est, sed est & aliud principium animæ,& natura,& generatione præstantius, per quod & diis possumus copulari,& mūdanum ordinē superare, atq; sempiternam vitā, supercælestiumq; deorum actionem participare. per hoc igitur nos ipsos à fato eximere possumus. Quando enim præstantiora eorum, quæ nobis insunt, agunt, & ad præstantiora sui ipsius anima reuocatur, tunc ab illis, quæ eam in generatione deuinciunt, penitus segregatur, à deterioribusq; descendit, atque alteram pro altera vitam commutat, seq; ipsam in alium interserit ordinem, dum priorem omnino deserit ordinem. Quid ergo? nunquid possibile est per deos circuncurrentes à fato seipsum soluere? atq; eosdem interim existimare duces, auctoresq; fatorum

rum, vinculisq; insolubilibus vitas penitus alligātes. fortè verò nihil prohibet, ita fieri. Quū enim dij essentias, potentiasq; multas in se cōplectantur, quidnā prohibet illis inesse & alias nobis inęstimabiles differētias, atq; cōtrarietates? Iam verò & hoc licet dicere, in vnoquoq; deorū etiam apparentium inesse intelligibilia quędam essentię principia, per quę animabus à generatione mundorū fuga cōtingat, atq; libertas. Si quis autem duos deorū ordines non admittat ad solutionis officiū, scilicet mūdanos simul, atq; supermundanos, saltem per supermundanos fiet quādoq; solutio. Verùm hæc in tractatu deorum diligentiùs declarantur. Quinam dij potissimùm sint ad supera reductores, & quādo reuocent, quibúsve potentiis & qua ratione fatū soluant, & per quos præcipuè reditus sacrorum operatione peractos, & quis ordo mundanæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio cōsummata huic ordini dominetur. quamobrē quod tu ex Homeri versibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. legibus nāq; sinceris, intellectualibusq; jamdiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine, potentiaq; majore, deteriora soluuntur. & quatenus nos in sortē tradu-

cimur melioré, eatenus à deterioribus fit discessus:nec propterea contingit aliquid pręter regulam ab initio constitutã, adeò vt dij flectantur propter sacrificium, cultumq; posteriùs actũ,sed à primo descensu deus animas ea cõditione demisit,vt ad eum iterum reuertãtur.Neq; inter se repugnãt adscẽsus animarũ,atq; descẽsus.sicut enim in vniuerso intellectuali vnà cũ essentia generatio. immo & hoc totum rectè cõnectitur,sic & in animarum dispositione vnà cum earũ circa generationẽ cura solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphyrius de suo cuiq; dæmone.respondet ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone vnicuique proprio. Alter quidem sacer,siue deificus:alter artificiosus.ille dæmonem à supernis causis inuocat: hic à circuitibus, qui in generatione versantur.Ille quidẽ exploratione vniuscujusq; genituræ nõ vtitur:hic talia diligenter explorat. Ille vniuersaliùs super naturam:hic particulariùs secundùm naturam dæmonem colit,& curat. Quũ igitur hæc ita se habeãt,absurdè tu mihi videris culturam perfectiorem ad humanam admodum transtulisse, & in hac duntaxat quæ-

stiones

ſtiones tuas exercuiſſe. Propterea vbi naturali tantùm via quæris, colísve dæmonem, videris & ejuſmodi vitæ exiguã quãdam particulam accepiſſe. Conſueuerunt enim qui circa naturã artificiosè perquirunt, & operãtur, ordinatè vocare dæmonem à decanis, id eſt facientibus. Atq; ab influxuũ diſpenſatoribus imaginibus cæli, ſtellisq;, Soleq;, & Luna, item à polis, totisq; elementis, atque mundo. Tu verò non rectè breuiſſimam horũ partem ſeligens, ſcilicet ipſum genitalis figuræ dominum, de hoc duntaxat quæſtiones inducis, & hac in parte hoc vno ſuppoſito perſcrutaris, quonam pacto dominus ipſe figuræ dæmonem tribuat. Atq; ſecundùm quam, & qualem vitam, vel potentiam, vel influxũ ab illo nobis influat. vbi prorſus in genituræ exploratione moraris perſcrutans, vtrum ſubſiſtat dæmon, nécne: & vtrum figuræ dominus inueniri poſſit, aut fortè non poſſit. Aſſeris deniq; hunc fore beatum, qui inuẽta generationis ſuæ figura, fatalia ſic effugerit, ita videlicet ſuum dæmonem conſpicatus. mihi verò videntur hæc inter ſe diſſentire, & à veritate deficere. Si enim ab ipſa generationis figura dæmon nobis eſt attributus, atque inde cognouimus eum, quonam pacto

fatalia fugiemus per notitiam dæmonis fato nobis addicti? atqui, etsi necessaria à nobis per dæmonem expellimus, vt affirmas, quando vlteriùs sunt hæc vnà cum dæmone nobis destinata per fatum.

De judiciis astrologorum, & dæmone.

POrphyrius dicit siquis cognosceret figurã natiuitatis, dominumq; figuræ, inueniret dæmonem suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis: sed subdit, impossibile esse scire illam, & hunc inuenire: & regulas astronomiæ, & astrologiæ esse incomprehensibiles, & incertas, teste etiam Cheremone. Iamblichus dicit, dæmonem neq; cognosci, neq; dari ab illa figura, & dæmonio ejus. alioquin nõ solueret nos à fato natiuitatis: sed dari ab antiquiori principio, & altiori, scilicet à diis superioribus, & quũ primùm anima inclinatur ad sensibilia ante conceptionem, & solui nos à fato non tam per dæmonem, quàm per cultum superioris numinis. Nõ solùm verò illa Porphyrij dicta à seipsis, sed etiam à veritate dissentiunt. Nõ enim ab ipsa propria generationis figura omnino vnicuiq; tributus est dæmon, sed est & antiquius hoc initium. Item si hinc duntaxat dæmon agnosceretur, non foret propterea felix, qui geneficum cognosceret dæmon

dæmonē. Et quisnam hunc ducē accipiat ad effugienda fatalia? Si ad hæc explenda est ipse tributus, omnino verò præcipuas prætermittis de essentia, & de ordine dæmonis quæstiones, vltimas verò tāgis, vnde descendat. Inquis præterea innumerabiles circunferri astrologiæ regulas, dubitationesq; de genesi, vnde appareat scientiam de his haberi nō posse. Ego verò censeo primùm quidem haberi posse per diuinum vaticinium veritatē certissimā circa stellas: nec nos omnino regularum dinumeratione, nec artificiosis prædicationibus indigere: & insuper addo, te nō penitus impossibilem inde notitiā demonstrare quantū ad mathematicam sciētiam pertinet, quòd diuersæ inter illos feruntur opiniones, quódve Cheremon, & quiuis alius cōtradicit. Sic enim & in omni scientia simul & arte propter diffidentes opiniones dicere nullā esse scientiam cogeremur. sed profectò vbique non solùm falsa inter se diffidēt, sed & à veris falsa dissentiunt, vt vbiq; præter falsa veritas inueniri possit. Porphyrius dicit regulas etiam astronomiæ cōprehendi nō posse, nedum astrologiæ, & multas esse illis dissensiones, & à multis impugnari. Respondet Iamblichus, diuinū vaticiniū potest doce-

re naturam, & effectũ astrorum sine arte. Astronomia, & aliæ artes quondam à diis datæ longo tẽpore humanis opinionibus confunduntur, exiguumq; diuinitatis, & veritatis deniq; retinẽt. in astronomia est aliquid veri, quamuis exiguũ, quod patet per effectus stellarum inter se ex mẽsura prouenientes in cælo, sicut prædictũ est de eclipsi Solis & Lunæ, & aspectibus planetarũ. Regulæ mensurarũ, magnitudinum, distãtiarũ, progressionum, cometarũ, atq; similium diu apud Chaldæos, & apud nos obseruatæ testãtur astronomiæ scientiam esse verã. Porphyrius dicit, dominũ figuræ, vel dominos, si plures sint, deprehendi non posse etiã judicio astronomorum, & astrologorum, sed inde proprium dæmonẽ esse quęrẽdum. Iamblichus dicit, astrologos dare regulas, alios scilicet quinque, alios pauciores, alios plures ad inueniendos, vel discernendos dominos figurarum. Non dicit inquã, haberi regulas, & inueniri, atq; discerni, sed ita putari, & tradi ab illis cõtra dicta Porphyrij. Quidnã prohibet figuræ dominum, atq; dæmonem per astrologiã quidem difficilè inueniri, facillimè verò per diuinum vaticinium, atq; sacrificia? Neq; putandum est dæmonẽ à solo figuræ domino tribui. sunt enim plura

hoc

hoc ejus,& antiquiora principia.neq; humanis artibus, sed diuinis proprium dæmonē possumus inuenire. proprius cuiq; dæmon nō à particulari quadam cæli,elemētorúmve dispositione distribuitur, sed à tota mundi dispositione,quando descendit anima regnante,ipsiq; dæmonem certum accōmodante executorem vitæ, quā elegerit anima:hic eam conciliat corpori, vitam corpori cōmunicatam curat, vitam animæ propriam dirigit, cogitationi assiduè principia exhibet: nosq; agimus talia, qualia hic adducit in mentem, eatenusq; nos gubernat, quo ad sacris perfecti dominum pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedēs,vel vacat ab opere,vel conducit ad idem.sors alicujus propria tribuitur animæ, dum descendit ex toto mundi corpore, & vita,prout tunc se habet ad illam, & illa sors certo dæmone ducitur,& impletur. Ergo est impossibile judicare certos euentus, quum omnium causarum concursum comprehēdere nequeamus,nisi per inspirationem diuinam id assequamur.

Vnde proprius dæmon veniat, quídve agat, & vtrum sit vnicus.

PRoprius dæmon non à parte quadam cæli elementorúmve tribuitur, im-

mo verò à toto mundo, & à multiformi in eo vita, & à multiformibus corporibus, per quę transit anima descendens in generationem, secernitur propriè, atq; decerni tur, sors in nobis quædam propria nostris secundùm præfecturā propriā distributa. hic vtique dæmon erat in exemplari antè quàm in generationem animæ laberētur. Quē quum primū anima ducē accepit, adstat ipse dæmon expletor subinde vitarū. hic animā, vt dixi, descendentē alligat cor pori, cōmune ejus animal ipse curat: vitā animæ propriā dirigit: & quodcūq; ratiocinamur, exhibet ratiocinandi principia: agimusq́; talia, qualia is adducit in mentem, gubernatq́; nos quousq; sacris operibus expiati, deum subeamus pro dęmone duce. cui posthac dæmon ita cedit, vt vel vacet eo præsente, vel conducat ad idem. Quærebas deinde, vtrū plures adsint vnicuique dæmones, alij alia gubernantes in homine. Respondemus ad hæc, dæmonē, non alicui parti nostrū præesse duntaxat, sed toti simul adesse, totū ducere, quemadmodū à totis, quæ in mundo sunt, ordinibus, est attributus. Cōjectabas plures pro numero nostrarū partiū dæmones nobis adesse. Præterea quòd etiā in ipso corpore diuersi sint dæmones, alius sanitatē, alius

pulchr

pulchritudinē, alij quādam in his habitudinē curēt: vnusq; his æquè præsit in corpore. Sic & putabas aliū dæmonē corpus, alium animā, alium mentē regere. Præstat verò ejusmodi conjectura ad hoc ipsū vir, videlicet, quòd corpus, & anima, & intellectus eodē dæmone gubernentur. Noli igitur ita diuidere, vt alius sit corporis dæmon, alius animæ, alius intellectus. absurdum est enim animal quidē esse vnū, dæmonium verò animali præfectum multiforme putare. Nā quæ principatū tenent, vbiq; simpliciora sunt subditis Est insuper & absurdius, si multi dæmones dominantes velut dæmonij partes, non confiati in vnum sint, sed inter se disiūcti. Introducis autē & in ipsis cōtrarietatē, tanquā dominantium dæmonū alteri boni sint, alteri verò mali. Quū tamen nusquā mali spiritus sortem habeant præfecturæ, nec pari vel auctoritate, vel numero exaduerso bonorum distributi sint. Post hæc suspicaris dæmonem proprium esse quandā animæ partē, videlicet intellectū, eumq; hominē esse εὐδαίμονα, id est felicē, qui sapientem habeat intellectum. quod si ita sit, nō erit ampliùs alius ordo præstantior homine præfectus homini. sed inter diuisas animę partes superior inferiorib⁹ dominabitur.

vbi tamē cunctę cognatæ sunt, nulla verò vt absoluta subditis dominatur. Inducis post hæc dæmonis cultū tanquā ad plura factū, partim quidem tanquā ad duos dæmones, partim etiā velut ad tres. nefas verò est causas nobis præsidentes partiri, nec ad vnum redigere prefecturā, quippe quū vnitas in omnibus dominetur. Iam verò & qui dæmonium secundùm corpus, corporisq; dispensationē diuidit, is principatum ejus in partē ejusdē redigit angustissimā. Quapropter religiosum cultū circa dæmonium, ita diuisum cōsiderare nō decet, quū opinio ipsa, in qua fundatur, debilitate vacillet. Vnus igitur est secundùm vnumquēq; nostrum dæmon proprius gubernator: dæmonē verò cōmunē penitus, & eundē cunctorū hominū existimare nō decet, videlicet rursum cōmunē quidē in se ipso, propria verò cōditione vnicuiq; copulatum. Ipsa enim secundùm speciē vnāquanq; diuisio, materiæq; alteritas ipsam rerum secundùm se incorporearum communitatem, identitatemq; non suscipit.

Inuocatio dæmonis.

Quæris deinde, quare communi quadam apud omnes inuocatione aduocare dæmonem soleamus, quoniam videlicet per deum dominum vnum dæmonum

num agitur inuocatio, qui & à principio ſuum cuiq; dæmonem definiuit, & in ſacrificiis ſecundùm propriam voluntatem ſuum cuiq; monſtrat. Semper enim in ſacrarum operationum ordine per ſuperiora numina inferiora vocantur. Quare & in dæmonibus vnus quidam dux eorum, qui circa generationem obtinet principatũ, dæmonem ſuũ, ad vnumquenq; demittit. Poſtquam igitur adeſt vnicuiq; ſuus, tunc & congruũ ſibi cultũ pãdit, nomenq; ſuũ, modumq; inuocationis ſuæ proprium patefacit, atq; hic cõueniens eſt ordo dæmonũ. Alius enim ordo inuocantibus eſt cognatus, alius ab antiquioribus cauſis procedit, alius conſpirationẽ in eis cõficit ad idem communiter conferentem. Noli igitur diuinas inuocationes humanis ſimiles arbitrari, & ineffabiles effabilibus comparare, & eas, quæ omnem terminũ, omnemq; indeterminatũ modũ ſuperant, humanis imperiis, mãdatisq; cõferre, ſiue definita ſint hæc, ſiue prorſus indefinita. Quæ enim apud nos ſunt, cum toto genere cõmune nihil habẽt. atq; cum his, quæ ſecundùm totum ordinem nos excedunt, totamq; eſſentiam noſtrã, naturamq; exuperant. Iam hinc verò maximè errores hominibus ingentes accidunt. Quando ex
huma

humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solēt,& partuis nihilipēdendisq;,atq; diuisis ingentia, & magnipēdenda, & perfectò perpendūt.

De felicitate.

SVspicaris, ne fortè alia quædā ad beatitudinem præter diuinum cultum,via lateat, & quænam ista potissimùm sit interrogas. sed profectò si in diis bonorum omnium essentia, perfectioq; continetur, ac prima potestas: primumq; bonorum illic est principium,meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitimè vnionem ad illos fuerint consecuti bonorum omnium principium, atq; finem studiosè prosequimur. in hoc vtiq; statu & veritatis contēplatio adest,& intellectualis scientiæ cōsummatio. Atq; vnà cum deorum cognitione cōuersio quoq; ad nos ipsos, nostriq; agnitio comitatur. Frustra verò suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis fauoribusq; dependeat. Quidnam otij esse potest animo diis dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse veram.

SEd neq; quod sequitur rectè dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, vbi ais animā magna sæpe ex contingenti cōfingere.

gere. Quodnam in rebus verè existẽtibus figmentorum initium esse potest? Nónne potentia phantastica in nobis est illa, quæ idola fingit, atq; transformat, atq; quãdo vita intellectualis perfectè agit, phantasia nulla suboritur? nónne penes deos veritas ipsa secundùm essentiam vnà cũ illis existit? Nónne multò magis & illa, quæ secundùm consonantiam in rebus intelligibilibus est fundata? Frustra igitur talia & abs te, & ab aliis diuulgãtur. Quinetiã vbi tu, & alij religiosos calumniamini, tanquam pręstigiatores, atq; vanos, & iactabundos, longiùs à veritate disceditis. sicut enim cæteris artibus, sic & in religione sunt, qui eam falsò profiteantur. Quæ professio longiùs quàm aliud quicquam à religione discedit. Malũ enim bono magis quàm non bono cõtrarium est.

De præsagio naturali artificioso, atq; de diuino.

Siqua nobis aptitudo naturaliter insit ad futuri præsagiũ, quemadmodũ animalibus terræmotuum, procellarumq;, & frigorum naturalis inest præcognitio, non videtur ejusmodi prænotio habere aliquid venerandum. Nam secundùm sensus acumen, vel compassionem, vel aliã quandam

dam commotionē virium naturaliū, ejusmodi præsagiū naturale consequitur, neq; sursum siquis secundū rationis discursum, vel obseruationē signorū effectus aliquos præcedentiū, sicut à contractione pulsus, atq; rigore medici febrē præuidere solēt, videtur ejusmodi præsentia esse admodū honoranda: humana nanque, & suspecta, corporeaq; cōditione progreditur. Solum igitur diuinitus adueniens vaticinium, reuera nobis diuinam exhibet vitam, dum & præuisionem, & diuinas intelligentias possidet, nosq; reddit re vera diuinos, ac bonum legitimū nobis affert. beatissima enim deorū intelligentia bonis omnibus abūdè repletur. suspicaberis ne fortè prophetę diuinitus inspirati præuideant quæ futura, neq; tamen propterea sint felices. nam & præuidere possunt, neq; tamē scire futuris vti, sed contrà dicendū, omnem videlicet prænotionem diuinitus inspiratam esse bonis, & bonitate refertam, ordinisq; compotem, atq; decori, atq; vtilitatem nobis afferre: dij namq; vnà cum pręsagio, facultatem quoq; ad cauenda, declinandaq; incōmoda nobis naturaliter imminentia suggerunt. Et quando virtutem oporteat exercere, ad idq; conferat ignoratio futurorum, occulunt ipsi futura, vt
animi

animus inde fit melior: quando verò ad hoc nihil interest, expedit autem animus præsentire, ad hoc videlicet, vt salui ad sublimia reuertantur, tunc in mediis animarũ essentiis vaticiniũ penitus inserunt.

Via ad felicitatem.

QVærebas deinde, quæ sit ad felicitatem via, quáve in re sit ipsa felicitas. hoc igitur audi. Contẽplabilis ipse in se intellectus homo, erat quondã deorum contemplationi conjunctus. deinde verò alterã ingressus est animam, circa humanam formæ speciem coaptatã, siue contẽperatã: atq; propterea in ipso necessitatis, fatiq; vinculo est alligatus. Considerare itaq; decet, qua præcipuè ratione ab ejusmodi vinculis solui possit. est autem solutio nulla, præter ipsam deorũ cognitionẽ. Idea nãq; felicitatis, est ipsum cognoscere bonum. Quemadmodum est & idea malorum, ipsa quidẽ bonorum obliuio, & fallacia circa malũ, notitia quidẽ illa vnà cum diuino cõgreditur. obliuio verò hæc, atq; deceptio inseparabilis est à caduco. Itẽ illa intelligibilium essentias per sacras sanctimoniæ vias rite metitur. hæc autẽ à principiis cadens, atque repulsa, se ipsam projicit ad corporalẽ ideã dimetiendam.

Illa

Illa rursum est sui parentis agnitio, hæc verò discessus vnà cum obliuione ab ipso deo patre supersancto, seq; ipso sufficiẽte, longè remotus. Illa veram conseruat vitã, reuocans hanc ad patrem. hæc hominem principem genituræ vsque ad id deducit, quod permanet quidem nunquam, perpetuoq; influxu versatur. hęc vtiq; prima sit tibi ad felicitatem via, intellectualem habens vnionis diuinæ penes animas plenitudinem. Sacra verò, atq; deifica felicitatis traditio appellatur quidem porta ad ipsum omnium opificem deum, aut locus, aut aula boni. Potestatem verò possidet primam quidem castam, & sobriam animæ sanctimoniam, valde vtiliorem, sobria corporis castitate. Deinde cogitationis accommodationem ad ipsam participationem, visionemq; boni, simulq; ad contrariorum expulsionẽ. Tertiò rursum vnionem exhibet ad deos bonorũm omnium largitores. Postquam verò singulatim, atque propriè, tum mundi partibus, tum diuinis potestatibus per partes mundi diffusis, animam copulauerit, tunc opifici toti copulat animam, præbétque vndique cum ipso consensum, atque eam extra omnem materiam ponit, cum sola jam sempiterna vniuersi ratione conjunctam.

ctam. verbi gratia, in ipsa opificis potestate per se genita, per se mobili, & omnia sustinente prorsus, & eleuante, intellectualiq;, & omnia pariter exornante: item ad veritatem intelligibilē reuocante, rursumq; per se perfecta, perficienteq;, atque effectrice, cæterisq; dei viribus opificis gradatim pro cujusq; proprietate coaptat adeò, vt in actionibus earum, intelligentiisq;, & opificiis facultatibus, expiatus animus, atq; sacer perfectè firmetur. Atq; tum demum in toto opifice deo collocat animam.

Conclusio Religionis, fœlicitatisq; apud Aegyptios.

ATque hic apud Ægyptios religiosæ, sacræq; eleuationis, est finis: ipsum verò bonum aliud quidem diuinum putant, ipsum scilicet præintellectū deum: aliud autem humanum, vnionem videlicet ad ipsum dominum, quemadmodum Bytis propheta ex libris Mercurialibus explicauit. Non igitur pars hæc apud Ægyptios prætermissa est, vt tu suspicaris, sed quemadmodum spectat ad sanctimoniam, rite nobis est tradita. Neq; rursus de rebus exiguis sacerdotes diuinam intelligentiam interpellant, sed de

iis, quæ ad purgationem, solutionem, salutem animæ pertinent, neque difficilia meditantur, eademq; hominibus inutilia. immo res animæ omnium vtilissimas, neque subdolo, & seductore quodam dæmone obfuscati sacerdotes hallucinantur, qui in omnibus fallacem, dæmonicamq; naturam prorsus excedunt, atque ad intelligibilem, diuinamq; conscedunt. his itaq; pertractatis, obsecro deos, vt mihi, tibiq; veram intelligentiarum custodiam, obseruantiamq; exhibeant, nullo tempore defuturam, atque in sempiternam æternitatem æternorum præbeant veritatem, perfectiorumq; circa deos intelligentiarum compotes nos efficiant, in quibus beatissimus bonorum finis nobis est propositus, & amicitiæ, concordiæq; inter nos mutuæ, auctoritas omnis, atq; firmamentum.

EXC

EXCERPTA MARSILII FICINI EX GRAECIS PROCLI *Commentarijs in Alcibiadem Platonis primum.*

PRincipium dialogorũ Platonicorum, totiusq; philosophiæ præcipuum, atque firmissimum, arbitrantur naturæ nostræ cognitionem. hac enim rectè cognita, bonum quoque nobis consentaneum, malúmve dissidens absolutiùs nosse poterimus. Sic vtiq; natura compa atum est, vt quemadmodum inter se rerũ essentiæ differunt, sic & proprię rerum perfectiones. Vt igitur quę sit naturæ nostræ perfectio, & quomodo cõparetur, inueniamus (essentiã nãq; nostrã in primis debemus agnoscere : quod quidem & in Alcibiade propositum est. & in tota doctrina Platonis est finis) quando rerum consideramus essentias, perscrutandum est, vtrum essentia rei sit ex earũ numero, quæ indiuiduæ sunt : vel earum genere, quæ circa corpora diuiduntur: vel earum, quæ in medio collocantur. Item, vtrũ essentia sit æterna, an per omne tem-

pus existens, an in aliqua temporis parte fiat. Rursum, verũ sit simplex, & ante compositionẽ existens, aut cõposita quidẽ sit, sed insolubilibus vinculis sit composita: aut possit vicissim in ea, ex quibus componitur, quandoq; resolui. atqui si ita vnumquodq; consideremus, deinde poterimus ejus quoq; bonum, quale sit, faciliùs judicare. Cõstat enim essentiæ prorsus indiuisibilis, æternũ esse bonum, diuisibilis verò bonũ quoq; in tempore, motuq; versari. mediæ denique secundùm substantiæ ipsius mẽsuras perfectio quoq; perpenditur. ejusmodi nanque perfectio tempore quidẽ indiget, sed tempore primo, quod sanè in corporeos circuitus possit aptè metiri. Ignoramus quidẽ nos ipsos, quoniã obliuione genefica occupati sumus, atq; in rationaliũ specierũ vitæ perturbatione perculsi. existimamus autem interea cognoscere multa, quæ ignoramus, quoniã rerũ rationes essentiæ nostræ innatas habemus. Tres sunt conuersionis species. quicquid enim cõuertitur, vel ad aliquid vertitur se deterius, dum à perfectione propria labitur: vel consurgit ad melius, propter propriæ vitæ vigorẽ, actionemq; naturalem: vel reflectitur ad seipsum propter cognitionem sibi cõsortem, mediãq; spec-

ſpeciem motionis. Cõuerſio quidem erga deterius, paſſio quædã eſt animæ alas abjicientis, & in obliuione jam poſitæ, ſui ipſius ſimul atq; aliorum. Conuerſio verò & ad ſe, & ad melius non ſolis cõpetit animabus, ſed ipſis quoq; diuinis, quẽadmodum Parmenides ipſe nos docet. Plato ſignificat in proœmio prçter cætera animũ veritatis ſtudioſum cogitationes rebus cognoſcendis conſortes edere. Neq; mutabilium immutabilẽ, neq; neceſſariorũ, ſtabiliumq; ambiguam, atq; nutantẽ. Sed quemadmodũ Socratẽ in Rep. docuit, notitia quidem ſimplici, vniformi, intellectuali intellectualia omnia conjugatè cognoſcere, notitia verò ſciẽtifica, atque cogitatiua, ſpecierum euolutione, atq; compoſitione rationes rerum medias contẽplari. Tertia rurſum à veritate potentia ſenſuali per inſtrumenta cognobilia propria cõtingente ſenſibilia judicare imaginali tãdẽ potentia imagines ſenſibiliũ apprehẽdere. Iã verò Timæus cognitiones proportione quadã ad cognoſcenda diſtinguens, jubet nos entia quidẽ intelligentia, rationeq; judicare, opinione verò, ſenſuq; illa, quæ entia quidẽ nõ ſunt, ſed fiunt jugiter, atq; pereunt. atq; eorum, quæ verè ſunt rationes ratas, & incõjunctas exiſtere, rerũ

verò in generatione fluentium imaginarias, atq; contingentes. vbiq; enim rationes sermonesq; imitantur illa, quæ explicant. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res sempiternas, nomina naturā rei magis attingere: circa verò mutabiles nomina quoq; sæpe mutari, & magis in positione versari. Aliorum vbiq; deorum aliæ proprietates existunt. nā aliæ quidē sunt opifices vniuersorū, atq; speciei entium, ornatusq; substātificæ: aliæ verò propagantes vitā, ac varios vitæ vigores progenerātes: aliæ autē rerū ordinē seruāt incōmutabilē, connexionemq; custodiunt insolubilem. Aliæ deniq; aliā sortitæ potentiam, omnia sua quadā beneficentia seruant. Similiter & omnis amatorius ordo causa conuersionis est rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem, atq; formā, reducens quidē sequētia ad illam omnia, eiq; conjungens, & conjuncta confirmans, atq; mox inde sequentia replens, diuiniq; luminis procedentes inde dotes per omnia radians. Hanc igitur ob causam in Sympofio traditur, amorē magnū existere dæmonem, quippe quū amor primus omniū ejusmodi medij vim in seipso demonstret, sitq; medius inter ipsum appetibile, atq; appetēs, & causa cōuersionis sequentiū in priora.

ra.vniuersa igitur amatoria cohors in vestibulo causæ pulchritudinis constituta ad illam omnia conuocat,mediumq; processum facit inter amabile,atque illa,quæ reuocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in se declarat exemplar, hanc in diuinis medietatem obtinens,quã dęmones inter diuina tenẽt,atq; mortalia. Quũ igitur omnis amatoria cohors hãc inter deos proprietatem habeat,summitatẽ ejus quidem vnicam,& occultam excogitamus primæ & intelligibili pulchritudini copulatam,penes supremos deos:medium verò processum ejus penes supermundanos deos, intellectuali conditione fulgentem: tertium verò progressum ejus circa mundum multifariam distributum, multosq; ordines, atque vires ex se producentem, atque ejusmodi munera partibus mundi diuersis distribuentem. Post enim vnicum, primumq; amoris principium, atq; post tripartitam substãtiam inde perfectam,varia jam turba refulget amorum,vnde chori angelorum implentur amore : turbæ quinetiam dæmonum hoc plenæ deo sectantur deos ad intelligibilem pulchritudinem reuocatos. Exercitus heroum vnà cum dæmonibus,& angelis circa pulchritudinem debacchantur.

Omnia deniq; suscitantur, reuiuiscunt, reuirescunt, incalescunt, circa pulchritudinis ipsius influxum. Iam verò animæ hominum inspiratione ejusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrũ mouentur assiduè, atque in generationis prouinciam delabũtur ad beneficium animis imperfectioribus exhibendum, & ad prouidendum iis, quæ salute indigere videntur. Dij quidem ipsi, deorumq; pedissequi, in habitu proprio permanentes, sequentibus benefaciunt, & ad se cõuertunt: hominum verò animæ deorsum lapsæ, generationemq; tãgentes beneficam deorũ prouidentiã pro viribus prçseferũt. Quemadmodum igitur aliæ animæ secundùm aliũ cõstitutæ deum, syncerè prouinciis caducis præsunt, animabusq; hîc oberrãtibus, atq; aliæ quidẽ imperfectioribus prosunt per vaticinium, aliæ per expiationes, atq; sacrificia, aliæ per opem medendi diuinã: sic & animæ, quæ vitã amatoriam elegerũt, mouentur quidem à deo pulchrorum præside ad curã animorũ ingeniosorum. à pulchritudine verò sensibus apparente ad diuinam pulchritudinem rediguntur, secumq; ipsis conuocant & amatos. animæ verò, quæ ob peruersam educationem à superno munere decidunt, alioquin amat

amatoriam nactæ naturam, simulacris pulchritudinis insidentes, propter veræ pulchritudinis ignorantiam, corporeas formas admirantur & amant, passionem propriam ignorantes. Sicut enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam, atque sapientiæ portio lapsa creat sophisticam, sic munus amoris in peruersum incidens susceptaculum, vitam efficit intemperatam, atque tyrannicam.

Causa superior agit in opere priùs, posteriusq; quàm inferior, & vnà cum illa, atque est præsentior operi.

QVæ perfectiora sunt vbique, & quæ rationem exemplaris habent, actiones prorsus imaginum comprehendunt, adeò vt deteriora nulli vsquam adsint, cui perfectiora quoque non multò priùs aliquid ex se tradiderint. Quinetiam per omnes rerum ordines ipsum vnum alia comprehendit, atque ante illa, & post illa, & vnà cum illis agit.

Mali dæmones etiam in sacris occurrunt, & fallunt sub prætextu bonorum.

COmpertum habemus in expiationibus, atq; sacris, vbiq; ex deterioribus aliquid induere perfectionis imaginem, per quam animas nondum perfectas alliciat ad seipsum, à superioribusq; diuertat.

Quemadmodum igitur in cõtemplatione physica impedimẽtum est vita sophistica procliuitasq; ad illam trahens infirmiorem ab ipsa entiũ cõtemplatione ad imaginationẽ caducis familiarem, sic in amatoria eleuatione turba popularium amatorum impedimentũ est simulans amatorem verũ, & animã junioris à bonis cælestibus in terrena, & tenebrosa detorquẽs: similiter in sanctissimis quibusque expiationibus, atq; sacris, antè quàm ipse deus adsit, palàm occurrunt dæmonum quorundam impetus terrenorũ, aspectus noui quoq; eos, qui expiantur, perficiunturq; deturbantes, & à synceris bonis ad materiam deflectentes. Quamobrẽ dij jubent, ne priùs in illos aspicias, quàm sacrorum potestate præstrinxeris oculos. sic enim aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi illos aspicere priùs quàm corpus expiaueris, atq; sacraueris. quoniam illi mulcẽtes animas à sacrificiis vbique deflectunt. Sicut igitur in sacris, tum primùm apparet diuinum, quando totum hoc dæmonium trahens animas in materiã expulerimus: sic & diuinus amator post repulsam popularium amatorum occurrit amato. Item, sicut bonus cujusq; dæmon vnumquemq; custodit à pueritia, actionesq; omnes ejus explo

explorat,& verba,& ante parentes prouidet,& post parentes adest tanquam totius vitæ gubernator assiduus, atque post obitum dux est nobis ad judices, eodem modo ad Alcibiadem se Socrates habet denique,sicut bonus dæmon nobis plurimum occultus adest clàm nobis prouidēs,& silentio consulens, & ineffabiliter nos emendans,ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis semper agit illuminando, neq; tamen semper animaduertimus.

INtellectus ipse quidem circa nos semper agit, semperq; præbet intelligentiæ lumen. atq; etiā priùs quàm in conditionem labamur irrationalem. Et quando in passionibus vitam degimus,& passionibus quandoq; sedatis,non semper animaduertimus:sed quando à quamplurimo generationis tumultu purgati sumus,atq; tranquillè viuimus(tunc enim intellectus nobis effulget) tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat vocem antea silentio præsens.

De bono dæmone, & de terrenis, materialibusq; dæmonibus. Item quomodo vnusquisque nostrum consideretur dupliciter, scilicet & vt simpliciter anima, & vt anima vtens corpore.

Socra

SOcrates quidem ad Alcibiadem se habet, vt bonus dæmon: amatores cæteri, vt materiales, terreniq; dæmones, qui propellendi sunt, vt animus bono dæmoni sit magis expositus. Considerare potest dupliciter Alcibiadem, & vt simpliciter animam, & vt animam vtentem corpore. Non enim idem est vtrunque, quemadmodum nec ipse per se homo, & jam gubernator homo, nec homo simpliciter, atque auriga. Omnino autem, quod est imparticipabile ab eo quod est participabile, differt. Atq; id, quod secundùm seipsum existit, ab eo differt, quod cum alio quopiam simul jam censetur. Et deniq; quod exemptum est ab eo discrepat, quod coordinationẽ ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & vt simpliciter anima, & vt anima vtens corpore, qua quidem ratione est simpliciter anima quędam, Socrates ad eum mẽtis vicem gerit. qua verò ratione est anima vtẽs corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atque idem ipse & dæmon est, vt ad hominem, & intellectus ad animam. Iam verò & quando medietatem dæmonicam reputamus, inter deos eã & homines collocamus. Quando verò intellectum, in summo quidem animam ex ipso suspendimus,

dimus, & corpus ex anima. habes profectò diuisionem alteram in Symposio, vbi traditur dæmonum inter deos hominesq; existere medium. habes alterã in Timæo dicente, animum inter intellectum atque corpus medium obtinere. Idem igitur est & intellectus, & dæmon ad animam quidem intellectus, ad animam verò humanam dæmon esse censetur.

Quomodo amor deus nec primus est, nec vltimus: & quomodo in diuinis est bonum, sapiens, pulchrum: item, fides, veritas, amor.

AMorem domini neque in primis entium, neque in vltimis collocare debemus. Non in primis, quoniam ipsum amabile superius est amore. non in vltimis, quoniam amans particeps est amoris. Oportet igitur amorem inter amabile, amãtemq; constituere, & ipso quidẽ pulchro posteriorẽ, cæteris verò, quæcunq; amant, priorem asseuerare. Vbinam igitur extitit ab initio? Quo pacto per vniuersa procedit, & quibuscum prodiit vnitatibus?

Quũ igitur tres sint in diis intelligibilibus, occultisq; substantiæ, & prima quidem obsignata sit bono, ipsum videlicet Bonum ex se intelligens, vbi, sicut sacra eloquia tradunt, vnitas est paterna: secunda verò per sapiens designetur, vbi prima

vigeт

viget intelligẽtia: tertia per pulchrum definiatur, vbi intelligibilium est pulcherrimum, vt Timæus ait. nimirum & tres secundùm has intelligibiles causas vnitates existunt, secundùm causam quidẽ vniformiter in intelligibilibus consistens, effulgentes verò primùm in ipso ineffabili deorũ ordine, scilicet fides, veritas, amor. Fides quidem omnia firmat in bono: Veritas autem omnem in entibus cognitionem explicat: Amor deniq; conuertit omnia, congregatq; in ipsius pulchri naturam. ejusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorũ progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum intelligibile irradiat vnionem. Aliter autem per alios ordines se declarat, vires vbiq; suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incogniteq; & vnicè: alibi continentiæ connexionisq; ratione: alibi tanquam perficiens, atq; formans. hîc rursum intellectualiter atq; paternè, ibi motiuè, viuificeq; prorsus & effectiuè: illic tanquam imperans, & assimilans. ibi absolutè penitus atq; syncere, illic multiplicatè jam atque diuisim. Amor ergo supernè ab intelligibilibus vsq; ad mundana, descendit ad diuinam pulchritudinem omnia conuocans. Procedit & per omnia veri-

tas,

tas, illustrans cognitionibus omnia. procedit fides per vniuersum in bono singulatim omnia sistens. hinc diuina eloquia, omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq; consistere. Quamobrem diis sacrificantes jubent deo per trinitatem ejusmodi se conjungere. Ipsa quidem intelligibilia propter inæstimabilem vnitatem medio non indigent amatorio. Vbi verò & vnitas entium est, atque discretorum discretio, ibi extat & amor. colligator enim est, & conciliator eorum, quæ sunt post ipsum, & quæ super ipsum. Conuersor sequentium in priora, imperfectorum reductor, atque perfector.

Prouidentia percurrit per singula vsq; ad minima, & interim nullis addicta.

QVi diligentiores sunt in rerum rationibus assignandis, duo hæc elemēta potissima diuinæ, dæmonicæq; prouidentiæ tradunt. Primum per omnia desuper prouidentiam ad vltimū vsq; procedere, ac ne minimum quidē sui expers alicubi prætermittere. Secundū nihil omnino eam ex gubernatis accipere, nec eorum natura repleri, nec eis alicubi commisceri. Non enim ex eo, quòd omnia seruet, atq; disponat, admiscetur, propterea guber

gubernatis.nam diuinum,atq; dæmonum naturam habet passionibus animarũ particularium nõ subjectã. Neq; tamen,dum separatim sequentia supereminet,propter ea ex deterioribus aliquid inordinatum, incultumq́; relinquit. Imò verò ob hanc ipsam causam omnia decenter exornat, atq; à dispensatis absoluitur. Est enim benefica pariter, atq; syncera, exornatrix omnium,atq; ab excultis interim expedita, per omnia currens.pręsertim quia cohibita nusquã. Viri quinetiam diuini inferioribus diligentissimè prouident simulatq; tranquillè.Quid ergo de diis ipsis, bonísque dæmonibus est dicẽdum?Nónne pręsentes omnibus liberi sunt ab omnibus? Implẽtes seipsis omnia nullis alicubi permiscentur? discurrentes per vniuersum, nusquam vitam propriam addixerunt.Nõne confitebimur deos suas proles amare? Quemadmodum poëtæ fingunt, Iouem amare puellam,ipsamq́; Venerem. Nempe quoniam amor ejusmodi prouisor est, & seruator, perfectorq́;, & contemptor rerum diuinitus amatarum.Interea & beneficus, & syncerus, immistusq́; habitudine nulla ad res affectus externas. Dic amabo, vndenam diuinis interdum hominum animabus amatorium ejusmodi

priuil:

priuilegium obtigisset, nisi priùs diis ipsis inesset? Quicquid enim bonũ, & salutare cõpetit animabus, causam à diis definitã habet. Quamobrem & virtutũ omnium, corporaliumq; bonorum, velut sanitatis, roboris, justitiæ, temperantię, exemplaria Plato probat præcedere penes deũ. Quantò itaq; magis amatorij muneris causam principalẽ apud deos esse fatebimur, quippe quũ amatorius hic affectus (vt Socrates in Phædro ait) diuino quodam munere sit tributus? Dij igitur deos amant: antiquiores quidem minores, sed prouidentiæ munere, minorẽ vicissim majores diligũt quodam, videlicet, conuersionis officio. Perficere quidẽ deteriora, & inferioribus prouidere, animabus quoq;, qua ratione sunt animæ, cõpetit. nam & ob hoc ipsum descendunt, propter rerum generabilium prouidẽtiam, curamq; mortalium. Ita verò prouidere, vt prouidet gubernatis, nec misceatur, nec velut addictus afficiatur, nec inde recipiat quicquam, deorum proprium est, dæmonumq; bonorum: & quoties cõtingit animabus humanis, diuina, vel dæmonica largitate contingit. Solent sacerdotes in sanctissimis sacrificiis, vel per verba, vel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationẽ, stuporemq; præsentes

adducere stupor enim deo animam exponere consueuit. Socrates nunquam amatoriam vitam vsqueadeo rectam peregisset, nisi afflatu quodam dæmonis elegisset eam, & tenuisset electam.

Amor est medius inter amabile, & amantem: est magnus dæmon omnia ligans, & quæcunq; appetunt, ipse medius primo copulat appetibili.

SAcra igitur eloquia hunc amorem domini indicunt omnia colligantem, omnibus insidentem. hic sanè, si connectit omnia, copulat & nos dæmonum præfecturis. Hunc Diotima magnum dæmonem appellauit, quoniam medium implet vbique inter illa, quæ appetunt, & quæ appetuntur. Ipsum quidem, quod est amandum, gradum sibi vendicat primum. amãs autem gradum tertium ab amato. Amor denique vsurpat inter vtrumque medium congregans atque colligans inuicem appetens, atq; appetendum, & implens meliore deterius. Iam verò apud intelligibiles deos, atque reconditos, primæ, secretæq; pulchritudini, intelligibilem intellectum vnit per vitam quandam intelligentia meliorem. Itaq; Græcorum ipse theologus cæcum illum appellat amorem. In illis autem, quæ extra intelligibilia sunt,

nondum

nondum illustrat indissolubilem, cunctis ab ipso perfectis. vinculũ enim vnio quædam est, sed vnà cum discretione permulta. Quapropter eloquia sacra hujus amoris ignem appellare copulatorem solent: ab intelligibili nanq; intellectu procedẽs sequentia cuncta inuicem, illiq; deuincit. Conciliat igitur intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, diis verò dæmones, nos autem dæmonibus, diisq; conjungit. In diis quidem subsistit primò, in dæmonibus verò secundò, in animabus autem particularibus per processum quendam tertium à principiis existentem. In diis rursum super essentiam: omne nanq; deorum genus est ejusmodi. In dæmonibus autem per essentiam. in animabus deniq; per illustrationis effectum. Atqui videtur hic trinus ordo, trinæ intellectus potentiæ similis. Etenim intellectus alius quidem imparticipabilis extat ab omnibus particularibus generibus absolutus. Alius verò participatus, cujus & deorum animæ tanquam melioris participes sunt. Alius autem ab hoc infunditur animabus, qui sanè est ipsarum perfectio animarum. Hæc autem tria de intellectu Timæus ipse significat. Intellectu igitur imparticipabili amorem diis insitum

n 2 congr

congruum intelligito. absolutus nanque est & ille ab omnibus, quę suscipiũt eum, & illuminantur ab ipso. Intellectui verò participato amorem dæmonicum comparato. Essentialis enim est & ipse, seq; ipso perfectus tanquam præparticipatus intellectus, & proximè insidens animabus, intellectui deniq; secundùm habitum accepto. Tertium amorẽ illustratione animabus infusum reddere debes. Nec injuria vniuersæ intellectuali differentiæ conjugatum cõsideramus amorem: intellectu enim intelligibili primam habet, occultamq; substãtiam. Si enim prodiit inde, & ibi per causam est fundatus: atqui mihi videtur & Plato hunc deũ apud Orpheum inuenisse, eundem & amorẽ, & magnum dæmonem illic appellatum, atq; ipse hoc hymno videtur fuisse contentus. Meritò igitur Diotima magnum Dæmonem appellat amorem. Et Socrates, vbi de amore disputat, disputat etiam de dæmonibus.

Primò de dæmonibus communiter: secundò de dæmonibus familiaribus: tertiò de dæmone Socratis.

DIcẽdum est deinceps primò quidem communiter de dæmonibus: deinde de illis, qui nos sortiti gubernant: tertiò de dæmone Socratis. Dæmones igitur à prima

prima viuifica idea sortiti substantiam, atque inde velut ex fonte fluentes, essentiam nacti sunt animalem, & hanc quidem magis intellectualem, illi, qui majorem habent, perfectioremq; substantiam; minus verò intellectualem, potiusq; rationalem, qui media possident. Tertij verò, & dæmonici ordinis postrema tenentes, variam, magisq; rationalem habent, materialemq; naturam. Ejusmodi igitur substantia constituti ad diuisionem deorum pariter diuiduntur, vtpote qui ad deos ministrorum vice funguntur. Aliter enim respondent, seruiuntq; diis penitus absolutis, ante mundum cuncta exordientibus, atque ducentibus: aliter verò mundanis, qui mundi partibus proximè præsunt, qui & secundùm duodecim deos supercælestes distribuuntur. Hi autem secundùm omnes mundanorum deorum proprietates distributi sunt. omnis enim mundanus deus ordini alicui dæmonum imperat, cui propinquo suam impartit potentiam. Deus nanque opifex vim largitur opificem. deus inconuertibilis incontaminabilem exhibet facultatem: perfector autem similiter perfectoriam: atqui circa vnumquenque deum innumerabilis est dæmonum multitudo, eademq; cum

diis ducibus cognomenta reportat. gratulantur sanè quando Apollines, Mercurij, Ioues nominantur, quippe quum propriorum deorum proprietatē in seipsis exprimant. Proinde mortalia per hos dæmones diuinos nanciscuntur influxus: atque ita plantæ, & animalia fabricantur: hæc quidem horum, illa verò illorum deorũ imagines prẹferentia. His quidem è proximo dẹmones ducum suorum munera largiũtur, eminentiùs verò dij desuper dæmonibus præsidentes, quamobrem postrema primis in passione cōsentiunt. Primorum enim notæ sunt in postremis: & postremorum in primis causæ comprehenduntur. Media sanè dæmonum genera implent omnia, simulq; connectunt, communionemq; ipsi omnium continent, dum deorum quidem participes sunt, à caducis autem participati. Siquis itaq; dixerit deum vniuersi fabrum, contra totius ordinis in dæmonibus firmauisse, à veritate nō aberrabit. Quandoquidem & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem videlicet diuina simulatque mortalia, deriuantem liquores supernè fluentes, in deos sequentia omnia referētem, denique vniuersa complentem secundùm medietatis ipsius connexione m.

Confutat opiniones duas, primam dicentem non esse alios dæmonas præter animas nostras à corpore solidiore solutas, secundã Amelij putantis dæmonas esse deos aliquos oberrantes.

NOn igitur admittemus eos, qui dæmones aiũt esse nostras animas, hac vita jam functas, in aliamq; trãslatas. Non enim decet dæmonem per habitudinem quandam consideratum in idem conferre, atq; ipsum essentia dæmonem, neq; medietatem mundanorum omniũ sempiternam ex vita quadam constituere multifariam permutante seipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans vniuersa. Anima verò non ita suum retinet ordinem, vt ait Socrates in Republica: aliis nanq; temporibus vitas alias eligit. Nec illos iterum comprobabimus, qui deorum aliquos esse dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, vt putat Amelius. Sed Platonẽ ipsum sectabimur, deos quidem dicẽtem dominos vniuersi, greges verò diis dæmonum subigentem: & vbiq; rationem Diotimæ comprobabimus, medium dæmonibus ordinem inter deos, mortalesq; tribuentem.

De dæmonibus familiaribus. Item numerat quinque genera dæmonum, diuersaq; eorum officia.

QVum igitur dæmones in medio sint, vt diximus, cõstituti, primi quidem, atque summi inter eos diuini sunt dæmones, diiq; frequenter apparent ob excellentem ad deos similitudinem. Nempe in vnoquoq; ordine primum, superioris ordinis formam præfert. Etenim intellectus ex se tanquam deus occurrit, & animarum antiquissima intellectualis existit, ideoq; dæmonum quoq; supremum genus, vtpote diis proximum, vniforme est, atq; diuinum. Secundi verò post hos sunt dæmones intellectuali proprietate jam præditi, ascensionibusq;, & descensionibus præsidentes, atq; omnino deorum effectionem declarantes omnibus, atq; tradẽtes. Tertij verò sunt dæmones, qui animarum diuinarum effectiones distribuũt in sequentia, complentq; vinculum suscipientium, inde defluxus ad illas. Quarti vniuersalium naturarum vires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusq; naturis inspirant vitam, ordinemq; & rationes, & vniuersam mortalium effecturam. Quinti corporei quodammodo sunt, corporúmque extrema deuinciunt. Quo enim pacto corpora sempiterna cõuenient cum caducis? quo modo efficientia cum effectibus, nisi cjusmodi medio collig

colligante? Natura enim ejusmodi media bonis corporeis dominatur, omnibusq; copiis naturalibus prouidet. Plerique verò ex eorum numero versantur circa materiam, viresq; à cælesti materia desuper in materiam descendentes continent, atq; contexunt, eamq; subinde custodiunt, & varietatem, picturamq; formarum in hac ipsa conseruant.

Officia dæmonum quinque: dæmones primi animas dijs proprijs copulant.

QVũ igitur multi, multiformesq; sint, vt ait Diotima, dæmones, summi quidem animas procedentes à patre diis earum ducibus copulant. Nam vnusquisque deus ducit primò quidem dæmones, deinde verò particulares animas. Sicut enim Timæus ait, deus horum opifex, alias quidem animas in Solem, alias autem in Lunam, alias in deos alios seminauit. hi vtique dij sunt dæmones, qui secundùm essentiam sortiti sunt animas, propriisq; eas ducibus copulant: atqui vnaquæq; anima, etsi circa suum deum se reuoluit, indiget ejusmodi dæmonis beneficio. Secundi verò dæmones ascensus animarum, descensusq; dispensant, atque ab his electiones animis sunt permultis. Nempe perfectissimæ animarum, quæ sine generabilium

commercio in generatione vitam agunt, quemadmodum proprio deo vitam consentaneam elegerunt, sic & secundùm dæmonem diuinum viuunt, qui & manentes quondam apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrem Ægyptius Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dæmone gubernatum. Itaque circa animas, quæ ita hîc vitam agunt, tanquam mox ad sublimia rediture, dæmon idem hic est, atque supernè. Circa verò minus perfectas, alius quidem est ipse secundùm essentiam dæmon, alius autem, qui vitam nuper editam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut comparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc rectè posita sunt, nemo jam admittet animam nostrã rationalem dæmonem esse dicentes. dæmon enim aliud est, quàm homo, vt Diotima tradit, dæmonas inter deos, hominésque disponens. Quod & hîc Socrates ipse significat, vbi contra causam humanam causam dæmonicam diuidit, dicens, Non humana quidem causa, sed dæmonicum obstaculum me detinuit. homo autem est anima vtens corpore: non igitur dæmon idem, atque anima

anima rationalis est putandus. Iam verò & hoc manifestum est, vbi Plato in Timæo dæmonem ait, animalis in nobis rationem constitutam esse. Veruntamen hoc vsque ad comparationem quandam nobis est admittendũ. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius comparatione dæmon, alius habitu, vel habitudine dęmon. Vbiq; enim, quod proximè præest in quodam dæmonis ordine ad inferius sese habens appellare dæmonem consueuerunt, quo vsu Iupiter apud Orpheum, Saturnum patrem dæmonem appellauit: & ipse Plato in Timæo dæmonas nuncupauit deos illos, qui generationem è propinquo dispo nunt, vbi ait: De aliis verò dæmonibus tractare, eorumq; generationẽ in lucem edere, majus est, quàm ferre humanũ possit ingenium. comparatione vtiq; dæmon est ejusmodi, qui videlicet proximè vnicuiq; prouidet, etiam si deus sit, ac etiam si deo sit inferior. Habitudine verò quadam dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicũ mirabiliore, quàm secundùm hominẽ actiones edit, totamq; vitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in republica, dæmonas animos appellasse, qui vitam bene transegerint, & in meliorem

liorem tranflati fint fortem, locaq; augu-ftiora jam colant. Ipfe denique fecundum effentiam dæmon, neq; propter habitudinem ad fequentia, neq; ob aliquã ad aliud fimilitudinem appellatus eft dæmon, fed hanc per feipfum proprietatẽ eft fortitus, atq; in exiftentia quadam, viribusq; propriis, modisq; differentibus actionum eft dictinctus. omnino verò anima quidẽ rationalis in Timæo dæmon animalis eft appellata. Nos autem ipfum hominis dæmonem perfcrutamur, non dæmonẽ animalis, atq; eum, qui rationalẽ dirigat animam, non inftrumentum duntaxat illius. eum rurfus qui tandẽ animali folutos anima, perducat ad judices. Quemadmodum Socrates afferit in Phædone, quando animal quidem non eft ampliùs, dæmon autem vnumquẽq; ducit ad judicem: dæmõ inquam ipfe, qui fortitus fuerat & viuentem. Si enim eum ipfum viuentem nactus eft dæmon, quem & poft obitum judicio fiftit, nimirum hominem videlicet, non animal folum nactus erat. quinetiam defuper exordiens, atq; imperans, conftitutionem noftram gubernat totam.

Contra dicentes dæmonem effe vel partem animæ operantem, vel partem ei præpofitam.

Sed

SEd neq; etiam probandi sunt, si qui anima rationali dimissa, dæmonẽ esse dicant ipsum, quod operatur in anima, ceu in viuentibus quidẽ secundùm rationem esse dæmonem rationẽ, sed ira viuentibus irascibile: cupiditate, concupiscibile. Neq; rursum audiendi, siqui dixerint dæmonẽ esse, quod in ipsa vita nostra ei, quod operatur, proximè præsidet, ceu iracundis rationem, libidinosis iracundiæ potestatem. Principio dicere dæmonas esse partes animę hominum, est humanam vitam nimiũ admirantium, neq; probãtium Socratẽ in Rep. post deos, & dæmonas disponentem genus heroicum, & humanum, increpantemq; poëtas, quòd heroas nihilo meliores hominibus introducant, sed passionibus similibus mancipatos. Socrates igitur talia increpans, procul admodum ab hac erit opinione, vt dæmonas, qui heroibus præstantiores sunt, inter animæ partes, viresq; constituat. Ex his nanq; sequitur ipsa per essentiam meliora intus accipi ad deteriora complenda. Præterea vitarum mutationes varias, dæmonum mutationẽ adducent. Auarus nanq; in ambitiosam vitam sæpe mutatur. ambitiosus in habitum recta opinione viuentem. hic in habitum scientia præditum. Dæmon igitur aliâs simil

ſimiliter alius erit. Nam pars ipſa agens in anima aliàs exiſtit alia. Si igitur vel hęc ipſa pars operans, vel pars huic proximo præſidens dæmon fuerit, nimirum vnà cũ humanæ vitæ mutationibus, dæmones pariter mutabũtur, atq; in eadem vita plures idem animus dæmones nanciſcetur, quod fieri nullo modo poteſt. Nunquam enim anima in eodem vitæ curriculo mutat dæmonis præfecturam, ſed idem dæmon eſt ex ipſa genitura vſque ad iudicis vitæ præſentiam nos gubernans, quemadmodum Socrates aſſerit in Phædone.

Dæmon nõ eſt particularis intellectus, ſed ſubſtantia differens ab intellectu, poſita in latitudine animarum.

PRoinde qui intellectum particularem idem eſſe putant, atq; dæmonem nos ſortitũ, nõ rectè mihi videtur intellectualem proprietatẽ cum ſubſtãtia dæmonica cõfundere. Omnes enim dæmones in animarũ latitudine cõtinentur, animiſq; diuinis poſteriores exiſtunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam eſt quàm anima, neq; eandem eſſentiam vel potẽtiam, vel actionem eãdem nacta ſunt. Præterea intellectu quidẽ animæ perfruũtur, tunc demum, quando ad ipſum conuerſæ fuerint, lumenq; inde ſuſceperint, ſuamq; illi con-

conjunxerint actionē. dæmonis autē præfectura potiuntur per omnē vitā, totumq; victū, atq; per omnia, quæ vel à fato proficiscuntur, vel prouidētia. ipse nanq; dæmon est, qui omnē vitā nostram regit, electionesq; nostras ante generationē factas implet, donaq; fatalia, & munera ducum fati deorū, quinetiā illustrationes à prouidentia suggerit, atq; dimetitur. Iam verò nos tanquā animę quædā à solo intellectu pēdemus, vt autē animæ vtētes corpore, egemus & dæmone. Quamobrē Plato intellectū quidē gubernatorem animæ nuncupauit in Phædro, dæmonem verò passim hominum speculatorem, atq; curatorem. atqui nemo rectè considerans, aliā quandam vnam, & nobis proximam prouidentiam inueniet, ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicam prouidentiam, atq; curam. Intellectus enim ab anima rationali participatur (vt diximus,) à corpore verò nequaquam: natura participatur à corpore, ab intelligentia minimè. Anima rationalis iracundiæ quidem, & concupiscentiæ dominatur: in rebus verò fortuitis non habet imperiū. Dæmon verò solus omnia mouet, cuncta gubernat, nostra omnia excolit, atq; disponit: enimuerò rationē perficit, perturbationes tēperat,

perat, naturam inspirat, corpus continet, fortuita subministrat, fatalia cōplet, prouidentiæ dona largitur. Vnusq; hic existit vniuersorū, quę in nobis, & circa nos sunt, rector totius vitæ gubernacula tenens.

Tria de dæmone Socratis, primum, quòd est etiam deus: secundum, quòd per vocem apparet: tertium, quòd reuocat, nō prouocat.

DE Socratis dæmone consideranda nobis sunt tria. Primum, quòd appellatur & deus, vt hîc, & in Apologia patet. Secundum, quòd per vocem dabat Socrati signum, quod in Theage apparet, & Phædro. Tertium, quòd reuocabat Socratem, non prouocabat, quod testatur Apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem vitam elegerunt, dæmones sunt diuini in dæmonum quidem genere summi, deorum verò participes ante omnes. Sicut enim in diis est dæmon, sic & in dæmonibus est & Deus. sed ibi quidem substantia est diuina, proportio verò dæmonica. In dæmonibus autē proprietas quidem dæmonica, proportio verò diuinam declarat essentiā. Adeò enim cæteros dæmones antecellunt, vt dij frequenter appareant. Meritò itaque Socra-

tes

tes dæmonem suum appellat, & deum, tanquam ex dæmonum ordine summum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali videlicet dæmone gubernatus, & ad ejusmodi sui dæmonis normam sese dirigens. proinde quantum ad illam dæmonis vocem spectat, attende. Socrates sanè primò quidem per intelligentiam, scientiamq; rerum separatarum inspiratione dæmonis fruebatur ad diuinum amorem assiduè reuocante. Secundò verò & in vitæ negotiis dirigebat prouidétiam suam erga deteriores, atque secundùm ipsam dæmonis actionem non intelligentia, siue cogitatione tantùm, neq; solis viribus opinantibus, lumen accepit inde procedés, sed ipso quoque spiritu, dum per totam ejus vitam inspiratio illa dæmonica repentè procederet, ipsumq; sensum jam moueret. Constat enim eadem actione nobis desuper imminente, aliter quidem rationem, aliter imaginationem, aliter verò sensum, dato munere perfrui, & vnumquodq; eorum, quæ nobis insunt propria quadã conditione à dæmone moueri, atque pati: non extrinsecus igitur passiuè vox in Socratem incidebat, sed ex intimis inspiratio per animam totam procedens, & vsq; ad sensuum instrumenta progrediens. Postre-

mò vox euadebat, in notitiam videlicet veniens, non tam ſenſu quopiam, quàm conſenſu. Tales enim à bonis dæmonibus, atque diis illuſtrationes contingere ſolent.

Dæmones alij ſub alijs dijs ordinati diuerſa inter ſe habent officia.

QVod autem de Socratis dæmone dictum eſt, reuocare videlicet, non prouocare, non omnibus dæmonibus noſtris eſt commune. beneficũ ergo Socratis ingenium, & charitate erga homines communiter plenũ, & vltro ad beneficia promptum, dæmonica exhortatione non indigebat: dehortabatur tamen eum dæmon, quoties vel importunè, vel ineptos ad diſciplinam ſuã aggrederetur, fræno videlicet potiùs quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonũ alij purgatoriam, & incontaminabilem poſſident poteſtatem, alij verò genitricem, alij perfectoriam, alij opificem, atq; omnino ſecũdùm deorum proprietates, vireſq;, ſub quibus ordinati ſunt, diuiduntur. Iam verò ſecundùm eorum ſubſtantiam ſinguli clientibus ſuis ad beatam vitam patrocinantur, alij quidem ad deteriorũ curam nos mouentes, alij verò ab actionibus retrahentes externis. Videtur itaque Socratis dæmon

mon proprietatẽ hujuſmodi nactus, purgatoriam inquam & incõtaminabilis vitæ cauſam, at ſub hanc Apollinis potentiam ordinatus præſidentẽ vniuerſæ purgationi, virtute ſcilicet vniformi. hac ergo virtute dæmon à commercio vulgi nimio ſegregat, colligitq; ipſum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus ſegregatam. Nempe ſicut apud Orpheum Apollo præeſt Baccho, reuocans eum à proceſſu in titanicam multitudinem, ſic & Socratem ejus dæmon, qui pediſſequus eſt Apollinis. Intellectus enim noſter eſt numinis Apollinei proles.

Subſtantias numinum & animorum cognoſcere, eſt intellectus perfectè purgati: communiter verò per actiones eorum cognoſcimus potentias, per has auguramur eſſentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicetur dæmonis non ſubſtantiam, ſed potentiam notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, ſubſtantias quidem dæmonum, & communiter omnium nobis ſuperiorum, contemplari nobis difficillimum eſſe, niſi intellectum habuerimus perfectè purgatum. quandoquidẽ & ani-

mæ essentiam non vnicuique facile. Solus ergo Timæus omnem ejus essentiam declarauit. Qualis enim est omnino, diuina, longaq; expositione indiget, qua declaretur, vt Socrates ait in Phædro. potentias autem numinum facile est explicare: nam ab actionibus, quarum proximè matres sunt ipsæ vires, eas ipsas potentias persentimus. Media nãq; inter actionem, & essentiam potentia est, producta quidem ab essentia, actionẽ verò producens. Præterea ipsa potentia maximã cum dæmonibus familiaritatem habet. Vbique enim potentia dæmonis instar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus patrem, intellectumq; conjungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autem intellectualibus cum essentiis copulat actiones: actio nanq; est potentiæ proles, essentia verò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos, deosq; media propriè per nomen potentiæ designantur, vbique medium possidentis. Vera enim essentia verumq; esse penes deos existit. Potentia verò diis rite ministrans in dæmonibus habet locum. Actio deniq; & effectio per eorum potentiam progressa foras, versatur in nobis.

Cogn-

Cognitio futurorum contingentium, est apud superos certa atque necessaria.

DIuinus Iamblichus, atq; dux ille noster ita quærunt atq; soluunt. Quomodo non est absurdum, ex natura rerum cognoscendarum differentias cognitionũ determinare, atq; non contrà, scilicet cognitionum, siue cognoscentium differentiis cognoscenda diuidere? Ita vt quod per essentiam æternum est, atq; diuinum, æternè, atque diuinè cuncta cognoscat: quod humanum est, cognoscat humanè: quod sanè indiuiduum est, nimirum & indiuiduè: vel quæ diuidua sunt, anticipet: quod æternum, super tẽpus etiã tẽporalia: quod rationale, irrationalia quoq; rationaliter. Ex his itaq; patet deos, atq; dæmonas cognoscere indefinita definitè, instabilia stabiliter, atq; firmiter. nónne videmus, multa, inferioribus nostris incognita, nobis interim esse nota? Irrationalia enim vniuersalis ipsius naturã apprehendere nequeunt. Nos autem colligere possumus: Quidnam igitur vlterius admiramur, quæ nos ambigua, & fallaci cognitione conjicimus, hæc superos firmiter cõprehendere? Non enim nostra debilitas est illorum potentiæ judex: quemadmodum neq; irrationale nobis inferius, ha-

ber rationis nostræ judicium, quamuis irrationali, quod est in nobis, vel extra nos, nostram intelligentiam moueat.

Cur non absurdum sit conjecturalem quidem futuri præsensionem alicubi reperiri, stabilẽ verò, determinatamq;, & indubiã, inueniri nusquam? Ipsa nanque natura rerum non potest ab imperfectis, ab impuris, à rebus cũ contrario mistis exordia ducere. si autem futuri conjectio est ignorantiæ particeps, neq; cõstat, vbinam ipsa est per se futuri notitia? Vbi purum ipsum, à quo quidem & quod posterius est, & illius cupidum, substantiam est sortitum, nisi apud superos?

Superi nobis bene consulunt, etsi præuideant nos non optemperaturos eis.

APollo Pythius Laio respondit consulens ne filium generaret, alioquin dæmonum violentiæ subditum. Pręuidebat tamen interea Laium oraculo nõ obtemperaturum. sed Phœbus tanquam bonus proposuit ei vitæ melioris electionẽ. Et Laius sanè illi quidem nõ credidit, sed propter propriam ignorantiam futuris est periculis circumuentus. Omnes quidem probi viri actiones ad ipsa sui intima vergunt. Itaque si beneficè, atq; diuinè fuerit operatus, finẽ jam suum habet in actione

vide

videlicet propria constitutum,etiam si extra nihil fuerit inde perfectum similiter, & circa nos sæpe dæmones operantur. Proinde diuina frequẽter inferioribus videntur occurrere,atq; prçcurrere,interim è suis sedibus non discedentia, sed dum in seipsis permanẽt propter aptitudinem suscipientis, videntur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occursibus sponte factis accedere ad nos quodammodo videtur ipsa diuinitas, nobis videlicet profectis ad ipsam.Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta venientes ad eos judicare, vtrũ ad meliorem vitam apti forent,nécne.Natura enim ipsa, quæ animis confingit corpora,instrumenta eis congrua subministrat,imaginesq; animarum in corporib⁹ indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs, atq; contingentibus.

PEriti in dialecticis dicere solent,etiam si quis decies mille propositionibus necessariis vsus fuerit, vnicam verò interseruerit contingentem, conclusionem omnino deteriori similem euasuram:similiter si ipsum,quod à nobis cognoscẽdũ est,habeat penes se aliquid materialis, in-

 stabil

stabilisq; naturæ commistum, proculdubio efficit, vt nostra de hoc ipso cognitio indefinita sit, & ambigua. Cognitiones enim instabilium rerum non sunt à redargutione securæ, sed per assimilationem quandam vix talia comprehenduntur. Talis autem est & naturalis virtus, quia vbique, quod imperfectum est, tãquam materiæ cognatum, facillimè permutatur. Ipsa per se sufficientia primùm est penes deos. boni nanq; sunt dij, atq; super essentiales bonitates quædam, & entiũ omnium plenitudines, per quos, & cæteris omnibus sufficientia competit intellectibus animis diuinis, dæmonibus nobis, & alia quidem participatione quadam sufficientia sunt, dij autem ipsa substantia. Quamobrem communis, immutabilisq; sentẽtia beatitudinem designat sufficiẽtia. quibus enim competit habere se bene, eisdem sufficiẽter habere se conuenit.

Anima rationalis à primo opifice mundi inrationalis à dijs iuuenibus. Ideo illa est hac nobilior.

ANimam in nobis rationalem, anima inrationali nobiliorem esse dicimus, quoniam illam quidẽ primus mundi opifex procreauit, hanc autem dij iuuenes

produ

produxerūt. hujus sanè generositatis, ipsa familiarum nobilitas est imago, quæ tamen ignobilitatem habet admistam, viciſſimq; mutatur: stabilis autem, & sempiterna generositas animarum à diis ducitur, circa quos olim satæ dicuntur, atq; à diuinis potentiis, sub quibus ordinatę fuerunt. nobiliores enim animæ sunt, quæ sublimiorū deorū pedisſ. quæ sunt, atque à majoribus potentiis dependentes secundùm distributionem in vniuerso dispositam. Idem quoq; de ciuitatibus assero. Desuper enim secundùm sortes differētia ad animas vsq; descendit. Atq; dicimus deos quidem alios esse igneos, alios cælestes, alios ætherios, alios postremò terrenos. Rursum animarum, alias esse ex sphæra solari, alias mercuriali, alias verò lunari. Atq; est ejusmodi secūdùm loca distributio animarum talis, vt ea re vera gloriari quis possit. Non autem nobilitas secundùm terrenos genitores, & vrbes.

Perfectiores animæ, sublimioribus dijs dæmonibus, quæ circa illos accommodatæ fuerunt, atque viciſsim.

SOcrates inter hæc designat differentiam bonorum dæmonum nobis secundùm essentiam præsidentium, atq; potentias, quas sortiti sunt in mundo. Item

animarum perfectiores quidem potentioribus subjectas esse dæmonibus, ab eisq; seruari, atq;, vt expedit, vbiq; dirigi: imperfectiores autem inferioribus subesse dæmonib⁹. sicut enim circa deos animæ pro dignitate sunt satæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ: & quemadmodum deos duces, sic & dæmonas curatores pater ille, faberq; mundi traditur animis præfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui appellat præfectum sibi dæmonem, atque deum, manifestè asserens Alcibiadi hunc duntaxat esse verum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis auctor propter ejus mirabilem potestatem, quod sanè nullus hominum nobis efficere valeat.

Ordo rerum exigit, vt post idealem causam sint res semper ideæ participes, stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ, semperq; mutabiles.

AMor à corporea pulchritudine pendens, mutabilis est. Quoniam est & illa mutabilis. Nefas verò est effectus alicubi conditionem supergredi causarum, atque meliores illis euadere. Nam & vbi causæ sunt ordinatæ, sæpe effectus inordinati nascuntur: vbi stabiles causæ, exitus sæpe mobiles: vbi determinatæ, frequẽter indefi

indefinitæ contingunt. Igitur multò magis ex caufis ftatu,ordineq; carentibus effectus ordinis,ftatusq; expertes eueniunt. Series vniuerfi defuper per ejufmodi gradus deuenit ad extrema,quæ tandem talia funt,quæ permutari poffint,fibiq; ipfis naturalem vendicare mutationem:quemadmodum circa juftum,aliud quidem eft primò juftum, ipfumq; juftum neq; participatione tale:aliud autem illius primò particeps,quod & femper eft particeps:aliud denique aliquando quidem particeps, aliquando verò à participatione cadens. Neque enim fas erat ipfum juftũ fterile permanere,nulli prorfus quicquam fuæ proprietatis impartiens:nullum fanè primorum eft ejufmodi, fed fterilitas ipfa foli materiæ tanquam rerum infimæ competit. Neq; rurfus fas erat, quod primùm aliis participandum fuit,participari primò ab eis, quę folum quandoque participant. Nam ab ipfo,quod fimplex penitus, immutabileq; confiftit,hoc certè,quod compofitum eft, atq; mutabile, nimis eft alienum. Ideoq; medio quodam vinculo indiget ad illius contactum. Nec iterũ quod participatum eft ab eis, quæ inde femper illuftrari poffunt, oportuit vfque ad hæc ipfa duntaxat fuum fiftere munus, ne in vniuer

vniuerſo ſit extremum hoc ipſum, quòd principiis ſemper eſt ſuſpenſum. Oportet igitur triplicem, ſicut diximus, ordinem conſtituere, non ſolùm circa juſtum, ſed circa pulchrum, æquale, ſimile,& ſpecies denique rerum omnes.

QVemadmodum dij curationes morborum, id eſt peccatorum animis, & F uges oportunis temporibus adhibentes, beneficio eas afficiunt: ſic & viri diuini oportunitatem quærunt ad diſciplinã, ſed dij quidem intellectuali, diuinaq; forma oportunitatum menſuras ipſi determinant, homines autem eas ſcientia proſequũtur. ſunt & qui inter homines ex inſpiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præſentia familiaritasq;, præcipuam vim habet in nobis ad oportunitatem infallibiliter vbiq; captandam. quod & Socrati contingebat. Iam verò quemadmodum locus vnicuiq; corpori ab ipſa natura propriè deſtinatus eſt, ſic & temporis partes aliæ aliis conueniunt actionibus. & quemadmodum totius mundi quidam circuitus ſunt fœcunditatis, ſterilitatiſve cauſæ, animalium, atque plantarũ: ita ſingulis actionibus aliud cõuenit, aliudq; tempus ad actionem hãc, aut illam perficiendã. ejuſmodi verò tempus

pus est, actionis cujuslibet oportunitas, tanquam bonum, atq; finem agẽtibus afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoque causam, à qua omnibus bonum adest, oportunitatem ipsam nominauerunt: quippe cum omnibus, vt perfecta sint, largiatur. Tali quadam occasione Socrates per dæmonem ad Alcibiadem fretus est, accedens ad eum nonnulla dicturus, quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficisci eadem rogaturus. Vniuersa enim hunc in modum inuicem coaptantur, omnibusq; ita communio bonorum vbiq; perficitur, dum videlicet causæ quidem perfectoriæ ad tradẽdum promptissimæ sunt. Susceptura verò ad participationem expergiscuntur, & illæ rursum potentiam porrigunt perfectoriam: hæ autem potentiam aptitudinis à natura susceperunt. Duplex enim potentia est, altera quidem agentis, altera patientis: & illa mater est actionis, hæc verò perfectionis est susceptaculum. atqui oportet tum quod effecturum est, exuberans in se esse, atque ad agendum ita promptum, vt etiam si susceptur ũ subsit nullum, ipsum tamen per se sit perfectum, atq; vltro motum sit ad dandum, tum etiam quod passurum est, ad participationem gliscat, seq;

ipsum

ipſum perfectoriæ admoueat poteſtati. atque etiam ſi illa non adſit, tamen per aptitudinem ſummam ad participationẽ fuerit experrectum. Quũ enim duæ ſint cauſæ, aliæ quidem immobiles, & omnibus vbiq; præſentes, aliæ verò mobiles, & aliquando præſentes perficiendis, aliquando verò diſtantes: & intelligibilia certè ſimiliter vbiq; adſint, omnibusq; ſemper eodẽ modo ſua munera largiantur, ſenſibilia verò adeſſe participantibus, viciſsímque abeſſe poſſint, quemadmodum ſol nunc adeſt, impletq; lumine, deinde diſcedit: quum, inquam, ita ſe res habeant, quando aptitudo quidẽ ineſt participaturo ad aliquam immobilium cauſarum, tunc & hęc adeſt ſimul, & efficiẽtis cauſæ munus abſoluitur. In talibus enim ſola ſubiectorũ ineptitudo ſolet munera prohibere. quoniam quę traditura ſunt, & ſemper tradũt & ſunt ſemper vbique ſimiliter. Quod igitur euaſit, aptum fit, & cauſæ ſubitò particeps. at quando ad aliquam mobilium cauſarum aliquid fit paratum, ſæpe, etſi hoc expoſitũ eſt, quod tamen traditurum fuerat, abeſt. Oportet enim hoc & nuper adeſſe, quandoquidem locum requirit ad dandum. Omnino verò, quemadmodum diximus, neceſſe eſt, per omnes bonorum
com

communiones hæc duo præcedere, tum datoris perfectoriam potestatē, tum consummatam aptitudinem suscepturi, atque largitoris perfectionem cum suscipientis præparatione cōcurrere, & vna cum ejusmodi concursu ipsam efficientem causam patienti secundùm essentiam superferri. Concursum quinetiam ejusmodi non esse fortuitum, neque ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere solet aliquid ordinatum: quemadmodum, quæ casu inuicem confluunt. sed necessum est conspirationem talem alicubi quidem per naturam fieri, alicubi verò per intellectũ. Item alibi à causa quadam dæmonica, & alibi potiùs à diuina. hac sanè conditione Socrates cum Alcibiade oportunè concurrit ad idem. hujus autem oportuni congressus, bonus dæmon causa extitit oportunitatem Socrati conueniendi determinans. Ipsa nanque oportunitas desuper à diuinis exordiens vsque ad extrema progreditur, & alia quidem oportunitas est à diis determinata: alia verò dæmonica, fatalis alia, alia verò fortuita. Fortuna enim, vt inquit, oportunitasq; omnia humana gubernant.

Quæ attentiùs in patria viderat, eorum imagines hîc ante alia sequeris.

Animæ

ANimæ noſtræ hîc peruagantur circa imagines eorum, quæ in prima viderant, & ad eas imagines magis afficiũtur, quorum exemplaria illic attentiùs contemplatæ fuerant. aliæ nanq; animæ aliis ſunt accommodatæ ſpectaculis, ideo aliæ aliis imaginibus incumbũt. eorum enim, quæ illic inſpexerant, ſimilitudines amãt. Quæcunque verò magni Iouis inſuper pediſſequæ fuerunt, vnáque cum illo circumiuere, ordinem habente ducalem inter duodecim principes vniuerſi, hæ profectò ſecundùm ſpeciem ſui dei etiam huc profectæ imperioſam vitæ ſpeciem appetunt, & quod re vera imperiale eſt, ignorant, apparentem verò principatum inter imagines proſequuntur. atque, ſi ſapientes nactæ ſint præceptores, affectus ejuſmodi eis peruenit ad ſalutẽ per quendam ad cæleſtia reditum: ſinautem inter imagines moras traxerint, deſinunt in tyrannidem. Hinc ait in Rep. Socrates, animas nuper profectas è cælis, imperioſas potiſſimùm eligere vitas. Quũ enim paulo ante vnà cum diis cæleſtibus circumuenerint, inſpexeríntque vires eorum omnibus dominantes, affectant ipſæ quoq; vitam eorum ſimilem cæteris imperantẽ. Et plurimæ quidẽ affectu ejuſmodi abutuntur,

tuntur, rectè verò vtuntur admodum paucæ. Præstantissimam quidem vitam Plato ponit contemplatiuam: secundam, ambitiosam: tertiam, voluptuosam vel auaram. Contemplatiuam quidem eligunt animæ venientes cælitus, educatæq; rectissimè: Ambitiosam quoque venientes è cælo, sed educatæ deterius: reliquas venientes è terris.

Naturalis in cunctis sententia est, deos animarum occulta cognoscere.

OMnes homines naturaliter intimas cogitationes suas, & passiones, & appetitus ad deos loquuntur, persuasi videlicet per immutabiles anticipationes, ipsam diuinitatẽ omnia nosse, ipsa etiam animarum occulta momenta. Omnis certè copula, communioq; ratione confecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa vnit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus prouidentia sua nostrum confirmat arbitrium.

DIj animabus vitas proponunt, & eisdem, postquam elegerint quæcunq; electæ vitæ conueniunt, certa sorte determinant, atq; ita libertas arbitrij in media prouidentia continetur, mouetur q;, & determinatur inde, & in medio vertitur. hæc

manifestè in Repub.describũtur, vbi propheta vitas proponit animis ex genibus. Lachesis sortes accipiẽs, atq; clamans inter animas, ô animæ diurnæ, & cætera. & propositio quidem per medium prophetam fit à Lachesi. Electio verò circa vitas ibi propositas, ipsarum jam est animarum. Iam verò propheta illic animarũ electiones in se ipso cunctas anticipans, ita demum sortes projicit. profectò res ipsa, quę instabilis & indefinita videtur, semper in superioribus, perfectioribusq; secundùm vnum terminum & stabiliter, & ordinatè antè comprehenditur.

Tres Platonis sententiæ.

EX Platonis verbis hîc tria colligimus: primum, ipsum malè esse, omnino deterius judicandum quàm non esse: secundum, separationem animæ à corpore liberare nos à malis, quæ versantur in regione caduca, & ab impedimentis, quæ hîc consecutionem conuenientis finis impediunt: tertium, ipsos animarum appetitus ad vitæ formas valere quamplurimum: neque nos esse tales, vt ab externis duntaxat formemur, atque moueamur. Ex nobis enim ipsis electiones promimus per quas vitam agimus.

Superi sententia certa tenent, quæ in rebus sunt incerta.

ACcipies hinc sententiam admirandam, quæ videlicet præstantiora sunt uniformiter, ubique anticipare deteriora: at verò deteriora potentiæ superiorũ non æquari. Item cognitiones superiorum in seipsis deteriorum actiones firmiter comprehendere. Cognitiones autem inferiorum totam superiorum actionem comprehendere nunquam posse. Quod superius est, nihil à deterioribus in se accipit, quemadmodum neque cælum ex mutatione accipit aliquam sublimarium passionem: neq; immobilis causa ex motu mundanorum mundanum aliquid intromittit: nec omnino quæ sunt æterna ex rebus agentibus, temporaliter quicquam in seipsis admittunt. Hæc denique quod necessarium est, dum cuncta cognoscit, mutationem sustinent in eo etiam cognoscendo, quod est contingens.

Argumentatio duplex per negationem, & affirmationem: illa resoluit, ista cõponit: & vtraq; cum ipsa natura animæ congruit.

SI Alcibiades assignare nequit tempus, in quo putauerit se nescire illa, de qui-

bus nunc consultat, certè nec illa quæsiuit aliquando, nec à præceptoribus didicit vnquam. Quòd si neque quæsiuit, neque accepit ab aliis, profectò nec didicit, nec inuenit: si nec didicit, nec inuenit, meritò neque nouit: si non nouit, non est bonus judex, in quibus assignare nequit tẽpus, quando se nescire putauerit. Vides profectò quemadmodum si hoc pacto disputatio producatur, tum quidem compositione, tum verò resolutione procedimus: affirmatiua quidem compositione, negatiua verò resolutione dicentes. Hæc autem scilicet compositio, atque resolutio prorsus naturæ animæ conuenit, quæ quidem à perfectioribus ad deteriora per compositionem rationum & appositionem alienorum quorundam indumentorum labitur, quousque in densum hoc, solidúmque vinculum includatur. Vicissim verò ad excelsa resurgit, per resolutionem, expulsionemq; eorum, quæ ab ipsa ejus natura dissentiunt, donec euadens nuda, vt sacra tradunt eloquia, speciebus omnino separatis à materia conjungatur. Quamobrem argumentatio per affirmatiua procedens, à perfectioribus ad imperfectiora descendit: procedens verò per negatiua vicissim.

Ipsum

Ipsum bonum, quamuis essentiam intellectualem supereemineat, solum tamen ad infimum vsque se porrigit.

IPsum bonum tanquam super naturam intellectualem in se consistens, si dictu fas est, vsque ad postrema descendit, illustrans omnia, & conseruans, exornansq;, & interim ad se conuertens. Primò quidem ipsis verè existentibus adest: secundò diuinis animis: tertiò numinibus humano generi præsidentibus: quartò nostris animis, atq; deinceps animalibus & plantis, omnibusq; corporibus. Ipsi deniq; informi materiæ infimæ rerum fæci, ipsum profectò bonum clàm, ineffabiliterq; ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus. hæc autem illud vbique participant, aliter, atque aliter suo quælibet ordine. & quatenus vnaquæque naturaliter apta sunt, bonum inde reportant. hæc quidem debilius, efficacius illa: hæc vniformius, illa magis conditione partibili: hæc insuper sempiternè, mutabiliter illa. res nanq; diuiniores quemadmodum indiuiduam habent essentiam, sic & bonum indiuisum possident, & vnitum. Quæ verò à principiis longiùs discesserunt, in distantia quadam, & diuisione jam posita bonum proprium comparant. Qua-

propter talia cœtu quodam ad idem contendente, mutuáque conſpiratione penitus indigent. Vt quandoquidem vnumquodque non habet ſufficientiam, quod eſt elementum boni, ſaltem per communionem mutuam ſuppleat naturæ defectum. Atque ita debilitatem ſuam diuiſione factam, conſpiratione corroboret. Hac vtique ratione homines ſinguli ſeorſum debiles in commune ad conſilium congregantur, diuiſam ita mentem inuicem copulantes, & quaſi è ſcintillis multis lumen vnum accendere contendentes. ipſa quidem multitudo nunquam per ſeipſum ſibi communiter conferens compararet, niſi circa vnum aliquid, in ea præualens ſimul ordinaretur. hoc enim circa omnẽ rerum ordinem contemplari licet. Multitudinem ſcilicet vbique vni congenitam eſſe, atque per cognatum vnum reuocandam ad vnitatem ipſam penitus abſolutam. Ipſum diuinum bonum, ideo cunctis ſui inſeruit appetitum, vt per hunc bona nobis impertire valeret.

Mercurius eſt auctor nobis inuentionis, & diſciplinæ.

MErcurius, vt Iouis nuntius, paternam animis explicat voluntatem, atque ita nobis exhibet diſciplinã, atq; iterum,

vt

vt inquisitionis est auctor, inuentionem suis præstat alumnis. Iam verò quando disciplina à superis venit in animas, est inuentione præstantior: quando verò ab æqualibus ceu hominibus cognitricem in nobis potentiam suscitantibus, est inuentione deterior. Inuentio igitur media est, naturæ animæ conueniens per se mobili. Per hanc enim vis ipsa in nobis per se viuens, & per se operans potissimùm declaratur. Disciplina verò vtrinque se habet, atque secundùm melius implet animam à causis ejus superioribus, secundùm verò deterius ab eis, quæ sunt extra nos, vitalem in nobis vim suscitat conditione quadam aliùnde mobili. Quòd autem etiam à superis cognitio quædam rerum nascatur in nobis, ipsi dij manifesta sui præsentia, expositionibusq; satis sæpe declarant, ostendentes animis ordinem vniuersi, atque præcurrentes velut duces in ipso itinere ad diuinum, atque faces quasi phanales in signum itineris suspédentes.

Propter notiones rerum nobis innatas putamus nos omnia nosse.

ANimæ nostræ premuntur ignorantia duplici, putantes quidem se plurima nosse ob ingenitas sibi rerũ ab initio

notiones, ignorantes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorantia, nihil vltra perquirit, sicut neq; sapiens ipse quærit. atque in hoc ipso est quodammodo similis sapienti. Quemadmodũ & materia deo per dissimilẽ quandam similitudinem, vt rectè quidam tradit. Sicut enim materia est informis, sic & Deus, & vtrunq; infinitum est penitus, & ignotum. Tametsi hæc omnia deo quidẽ secundùm meliùs, conueniunt: secundùm verò deterius, materiæ competunt.

Anima per acquisitam scientiam fit menti similis: per duplicem ignorantiam, similis fit materiæ.

ANima per ipsam quidem scientiam euadit intellectui similis secundùm actum ipsum cognobile comprehendens, quemadmodum intellectus intelligibile: secundùm verò duplicem ignorantiam, fit materiæ similis: sicut enim materia omnia videtur habere, quum nihil re vera possideat, sic & duplici ignoratione laborans, videtur sibi, quæ non habet, habere. Proinde duplex animarum cognitio est. Vna quidem indistincta, perq; intelligentiam simplicem, atque nudam: altera verò dearticulata, & scientiæ compos, & ambiguitatis expers. Videmur enim,

vt

vt ipse ait,quasi per somnium omnia nosse,eademq; per vigiliam ignorare,vtpote, qui per essentiam quidem rationes habemus,& quasi cognitiones earum hinc expiramus : secundùm verò actum, productionemq; non satis habemus.Notionem igitur specierum per essentiam nobis insitam, atque constantem, tempus non antecedit,ab æuo enim hanc habuimus. Sed notitiam secundùm productionem,distinctionemq; rationum effectam præcedit tempus.itaq; quo tempore primùm hanc acceperimus , assignare valemus. noui enim, quòd quid ipse sit circulus , in hoc tempore didici , quidve iustitiæ species sit in alio:similiterq; de aliis,quorum scientias , etiam secundùm actum habemus. Itaque de qua quidem re, siue rei, de qua reminiscamur , tempus non satis recolimus. Reminiscentiæ verò ipsius, est tempus aliquod certè determinatum.

Aetates septem, planetis septem congruæ.

AEtatum ordo sequitur ordinem vniuersi. Prima quidem ætas lunarem sequitur potestatẽ. Tunc enim secundùm nutritiuam,vegetalemq; viuimus facultatem.Secunda mercurialem,quando literarum,citharæq; & luctæ,similiumq; ludorum, studiũ exercemus. Tertia veneream,

quando turgent membra seminibus, & ad genituram protinus incitamur. Quarta Solarem: tunc enim regnat vigor, ætatisq; perfectio properat, ætasq; media. Quinta Martiam, in qua potentias, & victorias affectamus. Sexta Iouiã, quæ prudentiam & vitam actiuam, ciuilemq; desiderat. Septima Saturniam, in qua naturæ consentaneum est à generatione desistere, seq; à corporeis segregare, & ad alteram, incorpoream q; vitam se transferre. Superiora vbiq; inferiorum cognitiones vnicè complectuntur, atque præstantius. Quæcunque enim sensus materiali conditione cognoscit, eadem immaterialius imaginatio percipit: quæ opinio sine causa reputat, eadem per causam scientia cõprehendit, atq; ita deinceps præstantiora semper per eminentiam absolutam vniuersam cognitionem in se continent inferioribus competẽtem: itaq; & dæmonem præfectum nobis nihil nostrorum latet, non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: sed ille cuncta vnicè circunspicit, atque gubernat. In hoc vniuerso fines omnes omnium in eo dispositorum ad ipsum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, sicut Timæus ait, animalia cuncta, tam diuina

uina quàm caduca sunt genita. Similiter in ciuitate rectè disposita partium omniũ fines, fini ciuilis peritiæ seruiunt. Item sicut vnumquodq; eorum quæ in generatione versantur, secundùm speciem vnicã habet esse, ideoq; non est infinita, ipsum verò intelligibile est omnia, quandoquidẽ sensibilium habet causas: sic & quilibet priuatus artifex plurimum est ignorans, semel verò peritus: ipse verò ciuilis est absolutè prudens. Nouit enim & finem proprium, & aliorum fines, atq; cæteras artes ad vnam dirigit ciuitatis vitam.

Per harmoniam in cælo regnantem superi reliqua harmonicè cuncta contẽperant.

CÆlum concentu, motionumq; concinnitate plenum est. Deinde numina nobis superiora harmoniæ cælitus præcedentis participia sunt. Post hæc hominum vita rectè disposita consonantiã morum, & actionum concinnitatem suscipit inde, eorundem quoq; superorum munus vsque ad bruta, plantasq; descendit. Nam hæc quoq; harmoniæ naturaliter participia sunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continent, atq; perficiũt, & inuicem accommodant, & ad mũdum. Intellectui quidem corpus per mediam animam harmonica ratione concinnant.

Circ

Circuitui verò idẽtitatis ratione constanti, generationẽ per medium circuitum alteritati (vt ita dixerim) deputatum. Igni deniq; terrã per vincula media. Præterea quãlibet animam harmonicis rationibus excolunt. Et vnumquodq; corpus similibus copulant vbiq; mensuris, atq; motum quẽlibet musicis peragunt vbiq; mẽsuris. Habitus igitur in nobis musicus, munus quidem est Musarum, quãuis earum imago postrema. Habitus enim in nobis artificiosi, atq; contẽplatiui, deos præsides habent, originemq; inde deducunt.

Qui ignorat finalem causam, ignorat omnem causam.

IGnorãtia finalis causæ circa rem quamlibet efficit, vt & cæteræ causæ ad eandem pertinẽtes similiter ignorẽtur. Quoniam finis est causarũ prima, præcipuaq; atque potentissima: hujus enim gratia, & efficientes causæ faciunt, & quę fiunt efficiũtur. quapropter Timæus ejusmodi causam apud sapientes optimã arbitratur habendam: duplicem in sophista Plato tradit animæ prauitatem, quarum vna quidem ignorantia est in rationem cadens, altera verò discordia inrationalis partis ad rationalem. Ejusmodi quidem discordia est animę morbus: ignorantia verò deformi-

mis.

tas. Quũ enim ratio in vniuersa anima ordinem habeat speciei, meritò prauitas rationis est animæ turpitudo, sicut rationis virtus est animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidẽ propter irrationalis potentiæ dominatum: cognitio verò propter rationalis imperium. Deformitas autẽ animæ superata ratione contingit, quãdo videlicet proprias actiones incoñcinnas, & incongruas edit inefficaces, & ineptas ad finẽ. Oportet in anima excolenda, sublatis impedimentis, animã rerum contẽplationi penitus admouere. Inest nanque nobis cognitio veritatis: prohibemur autẽ, quo minus animaduertamus eam propter passiones ex generatione nobis obstantes: passiones inquam obliuionem, opinionem vnam, imaginationes falsas, appetitus immoderatos, quibus expulsis, in seipsum est animus conuertendus, ita veritate subitò fruitur.

Finis belli justitia: finis pacis amicitia, quæ est optabilior quàm justitia.

BElli quidem finis est justitia, pacis autem aliud quiddam excellentius bonum, amicitia scilicet atque vnio. Finis enim vniuersæ virtutis est, vt Pythagorici tradunt, Aristotelesq; confirmat, vt omnibus jam factis amicis, justitia nõ vlterius

rius egeamus, quando videlicet sublatum fuerit meum & non meũ. Atqui iusti sint omnes,adhuc tamen opus amicitia homines congregante. Esse verò bellorũ principium injustitiam declarat ipsum bellũ, quod materiales formæ inter se committunt. Pugnat enim calidum contra frigidum:non quando loco disiuncta sunt, sed quando alterum alterius sedem occupare contendit. Quũ enim sede illud indigeat, meritò repugnat extrinsecus venienti,conantiq; ipsum è sua sede detrudere , quocirca rationes insitæ in natura inuicem absque seditione concurrunt. Nam vnaquæq; in seipsa consistit.Formę verò materiales, quũ nequeant seorsum à materia permanere, meritò de communi hospitio inter se decertant,quippe quũ hoc vtrasq; formas inter se contrarias in se absq; confusione suscipere nequeat.

Quomodo anima descendendo variè vestiatur, & rursum purgetur, redeatq; vicissim.

DEscensus animæ in corpus sejunxit quidẽ illã à diuinis animis, à quibus intelligẽtia,& potestate,puritateq; implebatur.Conjunxit verò generationi, & naturæ,materialibusq; rebus,à quibus obliuione,& errore, & ignorantia est imbuta. Nam

Nam animæ descendenti adnatæ sunt ex mundo multiformes vitæ, vestesq; variæ trahentes quidē ipsam in compositionem caducam, obstantes autem contemplationi separatorū. Oportet igitur animā hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare secundas, tertiasq; vires descēdenti suborťas, sicut marino glauco, herbæ, petræ, conchæ: cohibere verò impetus extra ferētes. Reminisci rursum rerum separatarum, essentiæq; diuinæ, vnde est facta descensio, & ad quam omnem vitam contendere decet.

Anima per se mobilis est, corpus aliunde mobile, sed propter mutuum commercium alter alterius conditionem subit.

ANima per essentiam est mobilis ex seipsa, sed cōiuncta corpori quodam modo euasit etiam mobilis aliunde. sicut enim ipsa sua præsentia dedit corpori vltimū ex se mouendi vestigium, sic & ipsa propter corporeum cōtubernium conditionis notam subiit mobilis aliunde. Igitur ob potentiam se mouentē anima fœcunda est, & inuentioni propensior, rationesq; parit, atq; scientias. Sed propter conditionem mobilem aliunde, indiget frequenter ab aliis excitari. Iam verò perfe-

ctior

ctiores animæ ad inuentionẽ sunt promptiores, imperfectiores verò magis externis indigent adminiculis. Illæ enim magis ex se mobiles sunt, minusq; deterioris naturæ participes: hæ verò minus ipsæ se mouent, magis sortem corpoream patientes. Veruntamen hæ quoq; quando proficiunt, à corpore videlicet, resurgẽtes, seq; ipsas ex materia colligẽtes, fœcundiores, inuentricesq; euadunt protinus circa illa, in quibus antea erant steriles & ambiguæ propter ignauiam ineptam vitæ à materia contingentem, sordidumq; torporem ex generatione cõtractũ. Nos igitur ita mediocritatẽ seruãtes rationalis naturæ, conditionisq; causas assignamus pertinentes præcipuè ad habitus ejus imperfectiores, atq; perfectiores: viasq; ejusmodi arbitramur ad perfectiones eorũ. Quicunq; verò rationes de his assignãtes mediocritatem minimè seruant, sed vel ad melius surgũt, vel ad deterius deflectuntur, hi à veritate animæ procul aberrant. Neq; enim probamus eos, qui tradũt animam lapsam in corpus humidum, ejusq; obstaculo impeditam, ab initio esse dementem, humore verò paulatim propter innatum calorem exhalante, magisq; temperato, prudentẽ animi potentiam conualescere. Hic enim

perf

perfectionis modus corporeus, & materialis est judicandus, supponitq; perfectionem animę ex contemperatione corporis proficisci. Anima verò ante elementa, generationemq; totã, suam habet substantiã, estq; vita quædam, neq; corpori, neq; naturæ permista. neque rursum admittimus eos: qui animam putant esse quandam diuinæ essentiæ partem, partem verò hanc esse toti persimilẽ, semperq; perfectã. tumultum verò, perturbationesq; circa illud versari, quod in nobis est animal. Qui enim hæc aiunt, animã semper perfectam fingũt, semperq; scientẽ, nec vnquã reminiscẽtia indigentẽ, semperq; passionis expertem, nec aliquãdo deprauatam, tametsi Timæus essentiã animæ nostræ nõ ex primis ait omnino generibus constitutam, quemadmodum superiores animas, sed ex secundis tertiisve compositã. Et Socrates in Phædro inquit, vires nostras esse boni cõtrario mistas, dissensionisq; mutuæ plenas. atq; hanc ob causam aliquando meliores, aliquando deteriores superare solere. Quid plura? nónne ipse inquit, aurigã quoq; nostrum aliquando deprauari, scribẽs videlicet prauitate ipsius aurigæ multas animas claudicare? multas item plures perdere pennas? sed quidem aurigæ ia potestate

testate in nobis est antiquius. Hæc vtique est, quæ reminiscitur diuinorum, vtiturq; secundis, tertiisq; viribus, vt ministris, quod planè docemur in Phædro. Profectò, sicut diximus, mensuras animæ conseruare debemus, rationesq; perfectionē, & profectum animæ assignantes, neque ex corporeis, neque ex diuinis traducere, vt ita Platonis simus interpretes: neq; ad opinionem propriam philosophi verba detorqueamus. Postquam igitur anima aliquando imperfecta est, rursumq; perficitur, & obliuionem patitur diuinorum, & iterum recordatur, cōstat & tempus ad perfectionem ejus conducere. Quo enim pacto ex imprudentia ad prudentiā transfertur, & in virtutem à prauitate, nisi per tēpus mutationes efficeret? Omnis enim mutatio spatio tēporis agitur. Hæc vtiq; dicta sint de perfectione communiter animarum. Ex his autem accipiamus, oportere eum, qui istum norit, ex ignorantia in cognitionē ejus aliquando pertransisse, neq; semper ipsam justi rationē in promptu prorsus habere, quemadmodum illi nobis superiores: imperfecti nanq; ab initio nascimur. neq; rursum propter ipsam mutationem corporis, cognitionē quoq; justi nobis obtingere. Nō est enim essen-

tia

tia nostra corporea, nec materialibus constituta. Necesse est omnes animæ mutationes tempore mensurari. Vnde & Aristoteles in anima mutationem secundùm actus, & habitus, eorumq; opposita collocat temporalem. Quòd igitur anima conjuncta corpori, & à prauitate, ignorãtiaq; transiens in opposita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam verò animam ipsam seorsum in se manentem arbitrantur ad agendũ tempore non egere, sed contra tempus ex ipsa creari. hoc autem arbitror aliquam rationem desiderare. Duplex enim tempus est, vnum quidem vnà cum naturali vita, corporeóq; vniuersi motu natum: alterũ verò per incorpoream vitam procedens. Hoc igitur animarum quoq; diuinarum circuitus dimetitur. Rursumq; animarum nostrarum actiones perficit etiã separatas, secũdùm verò tempus vnà cum naturali vita porrectum vitam quidem nostram vnà cum corpore actam metitur, vitã autem ipsam animæ secum ipsa viuentis nullo modo. Est tamen aliqua in nobis scientia ante omne tempus: fit & aliqua tempore. Socrates igitur scientiam secundùm actum expressam spectans, inquirit, quodnam ante hanc tempus extiterit. Alcibiades autem

tem sciētiam saltem possidens in essentiā positam, propter quam putat etiam scire, quæ nescit, nequit assignare tempus, quo primùm acceperit eam: ab æuo enim hāc habemus. Quapropter si alter quidem de alia scientia loquitur, alter verò de alia, vera sunt vtraq;: scilicet & tempus scientiam præcessisse, & non habere in promptu tempus, quod affirmes scientiam præcessisse. ante enim scientiam nondū consummatam tempus est nullum. ante verò scientiam actu perfectam tempus extitit.

Multi gradus, per quos à multitudine ad vnum ascendimus contemplando.

PLato, & Pythagoras jubent fugere multitudinem, vt veritatem simplicissimam consequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam distrahentis, atque fallentis: interioris quoque populi multitudinem multò magis. hæc enim magis distrahit, atque fallit. Primam ergo fugito variam affectuum multitudinem: secundò sensuum: tertiò imaginationum: quartò opinionū inde pendentium. omnis enim multitudo jam dicta tam in se diuersa est, vt alia aliis in qualibet contraria sint. vnde præstat ad scientias se conferre, in quibus multitudo

jam

jam contrarietatem habet nullã. Nam etsi affectus affectibus contrarij sint, sensus quoq; sensib⁹, imaginationes imaginationibus, opiniones opinionibus, nulla tamen scientia scientiæ contraria reperitur. In hac igitur propositionum, notionumq; multitudine, cõgregemus in vnum scientiarum quoque numerum, vno quodam vinculo connectamus. Tantò enim abest, quòd inuicem contraria sint, vt etiam notio notioni seruiat, scientiæq; inferiores omnes superiori ministrent, habeantq; sua ab illis exordia. Oportet hîc insuper à multis scientiis, quæ præsupponunt vnã, ad ipsam vnam se conferre, nullam vlteriùs supponentem, atque ad hanc primam omnes rite referre. Post verò scientiam, ejusq; studium, expedit jam deponere compositiones, & diuisiones, multiformesq; discursus, atq; illinc ad intellectualem vitam, simplicesq; intuitus, & perceptiones ejus ascendere. Scientia enim non est summus cognitionum apex, sed super eam est intellectus, non intellectum inquam duntaxat ab anima separatum, sed ipsam quoq; illustrationem animæ illinc infusam, de quo & Aristoteles ait, intellectũ esse, quo terminos cognoscimus. Atq; Timæus hunc ipsum inquit, in nullo vn-

quam alio præterquam anima fieri : ad intellectum igitur hunc ascendentes vnà cum hoc intelligibilem essentiã contemplentur. Perceptionibus videlicet indiuiduis, atq; simplicibus indiuisa, simpliciaq; entium genera speculantes. At verò post venerabilẽ intellectũ, ipsam deniq; summam animæ (vt ita dixerim) existentiam, per quam vnum sumus, & sub qua vnitur multitudo nostra, suscitare fas est. Quemadmodũ enim per intellectum nostrũ diuinum tangimus intellectum, sic & primum vnũ, à quo omnibus inest vnio, per vnum, & tanquam essentiæ nostræ florem attingere licet. per quod sanè nostrũ vnũ diuino maximè jungimur. Simili nanque simile vbicunq; comprehẽdi potest: scibilia quidem scientia, intelligibilia intellectu : vnitissimæ entium mensuræ animæ vnitate. Iam verò hæc vnitas, perq; ipsam actio, est actionum nostrarum summa: diuini per hanc efficimur, quando videlicet omnem multitudinẽ fugientes in ipsam vnitatẽ nostram confugimus, vnumq; efficimur, & vniformiter agimus. Hactenus fugiendam multitudinem admonuimus per gradus cognitionũ ordine procedentes : deinceps per gradus cognobilium ad idẽ comprobandũ similiter proceda

cedamus. Sensibilia fuge omnia, congesta enim sunt, & diuidua, ac penitus mutabilia. ideoq; syncera notitia teneri non possunt. ab his igitur ad essentiam incorpoream te transferto. Omne nanq; sensibile habet aduentitiam vnitatē, perq; seipsum est dispersum, & infinitate plenū. propterea & bonum ejus est partibile, & aduentitium, & à semetipso distans, atq; diffidens, atque in sede residens aliena. Quum verò ascenderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, conspicies animalem illum ordinem super corpora mobilem quidem ex seipso, per se agētem, in se, & ex se suam substantiam possidentem, multiplicatum tamē, anticipantemq; in seipso apparitionem quandam essentiæ, circa corpora diuidendæ. Ibi sanè videbis rationum plurimas habitudines, proportionesq; varias, & vincula multa. Item tota quædam, & partes, & circulos animales, varietatem virium multiformē. Præterea animarū perfectionem non æternam, non simul totam penitus consistentem, sed euolutam tempore, & in discursionibus se versantē. talis enim animæ natura est. Post verò multitudinē animis competētem te confer ad intellectum, & intellectualia regna, vt rerum possideas vnitatem. ibi quidem

naturæ illius contemplator esto. Spectato manentem in æuo naturam, vigentem vitam, intelligentiam vigilantem, cui nihil deest vitæ, quæ ad perfectionẽ suam curricula temporis non desiderat. Vbi hæc inspexeris, & quanto interuallo animis sunt meliora, quære deinceps num aliqua ibi sit multitudo: & intellectus, quum sit vnus, nunquid sit etiam vniuersus. Item, quũ sit vniformis, an sit insuper multiformis. Inuenies quidem ita se habere. Quũ ergo perspexeris intellectualem illic multitudinem, quamuis indiuiduam penitus, & vnitam, ad aliud rursum principium te traducito, atque superintellectuales essentias, vnitates earum considerato, ac denique vnitatẽ ab omnibus absolutam. hucusq; profectus, omnem multitudinem dereliqueris, & ad ipsius boni fontẽ jam perueneris. Quum per hæc pateat perfectionem animæ cõparari ex eo propriè, quòd omnem, & externã, & internam, & ipsam vniuersi multitudinem fugiamus: hinc quoq; concludere possumus, animas nostras non à sensibilibus cognitiones duntaxat colligere, nec à rebus particularibus atq; diuisis, ipsum totum vnumq; inuenire, sed ex intimis promere disciplinam, & quod in rebus apparẽtibus imperfectum est,

est, emendare. Non enim decet existimare ea, quæ re vera non sunt, esse præcipuas causas cognitionis in anima existentis: & quæ inter seipsa dissident, indigentq; rationibus, & argumẽtis animæ, ambiguaq; sunt, scientiam omnino præcedere eodem modo manentem: neque etiam quæ variè permutantur rationes in vno consistentes progenerare: neq; indeterminata determinatæ intelligentiæ causas esse. Non igitur à multis, sempiternorum veritatẽ accipere decet: neq; à sensibilibus vniuersalium judiciũ, atque discrimen, neque à rebus ratione carentibus judicium, sententiamq; bonorum: sed oportet animam se ipsam ingredientẽ, ibi verum, bonumq;, ac veras rationes omniũ perscrutari. Plena enim est horum animæ ipsius essentia, delitescunt verò ex obliuione genesica. Quærit igitur anima verũ, exteriora spectãs, ipsum interim essentia possidens, bonumq; foris explorat, se ipsa deserta. Hinc igitur sui ipsius cognitionẽ exordiri quisque debet. Si enim in hominum multitudinem intuitũ distrahamus, nunquã vnam eorum speciem discernemus, obscuratam videlicet multitudine, diuisioneq;, & discordia, mutationeq; multiplici eorum, qui speciei participes sunt. Sin autẽ in nosipsos

aciem conuerterimus, hîc vtique & rationem vnam, & naturam vnam hominum speculabimur à disturbatione semotā. Meritò itaque Socrates longè segregat animam à multitudinis conspectu cognituram: quid re vera sit homo, opinionesq; contemplationis hujus impedimenta redarguit. Multitudo nanque impedimento nobis est ad animi conuersionem in se ipsam, atque ad vnius speciei notitiam. Hîc enim varietas obumbrat vnum, alteritas obscurat identitatem, dissimilitudo obfuscat similitudinem. nam circa materiam species sunt confusæ, & meliora deterioribus sunt commista.

Vita propriè naturalis animæ, non est in corpore terreno, sed sublimi, ideo formæ omnes hîc ægrotant, atque delirant.

NEmo mirari debet, si quum dicamus, quod est naturale, frequentius esse eo, quod præter naturam. & hoc quidem contrahi in angustum: naturale verò per vniuersum amplificari. hominum tamen plurimos, ignorantes esse fatemur, & malos, contrarios autem quampaucissimos. Non enim naturale est animis vnà cum corporibus vitam degere, & in generatione versari: sed contra separata, immaterialis, incorporea vita potius est animis

consen

consentanea. Quando igitur in generatione versantur, similes sunt hominibus pestilẽtem habitantibus regionem: quando verò extra generationẽ viuunt, vt Plato inquit, similes sunt prata colentibus. Quemadmodum igitur non est mirãdum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere quamplurimos, paucissimos verò naturalem valetudinem conseruare, sic & animas in generatione positas plurimas quidem obnoxias passionibus, atque prauas esse mirari non debes. Contra verò stupendum foret, si animæ ejusmodi corporibus inuolutæ his nodis adstrictæ, tãta circunfusæ mutatione aliquando sobriæ, puræ, imperturbatæ reperiãtur. nónne stupendum est animam immaterialiter in rebus materialib᷒ viuere, & in caducis incontaminatã se alicubi conseruare? atq; quũ jam ejusmodi pocula biberit, non esse his pharmacis consopitam? Re enim vera obliuio, error, inscitia pharmaco cuipiam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem, secundùm vitam esse lupos, multos verò porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circunfusos? quum terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium: animæq; multę ob immoderatam

ratam concupiſcentiam venenoſis inescatæ ſint poculis: illud autem, illud potiùs admirare, ſi qui inter mortales vſquã reperiantur ejuſmodi potionibus non permulcti, non etiam irretiti, ſi qui Mercurij munere freti in rationem, ſcientiamq; ſe conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, ſi in tartaro proſpexeris animas cruciatas, (talium enim ille locus,) ſic etiam ſi in generatione viuẽtes animæ plurimæ perturbatæ, ſint ignaræ, dementes. tales enim animas deſiderat generatio. Sicut igitur in cælo quidem bonę ſunt omnes, in tartaro autem omnes improbæ: ſic in generatione plures quidem prauæ ſunt, pauciores autem probæ. Generatio enim non ad extremorum melius, atq; diuinius declinat, ſed deterius.

Malus neque cum alijs conſentit, neque ſecum.

IMprobus ſecũ ipſe conſentire non poteſt. Neceſſe enim eſt, tum propter naturam rationalem videre quodammodo verum, tum propter imaginationem perturbatam, plurimum ignorare, ſecumq; diſſidere. Declarat hoc pœnitentia remiſſis perturbationibus veniens. Intemperatus igitur propter intelligentiam diuinitati cognatam, diuina quandoq; cogitat, atque

atque loquitur: sed propter concupiscentiam, imaginationemq; perturbatã à temperantia diuina longè discedit. Cùmque semper secum ipse pugnet, nimirum cum aliis consentire non potest.

Quicunque sciunt aliquid, circa illud omnino consentiunt.

OPortet eos, qui sciunt aliquid, circa illud esse concordes. Cujus quidem concordiæ causa prima est ipsa rerum determinata natura: secunda, quòd ipsa cognitionis judiciaria sunt eadem apud omnes: tertia, quòd in primis principiis, intellectus ad seipsum est vnitus. Ideoq; quicquid est, intelligentiæ compos est, & particeps vnionis. Scientia quidem illustratio quædam est, ex intellectu dependens: concordia verò illustratio est, ex vnitate procedẽs. Est enim vnio differentium. Necesse est igitur scientiæ ejusdem participes inuicem consentire.

Quisque nostrum est anima, & hac in se habet species omnes diuinas, atq; naturales.

TOtum Platonis consilium hoc in libro est, nos in ipsam nostri reuocare cognitionem, atq; demonstrare essentiam nostram in speciebus, rationibusq; consistere. Atq; scientias omnes ex se ipsa produ-

producere, & in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Perfecta quidem nostri cognitio foret ab essentia vires, ab his actiones dijudicare. Cognitione verò nostri communione potimur, ex actionibus vires, ex viribus essentiam animæ cognoscentes: hæc quidem tria inuicem in anima confluunt. Nam & essentia ejus est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit, secundùm actum. hæc autem essentiæ fit cognata, secundùm ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri videtur.

Animalia quidem ratione capta, impulsu gubernantur externo, & aliunde curantur, ea videlicet conditione, qua mouet ipse motor, orbata scilicet ea facultate, qua aliquid seipsum ducere valeat, atque seruare. rationalis autem anima propter ipsam per se mobilem, & per se operantem proprietatẽ suapte natura potest circa se ipsam agere, seq; mouere, bonumq; sibi ipsi præbere. Iam verò purificatio nobis non accidit ab externis, sed ex intimis animæ ducit originem. Omne namq; malum ab externis accidit, atq; est animæ

animæ peregrinum, ex intimis verò bonum. anima enim naturaliter est boniformis. Et quanto sit perfectior, tanto vitam sibi vendicat ex se mobilem, quippe quũ fiat aliunde mobilis ob corporale commercium, & effectum. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appositum extra ipsam, sicut sensibilia, & imaginatione percepta. Sola verò illa sunt in ipsa, quæ ab ipsa in ipsam fiunt, ab eaq; producuntur. Purgatur igitur ex seipsa, quandoquidem ratio à seipsa incipiens, desinit in seipsam. Hac igitur ratione rectè intelligitur, quod Socrates ait, scilicet inter disputantes, dicentem esse propriè, qui respondet. Hic ergo si redarguitur, redargutus verò purgatur, certè, dum purgatur, se ipsum purgat, & ab ignorantia liberat, redargutionem adhibens ipse sibi. Quod quidem naturæ animæ se mouenti consentaneum est. Quod sanè dictum confirmat etiam illud, disciplinas esse reminiscentias: quod enim respondentes ex se ipsis omnia dicant, maximum est reminiscentiæ signum, animas videlicet rationes, sermonesq; ex se ipsis promere, atque solo suscitante quopiam indigere. Neque esse tabellas vacuas literarum, quæ extrinsecus figuras accipiant: sunt enim semper inscri

inſcriptæ, & ipſe ſcriptor eſt intus. Neque tamen omnes inſcripta legere poſſunt, vel quod inſcripta ſint, cognoſcere: quippe quũ ob geneſicam obliuionẽ oculus earum ſit ſordidus circumfuſus, atq; ex ipſa obliuione in paſſiones inciderint. Solum igitur opus eſt auferre, quod obſtat appoſitum. non autem neceſſaria eſt extrinſecus injecta notitia. habent enim animæ in ſe januas veritatis, ſed terrenis, materialibusq; ſpeciebus obcluſas. Siquis igitur diligentiſſimè res demonſtret, animæ incitatæ quidem aliunde, promentes autem ex ſe ipſis ſcita reſponſa, ex hoc ipſo declarant verũ eſſe Platonicum illud, animam omnia noſſe, ſoloq; indigere quodam ad reſpondendum extrinſecus incitãte. Præterea, quòd aliquis, quum eruditur, ipſe ſe ipſum purget, dæmonicæ poteſtatis eſt opus. nam dæmones non extrinſecus in nos agunt, ſed tanquam ex puppi nos intus dirigunt, & gubernant. neq; nos purgant tanquam corpora quædam aliunde mobilem nacta naturam, ſed curant tanquam mobiles ex ſe ipſis. Hac enim ratione tamen & bona præbent, & paſſiones expurgant. Socrates igitur vicem boni dæmonis agens, oſtendit adoleſcentem non tam ab alio, quàm à ſe ipſo redargui.

Quare

Quare malus, & ignorans secum & cum alijs dißideat. quare bonus consentiat, & scientes inter se sint concordes.

COntingit meritò plerisq; ad se ipsos discordia frequens: quoniam aliqua quidẽ à sensibus intromittunt, aliqua rursum ab imaginatione, aliqua ab opinione frequenter, nonnulla ab ira, à concupiscẽtia multa. Non enim solùm ex opinionibus tales quædã passiones mouẽtur hominibus, sicut Stoici tradunt, sed etiã contra propter passiones quasdã, & impetus, opiniones sæpe permutant, quandoq; ex optimis pessimas sæpe reportant. Hi ergo à multis principiis, atq; potentiis, & his quidem deterioribus, multiformes in se motiones accipientes, nimirũ animam dissidentem habent, atque discordem. Scientia verò præditi ab vno quodam superiore principio cognitionem suscipiunt vniuersam. intellectus enim eis principia tradit. Iam verò omnes sententiæ veræ, filiæ sunt intellectus. Quũ igitur à tali quodã principio simplicitate procedant omnes, meritò omnes inuicem sunt concordes.

Qui putant hominem esse ex anima, corporeq; compositum, consequenter vtile ab iusto se jungunt: qui verò hominem esse animam, conjungunt.

VTrum idem sit justū, atq; vtile, cæteri quidē dissentiunt. Platonici verò idē esse cēsent. Nam Epicurei sanè, & Stoicorum quidā, finem nostrum ponētes ipsum secūdùm naturā viuere, atq; Peripatetici, qui bonum nostrū ex necessariis cōplent, non facilè possunt idem esse justum, atq; vtile cōfirmare: similiter & quicunq; hominē aiunt esse corpus animatum, vel ex corpore, animaq; compositum. Vulnera enim, cædesq; fugiet aliquis, vel injustè, vt animal cōseruetur. quippe quū cujuslibet animalis bonū sit secundùm naturam se habere, & in hoc habitu cōseruari, hîc igitur vtile dissentit à justo. Quicunq; verò finē ipsum in anima collocāt corporeis non egentē, hominemq; ipsum esse putāt animam vtentē corpore, hi certè justum, atq; vtile facilè judicāt esse idem. Vtrunq; enim in anima ponūt, & passiones instrumētorum ab ipsis vtentibus esse sejunctas intelligunt. Argumentatio verò probans justū esse vtile ita procedit: Omne justum, est pulchrū, omne pulchrū bonum: omne igitur justum, bonū. Atqui bonum & vtile idem est, omne igitur justum est vtile.

Anima contrahit in se speciem rei, cui adhæret: item de vehiculis diuinarum animarum, atq; nostrarum.

Animæ

ANimæ, species etiam eorum sibi contrahunt, quibus ipsæ se conjungunt: nempe quando se assimilant intellectui, mox immutabilitatem secundùm opiniones, atq; vitam sibi vendicant: quando verò generationi se copulãt, nouitatem vbique sectantur, & tum in has, tum illas feruntur opiniones: rationesq; ipsas animæ semper stabiles minimè sentiunt. Significat inter hæc Plato generosiores, & ingeniosiores animas intelligentiam habentes puritatis deorum inuiolabilis, atq; hanc ipsam suo idolo inserentes, etiam circa apparentem puritatem quodammodo occupari solere. Quandoquidem & diuinorum indumentorum inuiolabilis essentia est, & immaterialis est puritas, quã sanè oportet animas induere, sua videlicet indumenta cognata purgantes, vestésque suas incontaminatas à generatione seruantes, neque totum in externarum vestium puritate ponentes.

Scientia vna in se manens implet multos non diminuta: hinc conijcimus animam esse à corpore separatam.

EIusdem scientiæ minus est vni persuadere, atque multis: in qua quidem Platonica sententia quasi quidam hymnus, &

celebratio ſcientiæ cõtinetur hunc in modum: quanta & qualis vnaquæq; ſcientia ſit, hinc apparet, quòd intellectus ipſius imitatione eadem ſcientia vnumquemq; implet cognitione, cunctosq; ſimul. eſt quidẽ indiuiſibilis, & confidens in ſeipſa, & interim omnia participãtia ſui perficit inſtar mentis, quæ quidem ex ſe tradit omnibus interim ab vnoquoque ſeorſum. Hæc vtique eſſentiam noſtram judicant à corpore ſeparatam, & in ſeipſam manentem. ſiquidem ſcientia, quæ perfectio noſtra eſt, talem poſſidet facultatem: corporeæ nanque potentiæ quando ſe tradunt, ipſæ ſe minuunt. Scientia verò vna, eademq; permanens indeminuta ſufficiens vni, multisq; pariter ſeipſam exhibet. & anima igitur ſimiliter eſt toti corpori præſens, omnibusq; membris, quamuis alia aliter membra participent.

Propheticus eſſe aliquis ſine ſcientia poteſt. propheta verò certò ſcit quod pronunciat.

VBi Plato ait, vaticinatores, ſignificat illum opinione quidem non ſcientia, quod ibi prænunciat præſagire: nam vaticinales quidem non ſcientia præditi ſunt, ſed opinione feruntur: qui verò nõ ſolùm vaticinatores, ſed etiam vates ſunt, jam ſcien

ſcientia potiuntur, potioremq; humanam ſcientiam habent. Significat etiã generoſiorũ animarũ impetus, atq; motus quodammodo à ſuperis ſuſcitari. propterea quòd etiam præter opinionem agant, ſæpe etiam ſi abſque ſcientia operentur.

Bonum, pulchrum, iuſtum, ſuperintelligibiliter intelligibile, intellectuale, eſſentia, vita, intellectus.

INter principia rerum ipſum bonum ſupereminet pulchritudinem, & pulchritudo iuſtitiam: bonum nanq; ſuper intelligibilia extat in loco inacceſſibili ſitum. pulchritudo verò occultè quidem in primis intelligibilibus permanet. Explicatiùs autem in ipſo ordinis illius fine. Iuſtitia deniq; vnitè quidem in primo intellectualium ordine permanet: conſequenter verò in calce intellectualis deorum proceſſionis effulget. Rurſum ipſum quidem bonũ regnat in diis, pulchritudo in mentibus. Iuſtitia regnat in animis, quapropter & iuſtum quidem pulchrum eſt. Non tamen omne pulchrum eſt & iuſtum: ſed ipſa pulchrorum cauſa iuſtitiã antecedit. item, omne pulchrum bonũ, fons autem bonorum omnium præcedit omne pulchrum. Rurſum, iuſtum quidem eſt bo-

num per mediam pulchritudinem bono cõjunctum, bonum verò ſuperius eſt ambobus. Sic vtique inuenies rerum etiam extrema conſiderãs. Materialis enim cauſa, quamuis bonũ aliquid ſit, turpe tamen eſt, atq; deforme, vnius particeps quidem eſt, ſpeciei tamen expers. quod verò ſenſibile eſt, pulchritudinis quidem veſtigia poſſidet, juſtitiæ verò nequaquã. Hinc in Phædro Socrates ait, inter caducas imagines nullum eſſe juſtitiæ, temperantiæq; ſplendorem: pulchritudinem verò ſolam priuilegium id habere, vt euidentiſſimè pateret vbique, & deſiderabiliſſima foret. Vbi igitur juſtum eſt, ibi pulchrum: vbi pulchrum, ibi bonum, ſiue prima principia ſpectare volueris, ſiue principiorum illuſtrationes vſq; ad extrema porrectas. Ipſius quidẽ boni omnia participia ſunt. omnium enim eſt principium. pulchri verò ſola, quæ aliquam habent ſpeciem. juſtitiæ deniq; ſolæ animæ ſunt participes. Iam verò in medio rerum omnium centro quale eſt anima, hæc omnia inuicem connectuntur: bonum, juſtum, pulchrum: & bonum quidem ipſius eſt pulchrum, atque juſtum. Iuſtum quoque ſimul & pulchrum eſt, & bonum: pulchrum ſimiliter & bonum eſt, & juſtum. Neque ſolùm in ejuſm

ejusmodi trinitate est hic sermo verus, verùm etiam in aliis quoq; multis. Quemadmodum inter principia ipsum ens præcedit vitam, vita mentem: similiter etiam in effectibus, vbi non omne cõpos entis, compos est & vitæ: neque viuens omne statim est mente præditum, sed vicissim intelligentia omnia viuunt, atque sunt: viuentia verò sunt, quoque viuendo. Quum verò talis sit in extremis, per trinitatem ejusmodi differentia in anima confluunt, vbi ens quidem, & vita, & intellectus existit. vita verò & intellectus est, & essentia. Intellectus autem, & essentia similiter est & vita. vna enim simplicitas est in anima, vna substantia, neque esse, neque viuere, neque intelligere, ibi est aduentitium. Sed intellectus quidem ejus est essentialis, & viuens, vita quoque intellectualis est per essentiam. Essentia deniq; intellectualis, & viuens. vbique ergo est omnia, & ex omnibus vnum simili ratione: & bonum ejus pulchritudine, & justitia pollet: & pulchrum est bonum, atq; justum: rursumq; justum est bono, pulchroq; refertũ: subjectum sanè vnum est, rationes verò diuersæ. vbi nos neque ipsam trium horum identitatem secundùm rationes consideramus, neq; alteritatem secundùm subje-

ctum existimamus, sed rationes quidem eorum differentes inter se conseruamus, vnum verò subjectum. quamobrem vbiq; per actiones animæ inuicem ista concurrunt: sicut enim rationes quidẽ virtutum sunt differentes, vnum verò compos est cunctarum, neq; fieri potest, vt sis justitiæ particeps, & temperantiæ vacuus; vel duo hæc quidem habeas, cætera verò non habeas: sic & ejusmodi trinitas sibiipsa connectitur, & omne quidem bonum simul & pulchri compos est, & justi, similiterq; de cæteris. propterea Socrates justum bonum per pulchritudinem copulauit. Hoc enim est competẽs eorum medium simul, atque vinculum. Timæus autem ait pulcherrimum esse nodum, qui & seipsum, & colligata, quam maximè cõficit vnum. Memento verò ipsi quidem bono, malum duntaxat esse contrarium, bonum verò nequaquam. ex quo apparet cõcordia inuicem esse bona: malo autem & malum, & bonum pariter aduersari.

Probat omne iustum ipsa eius natura pulchrum esse atq; bonum.

OMne justum esse pulchrum sequentibus rationibus cõfirmabimus, quũ anima sit multitudo quædam, atque in ea hoc

hoc quidem primum sit, illud verò medium, illud autem vltimum. dic age, quando justitiam in ea fieri dicimus, an quando medium, aut vltimũ superioribus dominari conatur, an potiùs quãdo primum medio, mediũ imperat vltimo? At si tunc, quando deteriora melioribus præualent, non vlteriùs erunt deteriora natura talia. Illud enim cui cõpetit dominari, melius est, honorabiliusq; natura. si igitur impossibile est idem naturaliter esse melius, atq; deterius: oportet justum tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum est, vitæ totius habet imperium. medium verò subditum meliori præualet vltimo. Tunc enim vnaquæq; pars animæ, quod sibi conuenit, habet. primum quidem regnans: secundum verò stipans: vltimum denique meliori ministrans. Ipsum itaque justum natura distributiuũ est ejus, quod conuenit parti cuilibet animæ. Et officij proprij conseruandi vnicuiq; causa, propriæq; dignitatis distribuendę, atq; ita totius ordinis conseruatio. ordo verò, moderatioq; hujusmodi naturæ conueniens naturaliter pulchra est. Est igitur justitia causa pulchritudinis, atque pulchra. Est autem duplex justum, vnum quidem in contractibus, quod arithmeticam conser-

 uat

uat æqualitatem : alterum verò in distribuẽdo versatur in geometrica æqualitate consistens. Tum igitur arithmeticam seruat æqualitatem, ne socium suo in contractibus defraudemus, plus videlicet quàm dederimus, ipsi recipientes. Tùm verò inæqualibus distribuit inæqualia pro dignitate cuiq; geometrica proportione seruata, vt quemadmodum differunt inter se personæ, sic & differant inter se distributa personis: itaq; omne iustũ, sicut diximus, est æquale : omne autẽ æqualẽ, pulchrum. nam inæquale incompositum est, & turpe. iustum igitur omne pulchrum. Præterea tunc est in corporibus pulchritudo, quando superat forma materiã ipsa nanq; materia deformis est, & turpis : & quando forma superatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate repletur, & quasi informe quiddam euadit, facta videlicet similis subiectæ naturæ. Si igitur & in anima, quod intellectuale nobis inest, vicem gerit formæ, inrationale verò materiæ (nam intellectus, & ratio in ordine termini computantur) inrationale verò in genere indefiniti locatur (natura enim indeterminatum est, expersq; mensuræ) necessarium est, in anima quoq; tũc pulchritudinem effulgere, quando ratio

quidem

quidem regnat, species verò vitæ ratione carentes rationi subdũtur. at verò justum ipsum rationi quidem dat imperium, inrationali deputat seruitutem. vtriq; enim, quod sibi consentaneũ est, attribuit. principali quidem principatum : inferiori verò designat obsequium. Quandoquidem in opificio mundi inrationale nobis est subditum, & rationi nobis insitæ inrationale subjicitur, vt vehiculum ipsum. itaq; justum naturaliter pulchrum est, & pulchritudinis animæ causa. Item justum quid perfectum est, atque definitum. nam injustum imperfectum, indefinitumque censetur, atque infinitum vagatur, nec vsquam sistit gradum præuaricans justitiæ terminum. ipsum ergo justum, cuicunq; adest, mensuram, terminumq; imponit, atq; ita omnia perfecta facit. Quũ itaque tale sit, meritò pulchram efficit animam. Id enim, quod perfectum est atque mensuratũ, naturaliter pulchritudo consequitur, sicut immensuratum, indeterminatumq; deformitas comitatur. justum igitur est natura pulchrum. denique ipse mundi faber totum hoc per justitiam exornauit. pulcherrimo enim nodorum omnium nodo deuinxit mundũ, indissolubilemq; effecit, propter proportionis analogicæ

logicæ potestatem continentem ipsum, sibiq; amicum vndique facientem. quod autem est simile mũdo visibilium omniũ formosissimo, nimirum est ipsum quoque pulchrum. quod igitur justum est, necessariò est & pulchrum.

Omne pulchrum naturaliter est bonum, omne turpe malum, atque vicißim.

OMne verò pulchrum esse bonum, ita probamus. Constat pulchrum esse amabile suapte natura, quandoquidem & extrema pulchritudo diuinę pulchritudinis imaginem ferens, est amabilis, primoq; aspectu animos ad se mouet. Quod confirmatur in Phædro. Re enim vera καλὸν id est pulchrum, siue dicitur διὰ τὸ καλεῖν, id est quia prouocat animas, siue διὰ τὸ κηλεῖν, id est quia permulcet intuentes, certè secundùm naturam est amabile. Quapropter & amor ad pulchrũ dicitur amantem ducere. Quicquid autẽ est amabile, est appetibile. est enim amor appetitus aliquis alicujus robustus, atque vehemens. Et quicquid amat, appetit aliquid quo & indiget. Omne verò appetibile est & bonũ, siue re vera bonũ, siue apparens. Pleraq; enim non bona expetenda nobis occurrunt, quoniam appetẽtibus se offerunt

runt tanquam bona. Demonstratum est autem à Socrate in Memnone, manifestè fieri non posse, vt qui malum, quale sit, nouerint, ipsum appetant. Appetibile igitur omne bonum est. Ac siquidem appetibile sit principaliter, bonū quoq; principaliter erit. Sin autem apparens appetibile, tale etiam erit bonū. omnino autem in quolibet terminorum hoc est apponēdum, scilicet aut apparens, aut re vera. Si enim pulchrum, & apparens, certè & amabile & appetibile, bonumq; pulchro ejusmodi consors. Sin autē natura pulchrum est, & amabile, bonum quoque similiter. Atqui quidnam erit appetibile, nunquid malum? At impossibile est, vbi notū fuerit, esse alicui expetendum: omnia enim bonum appetunt, ad malum autem appetitio nulla fertur. sed neque etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neque sit bonum, neque malum: quod enim tale est, gratia alterius agitur, nullusq; finis existit. omne autem appetibile finis. atque siquid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, desideratur vt bonum: & si quid non pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur vt pulchrum. Si igitur omne pulchrum est amabile, omne amabile est appetibile, omne appetibile bonum: consequent

quenter omne pulchrum eſt bonum,atq; viciſſim,omne bonum appetibile: appetibile eſt amabile:ſiquidem amare eſt vehementer appetere. vnde in Sympoſio Socrates ait bonum amabile eſſe ſicut pulchrum: ſi inquam omne bonum eſt appetibile,appetibile rurſum amabile,amabile verò pulchrum,ſequitur vt bonum omne ſit pulchrum. Neque nunc nobis objiciat aliquis,ipſum bonũ eſſe ſuperius pulchritudine, neque rurſum duplex eſſe, quod amabile dicitur: non enim nũc de primis rerum principiis diſputamus, ſed de iis, quæ nobis inſunt, pulchris, atque bonis: quod igitur in nobis eſt bonum,ſimul eſt appetibile,& amandum.Per amorem igitur id comparamus, & poſſidemus: per amorem inquã,ſtudiumq; propenſum.ac, ſi quis ſeipſum animaduerterit,planè perſpiciet, ejuſmodi bonum acriores nobis amores inferre, cognoſcet, quàm pulchra ſenſibus manifeſta: quod igitur eſt bonũ, eſt & pulchrum. Quapropter Diotima præcipit amatoribus,vt poſt occurrentem ſenſibus pulchritudinem,ſe ad pulchritudinẽ transferant actionibus,officiis,ſcientiis,inſitam,ibiq; amatorium animæ oculum vehementer exerceant. Deinceps verò ad intellectum, ibiq; præcipuam, diuinamq;

namq; pulchritudinem dominantem, tanquam ipsum re vera pulchrum in nobis animæ vigeat. Quid enim in nobis est virtute, & scientia pulchrius? Quid cõtrà, vitio, & ignorantia turpius?

Homo est anima vtens corpore, vt instrumento. Mala ergo corporis non pertinent ad animam, hominemq;, sicut neq; mala instrumentorum, ad artificem: atque artem.

FAlsò plerīq; putant vulnera, mortemq; mala. quid enim horum nobis est malum? Siquidem non transit in animam, quæ nos ipsi sumus. Neque enim passiones instrumentorum virtutes vtentiũ mutant, neque igitur faber obtusa aliquando seca, artem amittit secandi, neque etiam si in arte fabrili consisteret nostra felicitas, infelicem propterea putaremus fabrum, cui seca defuerit. Iam verò quemadmodum anima instrumentum habet, sic & corpus instrumenta quædam habet, per quæ mouet externa: quorum vitium bonam non lædit corporis habitudinem, similiter & corporis passiones in animam non pertranseunt. quapropter & mors, etsi corporis malum est, non tamen est animæ malum. Si igitur pulchrum quidem

dem actionis est in anima, malum verò interim fit in alio, nondum ostensum est, idem aliquando pulchrum esse, simúlque malum. Licet etiam dialectica ratione distinguere, aliud quidem esse aliquid secundùm seipsum, aliud autem secundùm accidens. Est enim actio fortis, pulchra secundùm seipsam: mala verò, si quando sit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agentem mori. esto enim, si vis, mors è malorum numero. Nō igitur officium forte secundùm hoc ipsum, quod est forte, ideóque & pulchrum, est etiam malum, sed forte per accidens. aliud igitur est pulchrum, aliud verò malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem ostensum est esse aliquando malum, sed per accidens propter obitum. Proinde hominis ignorat essentiam, qui bonum à pulchro secernit. & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit, bonum in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re vera homo ipse est animus, ipse essentia à corpore segregatus, in quo quicquid est, pulchrum est, & bonum est, etiã si inde corporis seqũatur incommodum. Corpus enim non pars hominis, sed instrumentũ: instrumenti verò malum non pertinet ad vtentem.

Quom

Quomodo differant duo hæc, scilicet secundùm seipsum, & qua ipsum.

DIctiones ejusmodi, scilicet, secundùm seipsum, & qua ipsum, etiam apud Aristotelē distinguuntur. Quod enim secundùm seipsum alicui competit, potest ei non competere primo. Quod autē qua ipsum conuenit, præter id, quod conuenit, secundùm se ipsum etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur, si commensurationis animæ causa est, atque ob hoc ipsum dicitur pulchrum, efficitq; , vt melius in anima dominetur deteriori, perficitq; nos, & animæ deformitatem purgat: hac ipsa ratione bonum est, non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrum. si enim qua pulchrum est commensuratum, est & bonum. Bonum enim est mēsura, certè qua pulchrum est, existit & bonum. Similiter turpe, qua turpe, malum est. Nam qua turpe est, informe est, indeterminatum, incompositum, & hac ipsa ratione malum. Qua igitur est turpe, est vtique malum. eadem itaque res, & pulchra semper est, & bona: atque contrà turpis pariter, atque mala. hanc tu regulam hîc mēte teneto, qua & in posterum vsus est Aristoteles. Siqua duo conuertuntur, inuicem eorum quoque op-

posita conuertuntur. si igitur pulchrum, bonumq; conuertuntur inter se, eorum quoq; opposita, malum scilicet, atq; turpe, similiter inter se conuertuntur.

PROCLVS DE SACRIFICIO, ET MAGIA,

Interprete Marsilio Ficino Florentino.

QVemadmodum amatores ab ipsa pulchritudine, quæ circa sensum apparet, ad diuinam paulatim pulchritudinem ratione progrediuntur: sic & sacerdotes antiqui, quum considerarent in rebus naturalibus cognationem quandam, compassionémque aliorum ad alia, & manifestorum ad vires occultas, & omnia in omnibus inuenirent, sacram eorum scientiam condiderunt. agnouerunt enim & in infimis suprema, & in supremis infima: in cælo quidem terrena secundùm causam, modóque cælesti: in terra verò cælestia, sed modo terreno. Nam vnde putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, id est solisequas, ad solis motum solem versus moueri? sed selinetropias, id est lunisequas ad lunã verti? Nempe

pe cuncta precantur, hymnósque concinunt ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia verò sensibili modo. Itaque solisequa quomodocunque potest, mouetur ad solem: ac siquis posset audire pulsationem ab ea in aëre circuitu factam, profectò illum quendam per ejusmodi sonum erga regem suum compositum animaduerteret, qualemcunque potest planta conficere. Quamobrem in terra quidem aspicere licet solem & lunam, sed pro qualitate terrena. In cælo autem plantas omnes, & lapides, & animalia pro cælesti natura vitam habentia intellectualem. Quæ quidem veteres contemplati, alia cælestium, alia terrenorum adhibuerunt, vnde diuinas virtutes in locum inferiorem ob quãdam similitudinem deduxerunt. Nempe similitudo ipsa sufficiens causa est, ad res singulas inuicem vinciendas. Siquis enim canabim, siue papyrum calefaciat, deinde subigat lucernæ proximæ, etiam si non tangat, videbit subitò accensam canabim, quamuis non tetigerit ignem, accensionemq; desuper ad inferiora descendere. Comparemus igitur canabim calefactam, siue papyrum, cognationi cuidam inferiorum ad superio-

ra, appropinquationem verò ejus ad lucernam oportuno vsui rerum pro tempore, loco, materia. Processum ignis in canabim præsentiæ diuini luminis ad id, quod potest capere, accessionem denique canabis deificationi mortalium, materialiumq; illustrationi, quæ deinde feruntur sursum instar accensæ canabis ob quandam seminis diuini participationẽ. Quid verò de Loto dicam? Lotus implicat quidem in se folia ante solis exortum, oriente verò sole explicat paulatim: & quatenus sol ad mediam cæli ascendit plagam, eatenus pandit folia. Quatenus verò à medio petit occasum, gradatim folia contrahit. Videtur hæc non minùs dilatatione, contractioneq; foliorum honorare solem, quàm homines genarum gestu, motuq; labiorum. Non solùm verò in plantis, quæ vestigium habent vitæ, sed etiam in lapidibus aspicere licet, imitationem, & participationem quandam luminum supernorum: quemadmodum helitis lapis radiis aureis solares radios imitatur. lapis autem, qui vocatur cæli oculus, vel solis oculus, figuram habet similem pupillæ oculi: atque ex media pupilla emicat radius. lapis quoque selenitus, id est lunaris, figura lunæ corniculari similis, quad:

quadam sui mutatione lunarem sequitur morum. Lapis deinde helioselenus, id est solaris, lunarisq;, imitatur quodammodo congressum solis, & lunæ, figuratq; colore. Sic diuinorum omnia plena sunt, terrena quidem cælestium, cælestia verò supercælestium, proceditq; quilibet ordo rerum vsq; ad vltimum. Quæ enim super ordinem rerum colliguntur in vno, hæc deinceps dilatantur in descendendo, vbi aliæ animæ sub numinibus aliis ordinantur. Deinde & animalia sunt solaria multa, velut leones, & galli, numinis cujusdam solaris pro sua natura participes: vnde mirum est, quantum inferiora in eodem ordine cedant superioribus, quamuis magnitudine, potentiaq; non cedant. hinc ferunt gallum timeri à leone quamplurimum, & quasi coli. cujus rei causam à materia, sensúve assignare non possumus, sed solùm ab ordinis superni contemplatione. quoniam videlicet præsentia solaris virtutis conuenit gallo magis quàm leoni: quod & inde apparet, quia gallus, quasi quibusdam hymnis applaudit surgenti soli, & quasi aduocat, quando ex antipodum medio cælo ad nos deflectitur, & quandoque nonnulli solares angeli apparuerunt formis ejusmodi

præditi, atque quum ipsi in se sine forma essent, nobis tamen, qui formati sumus, occurrere formati. Nonnunquam etiam dæmones visi sunt solares leonina fronte, quibus quũ gallus objiceretur, repente disparuerunt. Quod quidem indè procedit, quòd semper quæ in eodem ordine constituta inferiora sunt, reuerentur superiora: quemadmodum plerique intuentes virorum imagines diuinorum, hoc ipso aspectu vereri solent turpe aliquid perpetrare. Vt autem summatim dicam, alia ad reuolutiones solis correuoluuntur, sicut plantæ, quas diximus: alia figuram solarium radiorum quodammodo imitantur, vt palma, dactylus: alia igneam solis naturam, vt laurus: alia aliud quiddam. Videre sanè licet proprietates, quę colliguntur in sole, passim distributas insequentibus in solari ordine constitutis, scilicet angelis, dæmonibus, animis, animalibus, plantis, atque lapidibus. Quocirca sacerdotij veteris auctores à rebus apparentibus superiorum virium cultum adinuenerunt, dum alia miscerent, alia purificarent. Miscebant autem plura inuicem, quia videbant simplicia nonnullam habere numinis proprietatem, non tamen singulatim, sufficientem ad numinis illius
aduoc

aduocationem. Quamobrem ipsa multorum commistione attrahebant super nos influxus: atque quod ipsi componendo vnum ex multis conficiebant, assimilabant ipsi vni, quod est super multa, construebátq; statuas ex materiis multis permistas: odores quoque compositos colligentes: arte in vnum diuina symbola, reddentesq; vnum tale, quale diuinum existit secundùm essentiam, comprehendens, videlicet vires quamplurimas. Quorũ quidem diuisio vnamquãque debilitauit, mistio verò restituit in exemplaris ideam. Nonnunquam verò herba vna, vel lapis vnus, ad diuinum sufficit opus. Sufficit enim Cnebison, id est carduus, ad subitam numinis alicujus apparitionem, ad custodiam verò laurus. Raccinum, id est genus virgulti spinosum, cepa, squilla, corallus, adamas, iaspis: sed ad præsagium cor talpæ, ad purificationem verò sulfur, & aqua marina. Ergo sacerdotes per mutuam rerum cognationem, compassionémque conducebant in vnum, per repugnantiam expellebant, purificantes, quũ oportebat, sulfure, atque asphalto, id est bitumine, aqua aspergentes marina. purificat enim sulfur quidẽ propter odoris acumen: aqua verò marina propter igneam

portionem, & animalia diis in deorum cultu congrua adhibebant, cæteraq; similiter. Quamobrem ab iis, atque similibus recipientes primùm potẽtias dæmonum, cognouerunt, videlicet eas esse proximas rebus, actionibusq; naturalibus: atque per hæc naturalia, quibus propinquant, in præsentiam conuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorũ vires, actionesq; processerunt, partim quidem docentibus dæmonibus addiscentes, partim verò industria propria interpretantes conuenientia symbola, in propriam deorum intelligentiam ascendentes, ac deniq; posthabitis naturalibus rebus, actionibusq;, ac magna ex parte dæmonibus, in deorum se consortium receperunt.

*

PORPHYRIVS DE OCCASIONIBVS,

siue causis ad intelligibilia nos ducentibus,

*

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

*

De natura corporeorum atque incorporeorum.

OMNE corpus est in loco. nullum verò eorum, quæ secundùm se sunt incorporea, vel aliquid tale, est in loco. Quæ secundùm se sunt incorporea, eo ipso, quod præstantius est omni corpore, atque loco, vbique sunt, non distanti quidem, sed indiuidua quadam conditione. Quæ secundùm se sunt incorporea, non localiter præsentia corporibus, adsunt eis, quotiescunq; volunt, ad illa vergentia, atque declinantia, quatenus videlicet naturaliter ad ea vergunt atque inclinantur. Sed enim quũ non adsint locali conditione corporibus, habitudine quadam eis adsunt. Quæ secundùm se sunt incorporea, certè non per substantiam, & per essentiam corporibus adsunt.

 Non

Non enim corporibus commiſcentur, veruntamen ex ipſa inclinatione, quaſi momento vis quædam ſubſiſtit inde communicata jam propinqua corporibus. Ipſa nanq; inclinatio ſecundam quandam vim ſubſtituit corporibus jam propinquam.

De natura, & alligatione, & ſolutione animæ.

ANima quidem medium quiddam eſt inter eſſentiam indiuiduam, atq; eſſentiam vera corpora diuiſibilem. Intellectus autem eſſentia eſt, indiuidua ſolum. Sed qualitates, materialesq; formæ, ſecundùm corpora ſunt diuiſibiles. Non omne, quod agit in aliud appropinquatione, & tactu facit, quod facit. ſed etiam quæ propinquando, & tangendo faciunt aliquid ſecundùm accidens, non vtuntur propinquitate. Anima corpori alligatur conuerſione quadam ad paſſiones prouenientes à corpore. Rurſumq; ſoluitur quatenus à corpore nihil patitur. Quod natura ligauit, hoc & ipſa natura ſoluit. Rurſus, quod conciliauit anima, hoc & anima dirimit. Natura qnidem corpus in anima deuincit, anima verò ſeipſam in corpore. Quãobrem natura corpus ab anima ſeparat, anima verò ſeipſam à corpore ſegregat.

Omnia

Omnia quodammodo sunt in omnibus pro conditione eorum, quibus insunt.

NOn ſimiliter omnia in omnibus intelligimus, ſed propriè ſe habet ad omnia vniuſcujuſque eſſentia: in intellectu quidem intellectualiter, in anima verò rationaliter: in plantis ſeminariè, in corporibus imaginariè:in eodemq;(quod his omnibus ſuperius eſt) modo quodam ſuperintellectuali, atq; ſupereſſentiali.

In ſummis eſt vnitas cum virtute: in infimis multitudo cum debilitate.

INcorporeæ ſubſtantię deſcendentes quidem dijudicentur, atque in ſingula potentiæ defectu multiplicantur. adſcendentes autem vniuntur, atque ſimul recurrunt in vnum copia poteſtatis.

De ſpeciebus vitæ.

NOn ſolùm in corporibus æquiuoca conditio eſt, ſed ipſa etiam vita multipliciter prædicatur. Alia eſt enim vita plantæ, animalis alia: alia rurſus intellectualis eſſentiæ, alia tandem naturæ ſuperioris, alia animæ, alia intellectualis: viuunt enim & illa: etſi nullum eorum, quæ ab ipſis exiſtunt, vitam eis ſimilem ſortiatur.

Quæ

Quæ generant, partim conuertuntur ad genita, partim minimè.

OMne, quod sua essentia generat, aliquid se deterius generat. atq; omne genitum ad genitorem natura conuertitur. eorum verò, quæ generãt, alia quidem nullo modo conuertuntur ad genita: alia verò partim quidem flectũtur ad illa, partim etiam non flectuntur. alia tandem solùm deflectuntur ad genituras, neq; interim ad se reflectuntur.

Sensus, imaginatio, memoria, intelligentia.

MEmoria non est imaginationum conseruatio quædam, ἀλλὰ τῶν μελετηθέντων προβαλέσθαι ἐκείνας προβλήματα. sed est ipsas propositiones, siue productiones in actum eorum, quæ meditatus est animus nuper, educere. Anima quidem habet omnium rationes. Agit autem secundùm eas, vel ab alio ad expeditionem ejusmodi prouocata, vel ipsa seipsam intus conuertens ad rationes, & quum ab alio prouocatur, tanquam ad externa committit introducere sensus: quum verò ingreditur in seipsam, ad intelligentias peruenit: neque igitur sensus extra imaginationem sunt, neq;, vt dixerit aliquis, intelligentię quatenus competunt animali:

ſt: neque rurſus abſque inſtrumentorum ſenſualium paſſione ſunt ſenſus, ſic & intelligentiæ non abſque imaginatione. niſi analoga conditio ſit: quemadmodum figura conſequens quiddam eſt ad animal ſenſuale, ſic phãtaſma aliquid conſequens ad intelligentiam animæ intelligentis in animali.

Anima eſt immortalis.

ANima eſt eſſentia inextenſa, immaterialis, immortalis: in vita habẽte à ſe ipſa viuere, atq; eſſe ſimiliter poſſidente.

Paſſio animæ, atque corporis eſt longè diuerſa.

ALiud eſt pati corpora, aliud incorporea. Paſſio enim corporũ cum tranſmutatione contingit: paſſio verò animæ eſt accommodatio quædam, & affectio ad rem ipſam, & actio quędam, nullo modo ſimilis calefactioni, frigefactioníque corporum. quamobrem ſi paſſio corporum cum tranſmutatione fit, dicendum eſt omnia incorporea eſſe paſſionis expertia. Quæ enim à materia, corporibusq; ſeparata ſunt actu, eadem permanent: quæ verò materiæ, corporibusq; propinquant, ipſa quidem non ſunt paſſiua, ſed illa, in quibus hæc apparent, patiuntur. quando enim animal ſentit, anima quidem ſimilis

lis esse videtur harmoniæ cuidam separatæ ex seipsa chordas mouenti contemperatas. Corpus autem simile harmoniæ, quæ inseparabilis inest chordis, sed causa mouendi esse videtur animal, propterea quòd sit animatum, quod quidem simile est musico, ex eo quòd sit concinnum. corpora verò, quæ per passionem sensualem pulsantur, similia contemperatis chordis apparent. Etenim ibi non harmonica quidem separata patitur, sed chorda: & mouet sanè musicus per ipsam, quæ sibi inest, harmoniam: neq; tamen chorda ratione musica moueretur etiã, si vellet musicus, nisi harmonia ipsa id dixit.

De differentijs incorporeorum.

IPsa incorporeorum appellatio non secundùm communitatem vnius, ejusdemq; generis, sic cognominata est quẽadmodum corpora, sed secundùm nudam ad corpora priuationem. Quamobrem nihil prohibet inter illa alia quidem esse essentia, alia verò non essentia: & alia rursus ante corpora, alia verò vnà cum corporibus: item alia à corporibus separata, alia verò non separata. Prætereà alia secũdùm se subsistentia, alia verò aliis, vt sint indigentia: alia deniq; actionibus, vitisq; ex se mobilibus eadem, sed alia vitis, &

qual

qualibus actionibus quodammodo permutata, nempe secũdùm negationem eorum, quæ ipsa non sunt, non secundùm assistentiam eorum, quæ sunt, appellantur.

Passiones materiæ primæ assignatæ similiter à Plotino.

Materiæ propria apud antiquos hæc sunt incorporea quidem. diuersa enim est à corporibus. præterea vitæ expers, neq; intellectus, neq; anima, neq; aliquid secundùm se viuens. Item informis, permutabilis, infinita, impotens. Quapropter neque ens, sed verum non ens, imago mollis apparens, quoniam quod primò est in mole, est ipsum impotens. Item appetitio subsistentiæ, & stans non in statu. præterea semper in se apparens. tũ paruũ, tum magnũ, tum minus, tum magis, tum deficiens, tum excedens, quódue fiat semper, maneat verò nunquam, neque tamen aufugere potens, quippe quũ totius entis sit defectus. Quamobrem quicquid promittat, mentitur: ac si magnum appareat, interim euadit paruum, quasi enim ludus quidam est in non ens aufugiens. Fuga enim ejus nõ fit loco, sed dum ab ente deficit: quamobrem quæ in ea sunt imagines, insunt in deteriori rursus imagine. quemadmodum in speculo id, quod alibi situm

situm est, apparet alibi: & ipsum speculum plenum esse videtur, nihilq; habet, dum omnia videtur habere.

Quid patiatur, quid non.

PAssiones circa id sunt omnes, circa quod accidit & interitus. Via enim ad interitum est admissio passionis, atque ejus est interire, cujus est pati. Interit autem incorporeum nullum: sed quædam inter illa aut sunt, aut non sunt. quapropter nullum eorum patitur: quod enim patiens est, non oportet ita se habere, sed esse tale, vt alterari queat, atque interim in qualitatibus eorum, quæ ingrediuntur, sicq; inferunt passionem. Ei nanque quod inest alteratio non à qualibet accidit, neq; igitur materia patitur. Nam secundùm seipsam qualitatis est expers, neque prorsus formæ, quæ sunt in ea, ingredientes, vicissimq; exeuntes, sed passio fit circa compositum, & vnius esse in compositione consistit: hoc enim in cõtrariis viribus, & qualitatibus ingredientiũ, inferentiumq; passionem perseuerare in subsistendo videtur. Quamobrẽ ea quorum viuere est ab externis, nec à seipsis, nimirũ & viuere, & non viuere pati possunt. Sed ea, quorũ esse in vita consistit, passionis experte, necessarium

ſarium eſt permanere ſecundùm vitam, quemadmodum vitæ vacuitati conuenit & non pati, quatenus & vitæ vacuitas: Itaque ſicut permutari, ac pati compoſito ex materia, formáque contingit, id eſt corpori, neque tamen id materiæ accidit, ſic viuere, atq; interire, patiq; ſecundùm hoc ipſum in compoſito ex anima, corporéque perſpicitur. neque tamen animæ id contingit, quoniam anima nõ eſt aliquid ex vita, & non vita conflatum, ſed vita ſolùm. conſtat quippe, quum ſimplex eſſentia ſit, ipſáq; animæ ratio ſit natura ipſa ſe mouens.

Omnis intellectus eſt omniformis.

INtellectualis eſſentia ſic in partibus eſt conſimilis, vt & in particulari quolibet intellectu, vniuerſoq; intellectu ſint entia: ſed intellectu quidem vniuerſali entia etiam particularia vniuerſali ſint ratione: in particulari autem intellectu etiam vniuerſalia ſimul atque particularia ſint conditione quadam particulari.

Anima quia per eſſentiam eſt vita, non moritur.

CIrca eſſentiam, cujus eſſe conſiſtit in vita, & cujus paſſiones vita quædam ſunt, nimirum & mors in quali aliqua vi-

ta versatur, non in priuatione vitæ simul tota. Quoniam neque passio, seu vita est omnino, illic ad non viuendum, ipsaq; illic accidit orbitas.

Omnis vita incorporea, quocunq; mutetur, permanet immortalis.

IN vitis incorporeis processus manentibus prioribus in se firmis efficiuntur, dum nihil sui perdunt, neq; permutant ad substantiam inferioribus exhibendã. quapropter neq; quæ inde subsistunt, cum aliqua perditione vel transmutatione subsistunt. neq; hoc quidem efficitur, sicut generatio interitus, permutationisq; particeps: ingenita igitur, & incorruptibilia sunt atque ingenitæ, incorruptæq; secundum hoc ipsum effectæ.

Quomodo intelligatur quod est superius intellectu.

DE illo quod est mente superius, per intelligẽtiam quidem multa dicuntur: considerantur autem vacuitate quadam intelligentiæ intelligentia meliore. quemadmodum de dormiente per vigilantiam multa dicuntur, sed per somnum ipsum cognitio ejus, peritiaq; habetur. simili nanq; simile cognosci solet, quoniam omnis

omnis cognitio, assimilatio quædam est ad hoc ipsum, quod cognoscitur.

Non ens aut est superius ente, vt Deus, aut inferius cum materia.

QVod non ens dicitur, aut ipsi nos machinamur ab ipso ente aliquando separari, aut superintelligimus, dum ens possidemus. quapropter si separamur ab ente, ens ipsum non superintelligimus: non ens super ens ipsum, sed jam non ens velut falsam concipimus passionem, contingentem videlicet illi, qui digreditur extra seipsum. ipse enim quisque quemadmodum existêter, id est verè, atque per se ipsum potest reduci ad ipsum non ens ente superius, sic ab ente, seq; ipso digrediens jam traducitur ad non ens, quod entis ipsius est casus atque ruina.

Substantia incorporea est vbicunque vult.

NAtura corporis nihil impedit, quin quod secundùm se incorporeum est sit vbicunq;, & quomodocũq;. Sicut enim corpori incomprehẽsibile est quod molis est expers, nihilq; ad ipsum pertinet: sic incorporeo ipsum, quod mole distenditur, non fit obstaculum & quasi non ens

 jacet,

jacet. neque enim quod incorporeum est locali conditione quò vult discurrit: locus enim cum mole simul existit. neque rursus corporum limitibus coërcetur: quod enim quomodocunque jacet in mole, in angustum cohiberi potest, & conditione locali transmutationem agere. quod autem est à mole, magnitudinéque prorsus exemptum, hoc ab iis, quæ sunt in mole, contineri non potest, à motuq; locali permanet liberum. Igitur quali quadam, certaq; dispositione reperitur ibi, vbicunque disponitur, loco interea tum vbique, tum nusquam simul existens. quapropter quali quadam certaq; affectione, vel super cælum, vel in parte mundi quadam apprehenditur: quando verò in aliqua mundi parte tenetur, non oculis quidem aspicitur, sed ex operibus ejus præsentia sua fit hominibus manifesta.

Substantia incorporea nullo corpore cohibetur, sed producit escam in corpore, per quam se corpori applicat.

QVod est incorporeum, si quando in corpore comprehendatur, non opus est vt ita concludatur, quemadmodum in parco feræ clauduntur: nullum nanque corpus potest ipsum sic in se cohibere, neque

neque ſicut vter liquorem aliquem trahit, & cohibet, aut flatum: ſed oportet ipſum ſubſtituere vires ab ipſa in ſeipſum vnione extra manantes, quibus deſcendens corpori applicatur. copula itaque ejus ad corpus per ineffabilem quãdam ſui ipſius impletur extenſionem: quamobrem non aliud quidẽ vllũ ipſum alligat. ſed ipſum certè ſeipſum. neque igitur reſoluit ipſum corpus quando frangitur, aut interit, ſed ipſum potiùs ſemetipſum enodat, quando à familiari erga ſubjectum affectione diuertit.

Vniuerſales cauſæ non conuertuntur ad effectus, ſed eos ad ſe conuertunt.

NVlla ſubſtantiarum, quæ vniuerſæ ſunt, atq; perfectæ, ad ſuam conuertitur genituram. Omnes autem perfectæ ſubſtantiæ ad generantia rediguntur, & id quidem ad corpus vſque mundanum. Quod quidem quũ ſit perfectum, ad animam eſt redactum. animam inquam intellectualem, ideoq; circulo voluitur. anima verò mundi ad intellectum attollitur. intellectus autem erigitur ad principium. Omnia itaque perueniunt ad hoc ipſum ab extremis exordientia, quatenus facultas ſupponit vnicuiq;. perueniunt inquam

eleuatione ad primum, illucusque perducta: quæ quidem aut ex propinquo, aut ex longinquo effici solet. Hæc itaque non solùm appetere Deum dici possunt, sed etiam pro viribus assequi. in substantiis verò particularibus, & ad multa labi potentibus, inest proclinitas deflectens ad genituras: ideoq; in his delictum dicitur accidisse, in his infidelitas est damnata. has igitur contaminat ipsa materia, propterea quòd ad hanc deflecti possint, quũ tamen interea ad diuinum se valeant conuertisse: quare perfectio quidem à prioribus secunda substituit conseruans eadem ad priora conuersa. defectus autem priora etiam ad posteriora deflectit, efficitq; vt hæc ipsa diligant à superiore interim diuertentia.

Quomodo differenter est vbiq; Deus, intellectus, anima.

DEus est vbique, quia nusquam intellectus est: vbiq; etiam, quia nusquam anima: denique vbique est, quoniam est & nusquam: sed Deus quidem vbique & nusquam est eorum omniũ, quæ sunt post ipsum. Sui verò ipsius est solùm, sicut est, atque vult. Intellectus autem in deo quidem vbique est, sed in eis, quæ sunt post ipsum,

ipsum, existit nusquam:pariter,& vbique anima tandem in intellectu,atque deo, similiter est vbique, in corpore verò vbiq; est simul & nusquam. Corpus autem & in anima, & in intellectu, & in Deo, omnia profectò cùm entia,tum non entia ex deo sunt, & ideo neque tamen ipse Deus est, cùm entia,tum non entia, neque existit in eis. Si enim esset duntaxat vbiq;,ipse quidem omnia, & in omnibus esset. At quoniam est,& nusquã, omnia sanè per ipsum fiunt.fiuntq; rursus in ipso, quoniam ipse existit vbiq;:diuersa rursus ab ipso, quoniam ipse nusquam. Similiter intellectus vbique existens,atque nusquam, causa est animarum, animasq; sequentium : neque ipse anima est., neque quæ post animam, neq; in eis existit: quoniam videlicet non solùm vbiq; est , eorumq;, quæ sunt post ipsum, sed & nusquam. Rursus, anima neque corpus est, neq; est in corpore, sed causa corporis,quoniam dum vbique est, per corpus simul est , & in corpore nusquam. processus deniq; vniuersi in illud desinit,quod neque vbiq; simul,neque nusquam esse valet,sed alternis quibusdam vicibus vtriusque fit particeps.

EX PORPHYRIO DE ABSTINENTIA ANIMALIUM, MARSILIO FICINO INTERPRETE.

*

Anima in hoc corpore dormit.

ABstinere animalibus præcipimus, non quidem omnibus, sed omni duntaxat diuina contemplaturo, qui sanè animaduertit hujus habitaculi veneficia, in quo hîc habitamus: quin etiam cognoscit, quod in se est, naturaliter perpetuò vigilans, atq; somnum, quo hîc opprimitur, deprehendit. Cui nos sanè educationem, nutritionemq; trademus cõsentaneam: tum hujus loci naturæ, tum sui ipsius cognitioni conuenientem.

Beatitudo non est diuinorum cognitio, sed vita diuina.

BEata nobis contemplatio non est verborum accumulatio, disciplinarumq; multitudo, quemadmodum aliquis fortè putauerit: neque enim ita componitur, neq; pro quantitate rationum ac verbo-

rum

rum accipit incrementum, alioqui nihil prohiberet illos, qui omnes congregauerint disciplinas, esse beatos. hunc verò nedum quælibet disciplina felicem contemplatione impleat; nec ipsæ etiam de iis, quæ veræ sunt doctrinæ, id vnquam efficiunt, nisi eis adsit & vita in ipsam diuinorum translata naturam. profectò contemplationis finis est ens ipsum, verumq; assequi adeò scilicet, vt ejusmodi assecutio contemplatorem pro naturæ suæ viribus, cum eo, quod contemplatur, conflet in vnum: non enim in aliud, sed in ipsum verè seipsum fit recursus, neq; ad aliud, sed ad seipsum re vera fit conspiratio. Ipse verò re vera est intellectus. Quamobrem & finis est intellectu viuere, atque ad hoc ipsum sermones, disciplinæq; foris adhibitæ, conditionem quidem nobis purgatoriam adhibent, non tamen rationem ipsam qua nobis felicitas cõpleatur. quãobrem si in sermonum, rationumq; congerie felicitas ipsa consisteret, liceret hominibus educationem, certáque officia contemnentibus, felicem consequi finem. at verò, quoniam hanc vitam oportet in aliam commutare, animum per verba, & rationes, operáque purgantes, dic agè, quínam sermones, quænam opera sic po-

tissimum nos instituant? nónne verba duntaxat, officiaq;, quibus à rebus sensum mouentibus, sensusq; passionibus separemur? Atq; ad vitam intellectualem, supérque imaginationem, ac pro viribus passionis expertem denique reducamur.

De animæ descensu, atq; ascensu.

OPortet nos, si modò ad illa, quæ re vera nobis propria sunt, reuolaturi sumus, hæc, quæ & ex natura mortali nobis adsumpsimus, omnino deponere vnà cum affectione ad hæc declināte, per quā descēsio nobis cōtigit. præterea reminisci beatæ, & æternæ substātiæ, ac, dum ad incorporeum studemus ascendere, duo potissimum meditari, tum qua ratione esse materiale, caducumq; deponamus, tum etiam qua via præcipuè reuertamur, contraria scilicet via redeūtes ad illa viæ, per quam ad hæc nostra descēdimus. Eramus enim, & adhuc sumus, intellectuales essentiæ puræ ab omni sensu, naturaq; irrationali viuētes: copulati verò sumus naturæ sensibili, tū per impotentiā æternæ ad intelligibile nostrū conjunctionis, tū per potentiā ad inferiora vergentem. Omnes enim vires cum sensu, corporeq; agentes, tunc primùm pullulant ad effectum, quū animus in ipso intelligibili minimè perseuer

ſeuerat,ſimiles terræ jam deprauatæ,quæ, quũ triticum ſæpe ſuſceperit, reddit deniq; lolium.Idq; per quandam animæ accidit prauitatem, quæ ſanè nõ perdit quidem ipſius eſſentiã, dum irrationale pullulat germen, ſed per hoc ipſum anima cõjungitur cum mortali,dum ad alienum ex proprio trahitur. Quamobrẽ,ſiquando ad priſtinum ſtatum redire pro viribus affectamus,neceſſariũ eſt à ſenſu, & imaginatione,omniq; irrationali, quæ ſequitur inde, conditione, paſſionibusq; ejuſmodi animum penitus ſegregare, quatenus permittit naturæ neceſſitas.Rite verò diſponere,articulatimq; componere, quæ ad mentem pertinent,tranquillitatem,pacemq; ex hoc circa irrationale bellè conſtituentes,vt nõ ſolùm de ipſis intellectus intelligibilibus audiamus, ſed etiã quanta potentia ſimus fruentes, videlicet contemplatione mentis,& in naturam incorpoream reſtituti. Iamq; per intellectũ verè viuentes, nec vltrà falsò vnà cum naturis caduco cognatis. Soluere itaq; multa nobis indumenta debemus, tum viſibile hoc indumentum, tum interiores adhuc nobis veſtes adhibitas. non enim vitiorum effectus tantùm deuitare debemus. ſed effectus etiam ipſos radicitus extirpare.

re.discessus autem à corpore fieri quidem potest cum violentia, fieri quoq; persuasione quadam, & profectò rite peragitur per extenuationem quandam, &, vt dixerit aliquis, per obliuionem, mortemq; affectuum, quæ quidẽ optima discessio est, quippe quum nihil trahat secum ipsius, ex quo animus ipse diuellitur. nam vt in rebus sensibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur violentia, aliquid secum, siue partẽ, seu vestigiũ euulsionis ipsius, ejusq; ex quo eradicatur, trahere solet.

De solutione animæ.

SApientes antiqui diligenter omnia deuitabant, quæ animam corpori affigere possent. sic Pythagorici, & similes sapientes partim se in solitudinem receperunt, partim in ciuitatum templis, lucisq; viuebant, vnde procul turba omnis semoueretur. Plato autem elegit academiam habitandam, agrum non modò solitarium, & ab vrbe semotum, sed etiã (vt fertur) insalubrem. Alij verò oculis etiam minimè pepercerunt, quo contemplationem intimam nullis interpellatam, & perpetuam conseruarent. Philosophus quidem animum à corpore per violentiam non extrudet: nam si vim intulerit, nihilo

minus

minus permanebit ibidem, vnde sic exire compulerit. neque tamen parum referre putabit, si corpore impinguando sibi carcerem confirmauerit duriorem. Cauebit enim ne sensus, ejusq; voluptas, si inualescat, animam profundiùs in corpus immergat. Profectò si sensuum actiones puram animi actionem non impedirent, quídnam graue foret esse in corpore, dum motiones, quæ per corpus fiunt, minimè patiaris? quo enim modo judicares, diceresq; quod passus fueris, nisi & patiaris, nisi & præsens his existeres, quæ patiebaris? Intellectus quidē penes seipsum esto, etiam si nos penes ipsum minimè simus. qui autem ab intellectu digreditur, ibi jam est, quo est transgressus, discurrensq; sursum, atque deorsum, attentiore perceptionis cujusdam studio, illic jam adest, vbi perceptio ipsa peragitur, nedum qui ad experientiam sensibilium descendit, & per facultatem irrationalem agit, possit interea quæ secundùm mentem sunt, contemplari syncerè: nec illi etiam, qui duas nobis attribuunt animas, geminas quoq; nobis attentiones simul habere permittunt, alioquin duo animalium conjugia effecissent. fieri posset altero ad alia intento, vt alterum sibi alterius opera minimè

nimè vendicaret. Sed quidnam oporteret passiones corporeas eneruare, abeisq; mori, idq; quotidie meditari, si possemus secundùm intellectum agere conjuncti mortalibus absque intellectus inspectione, vt aliquis declarauit? Intellectus enim videt, intellectus audit. At si luxuriosè comedens, vinumq; ingurgitans suauissimum, potes interea diuinis incumbere, cur non frequenter es in diuinis, dum humanis inhæres, eaq; congressu perpetras, quæ dictu etiam honesta non sunt? vbique enim pueri ipsius, qui nobis inest, perturbationes sunt, & quia turpes, ideo ad eas contemplator distrahi nequit, & interim contemplari. vbi enim sensus, animaduersióque ejusmodi, illinc ipsum abest intelligibile: & quo magis facultas excitatur ratione carens, eo longiùs abest intelligentia. fieri nanque non potest, vt aliquis huc, atque illuc delatus, hîc simul sit atque ibi. non enim parte nostrum, sed toto attentiores efficimus.

De abstinentia.

VIr autem cautus, & qui naturæ veneficia suspicatur, cognoscitq; naturam corporis, quemadmodũ videlicet in-

strum:

strumenti more ad animi vires contemperatum est, intelligit sanè quantũ passio sonare parata est velis, nolísve quoties ab externis pulsatur corpus, pulsatioq; in perceptionem peruenit: perceptio enim ipsa, animaduersioq; sonus ipse est. Fieri verò non potest, vt anima sonet quidem, nisi tota conuersa sit ad sonum, & oculum præsidentem ad hoc ipsum direxerit. Quando verò sublata multorum indigentiæ causa fuerit, liberatiq; fuerimus eorum copia, quæ intromittuntur in corpus, & eorũ pondere jam leuati, tunc animi oculus à fumo, fluctuq; corporeo fores emicat, neque commemoratione, neq; demonstratione jam indiget ob naturalẽ sui solertiam otij nesciam. Præterea vsus carnium ad sanitatem minimè cõfert, sed sanitatem potiùs impedit: quoniam per quæ recuperatur sanitas, per eadem perseuerat. recuperatur autẽ per victũ tenuissimum, & carnibus abstinentẽ, quapropter & hoc sanitas conseruatur. Quòd si ad Milonis robur animalium abstinentia minus confert, certè neq; roboris augmento opus est philosopho, si modò contemplaturus est: neque actionibus seipsum, & incontinentiæ dediturus conseruare profectò sanitatem decet, non mortis quidem metu,

metu, ſed potiùs ne à bonis contemplatione proficiſcentibus arceamur. Conſeruat autem maximè ſanitatem imperturbatus animi ſtatus, cogitationiſq; diſpoſitio ad ipſum, quod verè eſt, expoſita. Multum enim vigoris ad corpus inde redundat, quemadmodum experiẽtia noſtri familiares comprobauerunt, adeò, vt dolores juncturarum, pedum ſimul, manuũq; acerrimos, annoſq; integros octo vectari ab alio compellentes ſimul expulerint, cum pecuniarum, rerumq; incuria externarum, ſtudioq; ad diuinitatem prorſus jacto. ſimul igitur pecunias, atque curas, morbumq; corporis expulerunt. Ex quo apparet plurimum, immo totum ad ſanitatem conferre certum quendam animi habitum, atque ſtatum: conducit & plurimum tenuis ad idem victus, & parcus. Si autem oportet nos nihil veritos veritatem liberè confiteri, non datur aliter finem conſequi, niſi quandoque deo (ſi dictu fas eſt) affigamur, atque euellamur à corpore, oblectamentiſq; corporeis: quippe quũ ſalus ipſa nobis non per nudum verborum rationumq; auditum, ſed per opera comparetur, non aliter inquam deo copulari poſſumus, quàm per puriſſimam abſtinentiam: neque etiam videlicet

cet alicui particularium deo nedũ ipsi deo omnibus præsidenti, superq; naturã etiam incorporeã simpliciter existenti, qui quãtò cæteris simplicior est, & purior, sufficientiorq;, & à materia longè semotior, tantò puriorem esse oportet animum eo aliquando fruiturum.

EX SECVNDO LIBRO PORPHYRII, DE SAcrificijs, & dijs, atque dæmonibus.

PRimi sacrificatores non animalia, sed herbas primùm, floresq;, deinde arbores sacrificarunt, atq; aromata subfumigarunt. Primi, qui animalibus vesci cœperunt, penuria frugũ animalia inuaserunt, priùs enim terræ fructibus vescebantur. Tribus de causis diis sacrificandũ est, vt veneremur, vt gratiã referamus, vt necessaria ab ipsis petamus, malaq; propellamus. ad hæc autẽ impetranda votum animi satisfacit, cui addi possunt ex frugibus munuscula quædam. Animalia verò mactare nefas est. Sacrà profectò diis nos quoque dicabimus, sed diuersa. sicut par est, sacrificia offeremus: sicut differẽtibus quoq; sacrificabimus potestatibus, deo quidẽ ipsi,

qui regnat in omnibus, ſicut ſapiens quidam vir inquit, nihil ſenſibile offeremus, neq; fumigantes,neq; denominantes. Nihil eſt enim materiale, quod ipſi prorſus immateriali ſubitò non ſit impurũ. quapropter neq; ſermo huic vocalis eſſe poteſt accommodatus, neq; etiã ſermo animo intimus, quando paſſione quadã animę ſit inquinatus,ſed ſilẽtio puro,puriſq; de ipſo intelligentiis ipſum rite colemus. oportet igitur conjunctos, ſimileſq; deo jam effectos noſtram hanc ad deum eleuationẽ, velut ſacram victimam, dedicare deo,quæ quidẽ & ipſamet diuina laus eſt, ſaluſq; noſtra.in ipſa igitur dei hujus cõtemplatione paſſionis omnis experte ſacrificium hoc impletur.Filiis autem ejus, qui & intelligibiles dij ſunt, laudem jam ex ipſo quoque ſermone adhibere debemus.Nam vnicuique numinum juſta primitiarũm ſit oblatio ex iis, quæ largitur, & per quæ nos nutrit, atq; in eſſe conſeruat ad ſacrificij facultatem. ſicut igitur agricolæ primitias ex iis, quæ colligunt, manipulos videlicet frugum, atque fructus arborum ad numina ferunt, ita nos dicabimus eis primitias intelligẽtiarum, ſimiliumq; munerum excellentium, gratias ſcilicet pro iis agentes,quæ nobis largiti

giti sunt, ipsam videlicet numinum, munerumq; suorum contemplationem, præcipuè quũ per ipsam eorũ inspectionem verè nos nutriant, præsentes vbique nobis, atque apparentes, & nostræ saluti feliciter aspirantes. Nunc verò multos etiam philosophiæ studiosos id operari piget, qui gloriam potiùs, quàm diuinitatẽ cōsentes circa statuas reuoluuntur, neq; cōsiderant, vtrum, & quomodo ad talia sit veniendum: neque discere student ab illis, qui diuina sapientia pollent, quousq;, & quantum ad hæc sit concurrendum. Nos autem cum his minimè contendemus, neq; tale aliquid dignoscere studebimus, sed sanctos, antiquosq; imitabimur plurimum, videlicet velut primitiarum numinibus ex ipsa contẽplatione dicantes, quam nobis superi tribuerunt, & cujus nobis vsus ad veram salutem est admodum necessarius. itàque Pythagorici circa numeros, lineasq; versati, ex his etiã diis plurimum dedicabant, alium quidem numerum Palladem nominantes, alium verò Dianam, alium Apollinem: rursus alium justitiam, alium temperantiam, ac similiter in figuris, atq; ita similibus sacrificiis diis adeò placuerunt, vt vnumquẽq; deorum suis oblationibus aduocarẽt, eo-

 rumq;

rumq; beneficio frequenter ad vaticiniū vterentur, & siquo ad examinandum aliquid indigerent. Diis autē quæ sunt intra cælum, siue cursu quodammodo pererrantibus, siue non errantibus, quorum ducem esse Solem primò, deinde Lunā existimandū est, commodè sacrare possumus ignem jam quasi cognatū, & quæ mandat theologus seruare debemus. Inquit autē ille, animatum nullum sacrificandum, sed vsq; ad farinam, & mel, terræq; fructus atq; flores: nouit enim virum pietatis veræ cultorem, Diis quidem animatum nullum aliquando sacraturum, sed dæmonibus, atque aliis siue bonis, siue malis. sed missa hæc faciamus. mihi quidē quæ pleriq; Platonicorū diuulgauerunt, in mediū ingeniosis jam afferenda videntur. Tradunt verò hoc tantummodo, primus quidem deus quum sit incorporeus, immobilis, impartibilis in nullo, neq; etiam in seipso cohibitus, nullo eget externo, neque etiā mundi anima eget externis. Possidet enim & continet ipsum, quod est trina dimensione porrectū, facultatemq; naturaliter se mouentem, & suapte natura decreuit bene, ordinateq; moueri, mouereq; mundi corpus secundū optimas rationes. excepit autem in seipsa corpus, atq; complexa

plexa est, quamuis incorporea sit, atque ab omni libera passione. Diis autem reliquis ac mundo & errantibus, & non errãtibus, qui ex anima, & corpore constant, oculis manifesti, sacrificandum est sacrificiis inanimatis ea, qua diximus, ratione.

De speciebus dæmonum bonorum, atque malorum.

RELiqua est inuisibilium multitudo, quos dæmones indistinctos dixit Plato. horum verò alij quidem ab hominibus cognominati apud singulos nacti sunt honores diis æquales; reliquúmque cultum: alij verò plurimum formæ nominari non sunt, sed à quibusdam per vicos, aut vrbes nomẽ, & cultũ occultè quodam modo sortiuntur. reliqua verò turba, sic quidem communiter appellatur nomine dæmonum. Rata verò apud omnes fides est ejusmodi: eos certè læsuros genus humanum, si irascantur, propterea quòd negligãtur, neq; cultum legitimũ nanciscantur: rursusq; benefacturos hominibus, qui eos votis, supplicationibusq; & sacrificiis, & aliis, quæ cõsequũtur, sibi cõciliauerũt. Quũ igitur opinio hęc de dæmonibus cõfusa sit, multũq; habeat in eos calũniæ, necessarium est eorũ naturã ratione distinguere,

guere. Forte nanq; necessarium aiunt, vnde circa illos error hominibus incidit declarare. distinguendum igitur hunc in modum. Quæcunq; igitur animæ ex tota anima pullulantes magnas sub Luna locorum partes gubernant, ἐπερειδόμεναι innitentes quidem, siue adhærentes, siue impositæ spiritui, sed ipsum secundùm rationem superãtes. has vtiq; bonos dæmones judicandum, & ad eorum, quæ fiunt, vtilitatem omnia procurare, siue quibusdam præsint animalibus, siue certis fructibus, siue aliis horum gratia ordinatis: velut imbribus, & temperatis ventis, aërióq; sereno, temperationiq; temporum, & reliquis ad hæc omnia conferentibus: apud nos rursum artibus & musicæ disciplinæ, & medicinæ, & gymnasticæ, atq; similibus. Fieri verò non potest, vt ij, qui vtilitati rerum, commoditatiq; consulunt, rursum inferant detrimenta. inter eos adnumerandi sunt dæmones, quos Plato transferre, nuntiareq; dicit humana quidẽ diis, diuináve hominibus, dum vota quidem nostra ad deos, velut judices perferunt: illorum verò jussa, monitionesq; vnà cum vaticinio ad nos deducunt. Quæcunque verò animæ conjuncto spiritui minimè dominantur, sed plurimùm cedunt, hæ

sanè

sanè per hunc ducuntur nimium, & feruntur, quando iræ, concupiscentiæq; spiritus inualescunt. hæ quidem animę ipsæ quoq; sunt dæmones, sed rite malefici nominantur. Sunt autem tum hi omnes, tum quos diximus ab his diuersi inuisibiles, nec prorsus humanis sensibus manifesti. non enim solido corpore vestiuntur. Præterea nec vnam omnes formam habent, sed figuris plurimis insignitas. Et formæ, quæ illorum spiritum obsignant, aliàs quidem apparent, aliàs verò nequaquam. aliquando verò & formas mutant illi scilicet, qui deteriores sunt. Spiritus autem eorum, qua quidem ratione corporeum quiddam est, passioni obnoxium est, atque dissolubile: sed qua ab animis, ita deuinctũ species ejus diu perseuerare potest, neque tamen est æternum. Consentaneum est aliquid ab eo semper effluere, atque nutriri. In commensuratione quidem corpus bonorum consistit, quemadmodum & corpora nobis manifestorum, sed maleficorum dæmonum inconcinna sunt, ac affectione passiua locum incolunt terræ vicinum. Nullum ergo malum est, quod non audeant perpetrare: habent enim omnino violentum, & malè sanum morem, desertum videlicet custodia dæ-

monum meliorum. Ideoq; vehementes, repentinasq; insidias plurimũ machinantur, & proruunt. ac dum agunt incursiones, partim latere conantur, partim inferunt violentiam. quamobrem acutæ, velocesq; sunt passiones ab eis illatæ: curationes autem, emendationesq; à dæmonibus melioribus tardiores esse videntur. Omne enim bonum gubernatione facile, æqualeq; est, & progreditur ordine, neq; quod oportunum est transgreditur. Si ergo sic de dæmonibus senseris, nunquam in opinionem de illis incides absurdissimam, per quam opineris, vel à bonis mala, vel à malis contingere bona. neque sic tantùm absurdus est sermo, sed etiam multi concipientes inde pessimas de diis opiniones in multos homines diuulgarunt. Vnum enim hoc est inter maxima damna, quæ à maleficis dæmonibus inferuntur, quòd videlicet, quum ipsi infelicium passionum terrenis incidentium auctores sint, sicut pestis, penuriæ, terræ motus, æstus, incendij, atq; similium, nobis interea persuadent illos horum effectores esse, qui contrariorum potiùs, id est fertilitatis, prosperitatisq; ejusmodi sunt auctores: sic itaque seipsos ex ipsa calamitatum causa conantur absoluere: atq; hoc ipsum machinantes,

primùm

primùm quidem injustitiam suam latere nos moliuntur, subinde verò nos flectunt ad supplicationes, & sacra beneficis cõuenientia diis, quasi illi nobis irati sint: hæc autem, similiaq; faciunt studentes à recta deorum sententia nos abducere, atque ad seipsos adducere. omnibus enim rebus sic iniquè, discorditerq; factis admodum delectantur, & tanquam aliorum deorum facies subeuntes: sicq; imprudentia nostra confici sibi turbas in societatẽ adsumunt, & propter ejusmodi concupiscentias hominum incendunt animos amoribus, cupiditatibusq; diuitiarum, & dominationum, atque voluptatum. rursus nouis, extraneisq; opinionibus nos inuoluunt, ex quibus seditiones, bellaq; nascũtur, & cætera generis ejusdem. Quod autẽ omnium grauissimum est, persuadent similia à superis effici à deo, vt etiam deum maximum criminationibus ejusmodi subigant, quem tradant omnia sursum, deorsumq; turbare. Accidit autem hoc non rudibus tantùm hominibus, sed multis philosophiæ etiam studiosis. Causa verò erroris mutuò procedit, atque confirmatur. Etenim philosophantes, qui à communi colluuione nunquam secesserunt, in eosdem cum plebe errores inciderũt, rur-

fusq; turbæ opinionibus suis similes à lau
datis scriptoribus audientes in hac de diis
sententia sunt magis etiam confirmatæ.
Poëticum nanque artificium, suspiciones
insuper ejusmodi hominum acriùs exci-
tauit, propterea quòd elocutione vtitur ad
stuporem, & attractum quasi magicum
vehementer accommodata, facileq; po-
tenti mulcere animos, & allicere, ideoq;
fidem de rebus prorsus impossibilibus no
bis afferre: sed profectò firmiter credendũ
est, neq; bonũ vnquam lædere, neq; pro-
desse malum. Non enim caloris est (vt in-
quit Plato) frigefacere, sed oppositi. ita
neq; justi nocere. Iustissimũ autem omniũ
naturaliter est ipsa diuinitas, alioquin ni-
hil diuinum foret. Nónne igitur secernẽ-
da est hæc potentia, forsq; beneficorum
dæmonum? quæ enim prompta est, natu-
raliter admodum contraria est beneficæ,
contraria verò circa idem nunquam natu-
raliter accidunt. Quũ igitur ejusmodi dæ-
mones in multis mortalem lædant na-
turam, & quandoque in magnis, certè
boni dæmones interim officia sua nun-
quam deserunt, sed imminentia passim à
malis pericula pro facultate significant,
tum in somniis ostendentes, tum per ani-
mos diuinitus inspiratos, perq; alia mul-
ta.

ta. Ac si quis posset significata discernere, omnes improborum machinas deprehenderet, atque deuitaret. hi nanque significant omnibus, sed non quiuis significata cognoscit: neq; quilibet scripta legere valet, sed qui literas antè didicerit. Per contrarios verò dæmones vniuersum efficitur veneficium. hos nanque maximè, horumq; ducem honorare solent, qui mala veneficiis inferunt. hi sanè dæmones omniformibus figuris, imaginibusq; abundant, prodigiorumq; machina strenuè fallunt, horũ opera infelices φίλτρα, amatoriaq; maleficia machinantur. omnis enim intemperantia, spesq; diuitiarum, atque gloriæ, per hos inualescit, præcipuè verò deceptio: mendacium enim proprium est ejusmodi dæmonum. Dij enim videri volunt, ac potestas ipsa eis præsidens, deus maximus vult haberi. Hi sanè sunt duntaxat, qui libamine, nidoreq; carnium oblectantur. his enim spirituale corpus eorum pinguescere solet. viuit nanque hoc vaporibus, fumigationibusq;, atq; variè admodum (vt par est) per varia, nidoreq; sanguinis, & carnium vires adsumit. Vir igitur prudens, atque temperatus, cauebit ejusmodi sacrificiis vti, quibus ejusmodi dæmones attrahat ad seipsum. Studebit autẽ

animum

animum perfectè purgare. animũ nanque purum ob ipsam dissimilitudinem nunquam aggrediuntur. Proinde si ciuitatibus fortè necessarium sit hos etiam dæmones sibi conciliare, nihil ad nos vsus ejusmodi pertinet. Nam in ciuitate diuitiæ, externaq;, & corporea commoda tanquam bona inter ciues habentur, atq; horum cõtraria mala: neq; fermè quicquam pensi habent de animi perfectione, atque puritate. Nos autem commodis, quæ dæmones afferant, quantum fieri poterit, nõ egebimus, sed tum ex animo, tum ex externis omni studio cõtendemus, deo quidem ipsi, sibiq; propinquis similes effici, quod sanè trãquillitate animi, veritatisq; rerum comprehensione distincta, ac vita ad hæc prorsus intenta completur: improbis autem hominibus, atque dæmonibus, omniq; prorsus. & quod mortali, materialiq; gaudeat, dissimiles effici. Quamobrẽ secundùm ea, quæ tradidit Theophrastus, ipsi quoq; sacrificabimus, quibus & theologi consenserunt, cognoscentes videlicet quatenus animam à perturbationibus purgare negligimus, eatenus potestati improbæ copulari. vnde merito compellemur hanc insuper demulcere. vt enim theologi tradunt, qui à rebus pendent externis,

ternis,neq; dum perturbationibus dominantur,hac ipsa conditione coguntur potestatis ejusmodi impetum à se propellere, alioquin cessare nunquam à laboribus poterunt.

De sacrificijs ad dæmones malos,& de abstinentia,& cautione à malis dæmonibus.

QVapropter theologi, si quando permittunt dæmonibus improbis, vitandorum gratia malorum, quæ illaturi sint,animalia mactare, vetant simul talia sacrificia degustare, interea jubent antè quàm ita sacrifices purgare animum jejunio, ac præcipuè animalium abstinentia. Existimant enim sanctam animi puritatem esse quasi symbolum, characteremq; diuinum, quo custodiaris adeò, vt nihil patiaris ab illis, quibus ipse propinquas, dum eos sacrificando concilias: quando enim contrà sis affectus,atque illi,quibus sacrificia operaris,fisq; purior, ideoq; diuinior te,& corpore & animo indemnem perseuerare,pura scilicet sanctimonia velut arce munitum. Quamobrem fascinatoribus etiam veneficisq; necessaria visa est ejusmodi cautio,per quàm sint à discrimine tutiores, neque tamen penitus tuti esse possunt: lasciuiæ nanque genera consueuerũt dæmones improbos compellare.

pellare.

pellare.quapropter non veneficorum, incantatorúmque propria eſt puritas, atque ſimonia, ſed diuinorum certè virorum, contemplantiumq; diuina. Iam verò caſtitas, abſtinentiaq; ſuos paſſim obſeruatores contra malos dæmones diuina familiaritate tuetur. itaque ſi faſcinatores hac vti prorſus conſtituiſſent, certè faſcinare nunquam prorſus auderẽt, vtpote, qui per hanc reuocati eſſent ab eorum concupiſcentia, quorum gratia in pietate ſe polluunt. Itaque perturbationum pleni, atq; vix vel paululum cibis abſtinentes impuris, ideoq; ipſi prorſus impuri ſupplicia luunt tranſgreſſionis contra vniuerſum iniquè: partim quidem ſub dæmonibus, quos ipſi prouocant, partim etiam ſub diuino judicio cuncta mortalium opera, conſiliaq; prorſus inſpiciente.

De vero cultu, & ſacrificio, & cautione à malis dæmonibus.

Diuinus autem vir animum, tum ſapientia diuina, tum abſtinentia ciborum perturbationes hominibus incitantium, tum ipſa ad deum ſimilitudine muniet, & quaſi dei templum incontaminatum animum eſſe putabit, in hoc videlicet vniuerſo dei patris templo. Proinde quum

quũ omne ſenſibile corpus deſluxus quoſdam materialium dæmonum nobis afferat, certè vnà cum impuritate nutrimenti ex carnibus, & ſanguinibus hauſti adeſt nobis poteſtas dæmonica huic amica, facileq; pellecta propter ſimilitudinẽ, proprietatemq; valde familiarem. Quamobrẽ rectè theologi omnes in primis abſtinentiæ ſtuduerunt, atq; Ægyptius nobis hæc aperuit, cauſam afferens maximè naturalem, quam experientia comprobauerat. Quoniam videlicet praua, irrationalisq; anima, quæ corpus violentia ſuum reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admouet, ibiq; moras protrahit, vnde hominum quoq; animæ violentia mortuorum immorantur, & circa corpus. idq; ipſum nos admonet ne vi à corpore animum excludamus. Quum igitur violentæ viuentium cædes compellant animas corpora relicta diligere, nihil autem obſtet, quo minus anima ibi ſit quocunque cognatum aliquid allicit eam, vnde animæ paſſim multæ viſæ ſunt lamentari, hominumq; animæ carentium ſepultura circa corpora immorentur. quibus ſanè malefici ſæpius abutuntur ad miniſteriũ ſuum efficiendum, compellentes animas appoſitione corporis, vel partis cujuſdam aſ-

ſumptio

sumptione: quũ hæc inquam hæc illis historia comperta sint, compertámque habuerint improbæ naturam animæ, & cognationem ejus ad corpus, voluptatemq; qua afficitur erga corpus, ex quo euulsa est, jure nutrimentum ex animalibus fugerunt, atque damnauerunt, ne extraneas animas auulsas violenter, atque impuras, quæ ad cognatum sibi trahuntur, ad se sic accersirent: néve prohiberentur quominus soli, puriq; deo appropinquarent, siquando videlicet præsentia turbantium dæmonum propellerentur à deo. Quòd natura cognati corporis incitamentum quoddam sit ad animam trahendam, experiẽtia in pluribus theologos docuit. Qui enim vaticinantium animalium insinuare sibi animas optabant, præcipua illorum membra deglutientes, velut corda ceruorum, vel talparum, vel asturum accipiebant, subinde præsentem animam dei ritu vaticinantẽ. quæ sanè vnà cum sui corporis intus assumptione in corpus humanum se penitus ingerebat. Iure igitur philosophus, deiq; sacerdos omnibus dominatis, animalibus omnibus abstinet. solus videlicet soli deo per seipsum studens appropinquare, dum videlicet nulla comitantium inde turba diuertat, quo quidem

dem commercio ipse, deinde & naturas rerum intelligit,& diuinat,deumq; habet in semetipso, vnde æternæ vitæ fiduciam pignusq; possidet, totus trāslatus ad deū, atque vatis loco jam Iouis familiaris euadit. Proinde si qua necessitas instat, non desunt huic diuinitatis familiari passim boni dæmones occurrentes ei, & per somnia, signa,voces,futura prænunciantes, vnde discatur, quid sit necessarium deuitare. Solum nanq; discedendum est à malo,cognoscendumq;,quod in vniuerso sit optimum ac maximè venerandum.& vniuersum,quod est in toto bonum amicum, atq; affabile. Improbitas autem,& inscitia diuinorum compellit hominē despicere quæ non nouit,eaq; damnare. verùm apud eos, qui audire possunt, ipsa natura clamat. quæ, quū intellectualis sit, per intellectum cultores suos in sacra penitus introducit. Nouit profectò vir sapiens, dæmones quidem malos animalium victimis delectari,& in eis futura portendere. Deos autem hujusmodi victimis non egere,qui sanè adorantium mores inspiciunt, maximū sacrificium existimantes rectum de ipsis,atq; de rebus judicium. nam apud deos optima est oblatio,pura mens,& perturbationum vacuus animus. hinc Pla-

to bono quidem viro conuenire ait sacrificia operari, diuinisq; interesse: malum verò frustra in sacrificiis laborare.

EX LIBRO TERTIO, QVÒD ANIMAE SENsuales sint, & rationales, atq; immortales.

IN libro tertio dicit se afferre opinionem veram. & Pythagoricam: omnem scilicet animam sensibus, & memoria præditã, esse rationalem, habereq; rationem, orationemq;, tum interiorem, tum exteriorem, qua inter se loquãtur animalia. quorum verba non discerni à nobis, nihil mirum sit, quum barbarorũ etiam multorũ sermonem minimè discernamus, neq; tam loqui quàm indistinctè vociferari putemus. Addit, si credendum sit antiquis, atque illis, qui patrum nostrorum, & nostro tempore extiterunt. Sunt qui dicant se audire sermonem animalium, atq; intelligere, sicut apud antiquos Melapus, & Tiresias, atque tales. nuper verò Apollonius Theaneus, quem dicunt in amicorum cœtu, quũ audiret hirundinem aliis nunciare, asinum prope vrbem onustum tritico cecidisse, triticumq; humi diffusum: contendit:

tendit deinde animalia rationem habere, tum quia inter se sua significẽt, tum quia diligenti sibi solertia consulant, vsuiq; futuro prouideāt, tum quia discant, & ab se inuicem, & ab hominibus multa, seipsaq; inuicem doceant. Subjungit Aristotelem, Platonem, Empedoclem, Democritum, aliosq;, quicũq; veritatem de animalibus perscrutati sunt, participationẽ rationis, orationisq; in animalibus cõperisse. Apparere autem in hac diuersitatem, vt Aristoteles quoque dixerit, in essentia minimè differentem: sed per magis, minúsve diuersitatem, quemadmodum plerique putent differentiam deorum in hac ad homines esse, non quidem secundùm essentiã, imo secundùm per fectum, & imperfectum habitum rationis, sic & rationis naturam nobiscum animalibus, sed per magis & minus existimamus esse cõmunem. Animalia illa Aristoteles ait esse prudentiora, id est astutiora, quæ sensuum acumine pollent. Differentiæ verò corporũ facilè quidem, vel difficilè passiuam reddunt animam, atq; magis, minusq; promptam habere rationem præstant. verùm secundùm essentiam, variare animã nequeunt, quando neq; sensus, neq; passiones reddunt inter se differentes, neq; faciunt, vt perfectũ

transgrediantur. Concedatur itaq; secundùm magis & minus esse in his differentiam rationis, neq; tamen ratione animalia reliqua omnino priuentur, neq; ex eo, quod nos magis, quàm animalia intelligamus, propterea illa intellectione omnino priuemus. sicut neq; volare perdices negamus, quoniam astures velociùs volent. Concedere quidem poterit aliquis animã cum corpore compati, patiq; aliquid eo vel bene, vel malè affecto: permutari verò ipsam animæ naturam ex hoc, nequaquam. Si autem compatitur tantùm, vtiturq; eo, vt instrumento, faciet quidem per ipsum multa aliter instrumẽtis dispositum, quàm nos simus, quæ quidem nos facere non valemus. Atque compatietur per ipsum certo modo dispositum, non tamen naturam propriam commutabit. Qui autem bruta dicit, quæ rationaliter agunt, natura facere, non animaduertit se dicere hæc rationalia esse natura. quasi verò ratio nobis natura non insit. Ipsaq; perfectio nõ, sicut natura instituti sumus, suscipiat incrementum, veruntamen quod diuinum est, non fit disciplina rationale. non enim erat quãdo rationale non esset, sed simul & fuit, & rationale fuit. neque prohibetur esse rationale, quoniam ratio-

nem

nem non acceperit per disciplinam, quando & in ceteris animalibus, sicut & in hominibus, mu[illegible] dam ipsa natura docuerit, alia verò disciplina præbuerat. Nō absurdè quidā conati sunt ostendere multa etiam ex locis, quæ sortita sunt, prudentiora esse quàm nos. vt enim habitantia ætherem rationalia sunt, sic aiunt, quæ illis proximè habitant, id est in aëre. Deinde quæ in aqua, deinde quæ in terra, inter se rationis gradu differre. si enim deorum dignitatē quodammodo metimur etiam ex locis, sic & animalium perpendimus dignitatem. Socrates, & ante illum Rhadamanthus per animalia iurabant. Ægyptij verò animalia quædā deos existimabant, siue re vera deos arbitrarentur, siue cōsultò deorum formas vultu bouino, & auium facie, aliorumq; pingerent, vt non aliter animalibus quàm hominibus abstinerent, siue alia secretiori de causa: sic & Græci statuæ Iouis cornua arietis imposuerunt: tauri verò cornua statuæ Dionysij. at Pana ex homine, & capra composuerunt. Musas autem & Sirenas alauerunt, & Amorem, atque Mercurium: & Iouem tauri formam induisse ferunt, & aquilæ, atque cygni. Per hæc antiqui honoranda esse animalia testabantur. & Socrates, vbi

ait cygnos ſuos eſſe conſeruos, non eſt jocatus. Tabula verò indicat conu[illegible]dicens indigna[illegible]tione deorum, ex hominibus animas in animalia pertranſire; quũ verò pertranſiuerint, deos denique miſereri. per hæc, & ſimilia ſignificatur animalia eſſe rationalia, ratione quidem in plurimis imperfecta, non tamen prorſus ab ente.

Nefas eſt animalia cædere.

INjuſtum eſt animalia cædere, quandoquidem non omnino à nobis ſunt aliena. Nos autem tanquam laſciui, & inſolentes ludo frequenter in theatris, venationibusq; animalia paſſim plurima interficimus, quo factum eſt, vt vis ipſa in nobis ferina, & immitis vehementiùs inualuerit; humanitas autem, & manſuetudo ceſſauerit. Pythagorici verò manſuetudinem, & clementiam erga feras meditati ſunt, tanquam humanitatis, & miſericordiæ ſpecimen. Omne, quod eſt inanimatum, quũ ratione, menteq; careat, opponitur ei, quod vna cum anima rationem, & intelligentiam quandam habet. Omne nanque animatum ſenſuale habet etiam phantaſiam, velut rationem quandam. natura enim, quæ alicujus gratia, & ad aliquid

quid omnia facit,& fecit animal ſenſuale, non quidem vt ſimpliciter ſentiret, atque pateretur,ſed vt perciperet quæ ſibi commoda forent, quæ've incommoda, & illa quidem ſequeretur, hæc fugeret. ſenſus igitur vtrorumque cognitionem ſingulis animalibus affert. quæ verò ſenſum ſequuntur, ſcilicet vtilium proſecutiones, apprehenſionesq;,noxiorum verò deuitationes, putandum eſt non adeſſe niſi habentibus ratiocinationem quandam, & judicium, atque memoriam. Etſi Strato phyſicus ſenſum dicit nõ absq; intelligentia quicquam agere, ſiquidem præſentia ſenſibus non percipimus, dum attentiùs aliud intelligimus: tamen eſto quidem ſenſum non egere mente ad ejus actionẽ, at quando ad proprium, & alienum ſenſus agendo ſe confert, & inter hæc duo differentiam ponit, & illud fugit, hoc ſequitur, mediumq; ſequendi, effugiendiq; ſagaciter inuenit ineſſe rationem:conjicere poſſumus,& hæc quidem rationis propria ſunt, omniaq; omnibus animalibus adſunt ſcilicet progreſſiuis.

Qui paucis contentus viuit, & innocens, eſt quaſi deus.

QVum animi finis ſit deo fieri ſimilẽ, Deus autem nullius indigus ſit, no-

ceátve nulli, ille certè feliciſſimus eſt, deóque ſimillimus, qui ita ſeipſum comparat, vt quamminimè egeat alienis, quamminimè noceat. hic ergo ſolis veſcetur terræ fructibus, ne noceat hominibus, ne noceat animalibus: & quantum fieri poterit, parcet etiam plantis & herbis: nam & hoc ipſum antiqui lamentabantur, quòd vel arborũ fructibus egeamus. hujus autem egeſtatis cauſa generatio eſt, quódve in ipſa inopia per generationẽ conſtituti ſumus jam remotiores à copia. inopia verò ſalutẽ quæritat ab externis. Qui igitur pluribus eget externis, magis cum inopia copulatur, longiusq; à deo diſiungitur. qui enim deo ſimilis eſt, hac ipſa ſimilitudine veram poſſidet copiam. Diues autem, diuitiisq; fruens, nullis infert injuriam. nempe quandiu injuriam infert, quamuis pecunias omneis habeat, totamq; occupet terram, pauper eſt habendus, quippe quum ſit familiaris inopiæ. Quamobrem vir injuſtus profanus eſt, & omni prauitate pollutus. quod quidem vitium nobis intulit ruina quædam animæ in materiam diſcedentis à bono. omnia igitur nugæ ſunt, quatenus aliquis à principio deficit. omnium egenus eſt animus, quandiu ad ipſam plenitudinem minimè

ſuſpic

suspicit. Cedit autem ei, quod est naturæ suæ mortale, quatenus ipse non nouit re vera seipsum. Qui autem tanquam deo similis jam effectus, quàm minimis ad victum est contentus, hic illa seculi aurei prosperitate potitur.

Ratio quædam inest etiam animalibus.

RAtio quidem naturaliter inest. ratio verò recta, perfectaq; ex meditatione fit, atque doctrina. Quapropter rationalis quidem facultatis participatio quædam omnibus competit animalibus. Rectitudinem verò, sapientiamq; neq; hominem quidem adeptum reperire licet: & quemadmodum differentia visus ipsius est ad visum, volatusq; ad volatum. non enim similiter cernunt astures, atque cicadæ, neque aquilæ similiter volant, atque perdices, sic neque rationale quodlibet æquè particeps est acuminis, & astutiæ.

EX QVARTO LIBRO,

ANTIQVI ANIMALIbus abstinebant.

DIcæarchus Peripateticus antiquos inquit Græcos, tanquam proximè deo genitos, optimos fuisse natura, ac vitam optimam peregisse, adeò vt genus eorum aureum

ſit judicatum. ſubdit eos nullum animal occidiſſe. Illi ſanè nihil ad ſanitatem melius probauerunt, quàm ſuperflua minimè congregare. Itaque nutrimentum natura valentius adſumere noluerunt, ſed quo potius eſſet natura valentior. Antiqui quoque ſacerdotes Ægyptiorum ſapientiæ ſtudio dediti, de quibus Cheremon Stoicus diligētiſſimè tractat, animalibus plurimùm abſtinebant. Quinetiam multa, velut diuina, venerabantur, quorum alia diis aliis accommodata dicebant, ſicut Soli aſturem, atq; cantharum, & arietem, atque crocodilum. Comprehenderunt enim omnis animalis animam eſſe rationalem, quando à corpore fuerit ſeparata, præſagamq; futuri, nobisq; diuinantem, omniumq; effectricem, quorum & homo ſolutus à corpore. non ergo temere animalia honorabāt, & ab eis ſe, quantum fieri poterat, continebant.

Sobria vita Eſſæorum.

NArrat ſubinde ex hiſtoria Ioſephi Eſſæorum vitam religioſorum apud Iudæos, atque philoſophorum, omnia eos habuiſſe cōmunia, charitatem mutuam, & abſtinentiam, & patientiam ante omnia coluiſſe, diuino cultui ſemper intentos: adeoq;

ἀδεῶς, fortes animo, vt necari quàm deũ negare maluerint. Atque in ipsis cruciatibus ridere palàm cõsueuerint. qui ob eam causam cruciati alacres animas emittebant, tanquam iterum recepturi. hæc enim sententia rata est, inquit, apud illos, animas immortales existere, atque ab æthere tenuissimo descendentes corporibus applicari, ῥύμῃ, id est, impetu, & instinctu naturali tractas ad corpora: postquàm verò è carcere corporis emigrauerint, tanquam à longa seruitute jam liberas exultare, perq; sublimia se attollere. Abstinebant tum animalibus multis, tum omni prorsus incontinentia. Deniq; ex ipsa vita & temperatissima, & veritatis studiosissima, & deuotissima deo inter eos multi futura præsagiebant, ideoq; prophetæ nominabantur.

Sapientes antiqui præsentem vitam contemnebant spe futuræ.

SApientes Indorum nominati sunt Gymnosophistæ. inter eos qui quadã generis successione in studio religionis, & sapientiæ procedebant, Brachmanes nominati sunt: qui verò idem electione tantùm profitebantur, Samanei, quorum vitam Bardesanes Babylonius latè describit.

bit. Samanei hujus vitæ tempus ... necessariam quandam seruitutem naturæ ministrantem inuiti ferebant, studebantq; animas è corpore soluere. & quũ prospere corpus se habere sentirent sæpe, nihilo ad hoc vrgente, egrediebantur è vita. hos ergo domestici obitu beatos existimabãt, atque eos, qui illis superessent, deflebant, vt infelices.

Sobrietas, & contemplatio mentem deo conjungit.

GYmnosophistæ, præter reliquã temperantiam atq; sanctimoniã animalibus abstinebant. Sanctimonia quidem mortalibus abstinens æternam continet vitam. Corpus autem pinguefactum animam cogit esurire à felici vita cadentem, augetq; mortale, expellens, impediensq; vitam nobis æternam. contaminat & animam, videlicet corpoream eam reddens, & ad id, quod diuersum est, deflectens. Magnes verò lapis quasi quandam animam trahit ferro sibi aliquando propinquanti. vnde ferrum natura grauissimum euadit leue, eleuaturq; spiritu magnetis se conferens ad magnetem. Siquis ergo ad deum suspẽsus euaserit, incorporeum intellectualemq;, meritò non debet nutri-

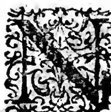
ment

mentum quærere,quo pinguefiat corpus. quod iter ad mentem impedit, sed ad minimum, ac penitus necessarium alimentum rediget corpus:ipseq; nutrietur diuinitate naturaliùs deo conjunctus, quàm magneti ferrum.Iam verò si neque minimis quidem alimentis indigeremus, tantò feliciores essemus,quantò magis & immortales. Nunc verò in hoc mortali viuentes, adhuc etiam nos (vt ita dicam) mortaliores latenter efficimus, dum corpus adaugemus, atque (vt Theophrastus inquit) dum ἐνοίκιον, id est plurimum necessitudinis animus familiariùs habitando cum corpore contrahit, atque insuper seipsum adhibet totum.Sed vtinam absq; cibo penitus, atque potu agere vitam potuissemus: vt corporis cohibentes effluxũ, optimis statim rebus conjungeremur, in quibus & deus existens ita deus existit. Verùm quidnam frustra ad homines hæc exclamamus, atque deflemus, sic excæcatos, vt malum quidem suum assiduè foueãt,oderint verò seipsos primò,verumq; genitorẽ? Deinde eos etiam, qui vt quandoq; ab ebrietate expergiscantur, admonent,& hortantur. Democrates ait,viuere imprudenter, intemperanter, impiè, non tam malè viuere est, quàm diu mori.

EX

EX MICHAELE PSELLO DE DAEMONIBVS.

Interpres Marsilius Ficinus.

Atura dæmonum non est absque corpore, sed habet corpus, & versatur circa corpora, quod & venerandi patres nostri judicauerunt. sunt & qui asserant, dęmones propria cum corporibus præsentia sibi apparuisse. Atq; & Basilius diuinus mysteriorum nobis occultorum inspector, non solùm dæmonibus, sed puris etiam angelis corpora tribuit, velut spiritus quosdam tenues, & aëreos, atq; puros, & testem affert Dauidē dicentem: Qui facit angelos ejus spiritus, ac ministros ejus flammeos: atq; id quidē necessarium est. oportet enim, vt diuinus asserit Paulus, spiritus ministros, qui mittuntur, corpus habere, quo mouentur, gradumq; sistant, palamq; appareant. nouerunt enim hæc ministeria nō aliter, quàm corpus aliud perfici posse. quòd sicubi legas in scriptura eos incorporeos appellari, respondeo & nostros, & alios solere corpora quidem crassiora corporea nominare,

minare,corpora verò tenuia, & quæ aspectum,tactumq; effugiunt,incorporea frequenter cognominare. Non est autē corpus idem cognatum angelis, atq; dæmonibus. Angelicum enim corpus radios quosdam effundens alternis oculis sustineri non potest, eis penitus euanescens: dæmonicum verò si vnquam tale fuerit, eloqui nescio. videtur autem tale aliquando extitisse, quum Isaias nominet angelū, qui cecidit,luciferum:nunc verò alioquin obscurum, tenebrosumq; existit,ac si conjugato lumine nudatum oculis offeratur, molestum nobis occurrit, & angelicum quidem materiæ penitus expers, quapropter & per vniuersum solidum penetrat, atq; pertransit,minusq; etiam quàm solis radius passionibus est obnoxium. Solis nanq; radium per corpora diaphana, atq; tralucida procedentem, siue ingredientem obstacula terrena, & opaca obstantia detinent adeò,vt sustineat fractionem, vtpote qui ad malum cognationem habeat. Corpori verò angelico nihil horum obstat, vtpote quod nullam à quoquam oppositionem patitur;quippe quum horum nullis in ordine congruat,vel natura.corpora verò dæmonica quamuis ob tenuitatem inuisibilia sint, attamen materialia

quodammodo sunt, passioniq; subjecta, præsertim quæcũq; loca subterranea subire. Hæc enim adeò cõcreta sunt, vt tactui subjiciantur, pulsatáque doleant, & igni propinquantia comburantur, adeò vt horum quædam cinerem quoq; relinquant. Quod quidẽ apud Thuscos Italiæ populos accidisse, historia traditur. neque ego hæc loquor quasi poëticam fabulã, monstraq; in mediũ afferens Cretensiũ Phœnicumq; more, sed ex ipsis Saluatoris verbis persuasus, hæc affirmo, quæ tradunt dæmones igne torqueri, vtpote qui, propterea quòd corporei sunt, pati possint. Quo enim modo pati possent, si incorporei forent? quod enim incorporeum est, pati à corpore ne fingi quidem potest.

Sex dæmonum species, quomodo se transforment, se nobis insinuent, nos moueant.

ACcepi verò multa de his ab eis, qui seipsos dederũt studio eos in aspectum prouocãdi, tametsi nil tale vnquam viderim, neque videre dæmonas optem. Versatus verò sum cum aliquo, qui in Cherrhoneso Græciæ contermina solitariam vitam egit, Marco nomine. hic in Mesim fluuium genus suum referebat, ac, siquis

ſiquis alius, in dæmonum cultu profecerat, inſpexeratq; appariciones dæmonum: hęc ergo antè tanquam vana,falſaq;ſpernebat, atque deteſtabatur. deinde verò palinodiam cecinit, verisq; dogmatibus, & noſtris adhæſit. hic ergo multa, & mira quidem, & dæmonica nobis aperuit, atque mihi interdum interroganti,vtrum dæmones pati poſſent: & valde quidem, inquit, adeò vt nonnulli dæmonũ ſemen jaciant, atq; in puſilla quædam animalia oriantur. Tum ego, incredibile inquam dæmonas excrementa habere,& membra genitalia. Habẽt quidẽ, inquit ille, membra,ſed non talia, excrementum verò aliquod ex illis emanat. Tum verò ſubjunxit, mihi crede.ſed ego, inquam, graui in diſcrimine ſum, ſi noſtro more nutriantur. Nutriuntur ſanè, inquit Marcus, alij quidem inſpiratione, veluti in arteriis, & neruis viget ſpiritus: alij verò humore, ſed non ore,vt nos,immo verò ſicut ſpongiæ, atque oſtra, exugentes quidem humorem extrinſecus adjacẽtem, rurſus autem quod in humore concretius eſt ſecernentes. id verò non patiuntur omnes, ſed ſolùm genera dæmonum materiæ proxima, genusq; dæmonum, quod odit lucem, & aquatile,atque ſubterraneum. At

hæc interrogaui, sunt'ne ô Marce multa dæmonum genera?multa,inquit,atque diuersa,tum secundùm formas, tum secundùm corpora,adeò,vt & aër,qui supra nos est,& qui circa nos, sit plenus dæmonum, plena & terra,mareq;, & loca abdita, atq; profunda.nisi molestum est,inquam,enumera. Sex generaliter,inquit,sunt genera dæmonum:neque verò noui, vtrum locis diuidere oporteat dæmonas, in quibus versantur, an potiùs ex eo, quòd vniuersum dæmonum genus amore afficiatur ad corpus. Esse verò noui senarium numerum corporeum, atq; mundanum. In eo enim circunstantiæ corporeæ sunt,atq; mundus per hunc cõpositus est, siue quia hic numerus primus est, qui componat triangulum scalenum.Esse verò proprium æquilateri diuinum, atq; cæleste, vtpote quod sit sibi ipsi æquale, ac difficile moueatur ad malum. propriũ verò æquicrurij genus humanum vti. quod vno quodã ab instituto aberret, ex pœnitentia verò fiat melius.Scaleni verò proprium dæmonicum tanquam inæquale, nec vllo modo propinquans bono. siue igitur hoc, siue alio modo res se habeat, sex omnino ille genera dæmonũ enumerabat, & primum quidem prima lingua barbarè nõminabat

leliu

lelinreon,id est igneum,quod circa sublimiorem aërem peruagari dicebat. omne nanque dæmonicum ex lunaribus regionibus, velut ex templo profanum aliquid exterminari. Secundum verò genus,quod in aëre propinquo nobis oberrat,quod & à multis propriè aëreum nominatur. Tertium,terrenum,quod plurimum circa terram versatur,terrenisq; aduersatur multis rationibus,atq; machinis. Quartum,aquatile,& marinum,quod humoribus se immergit, ac libenter circa lacus, & fluuios habitat,multosq; perdit aquis, & in mari fluctus excitat ac tēpestates, nauigiaq; viris onusta funditus submergit, multosq; obruit vndis. Quintū, subterraneū, quod habitat quidem sub terra, inuadit autem qui puteos effodiunt, & metalla. efficit hiatus terræ,& fundamēta concutit.flammiuomos ventos suscitat. Sextum & vltimum est lucifugum, imperscrutabile, ac penitus tenebrosum, passionibusq; frigidis violenter res perdens. Esse verò dicebat hæc omnia dæmonum genera sic affecta, vt & deos oderint, & hominibus aduersentur, sed aliud alio pejus. Aquatile enim,& subterraneum, ac etiam lucifugum summopere malefica,atque perniciosa. hæc enim non phantasiis excogita-

tionibusq; animas deprauare, atq; lædere, sed oberrantia ferarum more syluestrium ad perniciem hominũ festinare. sic aquatiles quidem errantes, in aquis suffocare, atque morbo comitiali, dementiaq; vexare. Aëreos autem, atque terrestres arte quadam, & excogitatione inuadere, sicq; humanos animos fallere, & ad perturbationes turpissimas, & iniquas, perniciosasq; flectere. Tum ego, quonam pacto; & quid agẽtes hæc peragunt? vtrum dominantes nobis, & quocunque placet velut mãcipia circunferentes? Non dominãtur, ait, sed nobis clàm commemorant. spiritui nãq;, qui nobis inest, phantastico propinquant, vtpote qui & ipsi spiritus sint, verba perturbationum, & voluptatum nobis insonant, non emittentes quidem vocem pulsatione quadam, ac sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. Sed quonam pacto, inquam, sine voce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirũ, inquit, si modò illud animaduertas, quemadmodum videlicet qui loquitur, si procul loquatur, vehementiore clamore eget. factus verò propinquior, in audiẽtis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret, sed sermo ejus voluntate

con e

conceptus nullo penitus ſono audienti illaberetur, quod quidem animabus etiam egreſſis corpore contingere tradunt. Has enim ſine ſtrepitu inter ſe verſari. hoc vtique modo nobiſcum dæmones cõuerſantur, clàm videlicet, adeò, vt nec vnde quidem nobis inferatur bellũ, liceat perſentire. Neque de hoc dubitauit quiſquis, quod aëri contingit, conſiderauerit. Sicut enim aër præſente lumine colores, & formas accipiens traducit in illa, quæ naturaliter accipere poſſunt, ſicut apparet in ſpeculis, rebusq; quaſi ſpecularibus: ſic & dæmonica corpora ſuſcipientia ab ea, quæ intus eſt, eſſentia phantaſtica figuras, atque colores, & quaſcunque ipſi voluerunt formas in ipſum animalem, noſtrúmque ſpiritum tranſmittunt, multa nobis negotia præbent, voluntates, & conſilia ſuggerentes, formas ſubindicantes, ſuſcitantes memorias voluptatum, ſimulacra paſſionum frequenter concitantes vigilantibus, atque dormientibus. nonnunquam verò femora, nobis, ac inguina titillantibus, incitantes inſanos, & iniquos amores ſubjiciunt, & ſubacuunt, præcipuè verò ſi humores calidos humidosq; ad id conducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeã ſubinducentes perturbant

animas arte quadam,& sophistica fraude. Reliqua verò dæmonum genera nihil excogitant sapienter, nec quicquid facilè astu peragunt, nisi quòd molesta tamen, atq; valde turpia sunt,& charonei spiritus more lædunt. Sicut enim ferunt spiritum hunc corrumpere quicquid propinquauerit, siue quadrupes, siue homo, siue sit auis: sic dæmones occursu diri quicquid occurrerit, subitò perdunt agitantes corpora, animosq;, naturalesq; habitus peruertentes. sæpe etiam igne,aqua, præcipitio perdunt non solũ homines,verũ etiam bruta nonnulla. Ad hæc ego, cûr nam hi dæmones bruta rursus inuadunt? jam verò circa Gergesam tale aliquid accidisse porcis sacra testantur eloquia.Ad hæc ille, quum dæmones hominum hostes sint, nihil mirum videri debet eos lædere. insultant quinetiã aduersus bruta nonnulla, non tam voluntate nocendi, quàm viuifici caloris auiditate. Quũ enim in locis habitẽt profundissimis,ad summum quidem frigidis, sed humore carentibus, frigiditatem plurimam contrahunt humoris expertem, qua quidem obstrusi in angustumq; coacti calorem humidum appetunt, & vitalem, vtq; hunc assequantur in animalia irruunt,& ratione carentia,& ad

ad balnea, foueasq; aduolant. Nam calorem ignis, solisq; velut comburentem,& exsiccãtem fugiunt: calorem verò animalium quasi moderatum, suauiq; humore permistum diligũt,præsertim humanum, quia sit temperatior. quamobrem hominibus se insinuantes,non mediocriter eos perturbant,oppletis videlicet meatibus,& impletis,in quibus spiritus insidet animalis, ipsoq; spiritu dæmonicorũ corporum crassitudine coacto, intusq; concusso, ex quo accidit, vt vibrentur, concutianturq; corpora,viresq; principales malè in actionibus se habeant,ac motiones stupidæ erraticæq; proueniant. Atq; si dæmon, qui irruit,subterraneus sit,cõcutit, ac destruit occupatum,clamatq; per ipsum vtens patientis spiritu velut proprio instrumento. Sin autem lucifugorum aliquis homini se clàm ingesserit,segnitiem adducit,cohibetq; vocem, hominemq; obsessum,quasi mortuum reddit,hoc enim genus tãquam inter dæmones vltimum terrestrius est, summopereq; frigidum, atq; aridum, & cuicunque latẽter irrepserit, vim omnem animalem obtundit, & hebetat, obfuscat, & delet. Quũ verò ratione captum sit omnino, omniq; intellectuali speculatione prorsus orbatũm, & ductũ inrationali

quadam phantasia, more brutorũ præ cæteris indocilium, nullis rationibus auscultat, nec redargutiones metuit. quocirca rectè apud multos mutum, surdumq; vocatur: neq; discedit ab occupatis, nisi diuina potestate propulsum, oratione videlicet, jejunioq; accedentis. Sed ego, ô Marce, inquam, recentiora quædam sapere nos medicorum sectatores adducunt, asserentes passiones ejusmodi non esse effectus dæmonum, sed humorum, vaporumq; & venti malè sese habentium. itaq; pharmacis, & diæta, non carminibus incantantiũ, expiationibusq; curare hæc aggredi solent. Tum ille, nihil mirum est hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter sensum, sed corporibus tantùm incubuerint cognoscendis. Illa fortasse decebat malorum humorum putare incommoda, capitis somniferam grauitatem, atræ bilis angustias, phrenesis deliramenta, quæ lauacris, potionibusq; vel euacuationibus, vel emplastris sedare consuerunt. Inspirationes autem, occupationesq;, quibus qui obsessus est, agere nihil potest, non intellectu, non ratione, non phantasia, non sensu. Aliud verò est, quod mouet, atque ducit, dicitq; insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prędicit,

quo

quo inquam pacto dicemus, hæc esse erraticas materiæ motiones?

Quomodo dæmones occupent hominem, loquantur, moueant, se transforment.

EGo igitur Marco fidem adhibeo, præsertim quũ memoria teneam, quæ de dæmonibus diuina nobis Euangelia tradunt. quódve viro Corinthio contigit iubente Paulo, & denique quotcunque patrum nostrorum scriptis leguntur de dæmonibus multa, penitusq; miranda. Reliquum verò est, ea referre, quorũ ego inspector, & quibus velut auctor interfui. Profectus sum in Elasoniam, vbi vir quidam act⁹ dæmone multa multis oracula fudit. Quem ego conueniens interrogaui, vnde nam sibi facultas vaticinandi contigerit. quũ verò ille aperire nollet arcanum, tandem Laconicam passus necessitatem, tandem confessus est verum. Retulit ergo se initiatum fuisse in operibus dæmonum à quodam Aleto Liuio, qui eum nocte adduxisset in montem, iussissetq; herbam quandam assumere, deinde in os expuisset, & quibusdam vnguentis oculos illinisset, vnde sibi dæmonum turbas videre cõtigerit: ex quibus senserit, quasi coruum quendam inuolantem, osq; suum ingre-

dientem ex eo tempore,atq; hactenus sibi vaticiniũ adesse de quibuscũque, & quandocunque hoc ipsum vult,quod eum mouet.in diebus enim crucifixionis,& in die venerandæ apud nos resurrectionis mihi, ait, nihil, etiam si studiosè contenderim, insonat. Hæc ille nunciauit. Quum verò quidam meorum comitum irrideret eum, percuteretq; ceruicẽ, ait,Tu quidem paulò pòst pro vna plaga multas vtriq; reportabis, & aliis multa prædixit, quæ prouenerũt. Quidam ergo eum fatidicum conspicatus tanquam musicum instrumẽtum insonantibus dæmonibus euasisse, sic objecit,omnes insaniç species passiones sunt deprauatæ materiæ, potiùs quàm tragicæ dæmonum passiones. Ad hunc ille, nihil mirum videri debet,inquit, si ita medicorum sectatores judicãt, qui nihil vnquam ejusmodi viderint. Nam & ego ita putabam,quousque contigit prodigiosum aliquid prouidere, quod non importunum erit in præsentia recensere,& profectò nihil mẽtiar.*Senex quidam, qui hoc idem pallium induebatur,Frater meus natu major habebat vxorem alioquin modestam, morbisq; vexatam frequentibus. hæc aliquando puerpera vehementer jam laborabat, vestemq; confringens barbarè lo-

quebatur,

quebatur, sermone præsentibus incognito. itaq; ambigebant omnes quid in re ardua faciendum foret: fœminæ verò quædam adducunt peregrinum quendam nomine Anaphalangiam valde senem rugosumq;, & exustum, atque nigrum, qui nudato ense, prope lectum adstans, ira quadam apprehendit ægrotam, linguaq; sibi patria, id est Armenica, acriter conuiciatus est. illa huic vicissim respondit Armenicè, ac primò quidem audax è lecto prorupit cũ eo protinus certatura. At barbarus ille, tum maximè adjurationibus vtebatur, & quasi furens minabatur illam se percussurum. Tum fœmina se recepit, cõpressit, contremuitq;, & humiliùs jam locuta, in somnum mox incidit. Nos autem obstupuimus ambigentes, quonam pacto illa locuta sit Armenicè fœmina, quæ Armenios nec vidit quidem vnquam, neque domesticis laribus egressa est. Quũ ergo resipuisset, interrogauimus eam, quid passa fuisset, & nunquid acta animaduertisset, vel mente teneret. Tum illa respondit se vidisse dæmonum visum tenebrosum, & simile mulieri, passos habenti crines in se irruere: vnde antè quàm ipsa lectum ingrederetur, extimuisse: quod verò deinceps secutũ est, minimè persensisse: quam-

obrem

obrem ego post hæc ita dubitare cœpi, quonam pacto dæmon mulierem perturbans mulier appareret: nec injuria dubitabatur, vtrum dæmonum alij quidem mares, alij verò sint fœminæ more animaliũ caducorum: præterea quomodo dæmon lingua Armenica vteretur. nam valde dubitandum est, num dæmones alij Græcè, alij Chaldaicè, alij Persicè, alij Syriacè loquantur. Deinde quomodo ad magi illius minas seipsum dæmon compresserit, strictumq; timuerit ensem: quid enim patiatur ab ense dæmon indiuiduus, atque immortalis? Tum Marcus dubitationem meam animaduertens, ait, nullus dæmon suapte natura mas est, vel fœmina. Compositorum enim sunt hujusmodi passiones: corpora verò dæmonũ simplicia sunt ductũ, flexuq; facilia, ad omnemq; configurationem naturaliter apta. sicut enim nubes suspicimus nunc hominum, nunc vrsorum, nunc draconũ, aliorúmve præferre figuras, sic & corpora dæmonum: sed hoc interest, quòd nubes externis agitatæ ventis figuras varias agunt, dæmones autem proprio consilio, prout ipsi volunt, corporum formas in se variant, & modò in breuiorẽ molem contrahuntur, modò rursus in longiorem se extendunt.

Quem

Quemadmodum lumbricis videtur accidere ob substantiam meliorem, ductúque facillimam: neque solùm magnitudine in eis diuersitas accidit, verùm etiam figuras, coloresq; variant multiformes: corpus enim dæmonis ad vtrunque est naturæ paratum. qua enim ratione est natura facilè cedens, sic in varias figurarum species transformatur: qua vero aëreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër quidem ab extrinseco coloratur, corpus verò dæmonis ab intima phantasię actione species colorum accipit. quemadmodum nobis expauescentibus genæ pallescunt, verecundia verò affectis rubescunt, anima verò prout sic, aut sic afficitur, passiones ejusmodi in corpus, similiter traducente eadem ratione de dæmonibus est putandum. Nam & hi ab intrinseco in corpora sua colorum species transferunt, quapropter vnumquodq; dæmonum corpus proprium in quam elegerit figuram transformans, speciemq; coloris certam ad extremum vsque corporis educens, sic & tanquam vir apparet, & mox occurrit, vt fœmina, leonis more fremit, saltat vt pardalis, latrat vt canis, atque ad vtris, vasisq; formam se aliquãdo trãsfert: ac dum omnes ejusmodi vicissim formas mutat, nullam

nullam earum stabilem retinet. Nõ enim solidum corpus dæmonum, quo possit acceptas retinere figuras. Sed sicut in aëre & aqua contingere cõsueuit, videlicet siue colorẽ infundas, siue figuram imprimas, mox diffunditur, atque dissoluitur: simile quiddã dæmonibus accidit. nam & in his figura, colorq;, & species rerum quarumlibet citò dilabitur. Docuit itaque Marcus has maris, & fœminæ differentias non inesse dæmonibus, sed apparere, nullamq; ejusmodi formam in eis stabilem permanere. Sin autem è multis audiueris dæmonem sub fœminę specie omnibus puerperis apparere, nullamq; ejusmodi formam, scito, non omnes dæmones eandem vim, voluntatemq; habere, sed in hoc etiam illos valde differre. Nempe in proportione quadam simili, quá etiam cõposita, caducaq; animalia se habere. sicut enim inter hæc homo quidem intellectualis, prudentisq; potentiæ particeps phantasticã insuper vim communiorem habet ad omnia fermè sensibilia explicabilem, atq; diffusam, tum ad cælestia, tum ad illa, quæ circa terrã sunt, atq; in ipsa terra. Equus autẽ, atque bos, & reliqua ordinis ejusdem vim eam magis particularem, atque ad nõnulla imaginabilia cognomina operantem,

quæ

quę pręsepe, possessoresq; suos cognoscit. Culices autem, & mures, atq; similia, angustiorē hanc habent, atq; indistinctā, neque foramen cognoscunt, ex quo emerserunt, neq; locū, quò processere, & quò quid est adducendum, sed vnicam tantū imaginationem habēt, scilicet alimenti: sic & multa, diuersaq; dæmonum genera inter se similiter differūt. nempe in his quoq; ignei quidem, aëreiq; phantasiam habent variè admodum distinctam, atq; discretā, quancunq; imaginabilē speciē elegerint. nam ad hanc ipsam seipsos formant, contra verò lucifugum dæmonum genus se habet. ejus enim imaginatio valde angusta est: itaq; formas varias non commutat, vtpote quòd plures imaginabilium rerum non habeat species, neq; corpora possideat ad motum agilia, ad flexumq; accommodata. Aquatiles verò, atq; terrestres medium inter hos dæmones obtinentes, possunt quidem plures formas mutare, sed quibus maximè delectātur, in eis diutiùs immorantur. Quicunq; enim in humidis viuūt, mollioremq; vitæ ductum tenent, se auibus, mulieribusq; similes reddūt. Quapropter naiadas, nereidas, & dryadas fœminino sexu hos cognominant. quicunq; verò in locis habitāt ſiccioribus, corporaq; habent

bent subarida, quales ὀνοσκέλυς esse ferũt, in viros se transformant. Nonnunquam etiam canibus, & leonibus, aliisq; animalibus similes se ostendunt: in quibus videlicet mos inest masculinus. Nihil itaq; mirum, si dæmonium inuadens puerperas fœmineam præfert formam: quippe quũ sit adulterum, humiditatibusq; se oblectetur impuris, formam enim subit vitæ sibi gratæ conuenientem.

Dæmones singularum gentium, quibus loquuntur, linguam imitantur.

QVa verò ratione Armenicè loquerentur, Marcus quidem non explicauit, neq; etiam à nobis est quæsitum. Arbitror autem hinc fore hoc manifestum, quoniam non possit lingua dæmonum propria inueniri. tametsi Hebraicam quis seruare linguam dixerit, siue Græcam, aut Syriam, aliámue barbarã quid enim opus est voce dæmonibus? qui inter se absq; voce conuiuunt. Quum verò sicut angeli posteriores posterioribus, alij aliis gentibus præsunt, sic dæmones alij aliis assistunt: sanè singuli singularum gentium linguas exercent: quamobrem dæmones, qui inter Græcos habitant, heroico stylo oracula ediderũt. apud Chaldæos verò Chaldaica

vtebant

vtebantur lingua, quemadmodum apud Ægyptios Ægyptia voce colloquia faciebant. quinetiam dæmones incolentes Armeniam, si aliò fortè se conferant, indigenarum voce vtuntur.

Cur dæmones timeant minas, atque patiantur.

SEd quæritur, cur dæmonia minas, ensesq; timeant. profectò omnia dæmonum genera audacia, rursusq; timiditate plena sunt, præsertim conjunctiora materiæ. Aërea enim circunspectæ cogitationis participia, siquis objurgauit, discernere nouerunt objurgantem, vel honorantem: neq; aliter ab obsessis discedunt, nisi obtestator erga deum sanctimonia polleat, nomenq; dei, sermonemq; horribilem incantet potestate diuina. hæc profectò sunt dæmonia materiæ proxima, formidantia ne in loca profundiora, abyssumq; demittantur. Item angelos timent, qui illuc eos precipitant quoties videlicet quispiam eis præcipitium minitatur, aducitq; inuocationes angelorum ad hoc institutorum. valde enim timent. nam ob ignorantiā non discernunt minitantem. Iam verò si anicula quædā, vel superbior senecium aliquis, minas ejusmodi rusticè

intentauerit, sæpe discedũt, quia discernere nequeũt. Ideo superfluis etiam quibusdam facilè mancipãtur, scilicet vnguibus, & capillis à polluto magorum genere. Itẽ plumbo, & cera, tenuiq; filo deuinciuntur, atq; nefariis adjurationibus cõturbantur. venefici ergo, & nefandi dæmonia hæc subterranea mansuefaciunt. Qui verò nefariis ministeriis abstinent, aërea maximè colunt, cauẽtes ne dæmonium subterraneum interueniat. nam siquid tale interuenerit, præter id, quòd terrores incutit, etiam saxa jacere consueuit. proprium enim subterraneorũ est lapides in occurrẽtes jacere, sed ictibus irritis. Aërea verò dæmonia ratio dictat intrepida esse, neq; tamen boni quicquam afferunt, quoniam & superba sunt, & jactabũda; & deceptionis, phantasiæq; inanis plena. ab eis enim in cultores veniunt ignei quidam radij, quos furiati homines diuina spectacula putant. nihil tamen veri; cõstantisq; possident. quid enim in obscuris dæmonibus potest lucis inesse? sed hæc omnia fallaciæ sunt occultorum, atq; præstigiæ. Sunt plerique, qui communiter appellantur Euchetæ, quorum fraudulentum dogma ab insano quodam monente manauit. Tradũt ergo principia plura, & profectò ab ipso

monen-

monente duo rerum principia ſuppoſita ſunt,ita vt deo bonorum opifici Deus malorum,artifexq; ponatur,deoq; cæleſtium domino Deus dominus ſubcæleſtiũ. hinc Euchetæ miſeri tertiũ his principium adhibuerunt.Nempe apud eos vnus quidem pater eſt : filij verò duo, antiquior videlicet,atq; iunior.principia tria,ſed patri quidem ſupermundana tantùm, iuniori autẽ filio cæleſtia, ſeniori verò ſubcæleſtia velut dominis tribuuntur. Quod quidem dogma nihilo à Græcis fabulis differre videtur iuxta poëticum illud, ternario diſtributa ſunt præmia numero. Sed inter Euchetas,alij vtrũq; filium colunt. nã etſi diſſidere eos nunc inter ſe dicant, vtrunq; tamen exiſtimant adorandum. quoniam ambo ex eodem patre naſcantur, atque in poſterum conciliandi mutuò ſint. Alij verò alterum duntaxat, id eſt iuniorem colunt, vtpote qui meliori, præſtantioríque prouinciæ dominetur.ſeniorem verò non ſpernunt quidem,ſed obſeruant ipſum cauentes, videlicet ne malefaciat.Deterrimi verò inter illos à cæleſti quidem numine diſiunguntur omnino. ſolũ verò terreſtrẽ ſatanã finibus ſuis excipiunt, ipſumq; nominibus apud eos potioribus extollũt, appellantes primogenitũ,& à patre ſejun-

 ctum.

animas arte quadam,& sophistica fraude. Reliqua verò dæmonum genera nihil excogitant sapienter, nec quicquid facilè astu peragunt, nisi quòd molesta tamen, atq; valde turpia sunt,& charonei spiritus more lædunt. Sicut enim ferunt spiritum hunc corrumpere quicquid propinquauerit, siue quadrupes, siue homo, siue sit auis: sic dæmones occursu diri quicquid occurrerit, subitò perdunt agitantes corpora, animosq;, naturalesq; habitus peruertentes. sæpe etiam igne,aqua, præcipitio perdunt non solũ homines,verũ etiam bruta nonnulla. Ad hæc ego, cùr nam hi dæmones bruta rursus inuadunt? jam verò circa Gergesam tale aliquid accidisse porcis sacra testantur eloquia. Ad hæc ille, quum dæmones hominum hostes sint, nihil mirum videri debet eos lædere. insultant quinetiã aduersus bruta nonnulla, non tam voluntate nocendi, quàm viuifici caloris auiditate. Quũ enim in locis habitẽt profundissimis,ad summum quidem frigidis, sed humore carentibus, frigiditatem plurimam contrahunt humoris expertem, qua quidem obstrusi in angustumq; coacti calorem humidum appetunt, & vitalem, vtq; hunc assequantur in animalia irruunt,& ratione carentia,& ad

ad balnea, foueasq; aduolant. Nam calorem ignis, solisq; velut comburentem,& exsiccãtem fugiunt: calorem verò animalium quasi moderatum, suauiq; humore permistum diligũt,præsertim humanum, quia sit temperatior. quamobrem hominibus se insinuantes,non mediocriter eos perturbant,oppletis videlicet meatibus,& impletis,in quibus spiritus insidet animalis, ipsoq; spiritu dæmonicorũ corporum crassitudine coacto, intusq; concusso, ex quo accidit, vt vibrentur, concutianturq; corpora,viresq; principales malè in actionibus se habeant,ac motiones stupidæ erraticæq; proueniant. Atq; si dæmon, qui irruit,subterraneus sit,cõcutit, ac destruit occupatum,clamatq; per ipsum vtens patientis spiritu velut proprio instrumento. Sin autem lucifugorum aliquis homini se clàm ingesserit,segnitiem adducit,cohibetq; vocem, hominemq; obsessum,quasi mortuum reddit,hoc enim genus tãquam inter dæmones vltimum terrestrius est, summopereq; frigidum, atq; aridum, & cuicunque latẽter irrepserit, vim omnem animalem obtundit, & hebetat, obfuscat, & delet. Quũ verò ratione captum sit omnino, omniq; intellectuali speculatione prorsus orbatũm, & ductũ inrationali

quadam phantasia, more brutorũ præ cæteris indocilium, nullis rationibus auscultat, nec redargutiones metuit. quocirca rectè apud multos mutum, surdumq; vocatur: neq; discedit ab occupatis, nisi diuina potestate propulsum, oratione videlicet, jejunioq; accedentis. Sed ego, ô Marce, inquam, retentiora quædam sapere nos medicorum sectatores adducunt, asserentes passiones ejusmodi non esse effectus dæmonum, sed humorum, vaporumq; & venti malè sese habentium. itaq; pharmacis, & diæta, non carminibus incantantiũ, expiationibusq; curare hæc aggredi solent. Tum ille, nihil mirum est hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter sensum, sed corporibus tantùm incubuerint cognoscendis. Illa fortasse decebat malorum humorum putare incommoda, capitis somniferam grauitatem, atræ bilis angustias, phrenesis deliramenta, quæ lauacris, potionibusq; vel euacuationibus, vel emplastris sedare consuerunt. Inspirationes autem, occupationesq;, quibus qui obsessus est, agere nihil potest, non intellectu, non ratione, non phantasia, non sensu. Aliud verò est, quod mouet, atque ducit, dicitq; insuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prędicit, quo

quo inquam pacto dicemus, hæc esse erraticas materiæ motiones?

Quomodo dæmones occupent hominem, loquantur, moueant, se transforment.

EGo igitur Marco fidem adhibeo, præsertim quũ memoria teneam, quæ de dæmonibus diuina nobis Euangelia tradunt. quódve viro Corinthio contigit iubente Paulo, & denique quotcunque patrum nostrorum scriptis leguntur de dæmonibus multa, penitusq; miranda. Reliquum verò est, ea referre, quorũ ego inspector, & quibus velut auctor interfui. Profectus sum in Elasoniam, vbi vir quidam act⁹ dæmone multa multis oracula fudit. Quem ego conueniens interrogaui, vnde nam sibi facultas vaticinandi contigerit. quũ verò ille aperire nollet arcanum, tandem Laconicam passus necessitatem, tandem confessus est verum. Retulit ergo se initiatum fuisse in operibus dæmonum à quodam Aleto Liuio, qui eum nocte adduxisset in montem, iussissetq; herbam quandam assumere, deinde in os expuisset, & quibusdam vnguentis oculos illinisset, vnde sibi dæmonum turbas videre cõtigerit: ex quibus senserit, quasi coruum quendam inuolantem, osq; suum ingre-

dientem ex eo tempore,atq; hactenus sibi vaticiniũ adesse de quibuscũque, & quandocunque hoc ipsum vult,quod eum mouet.in diebus enim crucifixionis,& in die venerandæ apud nos resurrectionis mihi, ait, nihil, etiam si studiosè contenderim, insonat. Hæc ille nunciauit. Quum verò quidam meorum comitum irrideret eum, percuteretq; ceruicē, ait,Tu quidem paulò pòst pro vna plaga multas vtiq; reportabis, & aliis multa prædixit, quæ prouenerũt. Quidam ergo eum fatidicum conspicatus tanquam musicum instrumētum insonantibus dæmonibus euasisse, sic objecit,omnes insanię species passiones sunt deprauatæ materiæ, potiùs quàm tragicæ dæmonum passiones. Ad hunc ille, nihil mirum videri debet,inquit, si ita medicorum sectatores judicāt, qui nihil vnquam ejusmodi viderint. Nam & ego ita putabam,quousque contigit prodigiosum aliquid prouidere, quod non importunum erit in præsentia recensere,& profectò nihil mētiar.*Senex quidam, qui hoc idem pallium induebatur,Frater meus natu major habebat vxorem alioquin modestam, morbisq; vexatam frequentibus. hæc aliquando puerpera vehementer jam laborabat, vestemq; confringens barbarè lo-

quebatur,

quebatur, sermone præsentibus incognito.itaq;ambigebant omnes quid in re ardua faciendum foret: fœminæ verò quædam adducunt peregrinum quendam nomine Anaphalangiam valde senem rugosumq;, & exustum,atque nigrum, qui nudato ense, prope lectum adstans, ira quadam apprehendit ægrotam, linguaq; sibi patria, id est Armenica,acriter conuiciatus est.illa huic vicissim respondit Armenicè, ac primò quidem audax è lecto prorupit cũ eo protinus certatura. At barbarus ille, tum maximè adjurationibus vtebatur, & quasi furens minabatur illam se percussurum.Tum fœmina se recepit,cõpressit, contremuitq;,& humiliùs jam locuta,in somnum mox incidit. Nos autem obstupuimus ambigentes, quonam pacto illa locuta sit Armenicè fœmina,quæ Armenios nec vidit quidem vnquam, neque domesticis laribus egressa est. Quũ ergo resipuisset,interrogauimus eam,quid passa fuisset, & nunquid acta animaduertisset, vel mente teneret.Tum illa respondit se vidisse dæmonum visum tenebrosum, & simile mulieri,passos habenti crines in se irruere:vnde antè quàm ipsa lectum ingrederetur, extimuisse: quod verò deinceps secutũ est,minimè persensisse:quamobrem

obrem ego post hæc ita dubitare cœpi, quonam pacto dæmon mulierem perturbans mulier appareret:nec injuria dubitabatur, vtrum dæmonum alij quidem mares, alij verò sint fœminæ more animaliū caducorum: præterea quomodo dæmon lingua Armenica vteretur. nam valde dubitandum est, num dæmones alij Græcè, alij Chaldaicè, alij Persicè, alij Syriacè loquantur. Deinde quomodo ad magi illius minas seipsum dæmon compresserit, strictumq; timuerit ensem:quid enim patiatur ab ense dæmon indiuiduus, atque immortalis? Tum Marcus dubitationem meam animaduertens, ait, nullus dæmon suapte natura mas est,vel fœmina. Compositorum enim sunt hujusmodi passiones: corpora verò dæmonū simplicia sunt ductu, flexuq; facilia, ad omnemq; configurationem naturaliter apta. sicut enim nubes suspicimus nunc hominum, nunc vrsorum, nunc draconū, aliorúmve præferre figuras, sic & corpora dæmonum: sed hoc interest,quòd nubes externis agitatæ ventis figuras varias agunt, dæmones autem proprio consilio,prout ipsi volunt, corporum formas in se variant, & modò in breuiorē molem contrahuntur, modò rursus in longiorem se extendunt.

Quem

Quemadmodum lumbricis videtur accidere ob ſubſtantiam meliorem, ductúque facillimam: neque ſolùm magnitudine in eis diuerſitas accidit, verùm etiam figuras, coloresq́; variant multiformes: corpus enim dæmonis ad vtrunque eſt natura paratum. qua enim ratione eſt natura facilè cedens, ſic in varias figurarum ſpecies transformatur: qua vero aëi eum eſt, diuerſos aëris inſtar colores ſubit. Sed aër quidem ab extrinſeco coloratur, corpus verò dæmonis ab intima phantaſię actione ſpecies colorum accipit. quemadmodum nobis expaueſcentibus genæ palleſcunt, verecundia verò affectis rubeſcunt, anima verò prout ſic, aut ſic afficitur, paſſiones ejuſmodi in corpus, ſimiliter traducente eadem ratione de dæmonibus eſt putandum. Nam & hi ab intrinſeco in corpora ſua colorum ſpecies transferunt, quapropter vnumquodq; dæmonum corpus proprium in quam elegerit figuram transformans, ſpeciemq́; coloris certam ad extremum vſque corporis educens, ſic & tanquam vir apparet, & mox occurrit, vt fœmina, leonis more fremit, ſaltat vt pardalis, latrat vt canis, atque ad vtris, vaſisq́; formam ſe aliquãdo tráſfert: ac dum omnes ejuſmodi viciſſim formas mutat, nullam

nullam earum stabilem retinet. Nō enim solidum corpus dæmonum, quo possit acceptas retinere figuras. Sed sicut in aëre & aqua contingere cōsueuit, videlicet siue colorē infundas, siue figuram imprimas, mox diffunditur, atque dissoluitur: simile quiddā dæmonibus accidit. nam & in his figura, colorq;, & species rerum quarumlibet citò dilabitur. Docuit itaque Marcus has maris, & fœminæ differentias non inesse dæmonibus, sed apparere, nullamq; ejusmodi formam in eis stabilem permanere. Sin autem è multis audiueris dæmonem sub fœminę specie omnibus puerperis apparere, nullamq; ejusmodi formam, scito, non omnes dæmones eandem vim, voluntatemq; habere, sed in hoc etiam illos valde differre. Nempe in proportione quadam simili, quá etiam cōposita, caducaq; animalia se habere. sicut enim inter hæc homo quidem intellectualis, prudentisq; potentiæ particeps phantasticā insuper vim communiorem habet ad omnia fermè sensibilia explicabilem, atq; diffusam, tum ad cælestia, tum ad illa, quæ circa terrā sunt, atq; in ipsa terra. Equus autē, atque bos, & reliqua ordinis ejusdem vim eam magis particularem, atque ad nōnulla imaginabilia cognomina operantem,

quæ

quę prẹsepe,possessoresq; suos cognoscit. Culices autem,& mures,atq; similia,angustiorē hanc habent,atq; indistinctā,neque foramen cognoscunt, ex quo emerserunt, neq; locū, quò processere, & quò quid est adducendum, sed vnicam tantū imaginationem habēt,scilicet alimenti:sic & multa,diuersaq; dæmonum genera inter se similiter differūt.nempe in his quoq; ignei quidem, aëreiq; phantasiam habent variè admodum distinctam,atq; discretā,quancunq; imaginabilē speciē elegerint. nam ad hanc ipsam seipsos formant,contra verò lucifugum dæmonum genus se habet. ejus enim imaginatio valde angusta est: itaq; formas varias non commutat, vtpote quòd plures imaginabilium rerum non habeat species , neq; corpora possideat ad motum agilia , ad flexumq; accommodata. Aquatiles verò,atq; terrestres medium inter hos dæmones obtinentes , possunt quidem plures formas mutare,sed quibus maximè delectātur, in eis diutiùs immorantur.Quicunq; enim in humidis viuūt, molliioremq; vitæ ductum tenent, se auibus,mulieribusq; similes reddūt.Quapropter naiadas,nereidas,& dryadas fœminino sexu hos cognominant.quicunq; verò in locis habitāt siccioribus,corporaq; habent

bent subarida, quales ὀνοσκέλας esse ferũt, in viros se transformant. Nonnunquam etiam canibus, & leonibus, aliisq; animalibus similes se ostendunt: in quibus videlicet mos inest masculinus. Nihil itaq; mirum, si dæmonium inuadens puerperas fœmineam præfert formam: quippe quũ sit adulterum, humiditatibusq; se oblectetur impuris. formam enim subit vitæ sibi gratæ conuenientem.

Dæmones singularum gentium, quibus loquuntur, linguam imitantur.

QVa verò ratione Armenicè loquerentur, Marcus quidem non explicauit, neq; etiam à nobis est quæsitum. Arbitror autem hinc fore hoc manifestum, quoniam non possit lingua dæmonum propria inueniri. tametsi Hebraicam quis seruare linguam dixerit, siue Græcam, aut Syriam, aliámue barbarã quid enim opus est voce dæmonibus? qui inter se absq; voce conuiuunt. Quum verò sicut angeli posteriores posterioribus, alij aliis gentibus præsunt, sic dæmones alij aliis assistunt: sanè singuli singularum gentium linguas exercent: quamobrem dæmones, qui inter Græcos habitant, heroico stylo oracula ediderũt. apud Chaldæos verò Chaldaica vteban

vtebantur lingua, quemadmodum apud Ægyptios Ægyptia voce colloquia faciebant. quinetiam dæmones incolentes Armeniam, si aliò fortè se conferant, indigenarum voce vtuntur.

Cur dæmones timeant minas, atque patiantur.

SEd quæritur, cur dæmonia minas, ensesq; timeant. profectò omnia dæmonum genera audacia, rursusq; timiditate plena sunt, præsertim conjunctiora materiæ. Aërea enim circunspectæ cogitationis participia, siquis objurgauit, discernere nouerunt objurgantem, vel honorantem: neq; aliter ab obsessis discedunt, nisi obtestator erga deum sanctimonia polleat, nomenq; dei, sermonemq; horribilem incantet potestate diuina. hæc profectò sunt dæmonia materiæ proxima, formidantia ne in loca profundiora, abyssumq; demittantur. Item angelos timent, qui illuc eos pręcipitant quoties videlicet quispiam eis præcipitium minitatur, aducitq; inuocationes angelorum ad hoc institutorum. valde enim timent. nam ob ignorantiã non discernunt minitantem. Iam verò si anicula quædã, vel superbior senecium aliquis, minas ejusmodi rusticè

intentauerit, sæpe discedũt, quia discernere nequeũt. Ideo superfluis etiam quibusdam facilè mancipãtur, scilicet vnguibus, & capillis à polluto magorum genere. Iñ plumbo, & cera, tenuiq; filo deuinciuntur, atq; nefariis adjurationibus cõturbantur. venefici ergo, & nefandi dæmonia hæc subterranea mansuefaciunt. Qui verò nefariis ministeriis abstinent, aërea maximè colunt, cauẽtes ne dæmonium subterraneum interueniat. nam siquid tale interuenerit, præter id, quòd terrores incutit. etiam saxa jacere consueuit. proprium enim subterraneorũ est lapides in occurrẽtes jacere, sed ictibus irritis. Aërea verò dæmonia ratio dictat intrepida esse, neq; tamen boni quicquam afferunt, quoniam & superba sunt, & jactabũda, & deceptionis, phantasiæq; inanis plena. ab eis enim iñ cultores veniunt ignei quidam radij, quos furiati homines diuina spectacula putant. nihil tamen veri, cõstantisq; possident. quid enim in obscuris dæmonibus potest lucis inesse? sed hæc omnia fallaciæ sunt occultorum, atq; præstigiæ. Sunt plerique, qui communiter appellantur Euchetæ, quorum fraudulentum dogma ab insano quodam monente manauit. Tradũt ergo principia plura, & profectò ab ipso

monente

monente duo rerum principia suppofita sunt, ita vt deo bonorum opifici Deus malorum, artifexq; ponatur, deoq; cælestium domino Deus dominus subcælestiū. hinc Euchetæ miseri tertiū his principium adhibuerunt. Nempe apud eos vnus quidem pater est: filij verò duo, antiquior videlicet, atq; junior. principia tria, sed patri quidem supermundana tantùm, juniori autē filio cælestia, seniori verò subcælestia velut dominis tribuuntur. Quod quidem dogma nihilo à Græcis fabulis differre videtur juxta poëticum illud, ternario distributa sunt præmia numero. Sed inter Euchetas, alij vtrūq; filium colunt, nā etsi dissidere eos nunc inter se dicant, vtrunq; tamen existimant adorandum. quoniam ambo ex eodem patre nascantur, atque in posterum conciliandi mutuò sint. Alij verò alterum duntaxat, id est juniorem colunt, vtpote qui meliori, præstantioríque prouinciæ dominetur. seniorem verò non spernunt quidem, sed obseruant ipsum cauentes, videlicet ne malefaciat. Deterrimi verò inter illos à cælesti quidem numine disiunguntur omnino. solū verò terrestrē satanā finibus suis excipiunt, ipsumq; nominibus apud eos potioribus extollūt, appellantes primogenitū, & à patre sejun-

ctum. Item arborum, animaliumq;, & reliquorum cōpositorum opificem: pestiferum verò, atq; hostilem. Sed qui hæc dogmata introducunt, & oculis, & auribus mentis capti sunt: neq; enim vidēt ex ipsa rerum cognatione mutua, vnum esse omnium auctorem, neque scripturam sanctam id docentem audiunt, neq; ratione secum ipsi reputant: quòd videlicet si duo inter se diffidentes rerum opifices essent, non esset vna quædam conspiratio, vnióque omnia ligans. Et si dæmonia diuitias nobis, & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt. quippe quū imperium nullum habeāt, sed visu tantùm quædam inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus, & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant.

Euchetæ & gnosci, vt dæmonia toto concipiant pectore, nefanda sacrificia perpetrant. Conueniūt die, quo passus est Saluator, vespere, statutū in locum vnà cum puellis sibi notis, & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim coëunt siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt, & infantes jam natos ab his euellunt, perq; totum corpus pueros circuncidunt, & circūfuso sanguine phia-

las

las implent,corpora cremãt,cinerem cum ſanguine miſcent. hoc condimento epulas, & pocula condiunt, tum ſua inter ſe, tum aliorum clàm quoruncũq; poſſunt. Exiſtimant enim hoc ſacrificij,& alimenti genere tanquam maximè profanos characterem diuinum nobis impreſſum, & dæmonia procul arcentem penitus aboleri,itaque dæmonia liberiùs ingredi.

Quomodo magi excantent,trahantq; dæmonas.

VEneficia, atq; magia non vanum nomen ſortita ſunt, ſed vim quandam poſſident. Veneficium enim ars quædam eſt circa materiales dæmones, & terreſtres, ſimulacra dæmonum prouocans in aſpectum,& alios quidem velut ab inferis excitat, alios autẽ ex alto deducit. Diſciplina enim noſtra omnem dęmonem exiſtimat malum,propter ſuperbiæ, & vanitatis exceſſum, ab angelico ſtatu, ordinéque delapſum. Opinio verò Græca paruam dæmonum partem judicat malam,& hanc quidem non tanquam electione talem, ſed ex prima rerum diuiſione ſic affectam, tortoris vicem gerentem aduerſus animas delinquentes. Talem itaq; dæmonum portionẽ veneficiis præſtigiator in aſpectum imaginariũ prouocat, viſaq;

imaginalia spectatoribus objicit, & aliis quidem fluenta quædam illinc exundantia adducunt in medium: aliis autem vinculorum solutiones, & delicias, gratiamq; promittunt. Adducunt verò tales dæmonum potestates nodis, cantibusq; quibusdam, & in plurimis quidem mentitur, in quibusdam vera loquitur. Magia verò facultas quædam Græcis visa est potestatis plurimæ compos. Tradunt enim hanc esse extremam sacerdotij portionem. Affert autem visa quædam sæpius in aspectum falsò diuinitatem aliquã præferentia. Hęc enim facultas perscrutatur vniuscujusque rei, sub Luna genitę naturam, potentiam, qualitatem elementorum inquã, eorumq; partium, animalium, omnium plantarum, & seminum, & pomorum, item lapidum, herbarumq; ac summatim vniuscujusque rei substantiam, & virtutẽ. hinc ergo effectus suos agit, & statuas sanitatem adducentes, videlicet omnigenis figuris instructas, & alia rursum artificia inferẽtia morbos callet, & quæ inter se differũt, & quæ conueniunt. multarum nanq; materiarum commistio vnionem illi arti affert, distantia verò ab vno discretionem infert. Iam verò aquilæ, & dracones apud illos ad sanitatem conferre dicuntur: feles autem,

&

& canes, & corui, conferunt ad vigiliam. Cera item, atq; lutum ab illis ad quasdam partium conformationes assumi solent, quippe quã proprietates quasdam suis viribus habeant. Apparet frequenter cælestis ignis hucusq; traductio. tunc verò statuæ subridere videntur, & lampades spõte ignibus accenduntur. instructa est magia multum astronomica facultate, plurimaq; per ipsam peragit. Est & quædam in pelui vaticinatio, per quam rustici sæpe vaticinantur. profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id est per aërem, atq; per folia, sic prædictio quædam fit in pelui apud Assyrios frequentata, atq; nominata, quæ profectò congruitatem quandam habet cum dæmonibus materiæ valde coniunctis. Accipiunt ergo peluim aqua plenam vaticinantes, dæmonibus congruentem in profunda repentibus. Apparet autem peluis illa aqua plena quodammodo & spirare, propter sonitum, ipsaq; aqua in peluim infusa secundùm substãtiam quidem ab externis aquis minimè differt, sed virtute infusa carminibus valde præcellit, atque ita facta est aptior ad suscipiendum spiritum deinde fatidicum. Id verò dæmoniũ particulare est, atq; terrenum, compositionibusq; attractũ: & quum pri-

mùm illabitur aquæ ſonum, mox quendā exiguum, & ſignificationis expertē edit, remiſſionem ejus præſentibus ſignificantem. deinde verò in aqua jam inundante exiles quidam ſoni ſuſurrant quadā prædictione futuri. Eſt autem ejuſmodi ſpiritus paſſim pererrans, quoniā ſolarem ordinem eſt ſortitus, idq; genus dæmonum dedita opera tenuem vocem edit, vt propter indiſtinctā vocis obſcuritatem, ejus mendacia minùs deprehendi poſſint. Sed nunquid corpora dæmonum pulſari poſſunt? poſſunt ſanè, atq; dolere ſolido quodam percuſſa corpore. verùm quónam pacto, quū ſint ſpiritus, neq; ſolida, neq; cōpoſita natura, & compoſitorum eſt ſenſus? Sed profectò in iis, quæ ſentiunt, non neruus ipſe eſt, qui ſentit, ſed qui eis ſpiritus ineſt. Quapropter ſi atteratur neruus, ſi frigeſiat, ſi quid aliter patiatur, ſpiritu videlicet in ſpiritum miſſo, fit dolor. Nempe compoſitum nunquam per ſe doleret, ſed quando participat ſpiritum, quo quidem priuatum priuatur & ſenſu. Dæmonicum itaque corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale ſecundùm partes ſingulas abſque medio videt, audit, tangit, patiturq; tangēdo, & diuiſum dolet, ſicut & corpora ſolida. Sed hoc intereſt, quòd cor

corpora quidem solida,diuisa quum sunt, aut vix, aut nũquam restituuntur: corpus verò dæmonum,vbi secatur,mox in se iterum recreatur,& coalescit,sicut aquæ,aëris& partes,quando aliquid intercidit solidum ; sed & dictu velociùs dæmonicus spiritus in se reuertitur.Dolet tamẽ interea, dum diuiditur, quamobrẽ aciem ferri metuit, idq; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela , & enses in rectum ibi constituunt, quò nolunt dæmones aduentare,atq; alia machinantur tum oppositis passionibus propulsantes , tum congrua quadam affectione mulcentes.

ARGVMENTVM MARSILII FICINI FLORENTINI, *in librum Mercurij Trismegisti, ad Cosmum Medicem, patriæ patrem.*

*

EO tempore , quo Moses natus est, floruit Atlas astrologus Promethei physici frater , ac maternus auus majoris Mercurij , cujus nepos fuit Mercurius Trismegistus. Hoc autem de illo scribit Augustinus, quanquam Cicero,atque Lactantius Mercurios quinque per ordinem fuisse vo-

lunt,quintumq; fuisse illum,qui ab Ægyptiis Theut, à Græcis autem Trismegistus appellatus est. Hunc asserunt occidisse Argum, Ægyptiis præfuisse,eisq; leges,ac literas tradidisse. Literarum verò characteres in animalium, arborumq; figuris instituisse. Hic in tanta hominum veneratione fuit, vt in deorum numerum relatus sit. Templa illius numini constructa quamplurima. Nomen ejus proprium ob reuerentiam quandam, pronunciare vulgò,ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Ægyptios homine ejus cognominatur. oppidum ab eo conditur, quod etiam nunc Græcè nominatur Hermopolis, id est Mercurij ciuitas. Trismegistum verò ter maximum nuncuparunt, quoniam & philosophus maximus, & sacerdos maximus, & rex maximus extitit. Mos enim erat Ægyptiis (vt Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotum cœtu regem eligere. Ille igitur,quemadmodum acumine, atq; doctrina,philosophis omnibus antecesserat,sic sacerdos inde cõstitutus, sanctimonia vitæ,diuinorumq; cultu, vniuersis sacerdotibus præstitit, ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum,rebusq; gestis superiorũ regum gloriam

riam obſcurauit, vt meritò ter maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philoſophos primus, à phyſicis, ac mathematicis ad diuinorum contemplationẽ ſe contulit: primus de majeſtate dei, dæmonum ordine, animarũ mutationibus ſapientiſſimè diſputauit. Primus igitur theologiæ appellatus eſt auctor: eũ ſecutus Orpheus, ſecũdas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei ſacris initiatus eſt Aglaophemus, Aglaophemo ſucceſſit in theologia Pythagoras, quem Philolaus ſectatus eſt, diui Platonis noſtri præceptor. Itaque vna priſcæ theologiæ vbiq; ſibi conſona ſecta, ex theologis ſex miro quodã ordine conflata eſt, exordia ſumens à Mercurio, à diuo Platone penitus abſoluta. Scripſit autẽ Mercurius libros ad diuinarum rerũ cognitionẽ pertinẽtes quamplurimos, in quibus, prò Deus immortalis, quàm arcana myſteria, quàm ſtupẽda pandũtur oracula, nec vt philoſophus tantũ, ſed vt propheta ſæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinã præuidit priſcæ religionis, hic ortũ nouæ fidei, hic aduentũ Chriſti, hic futurum judicium, reſurrectionem ſeculi, beatorum gloriam, ſupplicia peccatorum. Quo factum eſt, vt Aurelius Auguſtinus dubitauerit, peritiáne ſyderũ, an-

reuel

reuelatione dæmonum, multa protulerit: Lactantius autem illum inter Sibyllas, ac Prophetas connumerare non dubitat. E multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipuè, vnus de Voluntate diuina, alter de Potestate, & sapientia dei. Ille Asclepius, hic Pimander inscribitur. Illũ Apuleius Platonicus Latinum fecit, alter vsque ad hæc tempora restitit apud Græcos: at nuper ex Macedonia in Italiam aduectus diligentia Leonardi Pistoriensis, docti, probiq; monachi, ad nos peruenit. Ego autẽ quũ, tuis exhortationibus prouocatus, è Græca lingua in Latinam conuertere statuissem, æquum fore putaui, Cosme felix, vt nomini tuo opusculum dedicarem. Nam cujus ipse adjutus opibus, librisq; affatim refertus, studiis Græcis incubui, eidem studiorum Græcorum me decet offerre primitias. Neq; fas erit, opus tam sapientis philosophi, tam pij sacerdotis, tam potentis regis dicare cuiquam, nisi ipse, cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est autem (vt ad scripta Mercurij descendamus) hujus libri titulus, Pimander, quoniam ex quatuor personis, quæ in dialogo disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Edidit verò librum Ægy-
ptiis

priis literis, idemq; (Græcæ linguæ peritus) Græcis inde transferendo communicauit Ægyptiorum mysteria. Propositum hujus operis est, de potestate, & sapientia dei disserere. Quumq; sint horum operationes geminæ, quarum prima, in ipsa dei natura permanet, secunda porrigitur ad externa, & illa quidem mũdum primum, æternumq; concipit, hæc verò mundum secundum, temporalemq; parit, de vtrisque operationibus, deq; mundo vtroque grauissima disputat: quid dei potestas, quid sapientia, quo ordine intrinsecus cõcipiant, quo progressu exterius pariant. Præterea, quæ producta sunt, quomodo se inuicẽ habeant, quò conueniant, quóve discrepent, quo denique pacto suum respiciant auctorem. Ordo autem voluminis est, vt in dialogos quatuordecim distinguamus, vtq; primæ dialogi partes Pimandro dentur: secundas teneat Trismegistus: tertias Æsculapius: quartum locũ obtineat Tatius. Intelligit ergo Mercurius in diuinis Æsculapium, ac Tatium erudire. Diuina docere nequit, qui non didicit: at humano ingenio, quæ supra naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaque opus est lumine, vt solis luce solem ipsum intueamur. Lumen verò diuinæ

uinæ mentis nunquam infunditur animę, nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei mentem penitus conuertantur. Non conuertitur ad mentem anima, nisi quũ ipsa quoque fit mens. Mens verò non prius fit, quàm deceptiones sensuum, & phantasiæ nebulas deposuerit. Hac de causa Mercurius modò sensus, & phantasiæ caligines exuit, in aditum mentis se reuocans: mox Pimander, id est mens diuina, in hunc influit, vnde ordinem rerum omnium, & in deo existẽtium, & ex deo manantium, contemplatur. Demum quæ diuino sunt numine reuelata, cæteris hominibus explicat. Is igitur est libri titulus, id propositum illius, & ordo. Tu verò, Cosme felix, lege feliciter, ac diu viue, vt & diu patria viuat.

MERCVRII TRISMEGISTI LIBER DE POTESTATE ET *Sapientia Dei, cui titulus* PIMANDER.

Marsilio Ficino Florentino interprete.

QVum de rerum natura cogitarem, ac mentis aciem ad superna erigerem, sopitis jam corporis sensibus, quēadmodum accidere solet iis, qui ob saturitatem vel defatigationem somno grauati sunt, subitò mihi visus sum cernere quendam immensa magnitudine corporis, qui me nomine vocans, in hunc modum clamaret: Quid est, ô Mercuri, quod & audire, & intueri desideras? quid est, quod discere, atque intelligere cupis? Tum ego, Quisnam es inquā? Sum, inquit ille, Pimander, mens diuinæ potētiæ: ac tu vide quid velis, ipse verò tibi vbique adero. Cupio, inquam, rerum naturam discere, deumq; cognoscere. Ad hæc ille: Tua me mente complectere, & ego te in cunctis, quæ optaris, erudiam. Quum hæc dixisset, mutauit formam, & vniuersa subitò reuelauit. Cernebā enim immen-

immēſum quoddam ſpectaculum, omnia videlicet in lumen conuerſa, ſuaue nimiū, atq; jucundum, quod intuentem me mirificè oblectabat. Paulò pòſt vmbra quædam horrenda, obliqua reuolutione ſubterlabebatur, in humidamq; naturam migrabat, ineffabili tum vultu exagitatam: inde fumus quidam magnus in ſonitum erumpebat, ex ſonitu vox egrediebatur, quam ego luminis vocem exiſtimabam: ex hac luminis voce verbū factū prodiit. Verùm, hoc naturæ humidæ aſtans, eam fouebat, ex humidæ autē naturæ viſceribus ſyncerus, ac leuis ignis protinus euolans alta petit. Aër quoq; leuis ſpiritu parens, mediā regionem inter ignē, & aquā ſortiebatur. terra verò & aqua ſic inuicem cōmiſtæ jacebant, vt terrę facies aquis obruta nuſquam pateret. Hæc duo deinde cōmota ſunt à ſpiritali verbo, quod eis ſuperferebatur, aures eorum circunſonans. Tunc Pimander ait: Aduertis quid ſibi hæc viſio velit? Cognoſcā inquam. Ait ergo Pimander: Lumē illud ego ſum, mens, deus tuus, antiquior quàm natura humida, quæ ex vmbra effulſit: mentis verò germen lucēs, dei filius. Quid ergo inquam? Sic inquit: Cogita, quod in te videt, & audit verbum domini, mens autem pater

deus,

deus, neq; enim distant adinuicē: horum vnio vitæ est. TRISMEGISTVS. Gratias habeo tibi. PIMANDER. Verùm in primis meditare lumen, atque cognosce. TRISM. Hæc vbi dicta sunt, diu illū oraui, vt ejus ideam ad me cōuerteret. Quod quū ille fecisset, repente prospicio mea in mente lucē viribus innumeris existentē, ornatū sine termino ignē, vi ingenti circunseptū, & in ipsa stabilitate dominantē. Hæc ipse percepi per Pimandri verbum, qui me stupore attonitum, sic iterū affatus est: Vidisti in mente primā speciē infinito imperio præualentē? Ejusmodi quædam mihi Pimander. At ego illi, Elemēta naturæ vnde manarunt? PIMAN. Ex voluntate dei, quæ verbum complexa, pulchrumq; intuita mundū, ad ejus exēplar, reliqua sui ipsius elementis, vitalibúsque seminibus exornauit. Mens autem deus vtriusque sexus fœcunditate plenissimus, vita & lux cum verbo suo mentem alterā opificē peperit, qui quidē deus ignis, atq; spiritus numē. Septē deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundum sensibilem complectuntur, eorumq; dispositio fatum vocatur. Connexuit inde dei verbum ex elementis deorsum tendentibus, purum naturæ artificium, vnitumq;

est opifici menti, consubstantiale enim erat. relictaq; sunt elementa naturæ deorsum cadentia sine ratione, vt sint tanquam sola materies. Mens quidem opifex vnà cum verbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamq; volui à principio ad finem absq; fine præcepit: incipit enim illic semper vbi desinit. horum profectò cunctorum circuitus, quemadmodum ipsa mens voluit, ex elemētis inferioribus animalia conflauit rationis expertia, neque enim præbuit rationem, aër volatilia protulit, aqua verò natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, eum in modum, qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia videlicet, serpentia, fera, agrestia pariter, atque domestica. at pater omnium intellectus, vita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est, pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginē. Deus enim re vera propria forma nimium delectatus, opera ejus omnia vsui concessit humano. Homo autem quum considerasset, in tempore suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare voluit, vnde à contempla-

tione

tione patris,ad ſphæram generationis delapſus eſt. Quumq; omnium in ſe poteſtatem haberet, opificia ſeptem gubernatorū animaduertit. Hi autem, humanæ mentis meditatione gaudentes, ſinguli eorū proprij ordinis participem hominem reddidere. Qui poſtquā didicit horū eſſentiam, propriamq; naturam cōſpexit, penetrare, atque reſcindere jam exoptabat ambitum circulorū, vimq; gubernatoris præſidentis igni comprehendere. Quíve arbitriū, & poteſtatē omnium habuerat, in animātia mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniam emerſit, atq; exiliit, penetrans, ac reſoluens potentiam circulorum: oſtenditq; naturam, quę deorſum labitur, velut pulchram dei formam. qui quū naturā contueretur mira pulchritudine prę-ditam eſſe, actionesq; omnes ſeptem gubernatorum, atque inſuper dei ipſius effigiem poſſidere, illi amore ingenti ſubriſit, vtpote qui humanæ pulchritudinis ſpeciē in aqua ſpecularetur, ejuſdemq; admirationem quandam in terra conſpiceret. Ille prætera conſecutus ſimilem ſibi formam in ſe ipſo exiſtentē, velut in aqua amouit eam, ſecumq; congredi concupiuit. Effectus e veſtigio ſecutus eſt voluntatem, formamq; carentem ratione progenuit,

genuit. Natura illud, in quod toto fere-batur amore, complexa, illi penitus sese implicuit, atque commiscuit. quandoquidē solus homo ex vniuersis terrenis animantibus duplicis naturæ censetur, mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipsum substantialem. immortalis enim est, cunctorumq; arbitrium obtinet: cætera verò viuentia, quæ mortalia sunt fato subjecta, patiuntur. Non igitur harmonia superior obstitit, in harmoniā verò lapsus periclitatus, seruus effectus est. Hic vtriusq; sexus fœcunditate munitus, ab eo, qui amborum, & riuorum fons est, vigilq; factus ab eo, qui est vigilans, continetur, atq; ejus dominationi subjicitur. TR. Post hæc, mens inquam meæ rationis, ipse es. Tum Pimander: Id est, inquit, mysteriū, quod in hanc vsq; diem genus humanum latuit. Natura quippe homini sese immiscens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum vincit admirationem: nam quum septem illorum harmonia ipse jam fuisset imbutus ab eo, quem tibi paulò antè narraui, patre videlicet, atque spiritu, natura ipsa non restitit. Quinimmo septē protinus homines peperit, septem gubernatorum naturas, masculini pariter, ac fœmi-

nini

nini generis compotes, atq; sublimes. Ad hæc ipse sic intuli: O Pimander, ardenti desiderio nuper affectus sum, audire præterea reliqua cupio. quare, ne hîc me deseras, obsecro. Cæterùm ille mihi: PI. Sile, nondum enim primum sermonem absolui. TR. Ecce jam taceo. PI. Horum septem (vt dixi) generatio in hunc modum effecta est. Fœmina enim aër, & aqua coëundi compos, ex igne maturitatem, ex æthere sumpsit spiritum, conglutinauitq; natura corpora ad hominis speciem effingendam. Non autem ex vita, & luce, in animam, mortemq; processit: vita quippe animam largita est, lux denique mortem. Talia profectò vsq; ad finẽ circuitus principiorum simul, & generum cuncta mundi sensibus membra manebant. Verùm audi jam reliquum, quem summopere cupiebas, sermonem. Expleto demum circuitu, omniũ (volente deo) solutus est nodus. nã cuncta vtriusq; generis animantia vnà cũ homine dissoluũtur, & mascula quidẽ ex parte, fœmineaq; similiter conficiebãtur. Extẽplo deus verbo sancto clamauit, pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atq; opera mea. Vos insuper quibus mentis portio cõcessa est, genus recognoscite vestrũ, vestramq; naturã immortalẽ

conſiderate. Amorẽ corporis, mortis cauſam eſſe ſcite: rerum omniũ naturã diſcite. His dictis, prouidentia, per fatum, harmoniamq; cõflauit miſtiones, generationesq; conſtituit, vnde cuncta ſunt ſecundùm genus propriũ propagata. Demum qui ſeipſum cognouit, bonũ (quod eſt ſuper eſſentiã) conſecutus eſt. qui verò corpus, amoris errore, complectebatur, is oberrabat in tenebris, mortis mala ſenſu percipiens. TR. Quot tamen delinquunt, ignorantes, inquam, vt ob eam cauſam immortalitate priuentur? PI. Videris, ô Mercuri, non ſatis intelligere, quæ audieris. TR. Etſi nondum intelligere ſim profeſſus, intelligo tamen, ac memini. PIM. Gratulor ſi, quæ dicta ſunt, tenes. TR. Reſponde mihi quæſo Pimander, cur digni morte ſint ij, qui in morte jacent? PIMAN. Quia præceſſit proprio corpori triſtis vmbra, ex hac quidem natura humida. ex hac verò corpus in mundo ſenſibili conſtitit. ex hoc denique mors ipſa ſcaturiit. Num hoc tenes Mercuri? Tenes etiã qua de cauſa, qui ſeipſum cognoſcit, trãſit in deum, vt dei verbum tradidit? TR. Quoniam ex vita, & luce conſtat omnium pater, ex quo natus eſt homo. PI. Rectè loqueris. Lux & vita deus eſt,

est,& pater, ex quo natus est homo. si igitur comprehenderis te ipsum ex vita, ac luce cõpositum, ad vitam rursus, lucemq; transcendes. TRISM. Hæc ait Pimander. At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quonam pacto ad vitam ascendere queam. PIMAN. Deus ipse mens iussit, vt homo mentis particeps, seipsum animaduertere. TRISM. Non ergo homines singuli mentem possident. PIMAN. Rectè dicis Mercuri. adsum enim ego mẽs iis, qui boni pij, puri, religiosi, sanctiq; sunt, præsentiaq; mea fert illis opem, adeoq; vt statim cuncta dignoscãt, patremq; pacatum, & propriũ habeant. Itaque gratias agunt benedicentes piè, & hymnis solennibus collaudantes, concedunt sanè corpus morti suæ, sensuum illecebras fastidiunt, vtpote qui clarè dijudicant, quàm lethifera sint sensuum lenocinia. quinetiam ipsa mens janitoris munere fungens, incidentes in insidias corporis, haudquaquam permitto finem consequi suum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare solent, jugiter intercludo, libidinumq; fomites omnes extinguo. Contrà, ab ignaris, improbis, ignauis, inuidis, iniquis, homicidis, impiis, procul admodum habito, permittens eos dæmonis vltoris arbitrio,

qui ignis acumen incutiens, sensus affligit, magisq; ad patranda scelera armat hominẽ, vt turpioris culpæ reus, acriori subplicio sit obnoxius: eumq; sine vlla intermissione, ad insatiabiles concupiscentias inflammat: cũ eo pugnat in tenebris, peccatum examinat, & ignis impetũ in ejus cruciatum mirum in modum concitat, atque adauget. TRISM. Diligenter mihi omnia, ô Mens, quemadmodum postulabam, exposuisti. Vlterius autem id responde, quid post ascensionem futurum sit. Primùm quidem (Pimander ait) in corporis materialis resolutione, corpus in alterationem labitur. species, quam antè habuerat, insensibilis delitescit in posterum. morum otiosus habitus dæmoni cõceditur, atq; dimittitur. sensus corporei partes animæ facti, suos in fontes refluunt, aliquando in suos actus iterum surrecturi: irascendi & appetendi vires in naturam conuertunt ratione carentem. itaq; residuum, tum per harmoniam recurrit ad supera. Primæ dehinc zonæ crescendi pariter, & decrescẽdi officium reddit. Secundæ machinationem malorum, otiosumq; dolum. Tertiæ otiosam concupiscentiæ deceptionem. Quartæ imperiosam, atque inexplebilem ambitionem. Quintæ profanam

sanam arrogantiam, & audaciæ temeritatem. Sextæ occasiones diuitiarum prauas, itemq; otiosas. Septimæ zonæ mẽdacium insitum. Tunc sanè animus harmoniç motiones exutus, ad optatam naturam reuertitur vim propriam habẽs, vnaq; cum iis, qui illic sunt, patrem laudat. ipsi quoq; in potestatum se numerũ cõferunt, effectiq; potestates, deo fruuntur, atque id est summum bonum eorum; quibus cognoscẽdi sors competit, deum scilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet, nisi vt cuncta amplexus dux fore velis eorum, qui cura sint tua digni, vt humanũ genus tuo munere diuinam salutem consequatur? Talia quædam effatus Pimander, in potestatum diuinarũ numerum se reduxit. ego autem benedicens, ac gratias agẽs vniuersorum parenti, surrexi jam corroboratus ab illo, totiusq; edoctus naturæ ordinem, spectaculum etiam clarissimum contemplatus. Hinc ipse cœpi hominib⁹, pietatis & sciẽtiæ decorem enunciare. O populi viri terrigenæ, qui vos ipsos ebrietati, somno, & ignorantiæ dedistis, sobrij viuite, abstinete à ventris luxu, vos, qui irrationali somno demulcti estis. Illi autẽ exaudientes, mecũ vnanimes cõuenere. Tunc rursus adjeci: Cur, ô viri terrigenç præcipites

in mortẽ ruitis,quum vobis haud quaquã desit immortalitatis consequendæ facultas? reuocate jam vosmet, qui laboratis inopia,ignorantiæ tenebris inuoluti: discedite ab oscuro lumine,asciscite immortalitatẽ, corruptionem fugite. Eorum verò partim deridentes abscedebant,in mortis iter præcipitati:partim autem ad pedes meos prostrati, vt eos instituerem precabantur. subleuans igitur eos dux humani factus sum generis.ostendebam quippe illis quæ ratio esset consequendæ salutis,sapientiæq́; sermones illorũ auribus infundebam.quo factum est,vt illi ex imbrium procellis emerserint. tandem aduentante vespere,solisq; radiis occidentibus(vt deo gratias agerent) præcipiebam. Postquam verò gratias egerãt, quisque in proprium se cubile condebat. Ego autem Pimandri beneficium inscripsi penetralibus animi, atque adeptus, quæ petieram, omnia, in gaudio requieui. corporis enim somnus, quũ sobrietas extiterat, oculorum compressione verus intuitus, silentium meum bonitatis fœcunda prægnatio, sermonis prolatio bonorũ omnium genitura. Hæc mihi contigerunt ex mente haurienti, id est ex Pimandro diuinæ potentiæ vei bo. vnde ipse diuino afflatus spiritu, veritatis

compos

compos effectus sum quamobrem omnibus animi viribus, patri deo gratias ago, Sanctus deus pater omniũ: Sanctus deus, cujus voluntas à propriis potestatibus adimpletur: Sanctus deus, qui suis familiaribus innotescit: Sãctus es, qui verbo cũcta constituisti: Sanctus es, cujus imago est omnis natura: Sanctus es, quem nunquam natura creauit: Sanctus es omni potestate validior: Sanctus es omni excellentia major: Sanctus es omni laude melior. Excipe verborum sacrificia sancta, ab animo, & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, solo silentio prædicandus ab eo, qui fallacias veræ cognitioni contrarias declinauit. Annue, corrobora me, atq; hujus gratiæ participes effice eos, qui in ignorantia versantur, cognatione quidem mihi fratres, tibi autẽ filij. Etenim fidem tibi præsto, testimonium de te perhibeo. In vitam, ac lumẽ assurgo. Ipse pater es venerãdus, homo autẽ tuus, sanctitate vnà tecum potiri desiderat, quũ potestatẽ illi omnium, arbitriumq; concesseris.

COMMENTARIA.

In hoc primo ex quatuordecim dialogis, salua semper religionis pietate, videtur Mercurius Mosaïca mysteria tractare. Moses

ses enim tenebras vidit super faciem abyßi, & spiritum domini ferri super aquas: hic verò vmbram horrendam in humidam naturam migrantem, quam quidem humidam naturam verbum Domini fouebat. Ille potenti verbo Domini cuncta creata nunciat, hic verò verbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei esse asseuerat, & mentem patrem, & verbum mentis filium natura non distare, consubstantiale, inquit, erat. vidit & horum esse vnionem. Et si plenius desideras, & fas est viris ante verbi carneum velamen tantum diuinæ cognitionis ascribere, vidit filium ex patre nascentem, & spiritum ex patre, filioq; miro modo procedentem, quũ dixit: Mens autem deus vtriusque sexus fœcunditate plenißimus vita, & lux, cum verbo suo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate sui se ad externa porrigentem, & ad sui diuini verbi exemplar formantem vniuersa, & vnicuique, in aëre, in aqua, & in terra, propriam secundùm genus suum naturam dispertientem. mox hominem ad ipsius similitudinem, & imaginem factum, cujus vsui vniuersa sensibilia mens opifex subjecit, qui mox de intelligibili sphæra ad corporeorum, concupiscibiliumq; sphæram prolapsus est, hinc quoque fomitis malorum contraxit originem, & tandem homo, omnium (volente

lente

lente deo) solutus est nodis, mortiq; cum cæteris fictus obnoxius. Quid hic aliud est, deum verbo sancto clamasse?. pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atque opera mea, quàm id Mosaïcum: Crescite, & multiplicamini, & replete terram?. Mox Mercurius nos instruit quà pateat aditus ad mentem, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abundè bonorum largitrix adsit, quibusve pariter absit, & quo pacto quemadmodum certis gradibus ab intellectuali, immortaliq; natura labimur, degeneramusq; ad caduca, ita quoque certis, oppositisq; gradibus in priorem purgatæ mentis statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebræi gregis, Mercurius Aegyptij, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitam viuens, nunc verò hymnis, gratiarumq; actionibus rerum patrem collaudans, in contemplationis vitam, lumenq; assurgit. hæc Pimandri summa est.

Mercu

ses enim tenebras vidit super faciem abyßi, & spiritum domini ferri super aquas: hic verò vmbram horrendam in humidam naturam migrantem, quam quidem humidam naturam verbum Domini fouebat. Ille potenti verbo Domini cuncta creata nunciat, hic verò verbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei esse asseuerat, & mentem patrem, & verbum mentis filium natura non distare, consubstantiale, inquit, erat. vidit & horum esse vnionem. Et si plenius desideras, & fas est viris ante verbi carneum velamen tantum diuinæ cognitionis ascribere, vidit filium ex patre nascentem, & spiritum ex patre, filioq; miro modo procedentem, quũ dixit: Mens autem deus vtriusque sexus fœcunditate plenißimus vita, & lux, cum verbo suo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate sui se ad externa porrigentem, & ad sui diuini verbi exemplar formantem vniuersa, & vnicuique, in aëre, in aqua, & in terra, propriam secundùm genus suum naturam dispertientem. mox hominem ad ipsius similitudinem, & imaginem factum, cujus vsui vniuersa sensibilia mens opifex subjecit, qui mox de intelligibili sphæra ad corporeorum, concupiscibiliumq; sphæram prolapsus est, hinc quoque fomitis malorum contraxit originem, & tandem homo, omnium (vo-

lente

lente deo) solutus est nodis, mortiq; cum cæteris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deum verbo sancto clamasse? pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atque opera mea, quàm id Mosaïcum: Crescite, & multiplicamini, & replete terram? Mox Mercurius nos instruit quà pateat aditus ad mentem, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abundè bonorum largitrix adsit, quibúsve pariter absit, & quo pacto quemadmodum certis gradibus ab intellectuali, immortaliq; natura labimur, degeneramusq; ad caduca, ita quoque certis, oppositisq; gradibus in priorem purgatæ mentis statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebræi gregis, Mercurius Aegyptij, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitam viuens, nunc verò hymnis, gratiarumq; actionibus rerum patrem collaudans, in contemplationis vitam, lumenq; assurgit. hæc Pimandri summa est.

Mercu.

Mercurij ad Æsculapium Sermo vniuersalis.

DEus atque ipsa diuinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitum. Si ergo diuinum sit, essentia est: sin deus, etiam super essentiam. Intelligibile autem id hoc pacto. intelligibilis enim deus primus non sibi, sed nobis existit. intelligibile quippe intelligenti per sensum subincidit. deus itaq; minimè sibi intelligibilis. non enim aliud quiddam existens, præter id, quod intelligit, intelligitur à seipso. est tamẽ differens quiddam à nobis, idcirco à nobis intelligitur. Quòd si intelligibilis logos, non deus. sin vt deus, haud sanè vt logos, verbum tanquam discretus dicatur. Omne autem, quod mouetur, non in moto, sed in quodam stabili mouetur. ipsum quoque, quod mouet, etiam permanet. impossibile enim est cum eo simul agitari. AESC. Quonam igitur pacto Trismegiste, ea, quæ in mundo sunt, mutãtur vnà cũ iis, quæ mouent? nam sphæras erraticas ab aplane sphæra moueri dicebas. TRISM. Iste non motus, ô Æsculapi, sed resistentia est. nõ enim eodem, sed modo contrario gradiuntur. oppositio verò reuerberationem motionis stabilem cõtinet. repercussio enim stationis,

tionis, agitatio eſt. Ideoq; erraticæ ſphæ-
rę,cõtrario ac aplane, ſubalternè inuicem
diſcurrendo obuiatione contraria circa
oppoſitionem hujuſmodi ab ea , qua per-
ſtat,agitantur.quod quidem aliter habere
ſe nequit.nam arctos ipſas quas noſtri nec
exoriri vnquã,nec mergi, circa idem per-
petuò recurrentes, non moueri cenſes,an
conſiſtere potiùs? AESC. Moueri,ô Triſ-
megiſte. TRIS. Quonam motu Æſcula-
pi? AESC. Motione circa idem ſempiter-
nè currente. TRIS. At verò circulatio il-
la idem, & circa idem: motus ſtatione cõ-
tentus.ipſum nãque circa idem prohibet,
quod ſuper ipſum eſt. impeditum autem
id,quod ſuper ipſum eſt,circa idem inſtat.
atq; ita cõtraria agitatio firma eſt, ab ipſa
oppoſitione perpetuò ſtabilita. Exempla
tibi ante oculos ponam in terris viuen-
tium,veluti dum homo quis natat (currẽ-
te nimirũ aqua)manuum ſimul,& pedum
repercuſſio ſtare hominem efficit,ne cum
aqua pariter collabatur, aut mergatur in
eam. AESC.Perſpicuum ô Triſmegiſte,
exemplum in medium attuliſti. TRISM.
Quodcunq; ergo mouetur in ſtatu , à ſta-
tu mouetur. Motus itaq; animalis omnis,
quod ex materia conſtat , nequaquam fit
ab iis , quæ ſunt extra mundum. cæterùm
ab

ab internis ad externa, seu ab anima, siue à spiritu, siue ab animo quodam incorporali. corpus enim corpus animatum minimè mouet, si neq; totum simul corpus, & si inanimatũ existat. A E S C. Qua ratione id asseris, ô Trismegiste? T R I S. Ligna, & lapides, & cætera omnia quæcunque animam habent, non mouentur à corporibus, ô Æsculapi? Quid enim intra corpus mouens ipsum inanimatum? non vtique corpus illud est, quo mouentur vtraque, & corpus ejus, quod fert, ejusq; quod fertur? Non illud quoq;, quod dictum est, animatum est, ob eam potissimùm rationem, quòd mouet? Nónne ergo perspicis animam tunc onerari maximè, quando sola duo corpora sustinet? Quinetiam manifestum est, quicquid mouetur, in aliquo, & ab aliquo stante moueri. A E S C. In illo vtique mutari oportet, quæ mutantur, ô Trismegiste. T R I S. Rectè dicis, ô Æsculapi. nihil est in rerũ ordine vacuũ, solum verò quod non est, quod priuatur existentia, vacuum nuncupandum. nihil enim reperiri potest, quod quum existat, vacuum sit. A E S C. Nónne reperiuntur quædã vacua Trismegiste? veluti dolium vacuum, vacuus puteus, & similia quoq; quamplurima? T R I S. Heu quàm procul à veritate

vagaris

vagaris ô Æsculapi quæ ampla, & maximè omnium plena sunt, ea tu vacua putas. AESC. Quomodo id ô Trismegiste? TR. Aër profectò corpus est, id corpus reliqua penetrat, discurrésq; replet omnia. corpus enim hujusmodi est, ex corporalibus non compositum. Quo fit, vt quæcunq; tu vacua nuncupas, plena sint aëris. Itaq; cōcaua potiùs ista, quàm vacua nominari debent. nā & existunt, ac aëris, spiritusq; sunt plena. AESC. Inuicta atq; indubia hæc est ratio Trismegiste, aër corpus est. id corpus in reliqua permanat, atq; influens cōplet omnia. Locum, in quo omne mouetur, quid esse dicemus? TR. Incorporeum ô Æsculapi. AESC. Incorporeum verò quid est? TR. Mens, ac ratio sese complectens, libera ab omni corporis mole, ab errore aliena, impassibilis, intāgibilis, ipsa sibi assistens, purgans, atq; seruans omnia: cujus radij sunt bonū, veritas, principale lumen, primaq; animarum forma. AESC. Deus quid est? TR. Quod nullum ex his est, horum tamen omnium, vt sit causa, præsens quiddam cunctis, præsens etiam vnicuiq;, neq; quicquam permittit nō esse. omnia ex iis, quæ sunt, procreantur. de nihilo autem nihil prouenit. nam quæ minimè sunt, naturā nullam habent,

qua fieri valeant. contrà ea, quæ sunt, naturam non habent, per quam aliquando non existãt. AESC. Quid igitur ais deum esse aliquando? TR. Deus profectò mens non est. at verò, vt sit mens, causa est. nec spiritus, sed causa, qua spiritus extat. nec lumen, sed causa, qua lumen existit. Vnde deum colere oportet duobus iis cognomentis, quæ soli competunt illi, cæterorum verò nulli penitus congruũt. Etenim ex iis, qui præter ipsum appellantur dij, seu dæmones, siue homines, nullus tam bonus esse potest, quàm deus vnicus. is enim ipsum bonum est, nec aliud quicquam præter bonum. reliqua omnia ab ipsa boni natura secreta sunt. Corpus quidem, & anima locum habent nullum, quo bonum capiant. tam ampla enim est bonitas, quàm existentia rerum omnium tum corporalium, tum etiam incorporalium, sensibilium, & intelligibilium, id bonum est, id est deus. Caue itaq; nequando dixeris aliud quicquam bonum: profanus enim hic foret error. Neq; etiam dixeris deum aliud quiddam præter solũ bonum. in eandem quippe impietatem incideres. Sermone igitur ab omnibus bonum pronũciatur. quid tamen sit, ab omnibus non intelligitur. iccirco Deus nõ cognoscitur

ab

ab omnibus. Verũ propter ignorantiam tum deos, tum etiam nonnullos homines bonos nominant. nunquã tamen esse boni possunt, nec etiam fieri. Reliqui igitur dij cuncti immortales, honorati nomine Dei. Deus autem bonũ non secundùm honorationem, sed ipsa sui natura. Vna enim dei natura est, ipsum scilicet bonũ. vnum quidẽ est in vtriusq; nominibus, vnde cũcta genera profluũt. bonus enim porrigit vniuersa, nec accipit quicquã. Deus exhibet omnia, capit nihil. igitur Deus bonũ, ac bonum Deus. Altera dei appellatio pater est : ob eã causam, quia omnia gignit. patris enim officiũ est generare. Quapropter præstans id in vita, censetur studium, atq; ipsum apud sapientes, procreatio liberorum. extrema verò omnium calamitas, & impietas accidit illi, qui absq; filiis è vita decedit. qua de causa, dæmonibus dat pœnas post obitum. Supplicium denique hujuscemodi est, vt sterilis anima in corpus quoddã per judicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura insit, quod quidem à sole eleuatum est, atq; connexum. Igitur, ô Æsculapi; cum homine, qui nullos genuit filios, nullum habeto commerciũ. infelicitatis tamen ejus miserere, quũ noueris, quæ hunc mala post interitũ ma-

neant. Tot igitur tibi, & talia dicta sint ô Æsculapi, ex quibus præcognitio quædam omnium naturæ colligitur.

COMMENTARIA.

Secundus differit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse: & ex centro, polo, loco & rerum formis, venatur ipsum deum, circa quem, in quo, & à quo mouentur omnia. stabilem, immobilemq;, & jugiter sibýpsi idem semper permanere, & nihil in orbe vacuum esse posse; verùm ea, quæ inania esse videntur, fæcundiore etiam plenitudine, summam æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus, quàm quid sit, afferre facilius Aesculapio suis responsionibus insinuat. deum tamen esse absolutum bonum, & patrem, cujus officium est omnia gignere. quod de interna generatione, & quæ in ipsa dei natura manet, intellectum, diuinæ religionis pietatem affert. Quod nomen boni soli deo conuenire contendit, huic Euangelicæ veritati consonat. Quid me vocas bonum? nemo bonus nisi solus Deus. Et quod de extrema sine liberis decedentium calamitate subjungit, velatus sermo est. Non enim id de corporeo, sed animæ partu concipere, cujus liberos, filiósque virtutum partus putato, & masculam ad deum, deíque diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod apertè innuit, quum inquit,

inquit, Supplicium denique hujusmodi est, vt sterilis anima in corpus quoddam per judicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura insit, quasi apertè diceret, per quod nunquam operetur bona, neque boni vnquam quicquam sit susceptura. Vos ergo summopere sterilitatem animæ fugite, & prolem, quæ vos aliquando beatos effectura sit, gignite: patrisq; semper gignentis fœcunditatem quoad potestis, hoc pacto vestræ mentis imitamini fœcunditate. Hæc Aesculapij summa.

Mercurij sermo sacer. III.

GLoria omnium deus: diuinum, diuina natura, principium vniuersorum, deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Erat enim vmbra infinita in abysso, aqua insuper, & spiritus tenuis intellectualis, per diuinam potentiam in chaos inerant. Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena, & humida natura elementa deduxit, diiq; omnes seminalem naturam deligebant. Quumq; indistincta fuissent, leuia postmodum in excelsam regionem prouolarunt, grauia sub arena humida resederunt. Distinctis, libratisq; rebus, quæ igneo spiritu vehebantur, emicuit cælum septem in circulos. Dij in astrorum ideis, cum signis eorum con-

ſpiciebantur. Dinumeratæ ſunt ſtellæ ſecundū eos, qui inhabitant illas,deos. ambitus amplior, curſu ſuo, aëreo circulo, conſpirante diuino ſpiritu vectus. Quiſq; deorum ex interna virtute aſcriptum ſibi opus expleuit. Nata ſunt ergo viuentia, quadrupedia, reptilia, aquatica ſimul atq; volãtia. Satio item omnis per ſemina pullulans, gramen, herba, atque germina florum, ſementem quoque regenerationis intrinſecus comprehendebant. Generatio hominum ad diuinorum operum cognitionem, teſtimoniumq́; naturæ, ad imperandum omnibus, quæ cælo teguntur, ad bonorum diſcretionem, ad incrementum generis, numeriq; propaginem. omniſq; anima velata carnis vmbraculo, ad cæleſtium deorum diſcurſum ſuſpiciendum, ad opera dei, & naturæ progreſſus, ad bonorum ſigna, ad poteſtatis diuinæ cognitionem, portio quædam tributa eſt ad bonorum malorumq; judicium, ac bonorū varium artificium inueniendum. incipit tamen in illis viuere, ſapientiamq́; nanciſci, ad portionem cōtinuè curſus deorum circumeuntium. reſolui præterea in id, in quo ampla extabunt monimēta, admonitionesq́; artificiorum ſuper terram. his electis innouatione temporum, herbæ, generat

nerationesq; carnis animatæ (tepefactis fementibus fructuum, opificisq; naturæ & artis) rejuuenefcent. Denique vti necessitate, & renouatione deorum, curfuq; circuli numerofæ naturæ diuinum, ac ipfa fcilicet omnis confpiratio mundi, natura denuo florefcente. etenim in ipfa diuinitate, natura etiam confiftit.

COMMENTARIA.

Tertius rurfum commemorat, ex infirmi materiæ finu formis ceu fanctis fplendoribus illuftrato, omnia ad ortum fuo ordine proceßiffe; & beatas cælorum mentes opus fibi à fummo patre commiffum explere. Et hominem ad geminum officium natum, ad æternorum videlicet contemplationem, & ad boni, maliq; iudicium, & rerum humanarum cum varijs artificiorum inuentis, tum prudentia moderationem. cui quidem contemplandi materiam, féque ad diuina attollendi, cælum, terra, herbæ, germina, & tota mundi confpiratio, & rerum pulcherrimus ordo, abundantißimè fuggerit. eft enim natura velut liber vnus diuinitate plenus, diuinorumq; fpeculum. hæc fermo facer. Tertium tamen hunc dialogum cautè legẽdum admoneo, nam gentiles planè gentilitiè exponunt, & faciunt quoddam ad fuos errores fundamentum, πρὸς πάντα σχίζον τὴν μα-

ταμότητα. Ad diuinationem omnem, ad idololatriam, orgia deorum, teletas, aut verius telethrescias, magias, theurgias, fatum, opifices deos, & hujusmodi impura, & nefaria quàm plurima. nobis autem vnus deus est, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ in eis sunt, & qui omnia, prout vult, in tempora mutat, & transfert.

Mercurij ad Tatium Crater, siue Monas. IIII.

VNiuersum mundum verbo non manibus fabricatus est opifex. Ipse verò sic cogita, illum præsentē semper agentem omnia, deum vnicum voluntate sua cuncta constituentem. Id enim ejus corpus est, non tangibile, non visibile, non dimensum, non distans, nec alterius cujusquam simile. nam nec ignis, nec aqua, nec aër, nec & spiritus. verùm ab eo hæc pendēt omnia. bonum verò ita est, vt sibi soli id competat. Terram quoque ornatu quodam diuini operis exornare voluit. Dimisit itaque hominem mortalis animantis, mortale animal, & mundus quidem refertus animalibus viuentis mundi per intellectum, atque rationem. homo enim effectus est diuini operis contemplator, quod profectò dum admiraretur, auctorem ejus agnouit. Sermonem quidem

ô Tati,

ô Tati, singulis hominibus deus impartiuit, mentem verò nequaquam. non quòd inuiderit, quibus ne vtiq; inuidet, liuor quippe ab eo non prouenit: sed illa quæ habitat cum animis hominum mente carentibus. TAT. Cur, ô pater, non omnibus deus mentem communicauit? TR. Quoniam voluit eam ô fili, in medio tanquam certamẽ, præmiumq; animarũ proponere. TAT. Vbinam hanc locauit? TR. Quum craterẽ patulum hac impleßet, præconem misit, jubens talia quædam animis hominũ nunciare. Mergat seipsam in hãc pateram, quæcunq; potest, quæ videlicet credit craterem animã ad eum, qui dimiserat, rediturũ, quæ've finem noscit, cujus gratia nata fuerit. Quicunq; igitur præconẽ exaudierunt, & sese miserunt in mentem, ij cognitionis participes effecti sunt, mentemq; suscipientes, in homines perfectos euasere. At qui præconium neglexerunt, ij sermonis quidem participes, mentis autem expertes, relicti sunt ignorãtes, & cujus gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea sensus irrationalis animantis sensuum similes, itaq; & cupidine impliciti, ea, quæ sunt digna conspectu, nequaquam admirantur. nam libidinibus corporis mancipati, horum causa natum

hominem arbitrantur. Quicunq; verò dei natura fulti sunt, ij, ô Tati, secundùm operum comparationem, pro mortalibus immortales habentur. intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & siquid est præter ea supra cælum. Atq; adeò seipsos erigunt, vt ipsum quoq; bonum intueantur. Quod sanè quũ perspiciunt, eam, qua hîc vescimur, vitã, miseriam quandam arbitrantur, despicientes vtrq;, tum etiã corporea omnia, ad vnum solum feruntur. Hic, ô Tati, scientiam meritus est diuinorũ, si contemplatio est intelligentia dei, diuino existente cratere. TAT. Equidem, ô pater, hujus crateris latice ablui cupio. TR. Nisi, ô fili, tuũ corpus oderis, teipsum amare non poteris. quamprimũ verò non te, sed deum ipsum dilexeris, mentem protinus consequêris. hanc denique nactus, scientiam euestigio nancisceris. TAT. Quonam pacto asseris hæc, ô pater? TR. Impossibile est, ô fili, vtrisq; simul intendere: mortalibus videlicet, atq; diuinis, nam quũ duo tantùm in ordine rerum inueniantur, corporeum, & incorporeum: & illud quidẽ mortale, hoc diuinũ dicatur, electione vnius amittimus alterum: quotiesq; vnius cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaque

optio,

optio, eligenti decora, non modò hominem, qui elegit, deũ reddidit; verũ impietatem erga deũ cęteris quoq; demonstrat. deterioris autẽ electio, hominem quidem ipsum perdit, aduersus autem deum nihil præter id vnum delinquit, scilicet quòd quemadmodum pompæ per media transeunt, ipsæ quidẽ nullius actionis compotes, cæteros autẽ impedientes: haud secus isti pomparum instar vagantur, atque oberrant, propter corporis voluptates. Quũ hæc igitur ita se habeant, ô Tati, diuina officia præcedere, humana sequi debent. Deus profectò extra culpam malorum à nobis causa venit. nam mala bonis anteponimus. Cernis, ô fili, quòd corpora cælestia transcendere nos opus est, quodq; choris dæmonũ abesse, ambitumq; astrorum, eorumq; progressus superare, vt ad vnum, solumq; deum tendamus. insuperabile enim bonum est, fine termino infinitum, quo ad se nunquam incipiẽs, quo ad humanam cognitionem principium habens. ejusmodi tamen cognitio non ejus initium est, sed nobis ipsius cogniti principium exhibet. Principium itaq; complectamur: hoc enim cognito, vniuersa celerrimè discurremus. Arduum autem est consueta, ac præsentia relinquentẽ, ad super

periora se, potioraq; cõuertere. Illa enim, quæ oculis cernimus, nimium nos delectant: latentia diffidentiã pariunt. patẽtia autem sanè mala sunt, bonũ occultum iis, qui manifestis incumbunt. nec enim forma ejus vlla, nec figura. hac de causa sui tantũ simile: cæteris horũ verò dissimile. Etenim corpori incorporeũ apparere non potest: hujusmodi est similis ad dissimile differentia, dissimilisq; ad id, quod simile est posteritas. Monas, id est vnitas omnium principium, radix, atq; origo, absque verò principio, nihil. Initium autem est nõ principij, sed alterius. monas ergo principium, omnemq; numerum continet à nullo cõtenta, omnemq; gignit numerum nullo numero genita. Quicquid vtiq; genitum imperfectum, diuiduum, crescẽs, atq; decrescens. ei verò quod perfectum, horum nihil accidit. id sanè quod augescit, virtute monadis augetur. euanescit autem imbecillitate propria, quũ vlterius monadẽ capere nequeat. Hæc tibi, ô Tati, pro viribus imago dei subscripta sit, quam si diligenter consideraueris, oculisq; internis prænoueris, crede mihi fili, ascensum ad excelsa comperies. quinetiam imago ipsa te perducet: habet enim vim certam visio, eósque, qui intuendi desiderio flagrant, appre

apprehendit, eoq; trahit modo, quo lapis, qui magnes dictus est, ferrum.

COMMENTARIA.

Quartus nos hortatur sapientiam capessere, quæ patulus est diuinæ mentis crater. in quem quæcunq; anima se immergit, cognitionis particeps effecta, mentem suspicit. at verò vt ad eam se attollat, ipsam cælos transcendere opus est, & astrorum ambitum, eorumq; progressus superare, & beatorum choros longè infra relinquere. tunc ad vnum, solumq; deum tendit, insuperabile, & sine termino infinitum bonum: quod quum intuetur, corpora omnia despicit, & vitam, quà hîc vescimur, miseriam reputat, solius incorporei boni desiderio intenta. Nullus tamen in diuino cratere se valet immergere, qui suum corpus non oderit, & qui non se, sed deum ipsum dilexerit, & qui non mortalia negligens solis diuinis hæserit, solis adsit, sola meditetur atq; flagret. Mox vnitatis, & numerorum analogia, ad veram monadem cogitandam, verosq; naturæ numeros nos eleuat. Hæc Crater.

Mercurij ad Tatium filium suum, Quòd deus latens simul, ac patens est. V

HVnc præterea sermonem apud te trāsigam, ô Tati, ne præcipuum nomen tibi

tibi desit, néve ignores id, quod plurimis occultum, videtur esse perspicuum. nam si nusquam pateat, nihil vtiq; erit. Quodcunq; se offert aspectui, genitũ: quod verò latet, sempiternum. neq; enim opus est, vt appareat, quandoquidẽ esse nunquam desinit. ante oculos quidem id reliqua ponit, ipsum verò secretum manet, vtpote quod vita fruitur sempiterna. Etenim phantasia solũ circa quæ genita sunt, versatur, in qua præter generationem nihil existit. At vnicum id ingenitũ incomprehensibile phantasiæ. Quũ verò per ipsum cuncta clarescant, per omnia rursus atque in omnibus fulget. Hisq; præsertim apparet, quibus ipse notitiam communicare voluit. Tu igitur, ô fili mi Tati, in primis piis precibus obsecra dominum patrẽ vnicũ vnũ, & à quo vnus, vt sis illius misericordia dignus, sic tandẽ deũ tantũ percipere poteris, si vel vnus dũtaxat illius radius intelligentiæ tuæ benignè refulserit. sola siquidẽ intellectio latens, latẽtia perspicit: itaque, si mentis oculis inspexeris, ô Tati, ille tibi (crede mihi) patebit. Deus sanè totius expers inuidiæ, per singulas mũdi particulas vbiq; splendet, atq; adeò se notũ præstat, vt non intelligere modò, sed manibus etiã ipsis (vt ita dixerim) liceat.

ceat attrectare. nam vndiq; nostris oculis ejus obseruatur, seq; objicit, & inculcat imago. Quòd si infimum te latet, quomodo aut teipsum, aut eum inuenies? Deniq; quũ deũ videre volueris, suspice syderum ordinẽ reliquorũ, quis agè perpetuũ horum seruat ordinẽ? Ordo quidem omnis numeri, loci limitibus terminatur. Sol deus deorũ cælestiũ præstantissimus. Soli cælites reliqui veluti principi, regiq; parent. Sol tantus, terra simul amplior atq; mari, minores tamẽ supra se stellas innumeras cõuerti patitur. Quem timet is, quẽ veretur? O fili, diuersorũ syderũ sunt motus. Quis mensuram singulis motionis assignat? TAT. Arcturum circa idem se perpetuò vertens, totamq; trahens mundi machinam. TRIS. Quis hoc vtitur instrumẽto? quis mare suis finibus circũscripsit? quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certè aliquis, ô Tati, horum auctor, ac dominus. Etenim, locũ, vel numerũ, vel mensurã seruare absq; auctoris virtute, impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. eget autem deformitas domino, qui ordinẽ præbeat. Vtinã tibi daretur, ô fili, facultas, vt alarum adminiculo in sublimem aëris plagam volares, mediamq; inter cælũ, ac terrã regionem sortitus,

titus, cõſpiceres terræ quidem ſoliditatẽ, maris diffuſionem, fluxum fluminũ, aëris amplitudinem, ignis arctam celeritatem. O feliciſſimum fili ſpectaculũ, ô beatiſſimam viſionem! Siquidem vno luminum motu ſeriẽ mũdi totius comprehenderes, immobilemq́; factorem concitum, latentẽ quoq; perſpicuũ cerneres: quòd ſi per ea etiam, quæ terra ſuſtinentur, fragilia, & aquæ profunditate conduntur, deũ artificem inueſtigare volueris: age fili, circunſpice humani corporis opificiũ, cujus admonitione perdiſce, quis tam pulchræ imaginis conditor, quis oculorum pictor, quis nares, aureſq́; tornauit, quis labia diſtendit oris, quis neruos tetẽdit, atq; ligauit, quis irrigauit venas, quis oſſa congeſſit ſolida, quis carnem pellicula tenui circũtexit, quis digitos, articuloſq́; diſcreuit, quis fundamẽta pedum extendit, quis perforauit poros, atq; meatus aperuit, quis ſplenem coëgit, atq; compreſſit, quis pyramidem impreſſit cordi figurã, quis jecoris porrò texit fibras, quis pulmonum ſculpſit fiſtulas, quis aluo capacem amplitudinem tradidit, quis honoranda corporis membra in propatulo figurauit, quis obſcœna in obſcuro prorſus abdidit, eaq́; aſpectu cernentium voluit ſecreta jacere.

Vide

Vide quot diuinæ artis opera in vna materia demõstrantur,singulaq; pulchra,recteq; dimensa,necnon propriis inuicẽ officiis differentia. Quisnam singula finxit? qualis mater,qualis pater? nónne hæc solus ipse inuisibilis deus, cuncta propria volũtate molitus est?Et quum statuam, & imaginẽ absq; fabro & pictore fieri nullus asserere audeat,mirã mundi hujus constitutionẽ, sine conditore constituisse putabimus? O cæcum homunculũ! ô nimis impium! ô profundis obrutũ ignorantiæ tenebris! Caue, inquam,ô fili mi Tati,ne vnquam artificium priues artifice: quin immo congruo deũ nomine præinuocato,patremq; esse propriũ ejus existimato. quòd si me quiddam audacius proferre coëgeris,hujus essentiã esse dicam concipere, ac facere singula. quemadmodũ sine factore fieri quicquam nequit,ita deũ existere semper, nisi semper agat omnia, impossibile est, in cælo videlicet, aëre, terra, mari, in toto mũdo,in qualibet particula mundi, tum in quòd est, tum in eo, quod non extat. nihil est in omni natura, quod ille ipse non sit.est ille siquidem,quę sunt. est ea etiam,quæ minimè sunt. Quæ quidem sunt,deduxit in lucem,quæ non sunt, occulit in seipso. Hic deus, nomine melior.

lior. hic occultus, hic rursus omnium patentissimus, hic menti cōspicuus, hic præsens oculis, hic (vt ita dixerim) multicorporeus. nam nihil in corporibus est, quod ipse non sit. omnia enim ipse solus existit. nomina insuper habet omnia, quoniam vnus est pater. Nomen quoq; nullum habet, quoniam pater est omnium. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positum? quò vertam oculos, vt te laudem, suprà ne an infra, intus an extrà? Num modus, an locus circa te, num aliud quiddam ex omnibus? In te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihil deniq; suscipis. omnia quidē habes, quod autem non habes id ipsum nihil. Quando verò laudabo te pater? tempus & momentū tuum capere non valemus. Qua potissimùm in re laudes cantabo tuas? num in iis, quæ creaueris, an in illis, quæ nō creaueris potiùs? num in iis fortè, quæ in lucem è tenebris eruisti, an in iis, quæ latent adhuc arcano sinu recondita? Per quid tandem hymnos tuos dicabo? nūquid in laudatione tali ego ipse mei juris existā, an potiùs alter efficiar? ipse profectò es quicquid ego sum, ipse es quicquid agam, ipse es quicquid deniq; dicā. Ipse enim es omnia, neq; aliud præter te quicquā. Quid sanè non

non es ipse? Ipse omne quodcunq; genitum. Es quidē intelligens pater, fabricans deus, efficiens bonū, bona faciens omnia. Materiæ nanq; purissimus aër, aëris anima, animæ mens, mentis deniq; deus.

COMMENTARIA.

Quintus docet deum latere pariter, & per singulas mundi particulas splendere. res omnes, quæ se nobis obijciunt, ejus esse imagines, ita vt mirificus, perpulcherq; rerum ordo manifestè declaret ordinantem, & res singulæ certis suis limitibus circunscriptæ, dominum declarent, & auctorem, cui sol siderum rex, princepsq; obsequitur, atque paret, quem timet, quemq; veretur, & summatim vniuersa mundi structura suum declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius iudicium affert, dei esse essentiam concipere, ac facere omnia: ita vt deum existere, nisi semper omnia agat, impoßibile sit. est enim sic diuinus logos omnia, vt nihil omnium, in quo corporeum, incorporeumq; ens, atq; nihil, in idem conspirant, atq; coincidunt. deinde Mercurius in diuinarum laudum cantibus, dialogum finit, & terminat.

Quòd in solo deo bonum est, alibi verò nequaquam, ad Æsculapium. VI.

BOnum, ô Æsculapi, in nullo ponitur, nisi in vno deo, immo ipsum bonum deus ipse semper. Quamobrem essentiam omnis motionis, atque cognitionis, esse deum oportet. Hac essentia orbatum nihil. hæc circa se stabilem actum nullius egenum, infinitum, superabũdanter porrigentem possidet. Vnum id vniuersorum principium, bonum porrigens, & effundens bonum. quoties nomino bonum, id, quod omnia bona, & quod bonum semper, intellige. hoc vnico deo adest. neque enim cujusquam indigus est, vt adeptionem illius appetendo malus fiat, neq; jactura cujusquam in eum vnquam, vt post damnum dolore afficiatur. Major enim portione mali, nec est illo validius aliud, à quo expugnetur. in hũc injuria incidere nulla potest, qua irritatus, lacessitúsve excandescat. Nihil ejus jugũ subterfugit, quo contẽptus indignetur, atq; irascatur: nec est sapientius eo quicquam, quod illi æmulationem incutiat. Itaq; quũ hæc illi non accidant, nihil ejus naturæ præter ipsum bonũ restitit. Quemadmodũ verò nihil eorum, quæ mala sunt, in hac insunt essentia, ita in nullo alio bonũ inuenitur. In singulis enim reliqua insunt singula, tum in paruis, tum in magnis, tum etiã in

iis,

iis,quæ ſecundùm vnum,& in ipſo quoq; animali maximo omnium,atq; potentiſſimo, quod vtiq; paſſionibus genita replet. Nam generatio,paſſio quædam eſt.vbi autem paſſio,nullo modo bonũ:vbi bonum, nõ paſſio ponitur vlla:vbi dies,nullo modo nox:vbi nox,neq; etiam dies : quapropter in generatione bonũ eſſe non poteſt. reſtat itaq; in eo,quod ingenitũ.Vt autem materiæ conceſſa eſt omniũ participatio, ſic quoq; boni participatione, mũdus bonus. bonũ dico, inquantũ ipſe etiã omnia efficit,qua quidẽ ex parte bonus eſt mundus, in reliquis omnibus nõ bonus. paſſibilis enim ac mobilis eſt,& omnium prę-terea cauſa paſſionum.In homine inſuper cõparatione mali, bonũ. Id quippe, quod nõ nimis malũ,quodq; minus malũ,bonũ in hominibus appellamus.quo fit, vt bonum noſtrũ nihil aliud ſit, quã mali portio minima.Vnde illud etiam ſequitur,vt bonum hujuſmodi,à malo ſeparatum eſſe non poſſit. Inquinatur enim hoc bonum, admiſtione malorũ.infectum verò, vlterius bonũ non permanet:ſin minimè permanet,malum efficitur.In ſolo igitur deo bonum ipſum exiſtit. Quare ſolum boni nomen homini adeſt, ô Æſculapi, natura boni nequaquam. neque enim id ca-

pere poteſt materiale corpus confectũ vndiq; & oppreſſum prauitate, laboribus, doloribus, cupiditatibus, iracũdia, deceptionibus, ſtultisq; opinionibus, ac nugis. Deterrimum tamen omnium id cenſeo, Æſculapi, quòd vnumquodq; eorum, quę dixi, ſummum creditur eſſe bonum. Fugiendum in primis malum eſt, ventris luxus malorũ omnium fomes: hinc error, hinc boni priuatio. Et quidẽ ingentes deo gratias habeo, qui de natura boni cogitanti mihi ſententiam hanc certã infudit, quòd in mundo bonũ eſſe non poſſit. ſiquidem mundus congeries eſt malorum. Deus autem boni vel bonum, dei exuberans plenitudo, ſupereminentia quippe bonorum circa eſſentiam ſyncerè fulgentis, atq; puriſſimè. neq; fortè ſunt eſſentiæ dei. Audiendum ſanè id aſſero, ô Æſculapi, eſſentiam dei (ſi vllam deus habet eſſentiam) ipſum bonum eſſe. Pulchrum verò, & bonum in mundo, aut in mundi partibus inuenire non licet. Nam quæcũq; ſenſus mouent, idola ſunt, & vanæ quædam admirationes. quæ verò ſenſuum organa ſubterfugiunt, ad pulchrum, bonumq; pertinent. Vtq; acies oculi deum non cernit, ſic neque pulchrum, bonumq; cognoſcit. Hæ ſiquidem partes dei ſunt, integerrimiq;

miq; illius propriæ, cognatæ, inseparabiles præcipueq; dilectæ: & vt has ipse deus amat, sic ab his ipse deus amatur. si deum pe[r]cipere poteris, pulchrum quoque, bonumq; percipies, perfulgẽs omnibus illustratũ à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine imitatione bonum. Deus enin comparationem, imitationemq; nullam admittit. Quemadmodũ ergo deum pulchrum, bonumq; noueris, ita sanè & cæteris viuentibus, quum deo cõferri nequeant, nunquam communicandum. Si deun quæsieris, pulchritudinem ipsam quær[i]s. Quæ tandem ad id ferat, vnica via est, petas cognitioni conjuncta. Quapropte[r] ignari mortales, & à pietatis semita deuij, hominem quoque bonum nominare [n]on verentur, quum boni notitiã veram h[a]bere nullam possit, sed malis irretitus, & illaqueatus sit, malũq; bonum esse censea[t], insanabiliterq; malis vtatur, eorumq; jacturam, priuationemq; formidet, omnib[u]s deniq; machinamentis, viribusq; cont[e]ndat, ne vnico solùm malo prematur, verùm & in numerũ mala, magnitudinemq; augeantur. Talia sunt, ô Æsculapi, decora hominum, atque bona, quæ nec fugere, nec odisse valemus. omnium nanq; difficillimum id existit, ob

 eam

eam potissimum causam, quia nos illis vti oportet, atque vesci, illisq; orbati viam agere nullo modo possimus.

COMMENTARIA.

Sextus hoc contendit, in solo Deo bonum boniq; naturam, hoc est ipsam bonitatem reperiri, pariter & pulchri potentis, sapientisq; naturam. In mundo autem solum boni nomen esse, & errorum cæcos homines arguit. vitia abhorrere monet, & quæ via nos ad ipsam bonitatem, ipsamq; pulchritudinem perducat, docet, pietas scilicet cognitioni conjuncta, ad quam ignari mortales à pietatis semita devij, pertingere valeant nunquam. Hæc sextus.

Quòd summum malum est hominibus ignorare Deum. VII.

QVò ruitis mortales ebrij, qui merum ignorantiæ combibistis? qui id ferre nequeatis, euomite. viuite sobrij, oculis mentis inspicite. Quòd si minus potestis omnes, saltem qui possunt id agant. Ignorantię pestis omnem terram subuertit, animamq; corrumpit corporis vinclis inclusam, neque finit eam salutis iter asciscere. ne permittite vos in latũ corruptionis, mortisq; submergi. Respirate jam, respirate, ad fontem vitæ recurrite, illumq;, qui vos introducet in adytu veritatis, capessite.

peſſite. ibi fulgidum lumen nullis immiſtum tenebris, ibi nullus ebrietate delirat, ſed omnes ſobrij vigilant, atque mentis oculis eum, qui videri vult, acutiùs intuentur. is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, neque ſermone profertur: ſola mens eum proſpicit, ſola mens prædicat. In primis autẽ oportet veſtem, quam circumfers, exuere, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentũ, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, ſenſitiuum cadauer, ſepulchrum circũuertile, domeſticum denique furem, qui dum blanditur, odit: dum odit inuidet. hujuſce modi eſt, quo circumtegeris, vmbraculum inimicum. Ad ſeipſum te deorſum raptat, ne fortè conſpiciens veritatis decorem, atque proximum bonum, hujus oderis prauitatem: néve hujus inſidias, quas in te aſſiduè machinatur, aliquando præſentias. hoc aciem interiorum ſenſuum hebetat, & obtundit: craſſa illam materia ſuffocat, abominabili, faſtidioſaq; ebriat voluptate, ne audias vnquã, néve perſpicias ea, quæ jure & audienda ſunt, & in primis inſpicienda.

COMMENTARIA.

Septimus conqueritur ignorantiæ peſtem,

quæ omnem terram euertit, animamq́; corrumpit, corporis vinclis inclusam, & ignorantes hortatur resipiscere, & corpus mortale indumentum iubet nos exuere, à quo præcipites in ignorationem, mortemq́; raptamur, & nos in adytum mentis reuocare, quæ sola eum perspicit, qui neque auribus perspicitur, neq; cernitur oculis, neq; sermone profertur. Hæc septimus.

Nihil eorum, quæ sunt, interitus, sed mutationes, decepti homines interitum nominant. Ad Tatium. VIII.

DE anima, & corpore, ô fili, dicendum, quonam modo immortalis anima, quantaq́; sit agendi virtute in concretione, dissolutioneq́; corporis. Mors ad horum nullum attinet. θάνατος enim, id est mors, conceptus quidem est mortalis appellationis, vel vanum quiddam, vel per ablationem primæ literæ, θάνατος, id est mors pro eo quod dicitur ἀθάνατος, id est immortalis. θάνατος enim interitum significat. at nihil eorum, quæ in mundo sunt, interit. Si enim secũdus deus est mũdus, nec nõ immortale viuens, impossibile est immortalis animantis partẽ aliquam interire. Quæcunq; mũdo insunt, mundi sunt membra, homo præsertim animal rationale. Primus omnium verè sempiternus,

nus, immortalis, ingenitus deus, omnium auctor. Secundus deinde ad illius imaginem, mũdus à Deo genitus, & ab eodem seruatus, nutritus, & immortalitate donatus, velut à proprio patre, viuens quidem semper, & immortalis: est enim semper viuens quidẽ, semper & immortalis. etenim semper viuens, & sempiternum hoc inuicem differunt, quia sempiternum quidem ab altero factum non est: sin autem fiebat à seipso, non ab aliquo factum fuit, quia fit semper. Sempiternum enim quatenus sempiternum est omne, pater autem ille sui ipsius sempiternus, at verò mundus à patre semper viuens, immortalisq; factus. Quantumq; materiæ fuerat subjectũ patri, pater ipse corporeum agens, & in molem cõgregans, id totum sphæricum reddidit, imprimens qualitatem materiæ existenti immortali, rationeq; materiæ sempiternum habenti. Plenus autem ideis omnibus qualitates pater inserens in sphæram, velut in gyrum omni qualitate circunscripsit. Exornare autem voluit id, quod post ipsum est, quasi immortalitate fulciens omne corpus, ne materia ab hujus congressu discedere volens, in suam deformitatem iterum resoluatur. quando enim incorporea erat materia, ô fili, defor

formior erat. Habet hæc quoque materia qualitates quaſdam exiguas reuoluta creſcendi pariter,& decreſcēdi natura, quam homines mortem vocant. Hujuſcemodi autem confuſio circa terrena viuētia. Cæleſtium quippe corpora;vnum atque eundem ſeruant ordinem , quem ſcilicet primū à patre ſuo ſortita ſunt. Seruatur autem ipſe à reſtitutione cujuſq; indiſſolubilis. Reſtitutio verò conſtitutionis corporum terrenorum,ipſaq; diſſolutio in corpora indiſſolubilia , & immortalia reſtituitur,atq; ita ſenſus priuatio fit, non deſtructio corporum. Tertium quoque animal homo ad imaginem mundi genitus, ſecundùm patris voluntatem ſeſe habens, præter cætera terrena viuentia non modò cum ſecundo deo cognationem habet, verumetiam intelligentiam primi. Secundum planè deum vtpote corporalem,ſenſus comprehendit. Primum verò deum,vt incorpoream,bonamq; mentē, mēte conſurgit. TAT. Id ergo animal, nónne deſtruitur? TRISM. Melius melius ominare , ô fili , ac inſuper meditare quid deus, quid mundus , quid animal immortale, quid animal diſſolubile. Scio quoq; mundum à deo ſimul,atq; in deo, hominē verò à mundo,& in mundo conſiſtere:principium

cipium autem, comprehensioq; omnium, & constitutio deus.

COMMENTARIA.

Octauus edocet in primis cælestia corpora iugiter vnum, eundemq; tenorem seruare, quem primùm à suo patre sortita sunt. Et mortem, interitumq; primùm circa terrena viuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen, atque corporum interitus vanum esse: corpora siquidem ipsa mutantur, non intereunt. verùm qualitates ipsas idearum idola simulacraq;, quibus deus ipsam exornare voluerat, immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, vniuersæ naturæ vinculum, atque nodus, partim corporeus, partimq; incorporeus, mentisq; capacior altæ, instar mundi genitus est, vt sensibilem mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem, felici contemplatione assurgeret. Hæc octauus.

Quòd in solo Deo pulchrum, ac bonum, alibi verò nequaquam, Ad Æsculapium. IX.

HEri, ô Æsculapi, perfectam edidi orationem, in præsentiarum autem necessarium esse arbitror, vt de sensu breuiter disseramus. Sensus, ac motus in hoc potissimùm discrepare videntur, quia hic quidem secundùm materiam, ille autem secun-

secundùm essentiã est. mihi tamen vterq; conuenire videtur,neq; distingui in hominibus ratione. Intus animantibus sensus nunc vnitus est, in hominibus autẽ intelligentia. Ab intelligentia quidem intellectus differt, quemadmodum à diuinitate deus. Diuinitas enim à Deo, intelligentia verò ab homine prouenit. Hæc sermonis est soror,aut vtraque sibi inuicem instrumenta. Nam neque sermo absque intellectione pronunciatur,neq; intellectio absque sermone prodit in lucem. Quamobrem sensus, & intelligentia in homine, tanquam connexa conspirant inuicẽ. Neque enim sine sensu intelligere, neq; sine intellectione sentire vllo modo possumus. Intellectionem tamen absq; sensu intelligere possibile est, instar eorum qui in somnis phantasmata vident. tãtum quoque videntur vtræq; operationes in somniorũ visionibus externis, sensum autem ex somno in vigiliã suscitari. In animam præterea corpus, homoq; vnitur : quotiesq; vtræq; sensus particulæ sibi consentiunt, tunc intellectio cõcepta mẽte disponitur. Mens omnes notiones cõcipit.bonas quidẽ, quoties à deo semẽ infunditur : cõtrarias aũt,quũ à dæmonibus quibusdã spermata jaciũtur. Nulla profectò mũdi pars est

eſt dæmonum præſentia deſtituta, horum lumen ab ipſo deo totum deſcendit. Dæmon denique transfuſus in hominem, ſemina propriæ notionis inſpergit. Mẽs autem conſperſa ſeminibus prægnans, inde parit adulteria, ſtupra, homicidia, parricidia, ſacrilegia, diuinorum cõtemptum, jugulationes, euerſiones vrbium, peſtes hominum, & reliqua omnia quæcunq; malorum ſunt opera dæmonum. Dei planè ſemina pauca, at illa quidẽ magna, pulchra, bona, virtus ſcilicet, tẽperantia, pietas. pietas autẽ dei cognitio. Deum qui recognoſcit, bonis refertus omnibus, notiones diuinas aſſequitur. notiones, inquam, haud multorum ſimiles. Qua de cauſa, ſi qui huic ſe cognitioni dedicant, nec ipſi vulgo placent, nec vulgus illis. inſanire demũ putantur, riſumq; reportant: interdum etiam odio habentur, contumeliis afficiũtur, vitaq; priuantur. Improbitatem enim hîc habitare diximus, terramq; illius eſſe prouinciam: terram dico, non mundum totum, vt impij quidam obloquuntur. Veruntamen homo deo deuotus, quamprimùm diuinam prægustauerit viſionem, obliuioni reliqua omnia tradit. atq; etiã, quæ reliquis hominibus mala ſunt, huic vt bona contingunt. cõſulenti prudenter,

&

& ad scientiam singula referenti, quodq; mirandum est, mala semper in bona penitus conuertenti. Sed jam ad sermonem de sensu iterum redeamus. humanũ est, sensum cum intellectione conjungere. nam omnes (vt supra retuli) homines intellectione feruntur. Cæterùm secundùm materiam vnus, alter secundùm essentiam. Qui enim prauitatis seruus est materialis, à dæmonibus quoq; (vt diximus) intelligẽdi semẽ accepit. At si qui bonitatis animæ cõpotes sunt, horum natura deus ipse vtitur. Deus enim omniũ auctor, efficiens autem omnia, sibiipsi consimilia reddit. Quædã tamẽ genita bona in operationis vsu sterilia. Mũdi nanq; reuolutio generationes exagitans, qualitates efficit quasdã, inficiens, maloq; fœdans: quasdam defensans, bonoq; purgans. Mundus, ô Æsculapi, sensum, motumq; possidet, non humano sensui, motuiq; consimilem. sed potentiorem sanè, atq; admodum simpliciorem. nã sensus, & intelligentia mundi, id vnum est, cuncta scilicet facere, ac resoluere. Diuinæ voluntatis organum, hac potissimum ratione constructum, vt à deo semina suscipiens vniuersa, eaq; toto sinu recondens, omnia quidem componendo producat, omnia rursus auferat diuiden-
do.

do. Atque instar agricultoris periti, quodcunq; nimis adultum est, amputat, vt statutis tẽporum interuallis reuirescat. Nec est quicquam, cui vitã mundus ipse non præstet. simulq; vitæ locus est, est atq; etiã institutor. Corpora verò ex materia in differentiam constant: horum quædam ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoq; permulta, vniuersa certè composita. Quædam tamen congesta magis, nonnulla verò simpliciora. Illa grauia, hæc leuia. Velocitas autem agitationis, illius varietate generationẽ qualitatis inducit. spiratio enim crebra existẽs, corporibus qualitatẽ vnà cum superabundantia vitæ suppeditat. Deus igitur Cosmi, id est mundi pater. Cosmus autem eorũ, quæ in cosmo, & Cosmus quidem Dei filius. Quæ verò in cosmo, sub cosmi ditione consistunt, ac jure Cosmus appellatus est: omnia siquidem varietate generationis κοσμεῖ, id est exornat, necnõ indesinenti vitæ operatione, perpetua necessitatis celeritate, elemẽtorum commistione, ordine genitorum. Ipse igitur cosmus, id est ornatus, necessitate simul & meritò nominatus est, animantium omniũ sensus & intellectio, quę ex externis influunt ab eo, quod continet inspirata. Cosmus autem quæcũq; ab ipsa

origine suscepit à deo, perpetuò seruat. Deus profectò, nō, vt quibusdam videtur, sensu, mēteq; captus est. illi enim miseria pressi, perperam obloquuntur. Quæcunq; sunt, ô Æsculapi, in deo simul atq; à deo pendentia, partim per corpus agentia, partim mouentia per essentiā animalem, alia per spiritum viuificātia, alia verò receptacula defunctorum. Rectiùs autē dicemus deum talia non habere, sed, vt veritatē liquidam exprimamus, ipsum esse cūcta fatebimur. Nec ea quidem ab extimis capere, ad extima nihilhominus porrigentem, id est sensus, & intellectio dei. Vnde nulli vnquā futurum est tempus, in quo existētium aliquid in nihilum euanescat. Quoties verò existentia dico, dei dico thesaurum: nam existentia ipse Deus amplectitur. Extra hunc nihil est, extra nihil, ipse. Hæc tibi, ô Æsculapi, intelligenti, vera videbuntur: ignoranti autem, incredibilia. Intelligere enim, ipsum credere est: at non credere, proculdubio ignorare. sermo siquidem meus ad veritatem vsq; eucurrit. Mens quoque ampla, & à sermone ad certum quiddam deducta, veritatem attigit: denique comprehendens omnia, eaq; inueniens consona illis, quæ interpretabatur, e uestigio credidit, & in ipsa fide de-

cora:

cora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem, non intellecta negantur. Hæc autem de intelligentia dicta sufficiant.

COMMENTARIA.

Nonus homines erudit, qui quum intellectione vtantur omnes, materiales tamen ex dæmonum spermatibus, quorum præsentia nulla pars mundi destituta vacat, concipiunt, & prægnantes tandem adulteria, stupra, homicidia, paricidia, & omne flagitiorum genus pariunt. atqui essentiales, spiritualesq́; viri omne virtutum ornamentum seminatore deo concipiunt, & omne bonum virtutis officium pariunt. Sunt enim dei semina pauca, at illa quidem magna, pulchra, & bona, & vitiorum innumerosæ multitudini longè præstantiora: quæ tamen qui sectantur, nec ipsi vulgo placent, neque vulgus ipsis: insanire demum putantur, risúmque reportant, quòd terra sedes improbitatis sit, & prouincia. Mundus tamen ea lege formatus est, vt à deo semina suscipiens vniuersa, diuinitatis dignum fieret organum, & omnia in miro pulchræ ordinationis decore procederent ad ortum, in quo perseuerent, suúmque tandem nanciscantur exitum. quod profectò fieret, nisi inimicus veniens, in medio

tritici superseminaret Zizania. Vos ergo seligite diuina semina spiritales facti, & malorum semina dæmonum, qui nos materiali affectione dormientes occupare vigilant, cauti nunc effugite. Hæc nonus.

Mercurij Trismegisti Clauis ad Tatium. X.

HEsternum, ô Æsculapi, sermonẽ ascripsi tibi: vnde æquum est hodiernum Tatio dedicare, eoq; magis id operæpretium, quo disputatio præsens, omnium ad illum à nobis antedictorum compendiaria quædam summa futura est. Deus & pater, & bonum, ô Tati, naturã eandẽ, imò eundem actum habent. Illa siquidem augmenti, diuinationisq; appellatio est, quę circa mutabilia, & immutabilia, id est humana, & diuina versatur. quorum vnumquodque ille vult esse. alibi verò actum (quẽadmodum in aliis demonstrauimus) diuinorum atq; humanorũ, quæ quidem in hoc intelligere necesse est. hujus actus voluntas est, hujus essentia velle cuncta subsistere. Quid est Deus, & pater, & bonum, nisi ipsum esse horum omnium nõdum existentium. quinetiã existentia ipsa horũdem sunt, id Deus, id pater, id bonũ, cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mundus enim ac sol eorum, quæ sunt secund

cundùm participationem pater,non tamē viuentibus vitę,bonitatisq; causa. quòd si hoc ita se habeat,comprehensus agitur à voluntate boni,sine qua nec esse vnquam, nec fieri potest. Cùm filiorum pater,tum procreationis,tum etiam alimenti,per solum appetitum boni suscipiens (nam bonum actiuū est) id alteri conuenire quàm illi nequit. quod quū accipiat nihil; vniuersa vult esse. Non dico,ô Tati, vniuersa facit:faciens enim,longo quodam tempore deficiens, at indignum est. Siquidē interdum facit,interdum cessat, egenū quidem & quantitatis, pariter & qualitatis, nonnunquam qualia, & quāta disponens, aliâs,horum contraria.Deus autem & pater,& bonum,eo ipso quòd omnia est.Tale igitur ei quidem ista præcipere potest. etenim hoc vult esse,& est. Et ipsum maximè verò ipsi, nam cętera omnia propter ipsum. Proprium quippe boni, ô Tati, sese notum præbere.id bonum est,ô Tati.
TAT. Visionis pater, bonæ & pulchræ nos participes reddidisti,vnde meæ mentis oculus visione quasi jam expiatus est.
TR.Neque verò,quemadmodum solis radius fulgore nimio corrūpit oculos, caligantesq; reddit,sic ipsius boni conspectio. illustrat enim, atq; oculi lucem eo magis

exauget, quo quis capere magis poteſt intelligibilis ſplendoris influxum. Velocior eſt, & acutior diuina lux ad penetrãdum, innocẽtiaq́;, & immortalitate ſingula complens. Qui nitorem hunc à corpore vberiùs haurire poſſunt, obdormiunt ſæpenumero à corpore ad aſpectum pulcherrimum, quemadmodum Cælum, & Saturnus noſtri progenitores aſſurgunt. TAT. Vtinam & nos pater. TR. Vtinam ô fili. Adhuc tamen imbecilliores ſumus ad conſpiciendum. Tunc autem poterimus mentis oculos eleuare, bonumq́;, decoremq́; incomprehenſibilem proſpicere, quũ nihil de illo prorſus dixerimus. ejus cognitio diuinum ſilentium eſt, & intenta omniũ applicatio. Qui id intelligit, nil poteſt aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipſum aliud intueri. Qui id audit, nil audire poſt ipſum, neq; corporis etiã ſui mẽbra mouere. vniuerſis profectò corporis ſenſibus, motibusq; ſolutus, intrepidus agit. nam qui totum circunluſtrat, vndique mentem totam quoq; irradiat, animam abſtrahit totam à corpore, totam in eſſentiam deniq; dei transfigurat. Impoſſibile enim, ô fili, animam hominis in corporis fęce jacentem, diuinã aſſumere formam. Neque licet etiam dei pulchritudinem

nem contueri, nisi quis antè in deum fuerit reformatus. TAT. Quonam pacto id dicis, ô pater? TR. Omnis animæ distributio, ô fili. TAT. Mutationes autem quonam modo interim distribuens? TRIS. Num in iis quæ generatim diximus, audisti, quemadmodum ab vna mũdi totius anima, vniuersæ profluunt animæ per omnem mundum tanquã distributæ circũcurrentes? Harũ vtiq; animarum mutationes permultæ partim sanè in melius, feliciusq́; partim autem in contrarium. Nam reptilium quædã in aquatilia transmutantur, aquatiliũ animæ in terrestria migrãt: terrenorũ in volatilia scandunt, aëreorum vertũtur in homines, hominũ deinde immortales animæ in dæmones transeunt, demum in deorum chorum feliciter reuolant. Chori deorũ gemini, vagantiũ vnus, non vagantium alter. atq; hæc est suprema animæ gloria. Anima verò in corpus humanum delapsa, si quidẽ mala perseuerauerit, non gustat immortalitatis quicquã, neq; bono etiam fruitur. reuoluto autem itinere in reptilia præcipitans. Hæc vtiq; adjudicatio, pœnaq́; est animæ malæ, prauitas animæ, ignorantia. Anima naturæ rerum, boniq́; inscia, orbata oculis, corporis sese passionibus implicat. Anima, ca-

codæmonis,id est mali dæmonis ritu corrupta, seipsam ignorans abjectis corporibus,mõstrisq; deformibus seruit. Corpus suũ velut onus infestũ circũfert,non præsidens corpori,sed ob ignorantiã subjugata.contra verò virtus animæ cognitio est. eruditus enim re vera, bonus, pius, diuinus. TAT. Quis hic est,ô pater? TR. Qui nec loquitur, nec audit multa,qui duobus sermonibus,seu dicẽdis,siue audiendis intẽdit,& pugnat in tenebris. Nam deus & pater,& bonũ,nec lingua pronũciatur,neque percipitur auribus. Quũ hæc igitur ita se habeãt in omnibus, quæ sunt ex eo, quod seorsum ab illo esse nequeũt, sensus insunt.Inter cognitionem autẽ,ac sensum multũ interest.Sensus enim superãtis motus existit cognitio:sciẽtiæ,terminus. Sciẽtia dei donũ. siquidem vnaquæq; scientia incorporea mente vtens,vt organo, mens autẽ corpore:quamobrem vtraq; in corpora, tum intelligibilia, tum etiã materialia recurrunt. Ex oppositione enim, & contrarietate constare omnia necesse est,neq; aliter se habere possibile est. TAT. Quis igitur materialis iste deus? TR. Mundus, pulcher quidem,non tamẽ bonus.etenim ex materia constat,passionibusq; subjicitur:primusq; est eorum,quæ patiũtur : secund

cundus autem eorum, quæ sunt. Indigus præterea suapte natura, factus aliquando, semper existens in generatione, atq; genitus, qualitatũq;, & quãtitatũ omniũ genitura. Mobilis enim. Omnis autẽ materialis motio, generatio dici debet. Intelligibilis quoq; status, hoc pacto motũ materialem agitat. Quoniã mundus sphæra est, id est caput, nec suprà materiale quicquam. quemadmodũ neq; aliud sub pedibus intelligibile, at materialia cũcta. Mens verò caput in circulũ agitatũ, id est, secundũ naturã capitis motum. quotcũq; igitur cõtigua sunt, capitis illius pelliculæ, quæ sanè anima est, immortalia nata sunt, quasi corpus sit in anima constitutũ, animamq; habentia plena sunt corpore. Verũ quicquid à pellicula procul, in qua sunt, quæ magis participant anima, corpus existit. totũ verò animal est. Itaq; mundus ex materiali quodam, & intelligibili compositus est. Mundus animal primũ, homo secundum, post mundum animal, primũ autem animalium reliquorum. quodcunq; verò animæ munus conceditur aliis, homo quoq; possidet, neque solùm non bonus, sed malus etiam, vtpote mortalis perpenditur. Mundus enim non bonus, quia mobilis. non tamen malus, quoniam immortalis.

Homo autẽ tum quia mobilis, tum etiam quia mortalis, malus esse censetur. Anima hominis in hunc vehitur modum. Mens in ratione, ratio in anima, anima in spiritu, spiritus in corpore. Spiritus per venas, arteriasq́;, sanguinemq́; diffusus, animal vndique ciet., molemq́; corporis suspensam sustinet, atque circunfert. Vnde decepti quidam humorem sanguinis animam existimarunt; hos planè latuit, quia in primis oportet spiritum ad animam vsque manare. deinde sanguinem coalescere, venasq́;, & arterias cauas extendi, demum resolui animal, eamq́; mortem corporis esse. Ex vno autem principio cuncta dependent, principium ex vno, atque solo. Et principium quidem mouetur, vt rursus extet principium. ipsum tamen vnum præstat, nec ab vnitate decedit. Tria igitur hæc sunt, Deus pater bonum, & mundus, & homo. Mundum Deus habet, mundus hominem. Mundus dei filius, homo genitura mundi. Neque enim ignorat Deus hominem, sed curam ejus habet, ab eoq́; cognosci se vult. Hæc vnica salus homini, cognitio dei, hæc ad olympum ascensio. Ex hoc vno duntaxat anima bona, neque interdum quidem bona, aliâs autem mala, at secundùm necessit

cessitatem. TAT. Quomodo id asseris, ô mi Trismegiste? TRISM. Hoc, inquam, assero, animam pueri contẽplari seipsam, nondum ex natura sua propter corpus egressam, nondum corpus omnino compactum est, ac seipsam vndique pulchram conspicere. Nam haud corrupta est adhuc à corporis passionibus, mundi totius anima, tuncq; dependens. Quũ verò compactum est corpus, animamq; in sui molem dispergit, ac distrahit, tunc illa obliuioni subjicitur, pulchriq;, ac boni visione priuatur. Obliuio autem ipsa improbitas est. Idémque accidit iis, qui egrediuntur ex corpore. Recurrente enim anima in seipsam, spiritus in sanguinem, anima in spiritum contrahitur. Mens à velaminibus libera & diuina existens suapte natura igneum sortita corpus, per loca omnia circunuagatur, animamq; judicio justo, ac merito supplicio derelinquit. TAT. Quo pacto id ais ô pater? TRISM. Mens quidem ab anima, anima verò à spiritu separatur. Indumentum mentis anima. Indumentum animæ spiritus. Cointelligere oportet, ô fili, cum dicente auditorem, atque conspirare, auditumq; acutiorem voce dicentis habere. Harum, ô fili, vestium conuolutio in corpore ter-

reno conficitur. siquidem nudam secundùm se mentē in terra sistere mole penitus impossibile. neq; enim potis est terrea fæx mentem adeò diuinam suscipere, neq; tantum numen patibili cōfirmatum corpore sustinere. Assumpsit ergo mens animam velut amictum. Quinetiā anima diuina existēs, vehiculo spiritus vtitur. Spiritus animal totum percurrit. Itaq; quum primùm mens à terreno corpore soluitur, proprium mox subit amictum, igneum videlicet corpus, quo sanè quandiu circuntecta est, in terreū corpus turgescere nequit. Terra nanq; ignem minimè sustinet, tota siquidē ab exigua scintilla cremaretur. Qua de causa terrenæ moli circunfusus est humor, quasi quoddam ad combustionem ignis obstaculum: qui quū acutissimus ac velocissimus, sic omnium diuinorum conceptuum, singulorum comprehendit elemētorum corpora: etenim ipse cælorum artifex, igne potissimū ad suam fabricam vtitur. Opifex quidē totius vtitur omnibus: omnis autem faber iis, quæ sunt circa terrā: orba nanq; igni mens hominis, ad humanamq; dispositionem duntaxat idonea, diuina cōstruere nequit. Humana certè anima, non omnis quidē, sed pia, beataq;, diuina. Postquā verò hujusmodi

modi anima per mortem à carcere corporis est exempta:quū omnis subierit virtutis, pietatisq; mādata, certè aut mens, aut deus efficitur. Certamen autem religiosæ pietatis hoc est,recognoscere deum,injuriam inferre nemini: anima tamen impia in natura propria remanet,ác seipsam nimium cruciat,corpus quærit, quod ingrediatur, terrenū & humanum. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam non capit humanam:neq; fas est in corpus animæ ratione carētis, animā rationalē corruere. Lex enim diuina generationē tam nefariā prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur,ô pater,hominis anima, quódve suppliciū hujus animæ grauius? TRIS. Impietas, ô fili mi Tati. cujusnā ignis ardētior flamma,quàm impietatis est? Quænam fera mordax ita corpus lacerat, vt impietas laniat animā? Nónne vides quot malis animus premitur impius? En sic,fili, vociferatur impius animus: Vror: absumor:quid agam nescio:deuorāt me miserum mala vndiq; confluentia: non video quicquam: heu miser,nō audio. Tales afflicti sunt animi voces: talis naturæ congrua mulcta:non qualē tu fortè fili,& alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra, postquam est humanam exuta

figur

figuram, in corpora degenerare brutorũ. Hic enim impius error, verùm castigationis ejus, modus alter. Mens vtiq;, quũ dæmon efficitur, ad obsequium dei jubetur igneum capessere corpus: inde in animam transfusa nefariam, eam flagellis verberat peccatorum: his animus verberatus iniquus, ad neces, conuicia, objurgia, rapinasq; varias sese vertit, ad ea denique, per quæ delinquunt homines, vniuersa delabitur: at quum in sanctam mens influit animam, extollit illam ad sapientiæ lumen. Hæc anima postmodum nũquam somni torpore languescit, sed & verbis pariter & operibus humano fert opem generi, juuatq; modis omnibus, suum semper æmulata parentem. Quamobrem oportet, ô fili, nos agentes deo gratias obsecrare, vt bonæ mentis participes efficiamur: in melius quidem anima migrat, in deterius nunquam. Est etiam animarum communio quædam. deorum animæ communicant hominum animis. Deus se communem singulis exhibet. præstantior enim cunctis ille. cuncta autem illo sunt imbecilliora. mundus deo, homo mundo, homini brutum subjiciatur. Deus super omnia est, & circa omnia. Dei radij, actus existunt. mundi radij, sunt natu-

ræ:

ræ: radij verò hominis artes, atq; scientiæ. Per mundum exercentur actus, iiq; in hominē per mundi radios naturales descendunt: naturæ per elementa: hominis per artes, atque scientias. Hæc vtiq; mundi totius administratio, ex vnius natura dependens, perq; vnam materiam rectè discurrens, qua nihil validius, nihil diuinius, nihil denique magis vnitum. Hominum ad deos, ad homines deorum cōmunio. Iste bonus est dæmon: anima, quæ hoc plena est, beata est, misera verò vacuā. TAT. Quánam ratione id ais, ô pater? TRISM. Scito, mi fili, quia anima omnis habet ipsum bonū pro mente. de hac enim præsens nobis est sermo, non de ministro hujus, quē suprà diximus ex judicio demissum ad inferos. Anima mentis præsentia destituta, nec agere quicquam, nec dicere potis est. Sæpe verò mens extra animam, quo quidē in tēpore, nec audit, nec videt anima, sed animali similis est ratione carenti. Tanta est potētia mētis, quæ animā hujusmodi deserit implicitam corpori, & ab eodē tractā ad infera. Talis anima, fili mi, mentem nullam habet, ideoq; nec hominem hunc appellare fas est. Homo siquidē animal est diuinū, nec est cum terrenis brutis, sed cum diis cælestibus comparandi

parandus. Quinimo, si audendum est verum fateri, homo verus vel cælicolis est præstantior, vel saltem pari sorte potitur. etenim quicunque cælitum descendit ad terram, cæli limitem deserit. homo autem ascendit in cælum, illudq; metitur: nec eum fugit quæ ima sunt, quæ've sublimia, ac reliqua omnia diligēter inquirit. quódque majus est, terram quidem haud dimittens in cælum attollitur, tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrē audendum est dicere, hominem quidem terrenum, deum esse mortalem: deum verò cælestem, immortalem hominem. itaque horum virtute duorum, hominis scilicet ac mundi, gubernantur singula. vni demum cuncta subjiciuntur.

COMMENTARIA.

Decimus deum omnia absolutè esse constanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt. attamen deum patrem esse, & bonum eo ipso, quod ipse omnia est. Mox de animæ in silentio raptu discutit. vbi quæ mentis oculis cernuntur, neque reuelare fas, neque reuelandi concessum est arbitrium. Quod autem de animalium transformatione subiungit, non verborum fictionem, sed fictionis allegoriam sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, quum inquit: Aliud

enim

enim corpus, quàm humanum, animam non capit humanam: neque fas est in corpus animæ ratione carentis, animam rationalem corruere. lux enim diuina generationem tam nefariam prohibet. Et paulò pòst subiungit: Talis naturæ congrua mulcta, non qualem tu fortè fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra, postquam est humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, quòd ei animam pueri causatur seipsam contemplantem. hoc viderint qui mentem intelligentiamq; abditam defendunt. Hæc & similia Clauis.

Mens ad Mercurium. XI.

DEsine tandiu differere, ô Trismegiste Mercuri. sile jam, antedictorum reminiscere: etenim sensum tibi meũ nõ pigebit exprimere, eoq; magis, quo multæ & variæ inter mortales de mundo, deoq; opiniones pererrant. TRIS. Equidẽ, vt ingenuè fatear, hujus rei veritatẽ nondum teneo ipse. ergo, mi domine, purã exprime veritatem. nam vnicum te elucidare talia posse confido. MENS. Audi me igitur, ô fili. tempus, deus, & vniuersum sic se habent. Deus æternitas, tempus generatio. Deus æternitatem; æternitas mundum,

mundus tempus, tẽpus generationem efficit. Dei quasi essentia est, bonũ, pulchrum, beatitudo, sapientia, æternitas: essentia, ipsum idem. mundi ordo, temporis transmutatio, generatio, mors, & vita. actus dei, mens, & anima. æternitas, perseueratio, atque immortalitas, mundi institutio, & restitutio temporis. augmentũ & diminutio, generationis deniq; qualitas. Æternitas ergo in deo, in æternitate mundus: tempus in mundo, in tempore generatio. æternitas extat circa deum, mundus in æternitate mouetur. tẽpus terminatur in mũdo, generatio cõplectitur in tempore. Sors itaq; omniũ deus, essentia verò æternitas. Opus æternitatis est mundus factus quidẽ non aliquãdo, factus autem semper ab æuo. Quũ verò nunquam cesset æuum, nunquam cessabit & mundus. Quumq; sit mũdus æternitate cõprehensus, nulla mũdi pars interit. TRIS. Dei verò sapientia quid est? MENS. Bonum, pulchrum, beatitudo. omnis virtus, & æuum. vnde immortalitatem præstat æuum, perseuerantiam materiæ tradens. Origo enim materiæ pendet ex æuo, quemadmodũ ex deo æuum. Generatio quidem, ac tempus naturæ geminæ, & in cælo sunt & in terra. in cælo sanè immutabilia sunt hæc duo,

duo,atq; immortalia: in terra mutabilia, corruptioniq; obnoxia: Æternitatis anima deus est, anima mundi æternitas, terræ anima cælum. Deus in mente, mens in anima, anima autē in materia: omnia verò ista per æuum, totum hoc corpus, in quo corpora omnia: anima mente, deoq; plena, intima mūdi replet, cōplectitur extima, vitā omnibus hæc suggerit, extrinsecus quidem, ingēti huic, perfectoq; animali mundi, intrinsecus autem cæteris, quæ insunt mundo viuentibus. Supraq; in cælo quod idem est, omnia sistens: infrà verò in terra, generationē agitans. Mundum profectò cōtinet æuum, siue per necessitatem, seu prouidentia, vel natura: & siquid aliud quis cogitat, vel etiam cogitabit vnquam, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam, nec diuinam vllam comparare quis audeat. Caue igitur, ô Mercuri, nequid infernorum, nequid etiam supernorum dei simile censeas: nam à veritate penitus aberrares: nihil quippe simile est ei, quod dissimile, solumq;, & vnum est. Neque cuipiam putes eandem, quæ deo, vim adesse: quid enim post illum tale, & ad immortalitatem, & ad qualitatis transmutationē? quid autem præter hoc aliud

deus efficiet? neq; enim otiosus est deus: nam otiosa forent omnia: cuncta siquidẽ plena sunt deo: otium verò in nullis mũdi partibus reperitur: nomen profectò vanum est otium, tum secundùm id, quod agit, tum etiam secundùm id, quod agitur: vniuersa fieri necesse est, ac semper fieri secundùm loci cujusq; naturam. Agens non vni præsens est tantùm, sed omnibus: nec vnum duntaxat, verùm vniuersa producit: nam efficax existens in seipsa potestas, in iis, quæ facta sunt, minimè sufficiens est: sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Agè, contẽplare, pro me subjectum tuo conspectui mundũ, atq; ejus diligenter circunspice formam, inuiolabile corpus, quo nihil antiquius per omne quidem adultum, ac vires. Inspice præterea mundos septẽ suppositos, ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno, cursu suo differẽter complentes æuum, plena lumine singula, ignis verò in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorum, dissimiliumq; cõmistio, lumen instituit illustratũ ab actu dei, bonorũ omniũ genitoris, totius ordinis principis, septemq; mundorũ ducis æterni: lunam verò cæteris præcurrentem, naturæ organum, inferiorem materiam transmutantem, terram in mundi

medio

medio sitam, pulchri mundi subsellium, nutrimentum terrenorum omnium, eandemq; nutricem. Meditare numerũ mortalium, immortaliumq; viuentium, medium verò quasi confinium vtrorumque, mortalium videlicet, atq; immortaliũ, lunam ipsam circumeuntem. Anima rursus omniũ plena propriis ab ea motibus agitata, partim quidẽ circa cælũ, partim verò circa terram: nec ea, quæ dextra sunt, ad sinistra, neq; læua ad dextra. Item nec superna ad infera, neq; infera iterum ad superna. Quòd autẽ hæc omnia genita sint, ô dulcissime mi Mercuri, nequaquã nunc opus est vt me disserente perdiscas: nam corpora sunt, habentq; animã, & mouentur. hæc autem in vnũ cõgredi absq; congregantis virtute impossibile est. Oportet igitur aliquem esse talem, ac penitus vnum. Nam quum multi, variiq; sint motus, & dissimilia corpora, vnus autem ordo velocitatis in omnibus, impossibile est duos, aut plures esse factores: neque enim ordo vnus probaretur in multis. Præterea qui inter illos imbecillior esset, potentiori nimirum inuideret. ex quo seditio quædam exoriretur. Itaq; si vnus eorum actor mutabilium animalium extitisset, cuperet quoq; immortalia gignere, quẽadmodum

genitor immortaliũ affectaret mortalia? quinetiã vna existente anima, vnaq; materia, ad quem illorum potissimum fabricatio pertinet? Quòd si ad vtrumq;, ad quem prouincia maior? sic autem cogita, omne corpus viuens, seu mortale siue immortale, ex materia constat & anima: omnia sanè viuentia corpora animata sunt, non viuentia verò nuda pæne in omnia. Anima quoq; similiter secũdùm seipsam suo propinqua parenti, vitæ causa est: vitæ autem causa est quilibet immortalium. Quonam igitur modo mortalia viuentia differunt à mortalibus? itemq; ab immortalib⁹ immortalia? esse itaq; horum omniũ actoris præ cæteris est præcipuum. Nam anima vna, vita vna, vna quoq; materia. Quisnam iste, quis alter præter vnicum deum? Num alteri cuipiam quàm soli deo conuenit procreare viuentia? Vnus itaq; deus, mundum vnũ est confessus, Solem vnum, vnicam Lunã, vnam quoq; diuinitatẽ. Ipsum verò deum, vnum quidem credimus esse. Vnus igitur, singula facit in multis. Num censes arduum quiddam, & laboriosum deo vitam animam, immortalitatem, mutationemq; efficere? Tu enim tot, tantaq; potes, vides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis. Neq;
alter

alter eſt in te, qui videt, quíve audit alter. Nec loquitur vnus, graditur alius, hic odorat, ille guſtat, hic ſpirat, intelligit ille; at vnus hæc omnia præſtat, neq; etiã poſſibile eſt illa ſine dei natura fieri. Vt enim qui ceſſat ab iis, non eſt ampliùs animal, ſic qui ab illorum conſtructione ceſſaret, minimè deus eſſet. id autem ſuſpicari nefarium. Quòd ſi conceſſum nihil in rerũ natura conſiſtere, cui non inſit naturalis quidam agendi vigor, ſimulq; certi operis executio, quantò magis aſſeuerandum eſt, deo non deeſſe poteſtatem omnium, & effectũ? nam quicquid otioſum, imperfectũ. imperfectum dicere deum, nefas. facit igitur omnia deus. Nunc mihi id paululum temporis, ô Mercuri, totus adeſto, ipſum te mihi dedito, opus dei confeſtim intelliges. Hoc opus adeſſe neceſſarium erat, vt eſſent ea, quæ fiunt, quæ've fiebant, & quæ fient in poſterum. Id autem, ô ſuauiſſime mi Mercuri, vita eſt, id verò pulchrum, id autem bonum, id deniq; deus. Sin autẽ petieris, vt hæc tibi per exempla operum ante oculos ponam, aduerte quid tibi accidat generare volenti. non tamen illius hoc ſimile: ille ſiquidem non diffunditur voluptate, nõ habet operis adjutorẽ. Suapte natura efficax, vi propria operans

uersatur, in opere semper existens ipse, quodcunq; fecerit vnquam. Si à quodam influxum suum ille subtraxerit, deficiente vita in mortem corruent vniuersa. Quum verò viuant omnia, vnaq; fit vita cunctorum, vnus est deus. Rursus si omnia viuentia sunt, & quæ in cælo videntur, & quæ jacent in terra, vna profectò vita cunctorum manet ex deo, atq; ipsa & ipse est deus. ab vno fiunt omnia conditore. Vita verò est vnio mentis, & animæ: mors autẽ non pernicies concretorum, sed vnionis pluriũ dissolutio. Imago ergo dei æuum, æui mundus, mundi sol, solis autẽ homo. At verò mutationem quandam, populi mortem esse arbitrantur, ob eam causam, quia moles resoluitur corporis, & vita se reuocat in occultum. Equidem, ô dilecte Mercuri, mundum quidem mutari hac te doceo ratione, quia quædam illius particulæ in occultũ jugiter abeunt, nunquam tamen interire illum existimato. Hæ profectò mundi sunt passiones, reuolutio scilicet, atque occultatio. Reuolutio quidem cõuersio, occultatio autem renouatio est. Omniformis præterea mundus formas haud sanè aduentitias, peregrinasq; suscipit. Verũ ipse eas in seipso coagitat, etiam omniformis mũdi similis erit: at si vnicam formam

formam habuerit,in hoc erit mundo deterior.Quid itaque dicemus ad hęc?ne obsecro in ambiguo resistamus. Quod enim in diuinis ambiguum, nōdum cognitum: vnam igitur habet ideam: hujus autē idea propria ,quū aspectū fugiat oculorū , incorporea est,formasq; per corpora singula exprimit.Neq; vlla te prorsus admiratio teneat , quia sit quædam incorporalis idea:est enim qualis idea sermonis, & inscriptionibus apices : videntur enim per multū excedere:planè tamen ex natura,leuesq; sunt.Meditare autem quod nunc dicetur audentius,quodq; verius etiā asseretur, quēadmodum homo nequit sine vita viuere,ita nec deus viuere potest, nisi bona producat : Hæc enim dei vita, hic ejus actus, agitare singula , vitamq; omnibus inspirare. Quædam verò eorū, quæ suprà diximus,certam quandam requirūt intelligentiam. Considera in hoc exēplo quid potissimū significare velim. Omnia sunt in deo, non tanquam in loco posita. Locus enim corpus est immobile,atq; ea quę posita sunt,motu carent. Locatur quippe aliter in corpore,aliter in phantasia. Cogita singula continentē ; cogita nihil esse quàm incorporalis natura capacius, nihil velocius,nihil validius,ipsumq; omnium

capacissimum, velocissimum, potentissimum. Sic iterum à teipso incipiens meditare, atq; animæ tuæ præcipito, quę citiùs, quàm pręcipies euolabit. Iubeto, inquam, vt transeat in oceanum, illa, priùs quàm jússeris, ibi erit, inde, vbi nunc est, nequaquam discedēs. Iubeto iterũ, vt in cælum volet, nullis pennis egebit, nihil ejus obstabit cursui, non solis incendium, non ætheris amplitudo, non vertigo cælorum, non sydérum reliquorum corpora, quin penetrãs omnia, ad supernũ corpus vsque transcēdat. Quinetiam si volueris globos omnes transire cælorum, quodq; superius est, inuestigare, id quoque tibi licebit. Aduerte quanta sit animæ tuæ potestas, quãta celeritas. Tũne potes ista, deus nõ possit? Hoc igitur pacto contemplare deum, vt in seipso intelligẽtias omnes habẽtem, habentemq; seipsum ceu mundum penitus vniuersum, nisi te deo æquaueris, deũ nunquam intelliges: nam simile semper à simili suo cognoscitur. Extende teipsum in magnitudine sine termino, emerge ex corpore, totũ supergredere tempus, æternitas esto: sic deum deniq; noueris, impossibile nihil in te ipso supponens. Teipsum immortalem puta, comprehẽdere cuncta potentem, scientiam omnem, atq; omnem

pari

pariter artē: omni sublimitate sublimior esto, omni fundo profundior, sensusq; factorum tuorum singulos in te colligito, ignis, aquæ, aridi, humidi, adesto simul mundi partibus omnibus, cælo, terræq; mariq;, per omnē ætatē, extra corpusculi tui vtrē habitato, per mortem nihil interire putato. Cuncta hæc simul cōprehendito, loca, tēpora, moles, qualitates, & quātitates, sic deum intelligere poteris. Contrà, si animam tuā in corpus demerseris, ipsamq; abjeceris, iisq; te verbis in cœnū prostraneris, neq; scio quicquam, neq; scire etiam valeo, vastum horreo maris fundum, in cælum volare nequeo, non noui quid nunc sim, non noui quid sim futurus in posterū, quid tibi cum deo? neq; enim potes, quum sis malus, corporisq; fœtidi seruus, ipsum pulchrum, bonumq; percipere: extrema verò prauitas, non recognoscere deum. At verò cōfidere, atq; sperare se, bonum aliquando reperire posse, via quędam diuina est, ad bonum recto tramite ducens, facilisq;, & peruia, passim procedenti tibi semper occurret, ambulanti, nauiganti, die, nocteq; loquenti, pariter atq; tacenti: nihil est enim in rerum natura, quod non aliquam præ se ferat diuinitatis imaginē. TRIS. Nónne inuisibilis

deus?

deus? MENS. Religiosiùs loquere Trismegiste:nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit,vt eũ per singula cerneres. Hæc dei bonitas, hęc ejus virtus est,illũ fulgere per omnia. nihil est vel in incorporeis etiam inuisibile, mens ipsa intellectione videtur, deus autem in operatione conspicitur.Hęc hactenus enodata tibi sint,Trismegiste : cætera omnia ipse per te jam perscrutaberis, neque falsa veritatis imagine decipieris.

COMMENTARIA.

Vndecimus de mente, diuino sermone plenus declarat æternitatem à deo, mundum ab æternitate, tempus à mundo, transmutationem à tempore, à transmutatione mortem, atque vitam pendere, insuperabili dei potestati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem esse, quem vnicum esse cùm rationibus, tum analogijs, grauißimè permonstrat: qui quum otiosus esse nequit, semper omnia facit: quod de æterna verbi generatione dictum rectè concipias: ait enim quòd opus diuinum adesse necessarium erat, vt essent ea quæ fiunt, quæ fiebant, & quæ fient in posterum, id vita est, id pulchrum, id bonum, id denique deus, & vita cunctorum: sed quid hoc nisi quod altiùs

Euangelistæ tuba cecinit, quum inquit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. quod factum est, in ipso vita erat. Cunctorum ergo vita, à deo manat, atque ipsa deus est. Quò fit, vt ea vera mors, verusq; is non sit rerum interitus, qui vulgò putatur, verùm ea, qua viuentium vita in abditum se reuocans, res deserit. Mira profectò proportione ad eum comprehendendum vtitur, qui omnem effugit proportionem, qui comprehensus incomprehensibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus se præstat cognoscibilem. Vos ergo quicunque pij huc toti nunc adeste, & mentis sermonibus vestram mentem inclinate, vt eum tandem cognoscatis, qui omnia ob eam causam fabricatus est, vt eum per singula cerneretis. Hæc Mens.

Mercurij ad Tatium de communi. XII.

MEns quidem, ô Tati, ex ipsa dei essentia, si qua tamen est ejus essentia, nascitur. Hæc qualiscunq; sit, sola seipsam syncera comprehendit. Mens igitur ab essentia dei nequaquam diuisa, sed illi potius eo modo connexa, quo Solis corpori lumen.

lumen. Hæc mens deus est in hominibus, atq; id circo nõnulli ex hominum numero dij sunt, eorumq; humanitas est diuinitati quàm proxima: etenim bonus dęmon deos quidem prędicat immortales, homines autem mortales deos. In animalibus autem irrationabilibus, mens illa natura est. Nam vbicunque anima, ibi quoque mens: quemadmodum vbicũque vita, ibi etiam anima in viuentibus: absq; rationis discursu, anima est vita vacua mẽtis: mens quippe adjutrix est hominum animarum, eas in bonum proprium reuocans. In animalibus ratione carentibus, quum natura cujusq; operando congreditur, in animis hominũ resistit interdum, atq; repugnat. Anima siquidẽ infusa corpori, à voluptate, atque dolore continuo deprauatur, ex corporis enim commistione voluptas, & dolor, ceu riuuli quidã scaturiunt, in quos madens anima suffocatur. Quibuscunque igitur animis mens præsidet, suo illa fulgore illustrat, earum moribus, malisq; resistens: quemadmodum verò medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, vrendo illud, atque secando, recuperandæ valetudinis gratia: eodem modo mens voluptuosam affligit animam, vt radices voluptatis euellat: ab hac enim omnis ani-

mæ

mæ morbus: morbus animæ grauissimus, impietas est, opinio autem nō ad bonum prorsus vllum, sed ad malum potiùs allicit. At verò mens illa repugnans, sic animæ bonum procurat, vt sanitatem corporis medicus. Quotcunq; hominum animæ mentem nequaquam sortitæ sunt gubernatricem, eadem, quæ & brutorū animæ, patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum imperio, ad quarum expletionem ardenti quodam impetu perferuntur, rituq; ferarū immoderatè & irascuntur, & cupiunt. Quodq; deterius est, nec finem imponunt libidini vllum, nec malorum inueniunt, passionumq; terminum. Hisce velut lictorem, vt vindicem deus legem proposuit. TAT. Hic, ô pater, disputatio illa de fato, quam in superioribus imperfectam reliquimus, reuiuiscit. Nam si decretum sit quosdam adulteros, quosdam fore sacrilegos, cur aliquis inde mulctatur, quandoquidem cōpulsus fati necessitate deliquerit? TRIS. Omnia sunt fati opera fili: absque illo nihil est corporaliū, non bonum sine illo quicquam potest, non malum fieri sine illo. Decretum est, eum, qui turpe quid commiserit, pati: ille ob id committit, vt patiatur inde quodcunque patitur, quando commiserit. Cæterùm de fati, ac

delicto

delictorum supplicijs, in aliis diximus. Præsens verò nobis est sermo de mente, quid mens valeat, quàm differens in hominibus, ac brutis sit ejus instinctus. atq; iterum quomodo in brutis quidem non est mens ipsa benefica, in hominibus autẽ libidinis impetum cohibet, iracundiæ restinguit ardorem. ex quo sequitur, vt inter homines, irrationales quidam, nõnulli rationales existant. Cuncti verò homines fato, generationi, trãsmutationi subjiciuntur: initium quippe finisq; fati duo hæc, generatio, scilicet, ac transmutatio. Et homines vniuersi id quidem patiũtur, quod instituit fatũ. Verùm rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricẽ assistere, non eodem modo, quo cæteri patiuntur, imò ab improbitate alieni, existentesq; non mali, patiuntur minimè malum. TAT. Quomodo rursus hæc ais, ô pater? TRIS. Adulter nónne malus? homicida nónne malus? Homo non adulter patitur, sed quemadmodum adulter. Non homicida, sed quemadmodum homicida. Qualitatẽ transmutationis effugere impossibile est, sicut & generationis effectum, prauitatem verò mentẽ habenti vitare licet. Quamobrẽ ego, mi fili, bonũ semper dæmonem audiui dictãtem,

qui si literis quæq; monimēta mandasset, mira quædā in dies humano generi emolumenta conferret. Solus ille, mi fili, tanquam ipse pro me genitus Deus, vniuersa cōspiciens, diuina in nos effudit oracula. Nunc equidem audiui sic aliquando prædicantē, vnū omnia sunt, præsertim intelligibilia corpora: viuimus potentia, actu, æternitate. Mens hujus bona, quemadmodum & ejus anima bona: quū id ita se habeat, nihil est intelligibilium ab intelligibili distās. Potest præterea mens princeps omnium, atq; anima Dei, quæcunq; vult efficere: hæc ille. Tu igitur ista considera, & ad hunc, quem inferam, sermonem de fato, mente, arrectisq; auribus adsta. Si diligēter litigiosas captiunculas euitaueris, inuenies absq; dubio, quòd mens anima Dei dominatur omnibus, tum etiam legi, ac cæteris vniuersis, neq; aliquid illorum, quæ ad fatum spectant, impossibile menti. Ideoq; humanus animus fato superior, non tamen, quæ fato subjecta sunt, negligit. atque ista sunt oracula boni dæmonis optima. TAT. Verè diuinè, atque etiam commodè tractasti hæc, ô pater. At illud insuper mihi declares obsecro. Mētem in brutis operari naturæ modo dixisti, cum illorum affectibus cooperātem. Affectus

autem irrationalium (vt arbitror) passiones sunt: mens ergo passio quędam est, sic enim passionibus conformatur. TRISM. Euge, fili bone, quàm generosè rogas! æquum est vt tibi respondeam. Omnia, quę insunt in corporibus incorporea, patibilia sunt, imo passiones propriè sūt. Omnis motus corporeus, in corpora quoq; mouetur à mente. motus autem passio. Vtraque ergo, tum quod mouetur, tum etiam quod mouet, patiuntur: hæc quidem dominans, illud verò subjectum. Quū verò separatur à corpore, à passionibus liberatur, imo nihil vsquam impatibile, fili: cuncta enim patibilia. Sed passio & patibile in hoc maximè differūt, quòd vnum agit, alterum patitur: corpora verò secundùm seipsa etiam agunt: aut enim immobilia sunt, aut mouētur: vtrum verò sit horum, passio est. Incorporalia autem operantur semper, propterea q; patibilia sunt. Neq; te appellationes moueant. operātio enim, ac passio idem, vocabulo tamē magis honorando vti nil obest. TAT. Perspicuam de his rationem reddidisti, ô pater. TR. Illud prætera considera, ô fili, quòd duo hæc soli ex omnibus animalibus homini Deus ipse largitus est, sermonem scilicet, atque mentem. quæ quidem

ejusd.

ejuſdẽ(ac immortalitas)prẹmij eſſe cẽſentur. Iis quiſquis ad id, quod decet, vtitur, nihil ab immortalibus diſcrepat. Quinetiã corporis ſolutus cõpedibus, ab vtriſque ducetur in chorũ beatorũ ſimul, atq; deorum. TAT. Cætera præter hominem animantia,nónne ſermone vtuntur? TR. Non,fili,ſed voce.permultum intereſt vocem inter, atque ſermonem : ſermo cunctis communis hominibus, vox autem propria cujuſque hominis, propria etiam cujuſq; generis animantium. TAT. O pater,diuerſa genera hominũ, diuerſis vtuntur ſermonibus. TRISM. Diuerſis, ô fili: vnus etiam ſermo, qui per interpretationem huc, atque illuc tranſlatus, vnum denique verbum exiſtere reperitur. Verbum idem apud Ægyptios, Perſasq;, & Græcos. Sed videris,mi fili, verbi virtutem, & amplitudinem ignorare. Beatus Deus,dæmon bonus, animã eſſe in corpore, mentem in anima, in mente verbum pronunciauit:Deum autem horũ patrem aſſeruit. Verbum itaq;,imago, ac mens Dei eſt: eſt corpus quidem ideæ, idea verò anima eſt, puriſſimaq; materiæ portio aër,aëris anima,animę mens,mẽtis deniq; Deus. Deus verò circa omnia, ſimul atque per omnia, mens circa animã,anima circa aërem,aër

circa materiam. Necessitas autem, prouidentiaq;, & natura, organa mundi sunt, ordinisq; materiæ. Etenim intelligibiliũ vnumquodq; essentia, essentia verò illorum ipsum idem. At eorum, quæ mundo insunt, corporum, vnumquodq; est multitudo. Corpora composita ipsum idem habentia, atque inuicem mutuò transeuntia, immortalitatem ipsius ejusdem perpetuò seruant. In cæteris corporibus, quæ composita sunt, corporis cujusq; numerus est. absque numero constitutionem, vel compositionem, vel dissolutionẽ fieri impossibile est: vnitates quippe gignunt, atque augent numerũ, rursusq; solutæ, in se numerum retrahunt. Materia quidẽ vna, totusq; hic mundus, magnus est Deus, imago majoris, vnitus illi, patris ordinẽ, voluntatẽq; seruans, vitæ totius integra plenitudo: neque est in eo quicquam per omnem æternitatẽ, restitutionemq; paternam seu ad totum, siue ad partem spectãs, quod non vita fruatur: neque est vitæ expers in mundo quicquam, nec fuit antè, nec erit. Viuẽtem enim voluit pater ejus, quãdiu est, esse mundum, vnde Deũ hunc esse necesse est. Quomodo possunt, ô fili, in Deo, in totius imagine, in plenitudine vitæ, esse quædam vita carentia? Priuatio

vitæ

vitæ corruptio est, corruptio verò pernicies. Quonam igitur pacto, pars vlla ejus, quod incorruptibile est, corrumpi, vel dei quicquam destrui potest? TAT. Nónne, ô pater, animalia, quæ in mūdo sunt mundi partes, intereunt? TR. Rectiùs loquere fili. Erras enim in nomine: non moritur in mundo quicquam, sed composita corpora dissoluuntur: dissolutio mors non est, sed mistionis resolutio quædam: soluitur autem vnio, non vt ea, quæ sunt, intereant, sed vt vetera juuenescāt. TAT. Quum sit quædam operatio vitæ, nónne motio quædā hæc est, atq; idcirco, quid in mundo immobile? TR. Nihil, ô fili. TAT. Nunquid immobilis tibi terra videtur? TR. Minimè, sed multis motibus agitata, sola tamen hæc quodammodo stabilis. An nō ridiculum esset ipsam nutricem omnium, concipientē, parturientemq; singula, motu carere? impossibile enim aliquid absq; motu parere. Nec minus ridiculum illud, quàm id corpus sterile nuncupare: nihil enim aliud ipsius immobilis appellatio, quàm sterile quiddam significat. Totum hoc, ô fili, generatim considera, quod est in mundo, aut crescendo, aut decrescēdo mouetur. Quod verò mouetur, id præterea viuit: singula tamen viuētia, haud eadem

esse necesse est. Simul quippe mũdus vniuersus existens, totus quidem immobilis, partes autem ejus agitabiles vndiq;, nihil tamen corruptioni subjectum, sed appellationes quædam falsæ homines turbant. Neq; enim generatio, vitæ creatio est, sed latentis explicatio vitæ: neque mutatio mors, sed occultatio potiùs. Quũ hæc igitur ita se habeant, immortalia cũcta. Materia quidẽ vitæ spiritus est, mens animæ. Ex mẽte viuẽs omne profluit. Omne igitur viuens per mẽtem, permanet immortale. Maximè verò omniũ immortalis est homo, qui Deum capit, qui diuinæ cõformatur essentiæ. huic enim soli ex omni viuentiũ genere, deus ipse congreditur, nocte quidem per somnia, die crebriùs per portenta, per quæ omnia sibi futura prænũciat, per aues, per intestina, per spiritũ, perq; Sibyllam, propter quæ verè dicitur homo scire, Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur. Illud autẽ in primis animaduertas, fili mi, velim, quòd vnumquodque genus viuentium reliquorum, propriam mundi prouinciam habitat: humida quidem aquam, terrestria terram, aërẽ volatilia: homo autem in omnibus vtitur, terra, aqua, aëreq;, & igni, cælum suspicit, sensuq; illud attingit: Deus verò

verò circa omnia simul, atque per omnia, actus enim est omniũ, atq; potestas. nam arduum quiddam est, ô fili, Deum percipere. Hunc quoties intueri volueris, aduerte mundi ordinem, atque ordinis ejus ornatum. Aduerte necessitatẽ eorum, quæ sensu percipiuntur, prouidentiamq; cunctorum, quæ facta sint antè, & quæ quotidie fiunt. Aduerte plenam vitæ materiam, talem, ac tantũ Deum cum omnibus bonis, & pulchris diis dæmonibus, atque hominibus incedentem. TAT. At istæ, ô pater, operationes quædam sunt? TR. Ah fili, vnde hæc, nisi ab ipso Deo proficiscũtur? num ignoras, quòd quemadmodum mũdi partes sunt cælum, aqua, terra, & aër: eodem modo Dei membra, vita, immortalitas, necessitas, prouidentia, natura, anima, mens? Horumq; omnium participatio ipsum bonum: neq; fit aliud vsquam, nec est factum, vbi Deus ipse non adsit. TAT. In materia ergo pater. TRIS M. Materia, fili mi, seorsum est à deo, vt locus illi proprius assignetur. Quid aliud illam existimas, quàm rudẽ, indigestamq; congeriem hanc existere posse? ne secus credas nisi formetur. Quòd si formatur, ab aliquo certè formatur: operationes enim formandi, partes Dei esse diximus. A quo

ergo vita donantur animantia singula, à quo fiunt immortalia, quæ immortalitatis munere perfruuntur, à quo mutantur, quæ mutabilia sunt, siue materiam, seu corpus nuncupaueris, Dei actus esse memento. Actumq; materiæ, materiæ rationem: actum corporeum, corporum rationem: actum essentiæ, essentiæ rationem: idq; omne, neque quicquam est in omni quod non sit ipse Deus. Itaq; nec magnitudo, neque locus, neque qualitas, nec figura, neque etiam tempus circa Deum: omne enim est. Omne autẽ circa omnia, atque per omnia. Hoc verbum, ô fili, cole, atque adora. Cultus autem Dei vnus est, non esse malum.

COMMENTARIA.

Duodecimus de inferiore mente, quæ prima mentis imago, aut vestigium quoddam est prosequens post prima mentis exactam determinationem, eam singulis animabus associat, sed in irrationalibus mens natura est, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunque hominum destituuntur, ritu ferarum flagrantis quodam impetu ad cupiditatum expletionem rapiuntur, nec finem suæ libidini statuunt vllum, nec suorum malorum inueniunt, passionumq;

termin

terminum, qui fato, diuinoq; decreto patiuntur, dantq; sua meritas ignorantiæ pœnas. Boni contrà, quibus mens præsidet boni, pulchriq; imago, bona suscipiunt, quæ illis constituerit fatum. Minimè ergo fatum effugies: lex siquidem diuina est fatum, mala tamen, pœnasq; prauitatis asseclas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa discutit, sæpius oraculum infundentem audiuit. duo diuina in hominibus munera commendat, mentem, atque sermonem. Oracula boni dæmonis, vel, si mauis, cælestis spiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de verbo, de mundo, de materia, nihil esse in mundo vitæ expers, nihil mortale dicendum, sed potius dissolubile, quid esse sentiendum, nihil immobile. Et soli dissolubilium homini Deum varijs modis congredi, & quo pacto ex sensibilibus ad Deum percipiendum homo assurgere possit. Hæc duodecimus.

Mercurij ad Tatium filium suum, de generatione, & impositione silentij. XIII.

TAT. In communibus pater sermonibus, per ænigmata quædam, ac sine declaratione vllius adjunctionis, de deitate tractasti, asserens ante regenerationem saluum fieri neminem. Equidem, dum ascendebas in montem, supplex tibi

tunc astiti, obsecrãs, vt mihi regenerationis rationem aliquãdo reserares: id enim solùm restabat tunc mihi discẽdum. Tunc demum spopondisti te reuelaturum, quũ à mundo forem alienatus. Ecce jam paratus sum, pater, à mente mea mundi deceptiones excussi. tu ergo serua promissa. Regenerationis modum vel palàm, vel clanculum, vt lubet, edissere. Ignoro, ô Trismegiste, qua ex materia, quoq; semine natus fuerit homo. TR. O fili, contemplatiua in silentio sapientia, semen ejus verum bonum. TAT. Quonam ferente, pater? hoc enim ignoro. TR. Voluntate Dei, mi fili. TAT. Et quanti est, qui non est genitus? expers enim intelligibilis essentiæ. Quòd si aliter se habeat, qui gignitur, Deus erit Dei filius. TR. Omne in omni, constans ex omnibus potestatibus. TAT. Ænigmata fingis, ô pater, neq; patris more cum filio loqueris. TR. Hoc genus, ô fili, non eruditur. verbum quoties vult, sub insinuatione quadam in Dei memoriam reducitur. TAT. Impossibilia infers, ac nimium violenta, quapropter his cupio contradicere. TR. Admodum discrepas à paterno genere Tati. TAT. Ne inuideas mihi pater, legitimus enim sum filius. Agè precor, regenerationis modum me

me doce. TR. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc nõ habeo quicquã, quòd verum cerno spectaculũ, ex Dei benignitate mihi jam oblatũ, vnde in corpus sum immortale translatus, sumq; non ille, qui priùs fueram, ac mẽs nuper effectus. hoc mysteriũ non docetur. Vide hoc elemẽto formato, per quod videre licet, per quod neglecta est à me prima cõposita species, non quòd sim coloratus, tactumq; ac terminum habeam:ab iis enim in præsentiarum alienus sum. TAT. In furorem me, insanumq; mentis œstrum, ô pater, nimiũ concitasti, in præsentiarũ me ipsum haud video. TRISM. Vtinam, fili charissime, tu quoq; teipsum non dormiens transcurrisses, instar eorum, qui somno in somniis occupantur. TAT. Dic age, quis est regenerationis auctor? TR. Dei filius homo, vnius voluntate Dei. TAT. Nunc mutũ, ô pater, ac stupidum reddidisti: ipse quoque à pristino statu mentis alienatus, eandem aspicio imarum rerum charactere magnitudinem, in eoq; mendacium. Mortalis enim species per dies singulos trãsmutatur, hæc ad tempus, vtpote falsa, in augmentum, detrimentumq; vertitur. quid ergo verum Trismegiste? TR. Quod non perturbatum, non determinatum, nõ color

coloratum, non figuratum, non cõcisum, nudum, perspicuum, à seipso comprehensibile, intransmutabile bonum, ac penitus incorporeum. TAT. Insanio jam re vera, mi pater, quumq; sapientem abs te sperassem me fieri ejuscemodi cognitione, sensus obtusi sunt. TR Sic accidit, fili. Nam sursum latum, vt ignis, & deorsum latum, vt terra, & humidum, velut aqua, necnon spirans, vt aër, quomodo ipsum sensu percipies, non durum, non molle, nõ densum, non penetrabile? solum potentia, atq; actu considerandum. qui verò potest, oret, vt generationem, quæ in deo est, intelligat. TAT. Impotens ego sum pater. TR. Absit hoc, ô fili. recurre in teipsum, & consequeris. velis, ac fiet. Purga sensus corporis, solue te ab irrationalibus materiæ ipsius vltoribus. TAT. Num vltores intra se sunt? TR. Non pauci, ô fili, sed horribiles, ac multi. TAT. Ignoro, ô pater. TR. En fili, hæc vna est vltrix, ignorantia: secunda, tristitia: tertia, inconstantia: quarta, cupiditas: quinta, injustitia: sexta, luxuries: deceptio, septima: octaua, inuidia: fraus, nona: decima, ira: vndecima, temeritas: duodecima verò, malitia. hæ quidem sunt numero duodecim: sub his plures aliæ continentur, quæ per corporis

carc

carcerem inclusum, tristem hominem sensibus pati cogunt: absunt autē istæ ab eo, qui est dei fretus clementia. Atq; ita constat regenerationis modus, ac sermo. Deinceps sileto, mi fili, deumq; silendo laudato, eoq; pacto diuina clementia nunquam à nobis aberit. Gaude deinceps, mi fili, nam potestate diuina in contemplationem es veritatis eleuatus. Descendit in nos cognitio dei: hac accedente, repulsa est ignoratio. Descendit in nos cognitio gaudij: hac præsente tristitia penitus aufugit, in eosq; se vertit, qui ad eam parati sunt capiendam. Potestatem voco ad gaudium perducentem constantiam, cujus vis procul dubio suauissima est. Complectamur igitur eam libentissimè, fili: ea enim, quum primùm aderit, mollitiem omnem prorsus expellet. Quartā verò nunc continentiam voco, vim vniuersarum victricem cupiditatum. Gradus hic, ô fili, justitiæ fundamentum existit. Aduerte autem quo pacto à cunctis operibus injustitiam expulit, justi quidem effecti sumus, absente injustitia, fili. Sextam voco potentiam in nos descendentem, communitionē scilicet aduersus excessum, hac deniq; discedente, inuoco veritatem, aufugit mox deceptio, veritas adest. Vide quomodo absolut

solutũ est bonum, veritate præsente. Liuor enim discessit à nobis. veritatis enim innatum est bonum, cum vita simul & lumine, nec vltra iræ vindex accessit. Verùm vltrices omnes repentino quodam impetu rejectæ sunt. Intellexisti, fili, regenerationis ipsius modũ, denario præsente numero, intellectualis generatio composita est, quæ duodenarium numerũ reiicit. Idq; ex ipsa generatione speculati sumus. Quicunq; igitur propter benignitatem generationis, quæ secundùm deum est, sensum amittit corporeum, seipsum cognoscit ex diuinis compositũ, factusq; indecliuus, diuina potẽtia tota mente lætatur. TAT. O pater, concipio, non oculorum intuitu, sed actu mentis, qui per vires intimas exercetur: in cælo sum, in terra, in aqua: in aëre, in animalibus sum, in arboribus, in corpore, ante corpus atq; post corpus. At id præterea mihi dicas velim, quomodo vltrices tenebrarum numero duodecim, à decem potestatibus repellũtur. Quis modus Trismegiste? TRISM. Tabernaculũ istud, ô fili, est ex zodiaco circulo constitutũ, qui ex duodenario numero constat illo. Numeriq; vndecim sunt, vnus omniformis secundùm ideas naturæ, ad hominis peruagationem, atq; circuitum. Itaque

disiug

disiugatæ quodammodo sunt ab inuicem vltrices illæ, in agendo tamen quodámodo coniugatæ, vt ecce inseparabile est ab ira temeritas. Meritò ergo secūdùm rectā rationem eatenus interuallum, quatenus à potestatibus decem, id est à denario numero repelluntur. Denarius, ô fili, animæ genitor est. Vita verò, & lux, ibi vnitæ sunt, vbi vnitatis ipsius numeri sunt ex spiritu nati: itaq; vnitas secundùm rationē denariū complectitur, rursusq; denarius vnitatem. TAT. Eia, pater, vniuersum video, meq; ipsum in mēte cōspicio. TRIS. At hæc est regeneratio, ô fili, non adesse vlteriùs corpori, quantitate dimenso. Ob hanc profectò rationem, regenerationis mysterium protuli, ne simus calūniatores totius aduersus multos, quos deus ipse vult. TAT. Responde ad hæc, ô pater, corpus istud ex potentia constitutū, num aliquando dissoluetur? TRIS. Caue ne id vlteriùs audeas. Impossibilia profers, ac penitus erras, mentisq; oculis ita loquendo, impietate nimia profanaris. Sensibile naturæ corpus ab essentiali generatione procul admodū discrepat, vnum quidem dissolubile, indissolubile alterum. Illud mortale, hoc immortale. An verò ignoras, quòd & deus, & vnius filius natus es?

TAT.

TAT. O quàm vellem, ô pater, analogiam illam per hymnũ, quem dixisti, audisse te à potestatibus, dum ipse in octonario essem. TRISM. Octonarium, ô fili, cecinit ipse Pimander. Vnde te decet vmbraculũ soluere: purus enim ille Pimãder, mens diuinæ potentiæ, non plura mihi, quàm scripta sint, aperuit, existimãs me reliqua scrutaturum, hortatus me est ad decora officia, ex quo omnes, quæ in me vires sunt, concinunt. TAT. O pater, audire hæc, & intelligere velim. TRISM. Quiesce, fili, quiesce, inquam, audies jam harmonicam cantilenam, regenerationis hymnũ, quem nunquam sic facile propalarem, nisi tibi conducturum confiderem. Non docetur hoc, sed occulitur in silentio. Vide me, fili bone, obserua singula diligẽter. *Sic enim* te quoq; decet orantem sub dio, occidente sole ad austrum, oriente verò ad eurum faciem vertere. Vniuersa mundi natura hunc audiat hymnum: Audi terra, audite turbines imbrium, ô siluæ silete, cantaturus sum creatorem omnium, totumq; & vnum. Audite cæli, quiescite venti, circulus immortalis dei orationem istam exaudiat. Cano jam creatorem omnium, terrarum distributorem, cælum æquilibrantem, jubentem ex oceano aquam vndique fluere

fluere dulcem ad hominum alimentum, jubentem ignē fulgere supernè ad actiones hominum, atq; deorum. Agamus illi omnes vna voce gratias, tranantí cælos, naturamq; creanti. Hic mentis est oculus, hic potentiarum benedictionem libenter excipiet. O meæ vires, laudate ipsum vnū & omne. Consonate voluptati meæ omnes animi vires. Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget, per te lumen intelligibile cātans: gaudio mentis exulto. Omnes potentiæ mecum vnà concinite. Constantia canta mecum. Iustitia mea, per me justum canat. Communio mea, totū ipsum laudet, per me canat veritas veritatem. Bonum nostrum, bonum denique canat. O vita, ô lux, à vobis in nos benedictio currit. Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatū. Gratias ago tibi deus, omnium potestas actuum. Verbum tuum per me te laudet, per me mundus verborum recipit sacrificium hoc, meæ vires clamāt, totum cantant, voluntatem tuam perficiunt. Tua voluntas abs te in totum, sacrificium verborum, ab omnibus excipe. O vita, totum, quod est in me, salua. O lux totum illumina, spiritus deus. Verbum tuum me regit spiritifer opifex. Tu solus es deus. Homo tuus hæc clamat, per

ignem, perq; aërem, per aquam, perq; terram, per spiritum, perq; creata. Ab æternitate benedictionē inueni, qua desiderio in voluntate tua quiescam. TAT. Noui, pater, hunc hymnū abs te ex volūtatis affectu cantatum, vnde mundū attigi meum. TR. Intelligibilē dic mundum fili. TAT. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidē cantilena, illustrata mihi mens est, quo fit, vt ipse quoque ardeam amore canendi. TRIS. O fili mi Tati, ne sine proposito laudes cantato diuinas. TAT. Ex mente cantabo mi pater. TRISM. Quæ speculor infundo tibi, generationis progenitor Tati. TAT. Deo verborum offero sacrificia. ô deus tu pater, tu dominus, túque mens, accipe sacrificia verborum, quæ requiris à me: te volente perficiuntur omnia. TRISM. Offero, fili, hostiam patri deo gratam, orationiq; tuæ intentus esto. TAT. Gratias habeo tibi pater, quòd ista mihi prædicare volueris. TRIS. Gaudeo fili, quòd tibi bona quamplurima ex veritate, quæ sanè sunt immortalia opera. id à me discēs, silentiū virtutis annuncia, nulli communicans regenerationis mysterium, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim vterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est, ego quid

quidem discens, tu verò condiscens, ex quo teipsum, patrémque nouisti.

COMMENTARIA.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, ante quam saluus fiebat nemo: cuius regenerationis auctor est dei filius homo, vnius voluntate dei: mysterium, quod non docetur, sed occulitur in silentio, & in silentio à sanctis veneratur. Tu, Christiane, cætera legito, & si noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus, depulsis ignorantia, tristitia, cupiditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum vltricibus: decem oppositis dei pietate assecutis potestatibus tota mente exulta, deo reformatori toto mentis vigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus, & à spiritu regenitus, pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine. totus in deum parentem, & regenerationis auctorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, vel saltem ad tam piè cogitandum mentis tuæ benignitate excitatus.

Mercurij ad Æsculapium Epilogus. XIIII.

QVoniam filius meus Tatius (te absente) naturam omnium discere voluit, cunctari verò me noluit ipse, vtpote junior, ac nuper accedens, ad cujusq; cognitionem, coactus sum plurima dicere, vt facilis illi foret, atque expeditus intuitus, operæpretium esse censui, vt ex multis eligens potiora, summatim nunc tibi disputationem præcedentem repetam. Licet enim tecũ, vtpote rerum naturæ perito, per mysteria quædam percurrere. Quæ sensu percipiũtur, facta sunt omnia, fiũtq; quotidie. genita non à seipsis, sed ab altero fiunt. Multa sunt genita, sensu patentia singula, differẽtiaq;, nec omnino similia, quæcunq; gignuntur procedũnt ab altero. Est ergo quis factor istorum, atque is ingenitus, vt genitis antiquior sit. Genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis esse potest antiquius. Factor quippe potentior est, & vnicus, solusq; re vera sapiens vniuersa, quũ nihil omnino ipsum præcedat. Dominatur quoq; multitudini, magnitudini, actioni, continuitati, genitorumq; omniũ differentię. Præterea genita visibilia sunt: inuisibilis ille, ob id verò facit, vt visibilis fiat, semper igitur facit. Dignum est intelligere, intelligendo mirari, admirando

se

se beatum vocare, patrem legitimũ recognoscentem. Quid enim dulcius parente legitimo? Quis iste? Quomodo eum reperiemus? an illi appellationem dei, soli decens est attribuere vel factoris, vel patris? an tria pariter cognomenta? Deum ergo cognominato propter potentiam, factorẽ propter actum, patrem deniq; propter bonum. Est enim potestas à genitis admodum differens, actus autẽ in productione cunctorum. Quamobrem sermonis varietate, vanitateq; dimissa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem scilicet, ac genitũ: horũ nihil est mediũ, nec quicquam præter hæc aliud. Quũ ergo omnia intelligere volueris, horũ recordare duorũ, eaq; esse vniuersa memẽto, nihilq; tibi erit ambiguum, nec supernorum, nec infernorum seu diuinorum, seu mutabiliũ, aut patentium, aut eorũ, quæ in tenebris delitescunt. Duo nempe cuncta sunt genitor ac genitũ, nec secerni alterum ab altero potest: neq; enim genitorem absq; genito esse possibile est, vtrunq; illorum idipsum existit. Itaq; neutrum disiũgi licet ab altero, quemadmodũ neutrum à seipso diuidi: siquidẽ ipsum faciens, nihil præter ipsum, quod facit, est aliud: simplex enim est, vt semper est: ita semper est agens,

idemq; sibiipsi, & in existendo pariter, & in agendo. Nihil autem, quod genitū, à se ipso genitū est: non ergo seorsum factum à faciēte: qui horum vnum subtrahit, perdit & alterum. Vnus quippe natura propria, naturam semper alteram respicit. Si itaq; duo concessa sunt, efficiens & effectum, vnita quidem sunt inuicē: sic tamen vt vnum præcedat, alterum verò sequatur: præcedens sanè deus efficiens, sequēs verò id, quod est effectum. Quicquid id deniq; sit, neq; diffidat quispiam iis, quæ diximus, varietate rerū perterritus, quasi tam diuersorum constructio vel ardua sit, vel indigna majestate diuina. Vnica enim deo gloria, omnium constitutio: atque id est velut corpus dei effector. Ab ipso profectò factore, nihil malum, nihilq; turpe. Hæ siquidem passiones sunt creata sequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor cœnum, ac sordes: eodemq; modo, nec deus etiam malum. Generationis autem perseueratio, malū surrepere cogit, eaq; de causa mutationē deus rebus instituit, & ceu quādam generationis ipsius purgationē. Præterea eidem pictori figurare licet cælum, terram, mare,

deos,

deos, homines, bruta, arbores, ac vita carentia: deo verò vni, talium deerit agendorum facultas? O dementem, ô cæcum, & totius diuinæ cognitionis expertem! Nihil est magis, ô Æsculapi, ridiculum, quàm quod huic accidit: nam dum se deũ venerari fatetur, ex eo, quòd creandi negotio, curaq; liberet, deum ipsum prorsus ignorat, quodq; deterius est, mortalium illi passiones ascribit, inuidiã, superbiam, ignorantiam, imbecillitatem. Nisi enim faciat omnia, aut superbus est, aut potiùs imbecillis, quorum vtrumq; nefariũ. Deus enim vnicam, propriamq; naturam habet, idq; bonum est. Bonus autem, nec superbus est, nec impotẽs. Ipsum verò bonum, deus est. Bonum quippe, ipsa vis omnium agendorum. Quodcunq; genitum, à deo genitum, id est à bono, & ab eo, quod omnia potest. Vide quomodo ille quidem facit, quomodo etiam illa fiunt. quod si comprehendere velis, licet magnam rationem, perpulchram, atque simillimam intueri. Aspice precor agricultorem, semina in terræ gremiũ diffundentem, hîc triticum, ordeum alibi, alibi verò reliqui generis semina, aspice eundẽ vites, malosq;, & ficus repastinantem, atq; amputantem. Eodemq; modo deus ipse in cælum quidem

dem ſerit immortalitatem, in terram verò mutationem, in totum deniq; mũdum vitam,atq; motum. Hæc autem haud multa ſunt,ſed pauca, certoq; numero determinata. Cuncta enim quatuor ſunt, ac deus,& generatio,quibus omnia comprehenduntur.

COMMENTARIA.

Quartusdecimus hæc aſſerit, quæ ſenſu percipiuntur,facta eſſe omnia,atque continuè fieri: nam quemadmodum ab alio fluunt, qui omnibus omnipotens rebus dominatur,ita quoque ea continuè ſuſtinet,ne ſua natura ſui prona caſus ruant in nihilum,cuius ſola cognitio felicem facit,atque beatum, qui deus,omnium factor, atque pater eſt, & ſolus ipſe genitor, & cætera omnia genita, interq; genitorem, & genitum nullum intercipi poteſt medium: & hæc duo, vniuerſa ſunt: ſunt enim duo omnia, genitor, atque genitum. Præterea hoc aſſerit, malum à deo non pendere (vt neque à ferrario fabro, ferri rubigo) ſed creata ſequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinam artem concipiendam eleuat, & deum ipſum in cælo immortalitatem ſerere, in terra mutationem, in toto verò mundo vitam,atque motum. Hæc Epilogus. Hæc pauca per modum argumentorum ſubiecimus,

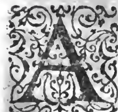
quam

quamuis ingenuè fateamur singulum quenque dialogorum maiorem declarationis operam desiderare, & longè præstantius, quàm nostræ modiculæ vires suggerant ingenium. Prodeat tamē Mercurius hic de diuina potestate nūc in lucem ad dei honorem, & ad illustrationē legentium, ex ijs præsertim, qui ex gentilibus prodierunt omnibus seculis insigni sermonum pietate conspicuus, cui deinceps librum eiusdem de voluntate diuina subiungamus.

MERCVRII TRISMEGISTI ASCLEPIVS, LVCIO APVLEIO *Madaurensi Philosopho Platonico interprete.*

*

CAPVT I.

Sclepius iste, pro sole mihi est deus: deus te nobis, ô Asclepi, vt diuino sermoni interesses, adduxit, eiq; tali, qui meritò omnium antea à nobis factorum, vel nobis diuino numine inspiratorum, videatur esse religiosa pietate diuinior: quem si intelligens videris, eris omnium bonorum, tota mente

pleniſſimus, ſi tamen multa ſint bona, & non vnum, in quo ſunt omnia: alterum enim alteri⁹ cōſentaneū eſſe dignoſcitur, omnia vnius eſſe, aut vnū eſſe omnia, ita enim vnum alteri connexum, vt ſeparari alterum ab altero non poſſit. Sed de futuro ſermone, hoc diligēti intētione cognoſces. tu verò, ô Aſclepi, procede paulū, atq; nobis, qui interſit, euoca. Quo ingreſſo, Aſclepius etiā Amnonē intereſſe ſuggeſſit. Triſmegiſtus ait, nulla inuidia Amnonē prohibet à nobis: etenim ad ejus nomē multa meminimus à nobis eſſe ſcripta, ſicuti etiā ad amantiſſimū, & chariſſimū filiū, multa de phyſica, exoticaq; quāplurima. Tractatū hunc autē tuo aſcribam nomini. præter Amnonem verò nullum voca alterum, ne tantę rei religioſiſſimus ſermo, multorū interuētu venientium, præſentiaq; violetur: tractatū autem tota numinis majeſtate pleniſſimum, irreligioſæ mentis eſt multorum conſcientiæ publicare. Amnone etiam adytum ingreſſo, ſanctoq; illo quatuor virorum religione, & diuina dei completo præſentia, competēti venerabiliter ſilentio ex ore Hermû animis ſingulorū, mentibusq; pendentibus, diuinus Cupido ſic exorſus eſt dicere.

TRIS. O Aſclepi, omnis humana immorta-

lis

lis est anima, sed non vniformiter cunctę, sed aliæ alio more, vel tempore. ASCLE. Non enim, ô Trismegiste, omnis vnius qualitatis est anima. TRIS. O Asclepi, vt celeriter de vera rationis continentia didicisti! Non enim hoc dixi, omnia vnum esse, & vnum omnia, vt quæ in creatore fuerũt omnia, antè quàm creasset omnia, nec immerito ipse dictus est omnia, cujus membra sunt omnia. Hujus itaq;, qui est vnus omnia, vel ipse creator omnium, in hac tota disputatione, curato meminisse, de cælo cuncta descendunt in terram, & in aquam, & in aëra. Ignis solùm, quod sursum versus fertur, viuificũ, quod deorsum, ei deseruiens, at verò quicquid de alto descendit, generans est: quod sursum versus emanat, nutriens: terra sola in se ipsam consistens, omnium est receptrix, omniumq; generum, quæ accipit, restitutrix. Hoc ergo toto (sicut meministi) quod est omnium vel omnia, anima, & mundus à natura comprehensa agitantur. ita omnium multiformi imaginum æqualitate variata, vt infinitæ qualitatum ex interuallo species esse noscantur, adunatæ tamen ad hoc, vt totum vnum, & ex vno omnia esse videantur. totus itaq; quibus formatus est mundus, elementa sunt

quatuor,

quatuor, ignis, aqua, terra, aër, mundus vnus, anima vna, deus vnus. Nunc mihi adesto totus quantum mente vales, quantum calles astutia: diuinitatis etenim ratio, diuina sensus intẽtione noscenda, torrẽti simillima est fluuio, è summo in pronum, præcipiti rapacitate currenti: quo efficitur, vt intentionem nostram non solùm audiẽtium, verumetiam tractantium ipsorum, celeri velocitate prætereat.

COMMENTARIA.

Caput primum edocet, omnia vnius esse, & omnia vnum: vnius, vt à quo omnia: vnum, vt omnia effecta: in causa sunt vnum, animam humanam omnem immortalem esse, sed id diuersa esse sorte: de cœlo omnia descendere: quod descendit, generationem præstare: quod ascendit, sursumq; tendit, solum præstare vitam, id ipsum vnum, cuius sunt omnia, & quod est omnia mundum, & mundi formas omnes mouere, ex quibus coaluit mundus, ignem, aërem, aquam & terram esse: & sicut omnia corpora, vnius mundi corpus vnum efficiunt, ita quoque vult omnes rerum formas vnam omniformem vnius mundi efficere formam, quam mundi vocat animam, quare mundus omnicorpor, atque omniformis: & hæc sunt corpus vnum, anima vna, mundus vnus,

vnus, deus vnus, à quo diuina ratio, diuinumq́; verbum, torrenti fluuio è summo in pronum præcipiti rapacitate currenti simillimum, omnia permeat, illabitur omnia, influitq; in omnia: & hæc diuina ratio, diuinumq; verbum, quidnam aliud obsecro quàm diuina sapientia, omnium artifex? quæ (vt sapiens canit) omnibus mobilibus mobilior est, & quæ quum sit vna, omnia potest, & in se permanens omnia nouat. Hæc prima particula.

CAPVT VI.

CÆlum ergo sensibilis deus, administrator est omnium corporum, quorum augmenta, detrimentaq; Sol, & Luna sortiti sunt: cæli verò, & ipsius animæ, & omnium, quæ in mundo sunt, ipse gubernator est, qui est omnium effector, deus. A supradictis enim omnibus, quorum gubernator est omnium, frequens per mundum fertur influxio, & per animam omnium generum, & specierum omnium, perq; rerum naturam. Mundus autẽ præparatus est à deo, receptaculum omniformium specierum: naturam autem per species effigians, mundum per quatuor elementa ad cælum vsq; adduxit. Cuncta dei visibus placitura, omnia autẽ desuper pendẽtia, in species diuidũtur, hoc quo dictu-

rus

rus sum modo: Genera rerum omnium suas species sequuntur, vt sit ita totalitas, genus: species generis particula: genus ergo deorum, dæmonumq; genus: æquè & hominum: similiter & volucrum, & omnium, quæ in se mūdus habet, sibi similes species generat: genus est & aliud animalis, genus sine sensibus quidem, attamen non carens anima. vnde beneficiis gaudet, & aduersis minuitur, atq; vitiatur, omnium dico, quæ in terra radicum, stirpiumq; incolumitate viuiscunt, quarum species per totā terram sparsæ sunt. Ipsum cælum plenum est deo: supradicta autem genera inhabitant vsq; ad loca specierum, earum rerum, quarū omnes immortales sunt species. Species enim generis est pars vt homo humanitatis, quam necesse est sequi qualitatem sui generis, vnde efficitur: vt quamuis omnia genera sint immortalia, species tamen non omnes immortales sunt. Diuinitatis enim genus, & ipsum & species immortales sunt: reliquorum verò genera, quorum æternitas est generis, quamuis per species occidat, nascendi tamen fœcunditate seruatur. Ideoq; species mortales sunt, vt homo mortalis, immortalis humanitas: omnibus tamen generibus, omnium generum species miscentur:

tur: quædam, quæ antè factæ sunt: quædam, quæ de his factæ sunt: hæc autem, quæ fiunt, aut à diis, aut à dæmonibus, aut ab hominibus, omnes simillimæ generibus suis species. Corpora enim impossibile est conformari sine nutu diuino, species figurari sine adjutorio dæmonum, animalia institui, & coli, sine hominibus non possunt. Quicunq; igitur dęmonũm à genere suo defluentes, in speciem fortuito cõjuncti sunt alicujus speciei generis diuini, proximitate, & consortio diis similes habentur. quorũ verò dæmonum species qualitate sui generis perseuerant, hi amantes hominum rationem, dæmones nuncupantur: similis est & hominum species aut eo amplior: multiformis enim variaq; humani generis species, & ipsa à prę dicto desuper adueniens consortio: omnium aliarum specierum multas, & propè omnium per necessitatem conjunctiones facit, propter quod & prope deos accedit, qui se mente, qua diis junctus est, diuina religione diis junxerit, dæmonibus accedit, qui iis junctus est. humani verò, qui mediocritate sui generis contēti sunt: & reliquæ hominum species, iis similes erunt, quorum se generis speciebus adjunxerint.

COM

COMMENTARIA.

Caput secundum. Pro præsentium iuuanda intelligentia, & quorundam sequentium, latere haudquaquam debet, Mercurium longè alio significatu vti vocabulo animalis, ac nos vti consueuimus, item & animæ vocabulo: nam animam ex secundo Pimandri dialogo, motu definit: animal autem ex sequenti capite, anima definit, & corpore. quare quicquid vim motricem habet, sua quidem locutionis obseruatione, animam habet: quicquid autem animam, & corpus, animal est. animal igitur cælum, mundus, planta, & elementa. Verùm nostra consuetudo est, id solum vocare animal, quod sit corpus animatum, sensu præditum: & animam non solùm motu definimus, sed vita, sensu, vltroneo motu, aut intellectu. Quum itaque animal audimus, non nostro, sed suo more intelligamus. at nunc ad dialogum. Contendit cælum, cælestéque corpus ad cætera sensibilia, vt homo ad cætera animalia: homo autem cæteris animalibus, vt animalis deus; cælum verò cæteris sensibilibus, vt sensibilis deus. At deum omnium rectorem, gubernatorem omnium esse, quæ sunt in mundo, nihil aliud esse crediderim, quàm deum omnibus prouidere, & omnia dispensare, per

genera,

genera per ſpecies, quorum omnium mundus eſt receptaculum, & vnicuique deus, vt apto inſtrumento, munus aliquod impartit, vt Sol, & Luna, ad rerum ortus & obitus, ad rerum augmenta, & detrimenta ſunt diuinitatis organa, & homines per angelos, bruta verò per homines diſpenſat. At verò quod de dæmonibus dicit, ſpecies ſine eorum adiutorio non figurari, & quoſdam hæſiſſe generi diuino, & proximitate, & conſortio dijs ſimiles habitos, quoſdam verò in qualitate ſui generis perſeueraſſe hominum rationem amantes: ſcimus ex ſacris literis, angelos, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, reliquiſſe ſuum domicilium, & in iudicium magni dei vinculis æternis ſub caligine reſeruatos: qui, etſi ſimulent ſe hominum amatores, minimè tamen amant, ſed ad præcipitia pertrahunt, quod à principio fecerunt: amare enim ſimulantes, quum mortem hominibus intulerunt, dicebant nequaquam moriemini, ſed eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. Quæ igitur de dæmonibus hîc dicit, non ſatis accommodè videntur poſſe ad piam trahi intelligentiam, ſed errorem gentium ſequi: verùm de hominibus, qui hærent deo, diuinos euadere: qui autem dæmonibus, in ſortes recipi dæmonum, dæmonibusq; iungi, qui in iudicium (vt dictum eſt) magni dei vinculis æternis ſunt reſeruati, ingenuè fatemur.

H temur.

temur. Nam ex Dei ore pronunciatum esse cognoscimus, dicturum in iudicio ijs, qui in sinistra parte erunt, Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. sed quinam illi erunt, nisi qui dæmonibus in hoc mundo adhæserunt? Hæc pro secunda partitione.

CAPVT III.

PRopter hoc, ô Asclepi, magnum miraculum est homo, animal adorandum, & honorandum: hoc enim in naturam dei transit, quasi ipse sit Deus: hoc dæmonum genus nouit, vtpote qui cum eisdem ortum se esse cognoscat, hoc humanæ naturæ partem in seipso despicit, alterius partis diuinitate confisus. O hominum quanto est natura temperata feliciùs, ac diis cognata! diuinitate conjunctiùs, partem sui, qua terrenus est, intra se despicit, cætera omnia, quibus se necessarium esse cælesti dispositione cognoscit, nexu secum charitatis astringit, sicq; suscipit cælum. sic ergo feliciore loco medietatis est positus, vt quæ infrà sesunt diligat, ipse à superioribus diligatur: colit terram, elementis velocitate misce-

tur,

tur, acumine mentis in maris profunda descendit: omnia illi lucent, non cælum videtur altissimum. quasi enim è proximo sagacitate animi intuetur. intentionem animi ejus nulla aëris caligo confundit: non densitas terræ operam ejus impedit: non aquæ altitudo profunda despectum ejus obtundit, omnia idem est, & vbique idem est horum omnium generum, quæ sunt animalia, desuper deorsum radices peruenientes habent: inanimalium verò de imo, in superna vna radice syluescunt, quędam duplicibus aluntur elemētis, quædam autem simplicibus. alimenta autē sunt bina, animæ, & corporis, è quibus animalia constant: anima mundi inquieta semper agitatione nutritur. corporea ex aqua & terra inferioris mundi alimentis augescunt. Spiritus, quo plena sunt omnia, permistus cunctis, cuncta viuificat, sensu addito ad hominis intelligentiā, quæ quinta pars sola homini concessa est ex æthere: sed de animalibus cunctis; humanos tantùm sensus ad diuinæ rationis intelligētiam exornat, erigit, atq; sustollit. Sed quoniam de sensu commoneor dicere, paulò pòst & hujus rationem vobis exponā. est enim sanctissima, & magna, & non minor quàm ea, quæ est

diuinitatis ipsius. sed nunc vobis expediam, quæ cœperam. dicebam enim in ipso initio rerum de conjunctione deorum, qua homines soli (eorum dignatione) perfruuntur. Quicunque etenim hominum tantum felicitatis adepti sunt, vt illum intelligentiæ diuinum perciperent sensum, qui sensus est diuinior in solo deo, & in humana intelligentia. ASCL. Non enim omnium hominum, ô Trismegiste, vniformis est sensus. TRIS. Non omnes, ô Asclepi, intelligentiam veram adepti sunt, sed imaginem temerario impetu, nulla vera ratione inspecta, sequentes, decipiuntur, quæ in mentibus malitiam parit, & transformat optimum animal in naturam ferę, moresq; belluarum: de sensu autem, & de omnibus similibus, quando & de spiritu, tunc totam vobis præstabo rationem. Solum enim animal homo duplex est, & ejus vna pars simplex est, quæ, vt Græci aiunt, οὐσιώδης, aut quam vocamus diuinæ similitudinis formam: est autem quadruplex quod κοσμικὸν Græci, nos mundanum dicimus, ex quo factum est corpus, quo circumtegitur illud, quod in homine diuinum esse jam diximus. in quo mentis diuinitas recta sola, quũ cognatis suis, id est mentis puræ sensibus

ſibus, ſecum ipſa conquieſcat, tanquam muro corporis ſepta.

COMMENTARIA.

Tertium caput effert hominis dignitatem, in qua ſummopere recognoſcendus tantorum beneficiorum actor, ingentiq; amore, & perennibus gratiarum actionibus ſemper proſequẽdus: qui tantis, tamq; excellentibus donis hominem inſigniuit. nam, vt vult, effectus eſt homo, vt in diuinam naturam tranſeat angelorum, dæmonumq; genus cognoſcens, cum angelis naſcitur, quos habet ab ipſo natiuitatis exordio præſides, & cuſtodes: naturam ſortitus immortalibus cognatam, deiq; inſignitam charactere, compoſitus ex mortali, & immortali, terrena, & ſupramundana particula: qui verò diuinitatis dotes non ignorat, terrenam deſpicit, immortali autem, & ſupramundana parte confidit, ad cælum ſuſpirat, vt qui illic meliore ſui parte, omnia ſentiat affinia: attamen in mundi medio poſitus, cætera, quibus ſe diuina ordinatione neceſſarium eſſe cognoſcit, ſecum nexu charitatis aſtringit, vt quæ infra ſe ſunt diligens, à ſuperioribus diligatur. colit terram, elementis velocitate miſcetur, acumine mentis in profunda deſcendit, omnia illi lucent, cælum non videtur altiſſimum, quippe qui quaſi è

proximo, sagacitate animi, ipsum intuetur: intentionem animi eius aëris caligo non confundit. non densitas terræ operam eius impedit: non altitudo aquæ profunda despectum eius obtundit: & ex animalibus cunctis, Deus humanos tantùm sensus, ad diuinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atque sustollit: intelligentia autem vel sola, hominis pars, ætheria, immortalis, & supramundanorum naturam sortita: attamen hominum quidam diuinum sensum adepti sunt, & fœlices quidem, qui pia mentis intentione in deum iugiter fruuntur: quidam verò mundanam, & sensualem, vmbratilem quandam veræ, diuinæq; intelligentiæ imaginem: quam qui sequuntur, errant. nam hæc diuinæ intelligentiæ obumbratio in eorum mentibus, qui illam sequuntur, malitiam parit, & transformat hominem, natura quidem optimum, & diuinum animal, in naturam ferè, morésque bestiarum. Hæc tertiæ particulæ summa.

CAPVT IIII.

ASCL. Quid ergo oportuit, ô Trismegiste, hominem in mundo constitui, & non ea parte, qua Deus est, eum in summa beatitudine degere? TR. Rectè quæris, ô Asclepi, & nos enim deum rogamus,

gamus, vt tribuat nobis facultatem reddendæ rationis istius. quum enim omnia voluntate ejus dependeant, tum illa vel maximè, quæ de tota summitate tractantur, quam rationem præsenti disputatione conquirimus: audi ergo, Asclepi. dominus & omniũ cõformator, quem rectè deum dicimus, quum à se secundum fecerit, qui videri, & sentiri possit, eundem secundum sensibilem ita dixerim, non ideo, quòd ipse sentiat (de hoc enim, an ipse sentiat, an non, alio dicemus tẽpore) sed eo quòd videntium sensus incurrit: quoniam ergo hunc fecit ex se primum, & à se secũdum, visusq; est ei pulcher, vtpote qui sit omniũ bonitate plenissimus, amauit eum, vt diuinitatis suæ partem. ergo quòd tantus, & tam bonus esset, voluit alium, qui illum, quem ex se fecerat, intueri potuisset, simulq; & rationis imitatorem, & diligentiæ fecit hominem: voluntas etenim dei, ipsa summa est perfectio: vtpote quũ voluisse, & perfecisse vno, eodemq; temporis puncto compleat. Quum itaque ὑσιώδη animaduerteret Deus, non posse omnium rerum esse diligentem, nisi eam mundano integumẽto contegeret, texit eam corporea domo: talesq; omnes esse præcepit ex vtraque natura, in vnum confundens,

miſcensq;, quantum ſatis eſſe debuiſſet. Itaq; hominem conformauit ex animi, & corporis,id eſt ex æterna, & mortali natura, vt animal ita conformatum vtrique origini ſuæ ſatisfacere poſſit, & mirari, atque orare cæleſtia, & æterna, & incolere,atque gubernare terrena: modò autem dico mortalia,non aquam, & terram,quæ duo de quatuor elementis ſubjecit natura hominibus. ſed ea, quæ ab hominibus, aut in his,aut de his fiunt, vt ipſius terræ cultus, paſcua, ædificatio, portus,nauigationes, communicationes, commodationes alternæ, qui eſt humanitatis inter ſe firmiſſimus nexus: & pars eſt mundi,quæ eſt aqua, & terra : quæ pars terrena mundi, artium, diſciplinarumq; cognitione, atque vſu ſeruatur, ſine quibus mundum Deus noluit eſſe perfectum : placita enim Dei neceſſitas ſequitur,voluntatem comitatur effectus. Neque enim credibile eſt deo diſpliciturum eſſe,quod placuit : quũ & futurum id, & placiturum multò antè ſciuerit.

COMMENTARIA.

Quartum cap. diſcutit, cur Deus hominem non in intelligibilium regione, ſed in mundo conſt

constituerit, & aperta est discussio. Et etiam cur ex vtraque natura, mortali, & immortali, hominem temperauerit, & visionem diuinæ similitudinis formam, quamq; ad suam similitudinem, & imaginem creauit mentem, mundano, corporeoq; contexerit integumento. & voluntatem Dei, summam esse rerum perfectionem, quam necessitas sequitur, necessitatem autem comitatur effectus. nam Deus, voluisse, & perfecisse, vno, eodemq; temporis puncto complet: quòd mundum secundum Deum & hic & cap. sexto appellat, perinde est, ac si duitatem secundam appellas vnitatem. nam duitas vna, vnusq; binarius. sed monas absolutè vna, binarius autem non absolutè vnus, sed participatione, contractioneq; vnus, & secundus vnus. ita deus vnus, absolutè Deus: mundus autem non deus, sed participatione Deus, & sensibilium rerum pulcherrimum Dei vestigium. Hæc pro quarta Asclepij particula.

CAPVT V.

SEd, ô Asclepi, animaduerto, vt celeri mẽtis cupiditate festines audire, quomodo homo cæli, vel eorum, quæ in eo sunt, delectum possit habere vel cultum. audi itaque, ô Asclepi, delectus dei cæli, cum iis, quæ insunt omnibus, vna est obsequiorum frequentatio, hanc aliud ani-

mal non confecit:nec diuinorum,nec animalium,nisi solus homo:hominum enim admirationibus, adorationibus,laudibus, obsequiis, cælum, cælestesq; delectantur, nec immerito in hominum cœtum,musarum chorus est à summa diuinitate demissus,scilicet, ne terrenus mundus videretur incultior, si modulorum dulcedine caruisset, sed potiùs, vt modulatis hominum cātilenis, concelebraretur laudibus, qui solus omnia vt pater est omnium, atque ita cælestibus laudibus, nec in terris harmoniæ suauitas defuisset:aliqui enim, ipsiq; paucissimi, pura mente præditi,sortiti sunt cæli suspiciendi venerabiliorem curam. Quicunq; autem ex duplici naturæ suæ confusione,interiorem intelligentiam mole corporis resciderunt, curandis elementis, hisq; inferioribus sunt præpositi:animal ergo homo non quidem eo est minor, quòd ex parte mortalis sit, sed ex eo fortè aptiùs, efficaciusq; compositus ad certam rationē mortalitate auctus esse videatur, scilicet quoniam vtrunq; nisi ex vtraque natura sustinere non potuisset, ex vtraq; formatus est,vt & terrenum, & diuinum posset habere delectum: rationem verò tractatus istius,ô Asclepi,non solùm sagaci intētione, verū etiam cupio te animi

mi viuacitate percipere: est enim ratio plurimis incredibilis, integra autem, & vera percipienda sanctioribus mentibus: itaque hinc exordiar.

COMMENTARIA.

Quintum cap. instruit, musicam suauitatem, ad concinendas dei, cælestiumq; laudes, hominibus indultam: quod & prophetas diuino spiritu plenos, præcipere cognoscimus, quum iubilare, quum psallere deo, quũ laudare dominum in tympano, in choro, in chordis, in organo præcipiunt: hic enim musarum, totiusq; musicæ optimus finis. Litera de se conspicua.

CAPVT VI.

AEternitatis dominus, deus primus est, secundus est mundus, homo est tertius. effector mundi, deus, & eorũ, quæ insunt omniũ, simul cuncta gubernando, cum ipso homine gubernatore composita: quod est totum suscipiens homo, id est curam propriè effecit diligentiæ suæ, vt sit ipse, & mundus, vterq; ornamento sibi, vt ex hac hominis diuina compositione, mundus Græcè rectiùs κόσμος dictus videatur. Is nouit se, nouit & mundum: scilicet vt meminerit quid partibus conueniat suis, quibus sibi vtẽdum, quibus sibi

inser

inseruiendum sit, recognoscat, laudes, gratesq; maximas agens deo, ejus imaginem venerans, non ignarus se etiam secundam esse imaginem dei: cujus sunt imagines duæ, mundus scilicet, & homo. vnde efficitur, vt, quoniam est ipsius vna cõpago, parte, qua ex anima, & sensu, & spiritu, atq; ratione, diuinus est, velut ex elementis superioribus ascendere posse videatur in cælum. parte verò mundána, quæ constat ex igne, & aqua, & aëre, mortalis restet in terra, vt naturæ suæ omnia mũdana vidua, desertáq; dimittat: sic enim humanitas ex parte diuina, & ex parte mortalis est effecta in corpore consistens: est autem mensura ejus vtriusq;, id est hominis: ante omnes religio, quã sequitur bonitas: ea demũ tunc videtur esse perfecta, si etiam cupiditatum, omnium alienarum rerum sit despectus, virtute munita. sunt enim ab omnib⁹ diuinæ cogitationis partibus aliena omnia, quæcũq; terrena corporali cupiditate possidentur: quæ meritò possessionum nomine nuncupantur, quoniam non nata sunt nobiscum, sed postea à nobis possideri receperunt. omnia ergo hujusmodi ab homine aliena sunt, etiam corpus, vt & ea, quæ appetimus, & illud, ex quo appetentiæ nobis est vitium,
desp

despiciamus: vt enim animũ rationis ducit intentio, homo hactenus esse debuit, vt contemplatione diuinitatis, partẽ, quæ sibi juncta mortalis est, mundi interioris necessitate seruandi, despiciat, atque contemnat: nam vt homo ex vtraq; parte possit esse plenissimus, quaternis eũ vtriusq; partis elementis animaduerte esse formatum, manibus & pedibus vtrisque binis, aliisq; corporis mẽbris, quibus inferiori, id est terreno mundo deseruiat. illis verò partibus quatuor, sensus, animi, memorię, atq; prouidentiæ, quarũ ratione, cũcta diuina norit, atq; suspiciat. vnde efficitur, vt rerũ diuersitates, qualitates, effectus, quãtitates, suspiciosa indagine homo sectetur. Retardatus verò graui, & nimio corporis vitio, has naturæ rerum causas, quæ veræ sunt, propriè peruidere non possit, hunc ergo sic effectum, conformatumq; & tali ministerio, obsequioq; præposito à summo deo, eumq; competenter, mũdè mundum seruando, deum piè colendo, dignè & competenter in vtroq; dei voluntati parentem, talem quo munere credis esse munerãdum (siquidem quũ dei opęra sit mundus, ejusq; pulchritudinẽ, qui diligentia seruat, atque auget, operamq; suam cum dei voluntate conjungit, quum spec

speciem, quam ille intentione diuina formauit, adminiculo sui corporis, diurno opere, curaq; cōponit) nisi eo, quo parentes nostri munerati sunt? quo etiam nos quoque munerari, si fuerit diuinæ pietati complacitum, optamus piissimis votis, vt emeritos, atq; exutos mundana custodia, nexibus mortalibus absolutos, naturæ superioris partis, id est diuinæ, puros, sanctosq; restituat. ASCLE. Iustè, & verè dicis, ô Trismegiste: hæc enim merces, piè sub deo, diligēter cū mundo viuētibus. secus enim, impieq; qui vixerint, & reditus denegatur in cælū, & constituitur in corpora alia, indigna sancto animo, & fœda migratio: vt iste rationis sermo processit, ô Trismegiste, futuræ æternitatis spe animæ, in mūdana vita periclitantur. sed aliis incredibile, aliis fabulosum, aliis forsitan videatur esse deridendū. Res enim dulcis est, in hac corporali vita, qui capitur de possessionibus fructus. quare animam obtorto (vt aiunt) detinet collo, vt in parte sui, quæ mortalis est, inhæreat, nec sinit partē diuinitatis agnoscere, inuidens immortalitati malignitas: ego enim tibi quasi prædiuinās dixero, nullū post nos habiturum delectum simplicē, qui est philosophiæ, quæ sola est in cognoscenda diuinitate

tate frequens obtutus, & sancta religio: multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incomprehensibilem philosophiam afficiūt, aut quemadmodū multifaria ratione confundunt? TRIS. O Asclepi, hoc modo in varias disciplinas, nec cōprehensibiles, eam callida cōmentatione miscētes, Arithmeticam, Musicā, Geometriam. Puram autē philosophiam, eamq; tantùm diuina religione pendentē, tantum intendere in reliquas oportebit, vt apocatastases astrorū, stationes præfinitas, cursumq; commutationis, numeris cōstare miretur. Terræ verò dimensiones, qualitates, quātitates, maris profunda, ignis vim, & horū omnium effectus, naturā cognoscens, miretur, adoret, atq; collaudet artē, mentemq; diuinā. Musicen verò nosse, nihil aliud est, nisi cūctarum rerum ordinem scire, quæq; sit diuina ratio sortita. Ordo enim rerū singularū, in vnum omnium artifici ratione collatus, concentū quendā melo diuino dulcisonum, verissimumq; conficiet. ASCLE. Quid ergo homines post nos erūt? TRIS. Sophistarū calliditate decepti, à vera, pura, sanctaq; philosophia auertentur: simplici enim mente, & anima, diuinitatē colere, ejusq; facta venerari, agere etiā dei volum

voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima, hæc est nulla animi importuna curiositate, violata philosophia. & de his sit hucusque tractatum.

COMMENTARIA.

Sextum cap. differit, deum absolutè primum esse deum: mundum, secundum, non absolutè, sed participatione deum. vt qui sit prima absoluti dei imago: hominem, tertium, diuinitatis participatione deum, & secundùm dei imaginem. deus autem non imago, sed imaginum omnium veritas. hominem, anima, sensu, spiritu, ratione, tanquam superioribus elementis, posse in cælum ascendere. qua verò igne, aëre, aqua, terra coalitus est, mortis obnoxium, terræ mundana omnia diuina illa parte viduata relinquere. Mensuram, ad cuius modum viuere debet homo, religionem esse, quam sequitur bonitas. & quæ perfecta tandem esse videtur, quũ cupiditates omnium alienarum rerum virtute munita despicit, possessiones, corpus, & ea omnia, quæ appetimus, & ipsum denique appetitionis sensum. homo enim hactenus esse, diciq; debet, vt sua fert sententia, quatenus rationis intentio animum ducit: adeoq; vt diuinitatis contemplatione, eam partem, qua mortalis est, sibi quidem mundi inferioris necessitate seruandi, adiuncta

cta contemnat, atque despiciat. de posteris Aegyptijs diuinat Asclepius, nullum post eos futurum, qui puram, & de cognoscendo deo adipiscatur philosophiam. Mox Hermes redit, ad quid terræ dimensiones, id est geometriam, qualitates, quantitates, maris profunda, & ignis vim, horumq; omnium naturam, id est vniuersam de numeris, cælestibus globis, rebusq; naturalibus philosophiam, discere hominem oporteat, sanè vt admiretur, adoret, collaudet artem, mentemq; diuinam, horum omnium artificem. hanc enim puram esse philosophiam, atque tantùm diuina religione pendentem, hanc musicam, hunc concentum, nosse cunctarum rerum ordinem, quem quæque res, diuina ratione sortita est, atq; in vitium ad omnium artificem rationem collatum, concentum quendam diuino melo dulcissimum, verissimumq; efficere, & philosophiam nullam animi importuna curiositate vitiatam, simplici mente, & anima, diuinitatem colere, eiusq; facta venerari, agere etiam dei voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima. Confirmatq; Asclepij vaticinium. Hæc sexta partitio.

CAPVT VII.

DE spiritu verò, & de his similibus, hinc sumatur exordium. fuit deus, &

I hyle,

hyle, quam græcè credimus mundum, & mundo comitabatur spiritus, sed nõ similiter vt deo. nec deus sunt hæc, de quibus mundus est. idcirco non erant, quãdo nata non erant. sed in eo jam tunc erant, vnde nasci habuerũt. Non enim ea sola nõ nata dicuntur, quæ necdum nata sunt, sed ea, quæ carent fœcunditate generandi, ita vt ex eis nihil nasci possit. Quæcunq; ergo sunt, quibus inest natura generãdi, hæc & generabilia sunt, quę de his nasci possunt, tametsi ea ex se nata sunt: neq; enim dubitatur ex iis, quæ ex se nata sunt, facilè nasci posse ea, de quibus cuncta nascuntur. Deus ergo sempiternus, deus æternus, nec nasci potest, nec potuit: hic est, hic fuit, hic erit semper: hæc ergo est, quæ ex se tota est natura dei. Hyle autem, vel mundi natura, & spiritus, quamuis nata videantur à principio, tamen in se nascẽdi, procreandiq; vim possident, atq; naturam fœcunditatis: etenim initium in qualitate naturæ est, quæ & conceptus, & partus in se possidet vim, atque naturam. Hæc itaque sine alieno concepto est, sola generabilis: at verò ea, quæ vim solã concipiendi habent, ex alterius commistione naturæ, ita discernenda sunt, vt hic locus mundi cum iis, quæ in se sunt, videatur esse non na-

tus,

tus, qui vtiq; in se vim totius naturæ habet: locum autē dico, in quo sunt omnia: neque enim hæc omnia esse potuissent, si locus deesset, qui omnia sustinere potuisset. Omnibus enim rebus, quæ fuerunt, prçcauendū est loco: nec qualitates enim, nec quantitates, nec positiones, nec effectus dignosci potuissent, earum rerū quæ nusquā sunt: sic ergo & mundus, quamuis natus non sit, in se tamen omniū naturam habet, vtpote qui omnibus iis ad concipiendū sinus præstat fœcundissimos: hoc ergo est totum qualitatis, materiæq;, quæ creabilis est, tametsi creata non est. sicut enim natura materia qualitatis fœcunda est, sic & malignitatis eadem est, æquè fœcunda. Nec ego dixi, ô Asclepi, & Amnon, (quod à multis dicitur) num poterat deus incidere, atq; auertere à rerum natura malitiam? quibus respondendū nihil omnino est. Vestri tamen causa & id prosequar, quod cœperam, & rationē reddam: dicunt enim ipsi, deum debuisse omnifariā mundum à malitia liberasse: ita enim in mūdo est, vt quasi membrū ipsius videatur esse: prouisum cautumq; est (quantum rationabiliter potuisset) à summo deo, tunc quū sensu disciplina, intelligentia, mentes hominum est munerare dignatus. his

enim rebus, quib⁹ cæteris antestamus animalibus, soli possumus malitiæ fraudes, dolos, vitiáque vitare. ea enim qui antè quàm iis implicitus est, ex aspectu vitaurit, is homo est diuina intelligentia, prudentiaq; munitus: fundamentum enim est disciplinæ, in summa bonitate consistens: spiritu autem ministrantur omnia, & vegetantur in mundo, & quasi organum, vel machina summi dei voluntati subjectus est. Itaque hactenus intelligatur à nobis mente sola intelligibilis summus, qui dicitur deus, rector, gubernatorq; sensibilis dei ejus, qui in se complectitur omnẽ locum, omnem rerum substantiam, totamq; gignentium, creantiumq; materiam, & omne quicquid est, quantũcunq; est. spiritu verò agitantur, siue gubernantur omnes in mundo species, vnaquæq; secundùm naturam suam à deo distributam sibi. Hyle autem vel mundus omnium est receptaculum, omniúmque agitatio, atque frequentatio, quorum deus gubernator, dispensans omnibus rebus mundanis, quantum vnicuique necessarium est, spiritu verò implet omnia, vt cujusque naturæ qualitas est. Est enim caua mundi rotunditas in modum sphæræ, ipsa sibi qualitatis, vel formæ suæ causa, inuisibilis

tota:.

tota: quippe quũ quemcũq; in ea summũ subter despiciendi causa delegeris locum, ex eo in imo quid sit videre non possis: propter quod multis locis instat, qualitatemq; habere creditur: per formas enim solas specierũ, quarum imaginibus videtur insculpta, quasi visibilis creditur: quũ depicta mõstratur, re autẽ vera est sibiipsi inuisibilis semper: ex quo ejus imum vel pars (si locus est) in sphæra græcè ἄδης dicitur. siquidem ἰδεῖν græcè videre dicitur, quo visu imũ sphæræ careat, vnde & ἰδέαι dicuntur species, quòd sint inuisibilis formæ: ab eo itaq; quòd visu priuãtur, Græcè ἄδης, ab eo, quod in imo sphæræ sunt, Latinè inferi nuncupantur. Hæc ergo sunt principia, & antiquiora, & quasi initia, vel capita omnium, quæ sunt, in his, aut per hæc, aut de his. ASCL. Omnia ergo ipsa, vt dicis, quæ sunt, ô Trismegiste, mũdana (vt ita dixerim) specierum omniũ quæ insunt, in vniuscujusq; sicuti est, tota substãtia. TRIS. Mundus itaq; nutrit corpora, spiritus animas. sensus autem (quo dono cælesti sola felix sit humanitas) alit mentem: neque enim omnes, sed pauci, quorum ita mens est, vt tanti beneficij capax esse possit, vt enim sole mundus, ita mens humana isto clarescit lu-

mine,& eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu, interueniente nocte, ejus priuatur lumine: sensus autem quũ semel fuerit animæ commistus humanæ, fit vna ex bene coalescente cõmistione natura, ita vt nunquam ejusmodi mentes caliginum impediantur erroribus. vnde justè sensus, deorum animas esse dixerunt: ego verò nec eorum dico omnium, sed magnorum quorunque, & principalium.

COMMENTARIA.

Caput septimum continet de genesi mundi, de Hyle, mundiq; materia, de spiritu comitante, & de loco, velatam philosophiam. Omnia mundana in mundo esse: mundum in deo: continens, locum appellat: proinde, locum mundi natum esse non vult: mundum autem natum esse, & non natum: natum quidem, si creaturarum opificium respicis: at non natum, si opificij respicis veritatem. Hyle enim & spiritus, mundus scilicet, & vis quædam diuina per omnia means, atq; diffusa, in mundi opificio non erant quando nata non erant, sed in eo (inquit) iam tunc erant, vnde nasci debuerunt: sed in quonam erant, nisi in diuino illo verbo, per quod omnia facta sunt? & in quo, & quod factum

factum est, vita erat, & vnde tandem factum prodijt quicquid est factum. Hylen fœcundam esse æquè qualitatis, quæ rationem boni habet, & æquè fœcundam malitiæ, quòd boni, maliq; æquè sit capax, ceu terra eadem, salutarium, & noxiarum herbarum fœcunda est, idq; habet terra, tanquam proprietatis suæ membrum, sic & Hyle. Attamen deum in hominibus prouidisse (quantum rationabiliter oportuit) sensu, licet disciplinam, intelligentiam, aduersus huiusmodi materialem proprietatem, ne malitia nostram hylen occuparet, ceu noxia quædam herba desertam, neglectam, incultamq; terram. Insuper de spiritu in omnia diffuso, de inferis, de sensu, qui est superiorum mentium in humanas mentes illapsio, ceu radiorum lucis in oculos, paucula quædam disceptat. hæc septima particula.

CAPVT VIII.

ASCLE. Quos dicis rerum capita vel initia primordiorum, ô Trismegiste? TRISM. Magna tibi pando & diuina nudo mysteria. cuius rei initium facio, exoptato fauore cælesti. Deorum genera multa sunt, eorúmque omnium pars intelligibilis, alia verò sensibilis pars. intelligibiles dicuntur, non ideo quòd putē-

tur non subjacere sensibus nostris (magis enim sentimus eos, quàm eos, quos visibiles nuncupamus) sicuti disputatio perdocebit, & tu, si intendas, poteris peruidere. sublimis enim ratio, eoq; diuinior vltra hominum mentes, intentionesq; consistens, si non attentiore aurium obsequio, verba loquẽtium acceperis, transuolabit, & transfluet, aut magis refluet, suiq; fontis liquoribus miscebit se. Sunt ergo omnium specierum principes dij, hos sequuntur dij, quorum est princeps οὐσία. hi sensibiles vtriusque originis suæ consimiles, qui per sensibilem naturam conficiũt omnia. altera per alterũ vnusquisq; opus suum illuminans. cæli, vel quicquid est, quod eo nomine comprehenditur, οὐσιάρχης est Iupiter: per cælum enim, Iupiter omnibus præbet vitam. Solis οὐσιάρχης est lumen. Bonum enim luminis, per orbem solis nobis infunditur. XXXVI. (quorũ vocabulum est Horoscopij) in eodem loco semper defixorum syderum, horum οὐσιάρχης vel princeps est, quem Pãtomorphon, vel Omniformem vocant, qui diuersis speciebus, diuersas formas facit. septem sphæræ, quæ vocantur erraticæ, habent οὐσιάρχας, id est suos principes, quam fortunam dicũt, & εἱμαρμένην, quibus immutantur

tantur omnia, lege naturæ stabilitate firmissima, & sempiterna agitatione variata. aër verò organum est, vel machina omnium, per quam omnia fiunt. est autem vsiarches hujus secũdus. mortalibus mortalia, & his similia. His ergo ita se habentibus ab imo ad summum se mouẽtibus, sic sibi connexa sunt omnia pertinentia ad se naturaliter, vt mortalibus mortalia, sensibiliaq; sensibilibus annexa sint: summa verò gubernationis, summo illi domino paret, vt non multa, at potiùs vnum. ex vno etenim cuncta pendentia, ex eo potiùs defluentia, quum distantia videntur, creduntur esse plurima diuisim. adunata verò, vnum vel potiùs duo, vnde fiunt omnia, & à quo fiunt, id est de materia, de qua fiunt, & ex ejus voluntate, cujus nutu efficiuntur alia. ASC. Hæc iterum ratio, quæ est, ô Trismegiste? TRIS. Talis, ô Asclepi. Deus etenim vel pater, vel dominus omnium, vel quocunq; alio nomine ab hominibus sanctiùs, & religiosiùs nuncupetur, quod inter nos, intellectus nostri causa, debet esse sacratum, tãti ejus numinis contemplatione, nullo ex iis nominibus eum definitè nuncupauimus. si enim vox hæc est ex aëre spiritu percusso sonus, declarans omnem hominis volun-

tatem, vel sensum, quem fortè ex sensibus mente perceperit, cujus nominis tota substantia paucis composita syllabis, definita atque circunscripta est, vt esset in homine necessarium vocis, auriumq; cōmercium, simul & sensus, & spiritus, & aëris, & omnium in his, & per hæc, an cum his nomen est totum dei? non enim spero totius majestatis effectorem, omniumq; rerum patrem vel dominum, vno posse quamuis è multis composito nomine nuncupari. hunc verò vno nomine, vel potiùs omni nomine (si quidē is sit vnus, & omnia sit) necesse aut omnia esse eius nomen, aut ipsum omnium nominibus nūcupari. hic ergo solus, vt omnia, vtriusque sexus fœcunditate plenissimus, semper voluntate sua prægnans, parit quicquid voluerit procreare. Voluntas ejus est bonitas omnis. hæc eadem bonitas omnium rerum est. ex diuinitate ejus, natura nata, vt sint omnia, sicut sunt, & fuerunt, & futuris omnibus dehinc natura ex se nascendi sufficiat. hæc ergo ratio, ô Asclepi, tibi sit reddita, quare, & quomodo fiant omnia vtriusque sexus. ASCL. Ergo deum dicis, ô Trismegiste. TRISM. Non solum deum ô Asclepi, sed animalia omnia, & inanimalia. impossibile enim est aliquid eorū,

quæ

quæ ſunt, infœcundum eſſe. fœcunditate enim dempta ex omnibus, quæ ſunt, impoſſibile erit ſemper eſſe, quæ ſunt. Ego enim & naturam, & ſenſum, & mundum dico in ſe continere hanc naturam, & nata omnia in ſe conſeruare. procreatione enim vterq; plenus eſt ſexus, & ejus vtriuſq; cõnexio, aut (quod eſt verius) vnitas incomprehenſibilis eſt, quam ſiue Cupidinem, ſiue Venerem, ſiue vtrunque poteris rectè nuncupare. hoc ergo omni vero verius, manifeſtiusq; mente percepto, quod ex omni illo loco totius naturæ deo, hoc ſit cunctis in æternum procreandi inuentum, tributumq; miniſterium, cui ſumma charitas, lætitia, hilaritas, & cupiditas, amorq; diuinus, innatus eſt. & dicendum foret quanta ſit ejus miniſterij vis, atque neceſſitas, niſi ex ſui contemplatione vnicuique ex intimo ſenſu nota eſſe potuiſſet. ſi enim illud extremum temporis, quó ex cerebro ad ritũ peruenimus, vt vtraque in vtranq; fundat natura progeniem, animaduertis, vt altera alterius auidè rapiat ſemen, interiusq; recondat. deniq; eo tempore ex commiſtione communi, virtutem marium etiam fœminæ adipiſcuntur, & mares fœmineo corpore lateſcũt. Effectus itaq; hujus tã blãdi, neceſſarijq; miniſterij in

in occulto perpetratur, ne vulgò irridentibus imperitis, vtriusque naturæ diuinitas ex commistione sexus cogatur erubescere. multò magis etiam, si visibus irreligiosorum hominum subjiciatur. sunt autem non multi, aut admodum pauci, ita vt numerari etiam in mundo possint, religiosi. vnde contingit in multis remanere malitiam, defectu prudentiæ, scientiæq; rerum omnium, quæ sunt. ex intellectu enim religionis diuinæ, qua constituta sunt omnia, contemptus, medelaq; nascitur vitiorum totius mundi. perseuerante autem imperitia, atq; inscitia, vitia omnia conualescũt, vulnerantq; animam insanabilibus vitiis, quæ infecta iisdem, atq; vitiata, quasi venenis intumescit, nisi eorũ, quorum animarum disciplina, & intellectus, summa curatio est. si ergo solis, & paucis hoc proderit, dignũ est hunc prosequi, atq; expedire tractatum, quare scilicet solis hominibus intelligentiam, & disciplinam suam, diuinitas sit impartiri dignata. audi itaq; deus pater, & dominus, quũ post deos, & homines efficeret ex parte corruptiore mundi, & ex diuina, pari lance cõponderans, contigit vitia mundi corporibus commista remanere, & alia propter cibos, victumq;, quem necessariò habemus

habemus cum omnibus animalibus communem. quibus de rebus necesse est cupiditatum desideria, & reliqua mentis vitia, animis humanis incidere. diis verò, vtpote ex parte mundissima naturæ effectis, & nullis indigentibus rationis, disciplinæq; adminiculis, quāuis immortalitas, & vnius semper ætatis vigor ipse sit eis prudentia, & disciplina, tamen propter rationis vnitatem, pro disciplina & intellectu ne ab his essent alieni, ordinem necessitatis lege conscriptum, æterna lege constituit. hominem ex animalibus cunctis de sola ratione, disciplinaq; agnoscens, per quæ vitia corporum, homines auertere, atque abalienare potuissent, ipsos ad intentionem, spemq; immortalitatis prætendit. denique & bonum hominem, qui posset immortalis esse, ex vtraq; natura composuit, diuina, atque mortali, & sic compositum per voluntatem dei hominem, etiam constitutum est esse meliorem diis, qui sunt ex sola immortali natura formati, & omnibus mortalibus. propter quod homo diis cognatione conjunctus, ipsos religione, & sancta mente veneratur. diiq; etiam pio affectu, humana omnia respiciunt, atque custodiunt: sed de hominibus paucis istud dictum est, pia mente præditis.

ditis. de vitiosis verò nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo, eorum contemplatione violetur.

COMMENTARIA.

Caput octauum hæc complectitur, de vsiarchis, substantialibusq; principibus, quos deos appellat: cæli vsiarcham appellat Iouem. vsiarcham solis, lumen. triginta sex ponit horoscopios, id est horarum speculatores, syderum semper in eodem loco defixorum: horum autem principem Pantomorphon, id est omniformem. septem sphærarum erraticarum principes: ponit fortunam & fatum. ponit & aëris vsiarcham. sed hæc dæmonum figmenta esse videntur, & vana quædam inuolucra ad gentilitios errores pertrahentia, & quæ in his diutiùs immorantes vanescere cogunt potiùs, quàm perficiunt. Hinc ad summi dei redit contemplationem, ineffabilis, & innominabilis, aut qui omnium nominatur nominibus, fæcunditate plenißimi, à quo omnia id habent, vt nihil esse poßit infæcundum. hinc amor ille procreandi, & ingens naturæ studium, nihil prorsus fœdum, nihil dedecorum in se habens, dum religiosè cogitetur, & de eo talis habeatur sermo, tracteturq; non minus religiosè. est

enim

enim id indultum, ad diuinæ fœcunditatis æmulationem. verùm quia maxima pars hominum myſteria ignorat, diuinas leges profanat, & belluarum more, inſanè, irreuerenter, & quaſi furibundi, & amentes illa tractant; idcirco de talibus nunc vix aut cogitari, aut loqui præ verecundia quicquam audendum, quòd inordinata illa, & hominum illæ erga venerabundam dei ordinationem irreuerentiæ, ſeſe ſenſibus, cogitatibusq; ingerunt, non autem illa pulchra, ſancta, incontaminataq; dei ordinatio: & quia paucis conceſſum eſt, puros habere ſenſus, cenſeo paucis de talibus cogitandum eſſe, atque loquendum. Mox ſubiungit, deum ſolis hominibus intelligentiam, diſciplinamq; eſſe impartitum, quo vitia, particula eius immortalis, & diuina deuitare poſſet: quæ alioqui admiſtione corporeæ molis incurreret facile. nam ratione corporis, & diſſolubilis particulæ, neceſſe eſt hominum animis, cupiditatum deſideria, & reliqua mentis vitia incidere. Hæc octaua particula.

CAPVT IX.

ET quoniam de cognatione, & conſortio hominum, deorúmque, ſermo nobis inducitur, poteſtatem hominis, ô Aſclepi,

Asclepi, vimq; cognosce. dominus & pater, vel (quod est summum) deus, vt effector est deorum cælestium, ita homo effector est deorum, qui in templis sunt, humana proximitate contenti, & non solùm illuminantur, verùm etiam illuminant, nec solùm ad eum proficit, verumetiam cõfirmat deos. Miraris, ô Asclepi, an nunquid diffidis, vt multi? ASCLE. Confundor, ô Trismegiste, sed tuis verbis libenter assensus, felicissimum hominem iudico, qui sit tantam felicitatem consecutus. TRISM. Nec immeritò miraculo dignus est, qui maximus est omnium deorum. Genus enim omnium sine cõfusione manifestum est, de mundissima parte naturæ propagatum. signaq; eorum, sola pro omnib⁹ esse quasi capita: species verò deorum, quas conformat humanitas, ex natura vtraque conformata est. ex diuina, quæ est prior, multoq; diuinior, & ex ea, quæ intra homines est, id est ex materia, qua fuerunt fabricatæ, & non solùm capitibus solis, sed membris omnibus, totóque corpore configurantur. Ita humanitas, memor naturæ, & originis suæ, in illa diuinitatis imitatione perseuerat. vt sicuti pater, ac dominus, vt sibi similes essent, deos fecit æternos, ita humanitas deos

suos

suos ex sui vultus similitudine figuraret. ASCL. Statuas dicis,ô Trismegiste? TR. Statuas, ô Asclepi, vidésne quatenus tu ipse diffidas? statuas animatas, sensu, & spiritu plenas,tanta, & talia facientes.statuas futurorum præscias,easq; fortè vates omnes somniis, multisq; aliis rebus prædicẽtes,imbecillitates hominibus facientes,easq; curãtes,tristitiamq; pro meritis. An ignoras,ô Asclepi,quòd Ægyptus imago sit cæli,aut,quod est verius, translatio, & descensio omnium, quæ gubernantur, atq; exercentur in cælo? &, si dicendum est verius, terra nostra totius mundi est tẽplum: & tamen,quoniam præscire cuncta prudentes decet, istud vos ignorare fas non est futurum tempus est,quum appareat Ægyptios incassum pia mente diuinitatem sedula religione seruasse, & omnis eorũ sancta veneratio in irritum casura frustrabitur. è terris enim ad cælum est recursura diuinitas. linquetur Ægyptus,terraq;, quæ fuit diuinitatis sedes, religione viduata, numinũ præsentia destituetur.alienigenis enim regionẽ istam, terramq; cõplentibus, non solùm neglectus religionũ,sed (quod est durius) quasi de legibus,à religione, pietate,cultuq; diuino statuetur. proscripta pœna,prohibi-

tio erit. tunc terra ista, sanctissima sedes delubrorum, atq; templorũ, sepulcrorum erit, mortuorumq; plenissima. O Ægypte, Ægypte, religionum tuarum solæ supererunt fabulæ,& æquè incredibiles posteris suis, solaq; supererunt verba lapidibus incisa, tua pia facta narrãtibus. & inhabitabit Ægyptum Scythes aut Indus, aut aliquis talis, id est vicinia barbara. diuinitas enim repetet cælum, deserti homines toti morientur, atque ita Ægyptus deo,& homine viduata deseretur. Te verò appello, sanctissimum flumen, tibiq; futura prędico. torrenti sanguine plenus, ad ripas vsque erumpes, vndæq; diuinæ non solùm proluētur sanguine, sed totæ rumpentur, & viuis multò major erit numerus sepultorum. superstes verò qui fuerit, lingua sola cognoscetur Ægyptius, actibus verò videbitur alienus. Quid fles, ô Asclepi? & his amplius, multoq; deterius, ipsa Ægyptus suadebitur, imbueturq; majoribus malis, quæ sancta quondam, & diuinitatis amantissima deorum in terra, religionis suæ merito, sola seductio sanctitatis, & pietatis magistra, erit maximæ crudelitatis exemplum, & tunc tædio hominum, non admirandus videbitur mundus, neq; adorandus: hoc totum bonum,

quo

quo melius nec eſt,nec fuit,nec erit,quod videri poſſit, periclitabitur, eritq; graue hominibus, ac per hoc contemnetur, nec diligetur totus hic mundus dei opus immutabile,glorioſa conſtructio,bonũ multiformi imaginum varietate compoſitum, machina voluntatis dei, in ſuo opere ſine inuidia ſuffragantis in vnum omnia, quæ venerari, laudari, amari deniq; à videntibus poſſunt, multiformis adunata congeſtio. Nam & tenebræ præponentur lumini, & mors vita vtilior judicabitur.nemo ſuſpiciet cælum.religioſus pro inſano,irreligioſus putabitur prudens,furioſus fortis, pro bono habebitur peſſimus. anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata eſt, aut immortalitatem ſe conſecuturam eſſe præſumit, ſecundùm quod vobis expoſui, non ſolùm riſus, ſed etiam putabitur vanitas. ſed mihi credite, etiam periculum capitale conſtituetur in eum qui ſe mentis religioni dederit.noua conſtituentur jura,lex noua. nihil ſanctum, nihil religioſum,nec cælo, nec cæleſtibus dignum audietur,aut mente credetur. fit deorum ab hominibus dolenda ſeceſſio; ſoli nocentes angeli remanent, qui humanitati commiſti, ad omnia audaciæ mala miſeros (manu injecta) com-

 pell

pellent in bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia, quæ ſunt animarũ naturæ contraria. tunc nec terra conſtabit, nec nauigabitur mare, nec cælum aſtrorum curſibus, nec ſyderum curſus conſtabit in cælo. omnis vox diuina, neceſſaria taciturnitate muteſcet. fructus terræ corrumpentur, nec fœcunda erit tellus: & aër ipſe, mœſto torpore langueſcet. hæc, & talis ſenectus veniet, mundi irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum omnium. quum hæc cuncta contigerint, ô Aſclepi, tunc ille dominus, & pater Deus primipotens, & vnius gubernator mundi, intuens in mores, factaq; voluntaria, voluntate ſua, quæ eſt dei benignitas, vitiis reſiſtens, & corruptelæ omnium errorem reuocans malignitatem omnem vel alluuione diluens, vel igne conſumens, vel morbis peſtilentibus vbique per diuerſa loca diſperſis, finiens, ad antiquam faciem mundũ reuocabit, vt & mundus ipſe adorandus videatur, atque mirandus. & tanti operis effector, & reſtitutor Deus, ab omnibus, qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusq; celebretur. hæc enim mundi genitura, cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipſius ſanctiſſima, & religioſiſſima reſtitutio

ſtitutio peracto temporis curſu,quæ eſt & fuit ſine initio ſempiterna. voluntas etenim dei caret initio, quę eadẽ eſt,& vbiq; eſt ſempiterna. ASCL. Dei enim natura conſilium eſt voluntatis, bonitas ſumma, conſilium,ô Triſmegiſte. TR. O Aſclepi,voluntas cõſilio naſcitur,& ipſum velle eſt ex voluntate. neque enim impensè aliquid vult,qui eſt omnium pleniſſimus: & ea, quæ vult, habet. vult autem omnia bona, & habet omnia , quæ vult. omnia autem bona & cogitat,& vult.hoc eſt autẽ deus ejus boni imago mundus. ASCL. Bonus,ô Triſmegiſte.TR.Bonus,ô Aſclepi, vt ego te docebo. ſicuti enim deus omnibus ſpeciebus, vel generibus,quæ in mundo ſunt,diſtributor,diſpenſatorq; eſt bonorum, id eſt ſenſus animæ, & vitæ,ſic & mundus præſtitor eſt., & tributor omnium , quæ mortalibus videntur bona, id eſt alternationis partium,temporalium fructuum , natiuitatis, augmentorum, & maturitatis, & horũ ſimilium: ac per hoc Deus ſupra verticem ſummi cæli conſiſtens,vbique eſt,omniaq; circunſpicit. ſic eſt enim vltra cælum locus ſine ſtellis, ab omnibus rebus corpulentis alienus.diſpẽſator, qui eſt inter cælum, & terrã locum obtinet, quem Iouẽ vocamus. terræ verò,

& mari dominatur Iupiter Plutonius, & hic nutritor est animantium mortalium, & fructiferarum. horum omnium viribus, fructus, arbusta, & terra vegetantur: aliorum verò vires & effectus, per omnia quæ sunt, distribuuntur. Distribuentur verò qui terræ dominentur, & collocabuntur in ciuitate in summo initio Ægypti, quæ à parte solis occidentis condetur. ad quam terra, mariq; festinabit omne mortale genus. ASCL. Modò tamen hoc in tempore, vbi isti sunt, ô Trismegiste? TR. Collocati sunt in maxima ciuitate in monte Libyco. & hæc eousque narrata sint.

COMMENTARIA.

Caput nonum hoc vniuersum, profanum est, quod & rectè coarguit Augustinus in libro de Ciuitate Dei. idololatriam probat, miris laudibus effert, prædicat, casum eius deplorat. deum quendam supra cæli verticem ponit cuncta circunspicientem, intra verò eum locum, qui cælo, & terra continetur, Iouem ponit dispensatorem. Plutonicum autem Iouem, terræ, marisq; dispensatorem, quasi alius Deus sit in cælo, alius in aëre, alius in terra, atque mari: quæ vniuersa ingentem continent errorum impietatem,

pietatem. nam ex diuinis eloquijs, castè, purè, & sanctè sumus edocti, quòd Dominus ipse est deus, in cælo sursum, & in terra deorsum, & quòd non sit alius. aduersus verò idola, & idolorum latriam sapientia, & diuiniloqui prophetæ nos cautè præmonent, ne tanta impietatis macula inquinemur, ne tanto fœdemur errore. nam idolum ipsum quidem maledictum est, & qui fecit illud. & rursus: Infandorum idolorum cultura omnis mali causa est, & initium, & finis. similique modo, odio sunt Deo impius, & impietas eius. nam quod factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patientur. hæc, & pleraque alia de idolis, & idololatria ex Sapientia. Et in Leuitico Deus ipse ex se precipit: Ego dominus Deus vester, non facietis vobis idolum, & sculptile: nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum. Et de idolis Aegypti, precipit in Ezechiele: In idolis Aegypti nolite pollui. ego Dominus Deus vester. Et de cessatione, per eundem dicit: Disperdam simulacra, & cessare faciam idola de Memphi, & dux non erit amplius de terra Aegypti. Quas autem Mercurius dicit idolorum, statuarumq; animas, sensumq; & spiritũ, imbecillitates hominibus facientes, eaq; curantes, malos proculdubio cognoscimus esse spiritus, & indubitata fide eos esse, de quibus

Propheta ore veridico dicit: Omnes dij gentium dæmonia. Hæc pauca aduersus Mercurij, & huius nonæ particulæ impuritatem satis sint. nam ad eos habemus sermonem, qui veri dei cognitione sunt imbuti, quem (vt sapiens dicit) nosse consummata iustitia est, & eius iustitiam, & virtutem scire, radix immortalitatis. Lazarelus hunc locum ad analogiam trabit, quasi idola apostoli sint: fictor homo, Christus: virtus desuper indita, spiritus sanctus: Aegyptus tenebræ gentium, & persecutio discipulorum, apostolorum, & martyrum. lapides inscripti pia facta narrantes, posteritatis corda, non opera, sed sola verba fidei retinentia. hæc excogitata piè, sed ad literam fortè violenta. lapsum Hermetis cum Augustino & in hoc, & in tertiodecimo capite sentio. Id enim Gentium vates (vt Balaam, vt Sibyllæ) videntur habere: vt lucem patiantur, & tenebras, & lucida, & opaca vaticiniorum interualla, puraq; interdum & nonnunquam impura. Hæc pro capite nono.

CAPVT X.

DE immortali verò, & mortali, modò differendum est. multos enim spes, timorq; mortis veræ rationis ignaros, excruciat. mors enim efficitur, dissolutione

lutione corporis labore defessi, & numeri cōpleti, quo corporis membra in vnam machinam ad vsus vitales aptantur. moritur enim corpus, quando hominis vitalia ferre posse destiterit. hæc ergo est mors, corporis dissolutio, & corporalis sensus interitus. de qua solicitudo superuacua est. Sed & alia necessaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. ASCLE. Quid est, ô Trismegiste. quod aut ignorant, aut esse posse diffidunt? TR. Audi ergo, ô Asclepi. quum fuerit animæ à corpore facta discessio, tūc arbitrium, examénque meriti ejus transiliet in summi dæmonis potestatem: isq; eam, quum piam justamq; præuiderit, in suis competentibus locis manere permittet: Sin autem delictorum illitam maculis, vitiisq; oblitam viderit, desuper ad ima deturbans, procellis, turbinibúsque aëris, ignis & aquæ sæpe discordantibus tradet. atque inter cælum & terram mundanis fluctibus, in diuersa semper æternis pœnis agitata, raptabitur, vt in hoc obsit animæ æternitas, quòd sit immortali sententia, æterno judicio subjugata. Ergo ne his implicemur, verendum, timendum, cauendumq; esse cognosce. incredibiles enim post delicta cogentur

credere, non verbis, sed exemplis: nec minis, sed ipsa passione pœnarum. ASCL. Non ergo, Trismegiste, hominum delicta, sola humana lege puniuntur. TRIS. Primo enim, ô Asclepi, terrena omnia quę sunt, mortalia sunt. tunc ea etiam, quæ sunt ratione corporali viuentia, & à viuendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis, aut delictis, pœnis obnoxia, tantò post mortē sæuioribus subjiciuntur, quantò inulta forsitan fuerint celata dum viuerent. prę̨scia enim rerū omnium diuinitate, reddentur (perinde vt sunt) pro delictorum qualitatibus pœnæ. ASCL. Qui sunt digni majoribus pœnis, ô Trismegiste? TR. Qui damnati humanis legibus vitam violenter amittunt, vt non naturæ animam debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse videantur. contrà, justo homini in dei religione, & in summa pietate præsidium est. Deus enim tales, ab omnibus tutatur malis. pater enim omnium, & Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Non vbi sit loco, nec qualis sit qualitate, nec quantus quantitate, sed hominem sola intelligentia mentis illuminans. qui discussis ab animo errorum tenebris, & veritatis claritate percepta, to

to se sensu intelligentiæ diuinæ commiscet: cujus amore à parte naturę, qua mortalis est, liberatus immortalitatis futuræ concipit fiduciam. hoc ergo inter bonos, malosq; distabit. vnusquisq; enim pietate, religione, prudentia, cultu, & veneratione dei clarescit, quasi oculus vera ratione perspecta, & fiducia credulitatis suæ in tantum inter homines præstat, quantum sol cæteris astris lumine suo antestat. ipse enim Sol, non tam magnitudine numinis, quàm diuinitate, & sanctitate, cæteras stellas illuminat. secundum enim deum hunc credo, ô Asclepi, cætera omnia gubernantem, omniaq; mundana illustrantem animalia, siue animantia, siue inanimantia. Si enim animal mundus, viuensq; semper & fuit, & est, & erit, nihil in mundo mortale est. viuentis etenim semper, vniuscujusq; partis, quæ est in ipso mũdo, sicuti in vno, eodemq; animali semper viuente, nullus est mortalitatis locus. ergo vitæ, æternitatisq; ipse esse debet plenissimus, si semper eum necesse est viuere. Sol ergo, sicuti mũdus, sempiternus est, sic & ipse semper gubernator vitaliũ, vel totius viuacitatis, eorumq; frequentator, & dispensator est. Deus ergo viuentiũ, vel vitaliũ, quæ sunt in mũdo, sempiternus gubernator

nator est,ipsiusq; vitæ dispēsator æternus, semel autem dispensauit æterna lege cunctis vitalibus vitam præstans, hoc more, quo dicam. In ipsa enim viuacitate æternitatis, mundus agitatur: & in ipsa vitali æternitate, locus est mundi. propter quod, nec stabit aliquando, nec corrumpetur aliquando, sempiternitate viuendi circūuallatus, & quasi constrictus ipse mūdus. Est igitur dispensator vitæ, omnibus quæ in se sunt, & est locus omnium, quæ sub sole gubernantur, cujus mundi commotio, ex duplici constat effectu: viuificatur enim ipse extrinsecus ab æternitate, viuificatq; ea, quæ intra se sunt omnia, differens numeris, & temporibus statutis, atq; præfixis. cuncta per solis effectum, stellarumq; discursum. omnia temporalia, ratione, diuinaq; lege conscripta, terrenum autem tempus aëris qualitate, æstuum, frigorisq; varietate dignoscitur, cæleste verò reuersionibus siderum ad eadem loca, temporali conuersione recurrentium: & mundus est receptaculum temporis, cujus cursu, & agitatione vegetatur. tempus autem ordine seruatur. ordo & tempus innouationem omnium rerum, quæ in mundo sunt, per alternationem faciunt.

COM

COMMENTARIA.

Decimum de morte, de examine animæ, quum corpus excesserit, quòd magis puniantur post mortem, quibus iustè legibus humanis, præ scelerum magnitudine, vita adempta est. quòd iustis deus sit præsidio. de solis, & mundi diuinitate. ponit mũdum primum sensibilem deum, solem secundum mundum nunquam quieturum, nunquam corruptum iri. nos autem nomen dei incommunicabile, neque soli, neq; mundo tribuimus, mundumq; credimus aliquando soluendum. intellecta igitur hæc (vt simplicia sonant Hermetis dicta) errorem gentilium præ se ferunt. participatione tamen illis ceu excellentibus operibus dei, diuinitatem tribuimus. Hæc partitio decima.

CAPVT XI.

CVnctis ergo ita se habentibus nihil stabile, nihil fixum, nihil immobile, nec nascẽtium, nec cælestium, nec terrenorum. solus enim deus, & meritò solus, in se, & à se, & circum se totus est plenus, atq; perfectus, isq; sua firma stabilitas est, nec alicujus impulsu, nec loco moueri potest, quũ in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. nisi aliquis audeat dicere, sui cõmotionem in æternitate esse, sed

magis

magis etiã & ipsa immobilis æternitas,in quam omniũ temporum agitatio remeat, & ex qua omnium temporum agitatio sumit exordiũ.Deus igitur stabilis fuit,semperq; cum eo similiter æternitas constitit, mundũ non natum, quem rectè sensibilẽ dicimus,intra se habens. hujus dei imago hic mundus effectus est æternitatis imitator. habet autem tẽpus stabilitatis suæ vim; atq; naturã, quãuis semper agitetur, ea ipsa in se reuertendi necessitate: itaque quamuis sit æternitas stabilis,immobilis, atq; fixa, tamẽ,quoniã mobilitate tẽporis, in æternitatẽ semper reuocatur agitatio, eaq; mobilitas ratione temporis vertitur, efficitur, vt & ipsa æternitas immobilis quidẽ,sola per tẽpus,in quo ipsa est, & est in eo omnis agitatio,videatur agitari. sic efficitur,vt & æternitatis stabilitas moueatur,& temporis mobilitas stabilis fiat fixa lege currẽdi.sic & deum agitari credibile est in se ipsum eadẽ immobilitate:stabilitatis enim ipsius in magnitudine est immobilis agitatio.ipsius enim magnitudinis immobilis lex est.Hoc ergo, quod est tale, quod non subjicitur sensibus; infinitum,incomprehensibile,inæstimabile est. nec sustineri, nec ferri; nec indagari potest. vnde enim, & quo, & vbi, aut quomodo,

modo, aut quale sit, incertum est. fertur enim in summa stabilitate, & in ipso stabilitas sua, seu deus, seu æternitas, seu vterque, seu alter in altero, siue vterque in vtroque. sint. propter quod æternitas, sine definitione est tẽporis: tempus autẽ, quod definiri potest, vel numero, vel alternatione, vel per alterius ambitudinẽ rediẽs, æternum est. vtrũq; ergo infinitum, vtrũq; videtur æternũ. stabilitas enim vtpote defixa, quòd sustinere, quæ agitabilia sunt, possit beneficio firmitatis, meritò obtinet principatũ: omnium enim, quæ sunt, primordia, deus est & æternitas, mũdus autẽ quòd sit mobilis, non habet principatum. præuenit enim mobilitas ejus stabilitatẽ suã in lege agitationis sempiternæ, habẽdo immobilẽ firmitatẽ. Omnis ergo sensus diuinitatis, similis, immobilis, ipse in stabilitate sua se commouet, sanctus, & incorruptus, & sempiternus est, & si quid melius potest nuncupari. in ipsa dei summi veritate cõsistẽs æternitas plenissimus omniũ sensibiliũ, & totius disciplinę, consistens (vt ita dixerim) cũ deo. sensus verò mundanus, receptaculũ est omniũ sensibilium & specierũ, & disciplinarũ: humanus verò ex memoriæ tenacitate, quòd memor sit omniũ, quas gesserit rerũ. vsq; ad huma-

humanũ enim animal ſenſus diuinitatis deſcẽdendo peruenit. Deus enim ſenſum ſummum, diuinumq; cunctis cõfundi noluit, ne erubeſceret aliorum cõmiſtione animantium. Intelligẽtia enim ſenſus humani, qualis, aut quanta ſit, tota in memoria eſt præteritorũ. per eam enim memoriæ tenacitatem, gubernator effectus eſt terræ. Intellectus autem naturæ, & qualitatis, & ſenſus mundi, ex omnibus, quæ in mundo ſenſibilia ſunt, poterit peruideri. æternitas, quæ ſecunda eſt, ex ſenſibili mundo, ſenſus datus, qualitasq; dignoſcitur. at intellectus qualitatis, qualitasq; ſenſus ſummi dei, ſola veritas eſt. cujus veritatis in mundo ne quidẽ extrema linea vmbra dignoſcitur. vbi enim quid temporum dimenſione cognoſcitur, vbi ſunt mẽdacia, vbi geniture, vbi errores videntur? Vides ergo, ô Aſclepi, in quibus conſtituti, quæ tractemus, aut quæ audeamus attingere: ſed tibi, deus ſumme, gratias ago, qui me videndæ diuinitatis tuę, illuminaſti lumine: & vos, ô Tati, & Aſclepi, & Amnon, intra ſecreta pectoris, diuina myſteria ſilentio tegite, & taciturnitate celate. hoc autem differt intellectus à ſenſu, quòd intellectus noſter, ad qualitatem ſenſus mundi intelligendam, & dignoſcen

ſcendam mentis peruenit intentione. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noſcendos, qui ſupra ſe ſunt: & ſic contingit nobis hominibus, vt quaſi per caliginem ea. quæ in cælo ſunt, videamus, quantum poſſibile eſt per conditionem ſenſus humani. hæc autem intentio peruidendis tantis bonis anguſtiſſima eſt. latiſſima verò quum viderit felicitate conſcientiæ.

COMMENTARIA.

Vndecimum cap. pandit, quòd ſolus deus immobilis ſit, & ſtabilis, cætera autem mutabilia. deus infinitus, incomprehenſibilis, ineſtimabilis, & qualis ſit ignotus, de ſenſu dei ſancto, incorrupto, & ſempiterno: de ſenſu mundi: de ſenſu hominis: de differentia intellectus à ſenſu. Hæc vndecima particula ſumma.

CAPVT XII.

DE inani verò, quodq; etiam magnum videtur eſſe quamplurimis, ſic ſentio, inane nec eſſe aliquid, nec eſſe potuiſſe, nec futurũ vnquã. omnia enim mũdi ſunt membra pleniſſima, vt ipſe mũdus plenus ſit, atq; perfectus corporibus, qualitate, formaq; diuerſis, & ſpeciẽ ſuam habentibus, & magnitudinem, quorũ vnum

est alio majus, aut alio minus, & validitate, & tenuitate diuersa. Nã & quædã eorũ validiora faciliùs videntur, sicuti & majora: minora verò, & tenuiora, aut vix videri, aut omnino non possunt. quas solùm res esse, attrectatione cognoscimus. vnde cõtingit multis credere hæc non esse corpora, sed esse inanes locos, quod est impossibile. sicuti enim quod dicitur extra mundũ, si tamẽ est aliquid (nec istud enim credo:) sic ab eo plenũ esse intelligibiliũ rerum, id est, diuinitatis suæ similiũ, vt hic etiã, qui dicitur sensibilis mũdus, plenissimus sit corporũ, & animaliũ naturæ suæ, & qualitati conueniẽtium. quorum facies non omnes videmus, sed quasdã vltra modum grãdes, quasdã breuissimas, aut propter spatij interjecti longitudinem, aut quòd acie sumus obtusi, tales nobis esse videantur, aut omnino propter nimiam breuitatem, à multis non esse credantur. dico nunc dæmonas, quos credo commorari nobiscum, & heroas, quos inter aëris purissimam partem supra nos, & terram, vbi nec nebulis locus, nec ex signorũ aliquorũ agitatione cõmotio. propter quod, ô Asclepi, inane nihil esse dixeris, nisi cujus rei inane sit hoc, quod dicis inane, prædixeris: vt inane ab igne, & ab aqua, & ab

& ab iis similibus. quod etsi cõtigerit videri, quòd inane possit esse à rebus hujusmodi quãuis breue sit, vel magnũ, quod inane videtur, spiritu tamen, & aëre vacuũ esse non possit. Similiter verò de loco dicendum est quod vocabulũ solum intellectu caret. Locus enim ex eo, cujus est, quid sit apparet Principali etenim nomine dempto, significatio mutilatur. Quare aquæ locus, ignis locus, aut his similiũ, rectè dicimus. sicuti enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus, quid sit, dignosci non potest. Nam si posueris locum sine eo, cujus est, inanis videbitur locus, quem in mundo esse non credo: quòd si inane nihil est, nec per se quid sit locus apparet, nisi ei aut longitudines, aut latitudines, aut altitudines, addideris, vt corporibus hominum signa. His verò sic se habentibus, ô Asclepi, & vos, qui adestis, scitote intelligibilẽ mũdum, id est deum, qui mentis solo obtuitu dignoscitur, esse incorporalẽ, nec ejus naturæ misceri posse aliquid corporale, id est, quod possit qualitate, quantitate, numerisq; dignosci. in ipso enim nihil tale consistit. hic ergo mundus, qui dicitur sensibilis, receptaculum omnium sensibilium specierum, qualitatum, vel corporum, quæ omnia sine

deo

deo vegetari non possunt. Omnia enim deus, & ab eo omnia, & ejus voluntate omnia, quod totum est bonum, decens, & prudens, inimitabile, & ipsi soli sensibile, atq; intelligibile: & sine hoc nec fuit aliquid, nec est, nec erit. omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum, & multiformes qualitates, & magnæ quantitates, & omnē mensuram excedentes magnitudines, & omniformes species, quas si intellexeris, ô Asclepi, gratias acturus es deo: sin totum animaduertes, vera ratione perdisces, mundum ipsum sensibilem, & quæ in eo sunt omnia, à superiore illo mundo, quasi ex vestimento esse contecta. Vnũquodq; enim genus animalium, ô Asclepi, cujuscũq; vel mortalis, vel immortalis, vel rationalis, siue sit animans, siue nō sit, prout cujusq; est genus, sic singula generis sui imagines habēt: & quãuis vnũquodq; animalis genus, omnem sui generis possideat formam, in eadem tamen sui forma singula dissimilia sunt: vt hominum genus quãuis sit vniforme, vt homo dignosci ex affectu possit: singuli tamen in eadem forma sibi dissimiles sunt. species enim quæ diuina est, incorporalis est, & quidquid mente comprehenditur. Quum itaq; hæc duo, ex quibus constat forma,

&

& corpora, & incorporalia sint, impossibile est vnamquanq; formam alteri simillimam nasci, horarum, & climatum distātibus punctis, sed immutātur toties, quot hora momēta habet circuli circūcurrentis, in quo est ille omniformis (quē diximus) deus. species ergo permanet, ex se toties pariens imagines tantas, tamq́ diuersas, quanta habet conuersio mundi momenta, qui mundus in conuersione mutatur, species verò nec mutatur, nec conuertitur. sic generum singulorū formæ sunt permanentes, in eadem forma, sibi dissimiles. ASCLE. Et mundus speciem mutat, ô Trismegiste. TRIS. Vides ergo, ô Asclepi, tibi omnia quasi dormienti esse narrata? Quid est enim mūdus, aut ex quibus cōstat, nisi ex omnibus natis? ASCL. Ergo vis dicere de cælo, terra, & elementis. TRIS. Nanq; alia magis frequēter mutantur in species, cælū humescēs, vel arescens, vel frigescens; vel ignescens, vel clarescens, vel sordescens, in vna cæli specie hæ sunt, quæ specie alternātur species. terra verò suæ speciei multas immutationes semper habet, & quum parturit fruges, & quū eadem partus nutricat suos, quū reddit omnium fructuum varias, diuersasq; qualitates, & quantitates, ac stationes, &

deo vegetari non possunt. Omnia enim deus, & ab eo omnia, & ejus voluntate omnia, quod totum est bonum, decens, & prudens, inimitabile, & ipsi soli sensibile, atq; intelligibile: & sine hoc nec fuit aliquid, nec est, nec erit. omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum, & multiformes qualitates, & magnæ quantitates, & omnẽ mensuram excedentes magnitudines, & omniformes species, quas si intellexeris, ô Asclepi, gratias acturus es deo: sin totum animaduertes, vera ratione perdisces, mundum ipsum sensibilem, & quæ in eo sunt omnia, à superiore illo mundo, quasi ex vestimento esse contecta. Vnũquodq; enim genus animalium, ô Asclepi, cujuscũq; vel mortalis, vel immortalis, vel rationalis, siue sit animans, siue nõ sit, prout cujusq; est genus, sic singula generis sui imagines habẽt: & quãuis vnũquodq; animalis genus, omnem sui generis possideat formam, in eadem tamen sui forma singula dissimilia sunt: vt hominum genus quãuis sit vniforme, vt homo dignosci ex affectu possit: singuli tamen in eadem forma sibi dissimiles sunt. species enim quæ diuina est, incorporalis est, & quidquid mente comprehenditur. Quum itaq; hæc duo, ex quibus constat forma,

&

& corpora, & incorporalia sint, impossibile est vnamquanq; formam alteri simillimam nasci, horarum, & climatum distātibus punctis, sed immutātur toties, quot hora momēta habet circuli circūcurrentis, in quo est ille omniformis (quē diximus) deus. species ergo permanet, ex se toties pariens imagines tantas, tamq́ diuersas, quanta habet conuersio mundi momenta, qui mundus in conuersione mutatur, species verò nec mutatur, nec conuertitur. sic generum singulorū formæ sunt permanentes, in eadem forma, sibi dissimiles. ASCLE. Et mundus speciem mutat, ô Trismegiste. TRIS. Vides ergo, ô Asclepi, tibi omnia quasi dormienti esse narrata? Quid est enim mūdus, aut ex quibus cōstat, nisi ex omnibus natis? ASCL. Ergo vis dicere de cælo, terra, & elementis. TRIS. Nanq; alia magis frequēter mutantur in species, cælū humescēs, vel arescens, vel frigescens, vel ignescens, vel clarescens, vel sordescens, in vna cæli specie hæ sunt, quæ specie alternātur species. terra verò suæ speciei multas immutationes semper habet, & quum parturit fruges, & quū eadem partus nutricat suos, quū reddit omnium fructuum varias, diuersasq́; qualitates, & quantitates, ac stationes, &

cursus ad omnes arborum, florum, baccarum qualitates, odores, sapores, species. Ignis etiã facit cõuersiones plurimas, atq; diuinas. Solis enim & Lunæ omniformes imagines. sunt enim quasi speculorũ nostrorum, similes imaginum similitudines, æmulo splendore reddentium: sed iam de talibus sint satis dicta talia.

COMMENTARIA.

Duodecimum disserit, inane, vacuumq; in rebus locum nullum habere, dæmones nobiscum circa terram diuersari, at propter nimiam subtilitatem, à nobis imperceptibiles. Heroas puriorem obtinere aëris portionem. Loci nomen solitarium inane esse, quod ad aliquid sit, sine cuius intelligentia, quid sit locus intelligi non possit, & id omnibus relatiuis commune est: intelligibilem astruit mundum, quo sensibilis mundus, & quæ in eo sunt omnia, quasi vestimento contegitur, vtpote qui in mundo contineatur intelligibili, vniformium generum singulorum quorumque dissimiles esse formas, vt hominum, & id secundùm momenta, & horas circuli, cui præsidet Pantomorphus, quem horoscopiorum dixit superius esse deum. nos autem deum illum ignoramus, & stultitiæ relinqui

linquimus gentilium, si qui adhuc vsque adeò manifestò desipiunt, ac delirant. at nobis iuxta beatissimi Pauli sententiam, Vnus deus est pater, ex quo omnia, & nos in illo, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum species & formas, id est ideas, de quibus apud Platonem, & Platonicos, tot & tanta, immutabiles quidem, & inuariabiles collocat in Pantomorpho, hinc nomen habente, quasi omniformi, & omni ideali, à quibus singulis horis, & momentis, singula eadem quidem forma, sed variè formant. cætera verò mutabilia esse, & mundum, & cælum, & terram. verùm sint, qui pantomorphon Mercurij, & ideam Platonis, inter figmenta reponant. Hæc cap. duodecimi summa.

CAPVT XIII.

ITerum ad hominẽ, rationemq; redeamus, ex quo diuino dono, homo animal dictum est rationale. minus enim miranda, etsi miranda sunt, quæ de homine dicta sunt. sed omnium mirabilium vincit admirationem, quòd homo diuinam potuit inuenire naturam, eamq; efficere. quoniam ergo proaui nostri multum errabant, circa deorum rationem increduli, & non animaduertentes ad cultum, religion

gionemq; diuinam, inuenerũt artem, qua deos efficerent. cui inuentæ adjunxerunt virtutem de mundi natura conueniẽtem, eamq; miſcentes: & quoniã animas facere non poterant, euocantes animas dæmonum, vel angelorum, eas indiderunt imaginibus ſanctis, diuiniſq; myſteriis, per quas ſolas idola & benefaciendi, & malefaciendi vires habere potuiſſent. Auus enim tuus, ô Aſclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum conſecratum eſt in monte Libyæ circa litus crocodylorum, in quo ejus jacet mundanus homo, id eſt corpus (reliquus enim, vel potiùs totus, ſi eſt homo totus in ſenſu vitæ, melior remeauit in cælum) omnia etiam nunc adjumenta hominibus præſtans infirmis numine nunc ſuo, quæ antè ſolebat medicinæ arte præbere. Hermes, cujus auitum mihi nomen eſt, nónne in ſibi cognomini patria conſiſtens, omnes mortales vndique venientes adjuuat, atque conſeruat? Iſin verò vxorem Oſiris, quàm multa bona præſtare propitiam, quantis obeſſe ſcimus iratã? terrenis etenim diis, atque mundanis, facile eſt iraſci, vtpote qui ſunt ab hominibus, extraq; naturam facti, atq; compoſiti. vnde cõtingit ab Ægyptiis, hæc ſancta animalia nũcupari, coliq;

liq; per singulas ciuitates eorum animas, qui ea consecrauere viuētes, ita vt eorum legibus incolantur, & eorum nominibus nuncupentur, per hanc causam, ô Asclepi, quòd aliis, quæ colenda videntur, atq; veneranda apud alios dissimiliter habentur, ac propterea bellis se lacessere Ægyptiorum ciuitates solent. ASCLE. Et horum, ô Trismegiste, deorum, qui terreni habentur, cujusmodi est qualitas? TRIS. Constat, ô Asclepi, de herbis, de lapidibus, de aromatibus vim diuinitatis naturalem in se habentibus, & propter hanc causam, sacrificiis frequentibus oblectantur, hymnis, & laudibꝰ, dulcissimis sonis in modum cælestis harmoniæ concinentibus, vt illud, quod cæleste est, cælesti vsu, & frequentatione illectum in idola possit lætum, humanitatis patiens, longa durare per tempora. sic deorum fictor est homo, &, ne putes fortuitos effectus esse terrenorum deorum, ô Asclepi, dij cælestes inhabitant summa cælestia, vnusquisque ordinem, quem accepit, complens, atq; custodiens. Hi verò nostri, sigillatim quædam curantes, quædam sortibus, & diuinatione prædicentes, quædam prouidentes, hisq; pro modo subuenientes, humanis quasi amica cognatione, auxiliantur.

COMMENTARIA.

Tertiumdecimum caput hoc cum capite nono simili impuritate laborat, & in quo vult Mercurius hominem esse diuinissimum, & maximè admirandum, in hoc certè homo maximè impius est, atque profanus, quòd scilicet idololatriam inuenerit, quòd dæmonicos spiritus euocatos imaginibus indiderit, ritusq́; & sacrificia addiderit. de Aesculapio, Mercurio, Iside, Osiride, qui ab Aegyptijs colebantur, de animalibus, quæ Aegyptij sancta habebant, de herbis, lapidibus, & aromatibus, concentibus, & hymnis, quibus propitiarent spiritus illos statuis, imaginibusq́; inditos. quod adhuc facere solent nonnulli pythonici (ô seculum infelix) qui aut in annulis, aut vasculis se spiritus clausos habere putant, genus hominum impurissimum, deo, hominibusq́; infensum, ac ex aduerso constitutum inimicum. & contra hunc profanum impietatis errorem, agit beatus Augustinus, & iure quidem agit, in libro de Ciuitate Dei, & pro veritate conuincit. Hac pro capite tertiodecimo.

CAPVT XIIII.

ASCLE. Quam ergo partem rationis εἱμαρμένη vel fata incolunt, ô Trismegiste,

megiste, si cælestes dij vniuersim dominantur, terreni incolunt singula, quam εἱμαρμένην nuncupamus? TRIS. O Asclepi, ea est necessitas omnium, quæ geruntur, semper sibi catenatis nexibus iuncta. hæc itaq; est aut effectrix rerum, aut deus summus, aut ab ipso deo, qui secundus effectus est deus, aut omniũ cælestium, terrenarumq; rerum firmata diuinis legibus disciplina. Hæc itaque εἱμαρμένη & necessitas, ambæ sibi inuicem indiuiduo connexæ sunt glutino, quarum prior εἱμαρμένη rerum omnium parit initia: necessitas verò cogit ad effectum, quæ ex illius primordiis pendent. has ordo consequitur, id est contextus, & dispositio temporis, rerum perficiendarum. nihil est enim sine ordinis compositione. In omnibus istis mundus iste perfectus est. Ipse enim mundus ordine gestatur, vel totus constat ex ordine. Hæc ergo tria εἱμαρμένη, id est fatum, necessitas, ordo, vel maximè dei nutu sunt effecta, qui mundum gubernat sua lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne velle, & nolle diuinitus auersum est totũ: nec ira etenim cõmouentur, nec flectuntur gratia, sed seruiunt necessitati rationis æternæ. quæ æternitas, inauersibilis, immobilis, insolubilis est. Prima ergo

εἱμαρ

εἱμαρμένη est, quæ velut jacto semine futurorum omnium suscipit prolem. sequitur necessitas, qua ad effectum vi coguntur omnia. Tertius ordo, textum seruans earum rerum, quas εἱμαρμένη, necessitasq; disponit. hæc est ergo æternitas, quæ nec capit esse, nec desinet, quæ fixa immutabili lege currendi, sempiterna commotione seruatur: oriturq;, & occidit alterna sæpe per membra, ita vt variatis temporibus, iisdem, quibus occiderat, membris, oriatur. sic est enim rotunditas volubilis ratio, vt ita sibi coarctata sint cuncta, vt quid sit volubilitatis initium ignores, quum omnia se semper & præcedere, & sequi videantur. Euentus autem & fors, insunt omnibus permista mundanis.

COMMENTARIA.

Caput XIIII. *de fatis, quæ vocat εἱμαρμένην, necessitatem, ordinem, alij Clotho, Lachesin, Atropon. circa quæ non minus solebant ethnici ineptire, quàm circa reliquos, quos sibi finxerunt, deos, noua & miripotentia fingentes numina. velociùs autem de his Mercurius & parciùs, & quasi ambiguè, veluti tria hæc essent, præfinitio, prædestinatioq; mentis diuinæ, quam necessitas rerum, vt sint, sequitur, quas demum*

demum existentes, ordo conseruat, quemadmodum diuina, æternaq; lege sancitum est, ita vt primum fatum, sit diuina præfinitio: secundum, rerum consecutio: tertium, conseruatio. & hæc tria aut diuina lex, aut seriem diuinæ legis comitantia, & definitarum, ac secundùm naturam causarum, ordinem continent, atqui & fatum, in contingentibus rebus, indefinitas, præter naturam, indeterminatasq; causas etiam permittit: verùm de his alij iudicent. Et hac pro præsenti partitione.

CAPVT XV.

DIctum est nobis de singulis, vt humanitas potuit, vt voluit, permisitq; diuinitas: restat hoc solum nobis, vt bene dicentes deum orantesq; ad curam corporis redeamus. satis enim de diuinis rebus tractantes, mẽtem velut animi pabulis saturauimus. de adyto verò egressi, quum deum orare cœpissent, in austrum respicientes erant. sole etenim occidente, quisquis deum orare voluerit, illuc debet intendere: sicut & sole oriente, in eum, qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus, precationem, Asclepius ait submissa voce, ô Tati, suggeramus patri, iusserit vt thure addito, & pigmentis precem dicamus deo. Trismegistus audiens, atq; commotus,

motus, ait, Melius, melius ominare, ô Asclepi. hoc enim sacrilegiis simile est, quũ deum roges, thus, atq; cætera incendere. nihil enim deest ei, qui ipse est omnia, aut in eo sunt omnia: sed nos agẽtes gratias, adoremus. hæc enim sunt summæ incensiones dei, quũ aguntur gratię à mortalibus. Gratias tibi agimus, ô summe, & exuperantissime. tua enim gratia tantum sumus cognationis tuæ lumen cõsecuti: nomen sanctum, & honorandum: nomen vnum, quo solus deus est benedicẽdus religione paterna. quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunque est dulcior efficacia, præbere dignaris, quum donas nos sensu, ratione, intelligentia. sensu, vt te cognoscamus: ratione, vt te suspicionibus indagemus: intelligentia, vt te cognitione cognoscẽtes gaudeamus; ac numine saluati tuo gaudeamus, quòd nobis te ostenderis totum. gaudeamus, quòd nos in corporibus sitos, æternitati fueris consecrare dignatus. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Cognouimus te, & lumen maximum, solo intellectu sensibile intelleximus te. ô vitæ vera via! ô naturarum omnium fœcunda prægnatio! cognouimus te, totius naturæ

tuo

tuo conceptu pleniſſime. cognouimus te, æterna perſeueratio : in omni enim iſta oratione, adorantes bonum bonitatis tuę, hoc tantùm deprecamur, vt nos velis ſeruare perſeuerantes in amore cognitionis tuæ, & nunquam ab hoc vitæ ſeparari genere. hæc optantes, conuertimus nos ad puram, & ſine animalibus cœnam.

COMMENTARIA.

Quintumdecimum caput dialogum religioſè finit, in gratiarum actionibus : adoratione autem finita, & gratijs deo perſolutis, Mercurius, Aſclepius, Amnon, & Tatius quatuor viri, qui ſacrum adytum impleuerant, ſecundùm religioſum Aegyptiorum ritum ſe conuertunt ad puram, & ſine animalibus cœnam. & hic Hermetis de voluntate dei libelli

FINIS.

IAMBLICVS PH · PYTHAGORIC ·

